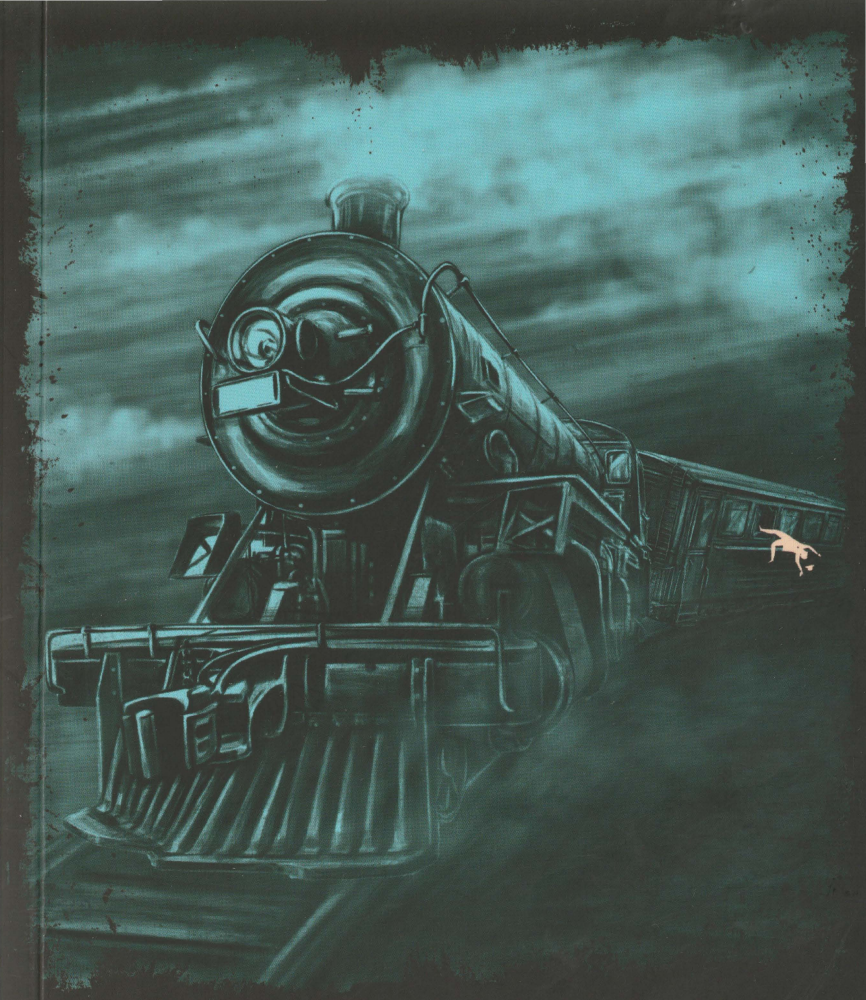

karanlık kitaplık

STEFAN GRABIŃSKI

hareket iblisi

ithaki

STEFAN GRABIŃSKI

Edgar Allan Poe'nun fantastik geleneğinin Polonya'daki en önemli temsilcisiydi. Yolunu şaşırmış trenler ve hayalet istasyonlar üzerine yazdığı uzun öykülerle ünlenmişti. *Hareket İblisi*'ndeki öykülerin tamamı, 1922'den bu yana ilk kez bu kitapta noksansız olarak toplanmıştır.

Hareket İblisi

Stefan Grabiński
Orijinal Adı: *Demon Ruchu*

İthaki Yayınları - 1486
Karanlık Kitaplık - 18

Dizi Editörü: *Alican Saygı Ortanca*
Yayıma Hazırlayanlar: *Alican Saygı Ortanca - Emirhan Burak Aydın*
Düzelti: *Emre Aygün*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Grafik Uygulama: *B. Elif Balkın*
2. Baskı, Aralık 2021, İstanbul

ISBN: 978-605-375-946-1

Sertifika No: 46603

Türkçe Çeviri © Osman Fırat Baş, 2019
© İthaki, 2019

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

karanlık kitaplık

Stefan Grabiński

Hareket İblisi

Lehçeden Çeviren
Osman Fırat Baş

ithaki

İÇİNDEKİLER

STEFAN GRABINSKI (1887-1936)
YAŞAMI VE SANATI
7

SAĞIR BOŞLUK
(DEMİRYOLU BALADI)
13

UCUBE
29

KOMPARTIMANDA
41

EBEDİ YOLCU
(HUMORESK)
53

SAHTE ALARM
65

HAREKET İBLİSİ
83

MAKİNİST CROT
97

SİNYALLER
113

TUHAF İSTASYON
(GELECEK FANTAZİSİ)
123

ÇILGIN TREN
(DEMİRYOLU EFSANESİ)
145

KÖR YOL
153

ULTIMA THULE
177

SZATERA'NIN ENGRAMLARI
191

Stefan Grabinski (1887-1936) Yaşamı ve Sanatı

Bugün Polonya'da fantastik edebiyatın klasikleşmiş bir ismi, trenler ve demiryolu üzerine ürperten korku öyküleri kaleme alan büyük bir yazar sayılıyor ve hatta adının önüne sıklıkla "Polonyalı Poe" ya da "Polonyalı Lovercraft" payeleri getiriliyor olsa da, aslında Grabinski, sağlığında –birçok edebiyatçıyla ortak bir yazgıyı paylaşarak– çok da takdir edilmemiş, çağdaşı eleştirmenlerin gözüne girmeyi pek başaramamış bir yazardır.

Biyografisinde üç nokta çok belirleyici gözüküyor: Lviv Üniversitesi'nde Leh Dili ve Klasik Filoloji okurken, çocukluğundan getirdiği verem hastalığının nüksedip bir daha yakasını asla bırakmayışı. Ölümle böyle sürekli içli dışlı oluşu, yine çocukluğundan ona miras ateşli dindarlığıyla birlikte, dünya görüşünün ve edebiyata bakışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamış olmalı. Okulu bitirdikten sonra liselerde Leh Dili öğretmenliği yapan yazar, bu arada Avrupa'yı da bol bol geziyor. Yani trenlerin ve garların atmosferini yakından soluyacak, trenle yapılan uzun yolculuklarda demiryolu ekseninde öyküler kurgulayacak fırsatları oluyor. Ona ün getiren *Hareket İblisi*, bu dönemin bir meyvesi olsa gerek. Grabinski için son durak, ilerleyen veremi yüzünden erken emekli olup yerleştiği bir sanatoryum kasabası. O andan itibaren, edebiyat alanında kazandığı ve aslında çok da geçmişte kalmamış başarılarına rağmen, hızla bir sefaletin ve unutuluşun içine yuvarlanacak; nihayet yoksul-

luk içinde ve tümüyle unutulmuş olarak ölecektir. Bu açıdan yazgısı, kitabın açılış öyküsü "Sağır Boşluk"un demiryolu bekçisi kahramanının yazgısından pek de farklılaşmıyor.

Çağının felsefi ve edebi akımlarını yakından takip ettiği, o yıllarda ilk adımlarını atan sinema sanatıyla, özellikle de Alman dışavurumculuğuyla ilgilendiği; parapsikoloji, büyü ve demonoloji alanlarında da küçümsenemeyecek bir bilgiye sahip olduğu bilinen Grabinski için, herhalde en başta gelen esin kaynağı, 1931'de kendisine *Fantaziler Prensi* başlıklı bir deneme de ithaf edeceği, Edgar Allan Poe'nun edebiyatıydı. Romanlar, sahne yapıtları ve teorik çalışmalar da yazmış olan yazar, daha çok uzun öykü yazarı olarak kabul görmüştür. Öykücülük yolu, 1909 yılında yayımladığı *Zwyjatkow* [İstisnalardan] öykü kitabıyla açılır. 1918 yılında *Na wzgorzu roz* [Güller Tepesinde] adlı öykü kitabının ardından, ona asıl ününü getirecek *Demon Ruchu* [Hareket İblisi] 1919'da yayımlanır. Kitabın genişletilmiş ikinci baskısı, 1922'de yapılacaktır. Bu kitabın kazandığı başarıyla şevke gelen Grabinski, 1930'a kadar ardı ardına dört öykü kitabı daha yayımlar, ancak bunlar pek beğenilmeyecek; edebiyatta yeni yaklaşımlara alışık olmayan, tutucu eleştirmenler tarafından sanatsal açıdan değersiz bulunacak ve hep *Hareket İblisi*'nin uğursuz gölgesinde kalacaklardır.

Grabinski, geleneksel realist anlatımı, şiir dili öğeleriyle destekleyerek kendine has bir üslup yaratmıştır. *Hareket İblisi*'nde, gerilimi artırmakta kullanılan ayrıntılara gösterilen aşırı özen, realizmin olmazsa olmazıyla, yani gerçekliğin ve insan psikolojisinin aslına sadık olarak yansıtılmasıyla atbaşı gider. Bu üslup fonunun önünden kişinin olduğu şeyle olmak istediği şey arasındaki çelişki, gerçekliğin kaosu, ölümden sonra hayat, bilimin ve gizli bilimlerin üstatlarına duyulan hayranlık, sapkınlığın doğaüstü nedenleri, *femme fatale* gibi motifler dönüp dolaşıp tekrar eder.

Grabinski'nin sanatı Polonya'da II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1980'lerin sonuna kadar sürecek bir "ikinci bahar" yaşar. Sonra yine yavaş yavaş unutulur.

***

Hareket İblisi Türkçeye ilk kez yine benim tarafımdan 2010 yılında aktarılmıştı. İlk basıma yazdığım önsözü, yaptığım çevirinin yazara dilimizde bir yeniden doğuş, ölümden sonra yaşam şansı vermesi dileğiyle bitirmiştim. Demek ki okurun şimdi elinde tuttuğu bu ikinci basım, Grabinski'nin Türkçedeki ikinci yeniden doğuşu oluyor. Ama belki daha kusursuz bir yeniden doğuş... çünkü ilk basımda gözümden kaçmış bazı hataları ve eksikleri bu basımda düzeltme imkânı da buldum. Hatalardan ve eksiklerden ne yapsak kaçınamıyoruz ve sanırım bu varoluşumuza sıkı sıkıya bağlı bir sonuç: Hareket üzerinden gerçekleşmekteyiz, ancak ölümle tamamlanacağı âna kadar hareketimiz hep eksik, yarım, mükemmellikten uzak kalıyor. Bir sonraki hareketimizi de, ondan sonrakileri de geliştiren şey aslında işte bu ölene kadar tamamlanamayacak eksiklik, yarımlık ve mükemmellikten uzaklık. O yüzden bir gün eğer bir yerlerde bir çevirimin tamamen mükemmel ya da tamamen rezil bir çeviri olduğu yazılıp söylenirse, okur benim artık yaşamıyor olduğumu düşünsün. Özdemir Asaf'ın bir şiirini biraz dönüştürerek söylersem, "benim gömülmekten korktuğum mezar", beni ya da aslında "hareketimi" daha yaşarken tümüyle tamamlanmış, eksiksiz bir Biçimin içinde tanımlayan kişidir.

Osman Fırat Baş
Poznan, 01.02.2019

MOTTO: MOTUS EST ENIM SPIRITUS QUIDAM IMMANENS MUNDI.

(TRACTATUS DE MOTU SINE LOCO ET ANNO)

Sağır Boşluk (Demiryolu Baladı)

Orszawa ile Bylicz arasında alan düzenlemesi yapıldı. Bu, Wiersza kıyısındaki bataklıkların toprakla örtülmesi ve "Düzlükçük" denilen yerde düzleme yapılması sayesinde mümkün olabildi. Bunun sonucunda hat epey bir kısalmış oldu çünkü tren büyük, kuzeye doğru iyice kıvrık kavisteki çamurlu alanı geçmek yerine, şimdi onun kirişi üzerinden gidip bir ok gibi dümdüz hedefine yöneliyordu.

Kısa yolun her boyutuyla arzu edilen bir şey olduğu görülmüştü. Demiryolu trafiği epey bir tempo kazanmış; o güne değin bataklık kokuları nedeniyle sıtma yayan çevre de çok geçmeden gür yeşilliklerle kaplanmış kuru, sağlıklı bir ova niteliğine bürünmüştü.

Şimdilerde "sağır" diye anılan bu daire biçimdeki eski alan kapatıldı ve izole edildi. İdare, rayların sökülmesi ve demiryoluna ait binaların yıkılmasına ancak bir süre daha geçtikten sonra girişmeyi planlıyordu. Acele edecek bir şey yok; malum, yıkmak kolay, yapmak zordur...

Bu arada eski hattın resmen kapatılmasından sonraki yıl garip ve beklenmedik bir şey oldu.

Günlerden bir gün, emektar bir demiryolu malulü ve emekli kondüktör olan Szymon Wawera adında biri, Orszawa'daki ilgili bölümün müdürüne başvurup trafikten çıkarılan "sağır boşluğun" gözetimine verilmesini talep etti. Müdür, bunun tümüyle gereksiz olduğunu çünkü kuşak hattı hemen ilerideki aylarda sökeceklerini,

bu şartlarda "bekçi" görevinin eğer komik değilse, en azından hayali bir iş olacağını söylediğinde, Wawera, eski tren yolu hattını karşılığında hiçbir şey beklemeden koruyup kollayacağını açıklamıştı.

"Müdürüm rica ederim," diye açıklıyordu hararetle, "çünkü bu zor zamanlarda insanlar raylara bile tamah ediyorlar. Müdürüm, demiryoluna çok yazık olur, çok yazık. Lütfen kendiniz bir hesap edin: Onca güzelim dövülmüş demir! Hat orada 12 kilometreyi geçiyordu! Para yapacak şey var. Bense köpek gibi kollarım, müdürüm. Ben de eğer eski kondüktör Wawera'ysam, bırakmam bir metre bile koparsınlar! Ne bir sent ne de bir kırık kuruş isterim. Müdürüm elime sıkıştırsa bile, hiçbir şey almayacağım. Ben sadece büyük meslek aşkımdan ve şeref için 'sağır boşluğa' bekçi olayım istiyorum."

Müdür geri adım atmıştı.

"Ee, madem bu şart ve de madem karşılıksızsa, zamanı gelinceye kadar koru o hattı. Öyleyse," –hafiften ironik bir gülümsemeyle omzuna vurup ekledi– "bugünden itibaren sizi 'sağır boşluğa' bekçi atıyorum."

Wawera, gözlerinde yaşlarla müdürünün elini sıktı ve bürodan ömründe hiç olmadığı kadar mutlu bir insan olarak çıktı.

Hemen ertesi gün "görevi" teslim aldı. Yanına Orszawa'dan birkaç külüstür eşya, ufak tefek mobilya, bir çarşaf, birazcık kitap ve mutfak kap kaçağı alıp bu zayıf ev eşyalarını el arabasına yükledikten sonra, artık yeni yuvası olacak, demiryolu hattından çıkarılmış arazinin eski bekçisinin kulübesine taşındı. Bu pek büyük bir bina değildi, bütün bir senelik bakımsızlıkla aşırı derecede harap bir binaydı ama garip şekilde güzel bir çevrenin içindeydi.

Demiryolunun birkaç metre üzerinde, bir çukur çıkıntısı içine sıkışmış, kırmızı arduazdan yapılmış çatıcığı altındaki bu ev, uzaktan bakıldığında masaldaki büyülü kulübeyi hatırlatıyordu. Dağ geçidinin zirvesinde hilal şeklinde boy atmış bir ufak köknar ormanı onu koruyucu kollarıyla sarıyor ve kuzey rüzgârlarından koruyordu. Günebakanların altın başları kırık camlarına kaçamak bakışlar fırlatıyor, geniş yapraklı dulavrat otu çaktırmadan içine süzülüyordu; kır-

langıç yavruları ezik büzük yağmur oluklarında harikulade şekilde uzanmış yatıyorlardı. Evin önünde yabani otların baştan aşağı kapladığı bahçede bir yalnız kavak, sessiz teslim oluyordu rüzgârların iradesine...

Wawera, evin girişinde yeni yuvasının her yanını sevgi dolu bir bakışla süzdü ve tez elden temizliğe ve tamirlere girişti.

Bunlar çok gerekliydi çünkü önceki görevli karakolu ta bir sene önce, sahanın kapatılmasından sonra bırakıp gitmişti ve kaderine terk edilen kulübe kötü havaların ve insanların açgözlülüklerinin elinden epey bir çekmişti. Wawera, yine de moralini bozmadı ve şimşek gibi işe atıldı.

Kırık pencereleri halletti ya da çalınmışların yerine yenilerini yaptı, çatıdaki deliği yamadı, menteşelerinden çıkmış kapıyı tamir etti. Bu mutlaka yapılmaları gereken tamirlerden sonra sıra yeni işlere, neredeyse köküne kadar kazınmış zeminin yeniden yapılmasına ve bahçe çitindeki eksiklerin tamamlanmasına gelmişti. Bu işler birkaç gününü aldı çünkü her şeyi tek başına yapmak zorundaydı ama keyfini bozmadı, hatta çalışırken bir züppe gibi neşeli neşeli ıslık çalıp durdu. Haftanın sonlarına doğru, işler bitmek üzereyken, bir sahipsiz köpek peyda oluverdi yanında ve evin arkasındaki odunluk yakınındaki boş kulübeye yerleşti. Wawera, bir hayvanın ortaya çıkmasının hayra alamet olduğunu düşünüp seve seve köpeği edindi onu.

Wawera, yeni görev yerindeki ilk pazarını dualar ederek ve düşünceler içinde geçirdi. Öğleden sonra çimenlikteki ev yakınlarındaki yarın yamacını tırmandıktan sonra, gözlerini göğün Mayıs maviliğine çaktı ve onu ancak Orszawa'dan gelen akşam çanlarının sesinin uyandıracağı uzun hayallere dalıp gitti...

Ertesi gün sabahtan itibaren asıl işine kendisine verilen alanın teftişinden başladı.

Kuşak hat epey uzundu çünkü 12 kilometreyi aşıyordu ve neredeyse en başından sonuna kadar, duvarları demiryolu şeridinin iki katı genişliğinde bir açıklık oluşturan, dar, derin bir çukurdan

geçip gidiyordu. Bekçi kulübesi "sağır boşluğun" neredeyse yarısında, eğim kavisinin kuzeye doğru en fazla bükülmüş olduğu yerde yükseliyordu.

Teftiş Wawera'nın beş saati aşkın zamanını aldı çünkü dizden aşağısı kopuk olan bacağı yürüyüşünde ona bayağı engel çıkarıyordu. Ancak sonunda hattı hem bu tarafa hem de diğer tarafa tamamen incelemişti ve sonuçtan memnun olarak yemek için kulübesine döndü.

Sonuç olarak saha pek de kötü durumda değildi. Sadece tek bir yerde birkaç ray eksikti ama bunun da bir biçimde üzerine ek yapılabilirdi.

"Bakmakla usta olunsa kediler kasap olurdu," diye düşündü, ekmeğini bölüp bir pancar çorbası taklidine katık ederken. "İnsanlar eksik dişlerinin yerine diş taktırıyorlarsa, birkaç kilometrelik bir ray parçasını ben niye yerine takamayacakmışım?"

Taktı da. Bir demiryolu setinin, taştan bir köprünün altında bir yerlerde artık pas tutmuş birkaç demir külçe bulmuştu, temizledi bunları, perçinleri yanından dövüp şekillendirdi, geri kalanlara uygun hale getirdi ve demiryolundaki eksik kısmı aslıyla ayırt edilmeyecek şekilde yamadı. Eski makas dilini ve kulübenin az ötesindeki kırık gözüyle iki "istasyon" fenerinin tamiri de aynı kolaylıkta oldu. Kısa süre içinde sürgü eski güzel zamanlarında olduğu gibi işliyordu, geceleriyse fenerler saat yediden itibaren hoş, ama birazcık zayıf bir ışıkla etrafı aydınlatıyorlardı.

Wawera, eserinden gururluydu ve sevecen gözlerle "gözcü kulesini", tertemiz durumda tutulan tren yolu hattını ve parıl parıl parıldayan rayları dolaşıyordu. Alanının hiçbir eksiği yoktu. Başka yerlerde, faal hatlarda her ne varsa burada da vardı. İkili hat desen vardı, sonra kulübenin üzerinde kısa bir tünel, hatta bir blok bile vardı, gerçek bir blok, blok deyince her ne anlaşılıyorsa aynen öyle, nakil vinçleri olan bir blok. Bekçinin görev binasından birkaç metre ötede bu küçük binanın varlığı, aslında burayı "duraklığa" uygun hale getiriyordu. Gerçekten de yıllar önce burada, bekçinin aynı za-

manda istasyon şefliği yaptığı küçük bir istasyon vardı. Hatta kuşak hattın trafikten çıkarılmasından bir sene öncesine kadar marşandizlerin kısa süre için burada durakladıkları da oluyordu.

Bunu bilmek, Wawera'nın gözünde karakolunun önemini ve ona bağlı işlerinin kutsiyetini korkunç büyütmüştü. O andan itibaren kulübesine bir durak gibi bakmaya başlamıştı ve onu bu görevin gerektirdiği seviyede tutmak için her şeyi yapmaya karar vermişti. İstasyon binasını ve içinde gözü gibi baktığı teçhizatı da en özenlisinden bir ihtimamla sarıp sarmalayışı da bundandı. Bu binanın varlığını hem kendisine ve diğerlerine karşı bir temele dayandırmak ve ona eski varoluş hakkını geri vermek isteyerek, blok önünde, şüphesiz daha önceden burada olan ama sonradan gereksiz görülüp kaldırılan bir ray koluyla hattı büyüttü.

Bu son iş gücünü ve teknik becerilerini aştığından, Bylicz İstasyonu dökümhanesi demircilerinden birinin, Lusnia'nın yardımına başvurmuş ve aklını bir paket harika tütünle çeldikten sonra "istasyonu" eski görünümüne getirmeye ikna etmişti. Demirci, bekçinin talimatlarına uygun şekilde hattan çıkan ray kolunun eski haline getirilmesini yapıyordu ve o andan itibaren en yakın dostu olmuştu.

İşlerinin olmadığı akşam saatlerinde Lusnia, bekçiyi ziyarete geliyor ve blok önündeki fıçının üzerine ya da istasyonun eşiğine oturup pipo içerek akşam duasına kadar çene çalıyorlardı.

Uyuklayan çekirgelerin yankısı, bataklık kurbağalarının vakvaklamaları eşliğindeki bu konuşmalar sırasında, karşılıklı iç dökmelere geçildi.

Szymon Wawera'nın hayatta hep "aha şu parmak misali" yalnız bir adam olmadığı, bir zamanlar genç ve güzel bir karısının ve keten bezi gibi açık renk, ipeksi saçları olan birkaç çocuğunun olduğu da ağırdan açığa çıktı. Hey ki hey, geçip gitmişti saadet, bir daha dönmemecesine geçip gitmişti! Karısının aklını beylik taslayan zenginin biri çelmiş, çocuklarını ölüm almıştı elinden. O tarihten beri boş, soğuk evinde seferden dönüşlerini bekleyen kimse olmamıştı...

Sonra Wola kıyısındaki o karambol. Ayağını ve işini o zaman yitirmişti; malulen emekliliğe geçmek zorunda kalmıştı. Ama çalışma isteği vardı hâlâ, hem de ne istek! Ne fayda, başka türlüsü olamazdı. Bu lanet sakatlık!

Hep bir şeyler çekiyordu onu demiryoluna. Hiçbir şekilde ayrılamamıştı ondan. Maaşa bağlandıktan sonra birkaç yıl mal istasyonundaki depolarda hamal olarak çalışıp köprülerden fıçı ve balya yuvarlamıştı, sonrasında, ayağı söz dinlemeyi bırakınca, Zbaszyno İstasyonu dökümhanesinde tesviyeci yamağı olarak günlük ekmeğini kazanmıştı. Hep demiryolunun yanı başında, sevgili vagonların, makinelerin ve sahanın hep yanında olmuştu. Nerede kondüktörlük, nerede bu iş; hani gök nasıl uzaksa yerden, bu iş de öyle uzaktı kondüktörlüğe ama yine de en azından demiryoluna sürtünebiliyordu ya insan.

Ee, kondüktörünki gibi olur muymuş hiç?! Boş araziye daldı mı gider insan, ötelere, dümdüz önüne, kilometrelerce gider, kulaç kulaç gider... Dünya onun için dönüyordur, uzaklara atılır, şehirler uçarcasına geçer, tarlalar geçer, yollar geçer... Beyler, kondüktör dediğiniz ilelebet gezgindir!

Yıllar böyle geçiyordu, zaman geri dönmeyen bir dalga halinde akıyordu... Ta ki yarım sene evvel Orszawa ile Bylicz arasındaki "sağır boşluğa" dair bir şeyler işittikten sonra, dökümhaneyi bırakmış ve terk edilmiş demiryolu hattına göz kulak olabilmek için buralara taşınmıştı.

Ve işte şimdi bekçiydi, daha da fazlası bir durak şefiydi. İnsanlar, "sağır boşluğun" bekçiliğini yaptığı, "rüzgârdan koruduğu" için gülüyorlarmış ona. Varsın gülsünler, canları sağ olsun. O da bilir işini. Yolun daha fazla parçalanmasına izin vermez ve düzeni korur. İşte yine demiryolunun hizmetindeydi ya, yıllar sonra baba evine dönen bir hayırsız oğul gibi dönmüştü ya ona. Başını sokacağı bir çatısı da var, bir istasyonu ve sahası var, demiryolunun malını mülkünü kolluyor, daha ne olsun?

Lusnia, bu iç dökmeleri dudaklarında bir gülümsemeyle, ara sıra

kafasıyla evetleyerek dinliyordu. Dostu bir anlığına sustuğunda ve demiryolunun ufuk çizgisine doğru bir yerlere dalıp gittiğinde, piposunu ağzından çıkardı ve sordu:

"Şimdi sen, Wawera, burada bekçi olmayı şey diye mi, nasıl denir, sanki'm demiryolunu böyle çok özledin diye mi kabul etmiş oluyon, he mi?"

Wawera, gözlerini raylardan ayırdı:

"Sanki'm öyle, demirci kardeşim, sanki'm öyle."

"Oy Szymon'um oy, bana sorarsan, esasen sen kendi kendini kandırıyon. Aslında buraya hiç lazım değilsin ki. Bir kere bura sağır alan ve buradan bir senedir tren geçmiyor. Bekçilik edecek şey yok ki. Raylardaki birazcık demire mi bekçiliğin? Kimin ne işine yarar? Aslında çalsalar ne olur? Demiryolları için yine büyük zarar olmaz. Seninki kendini eğleme, hepsi bu."

Wawera'nın kalbine sanki bıçak sokulmuş gibi olmuştu. Suratı asıldı, dudaklarını indirdi ve yerinden fırlayıp kalktı:

"Madem öyle, cehennem ol, bas git buradan! Duymadın mı, ha? Uza buradan diyorum, hazır ben canını yakmamışken! Madem diğerleri gibi akıllısın, var git onların yanına ve onlarla birlikte gül bana. Ben böyle, yaşlı bir aptal olarak, iyiyim! İlk gördüğüne kalbini ne diye açarsın ki? Al işte aha ödülün. Hayvanın biri yüzüne tükürdü ve rezil rüsva etti ruhunu. Kaybol buradan, bak diyorum, yoksa'm beni ömrün boyunca unutaman!"

Lusnia ufaldı, kızardı, korkunç bozulmuştu. Kesik kesik, pişmanlık ve üzüntü dolu bir sesle yanlış anlaşıldığını anlatmaya ve özürler dilemeye başlamıştı.

"Yapma be babam, kızma, esip gürleme böyle kötü kötü. Bak, demek istediğim başka şeydi. Nasıl diyeceğimi bilemedim. Sıradan bir adamım ben, bir demirci ustası. Sen başkasın, bir kondüktör; dünyayı görmüş geçirmiş, mürekkep yalamış adamsın. Bak, ben sadece, niçin bu yaşında çıkıp buraya geldiğini anlayamadıydım. Ama bak, şimdi biliyorum ya niçin olduğunu, sanki'm yüreğimde hissediyorum. Sen, başkalarından farklısın."

Wawera, ona yandan yandan, biraz inanmıyormuş gibi baktı; ama gönlü alınmış gibi duruyordu:

"Eğer öyleyse, başka. Eğer aptal olduğunu ve anlamadığını kendin kabul ediyorsan, tek seferlik seni affedebilirim. Çünkü, bak dinle, Lusnia," diye ekledi, esrarengiz bir şekilde sesini kısarak, "beni buraya bağlayan ve burada tutan bir başka sebep daha var. Var ya, ben bunu en iyi şuramda, göğsümün derininde hissediyorum ama adını koymayı daha bilmiyorum, onu sözcüklere dökmeyi beceremiyorum daha. Ama o var, o garip sebep, mutlaka var."

Lusnia, meraktan büyümüş gözlerle bakıyordu dostuna:

"Aklında olan şey, hani yani o demiryolu özlemi değil mi şimdi?

"Yo. O başka. İçimde beni özlemle birleştiren bir şey var ama bensiz de var, kendisi için var."

"O da neyin nesiymiş, Wawera?"

"Hop! Sırdır! 'Sağır boşluğun' sırrı."

Her ikisi de aniden sarıveren belirsiz bir korkuyla, bakışlarını çukurun artık daha da karanlık darlığına dikip sustular. Ağustos akşamının dipsiz sessizliğinde birdenbire demiryolundan boğuk, yine de açık şekilde işitilen bazı hışırtılar ve hırıltılar geldi kulaklarına. Kısık sesli peltek peltek konuşmalar, korkulu fısıltılar gibi bir şeyler, çene çalmalar...

"Duyuyor musun, Lusnia?" diyerek sessizliği böldü bekçi. "Raylar çene çalıyor..."

"Genelde yazları akşamüstü soğuktan büzülürler ya, ondandır gıcırdamaları."

"Raylar çene çalıyor," diye tekrarladı Wawera, demircinin açıklamasına kulak asmadan. "Gündüzün sıcaklığından sonra akşamları sohbet ediyorlar."

"Raylar konuşuyor..." Bir yankı gibi tekrarladı Lusnia.

"Evet, evet," dedi bekçi, garip biçimde hayallere dalıp gitmiş halde. "Biz insanlar gibi, hayvanlar yahut ağaçlar gibi onların da yaşadıklarını mı düşünüyorsun?"

Soruya şaşıran demirci ona baktı.

"Yaşıyorlar, Lusnia, yaşıyorlar, ne ki kendi yaşamlarını yaşıyorlar, diğer yaratıklardan daha değişik bir yaşamı yaşıyorlar."

Bu artık kesinlikle demircinin havsalasını aşıyordu. Saf saf, bir deliye bakar gibi baktı arkadaşına, sonra kafasını çevirdi ve keyfi kaçmış olduğundan yana bir tükürük fırlatıp birazcık sağa kaydı.

"Demiryolunun yaşamadığını düşünüyorsun, öyle mi?" diye saldırdı, karşısındakinin pasif karşı çıkışla şevke gelen Wawera. "Bu çukur, binasıyla bu istasyon, bütün bu boşluk yaşamıyor, he mi?"

"Sağır boşluk," diye yarım sesle araya girdi Lusnia.

"Sağır mı diyorsun? Sağır ve hepten sağır mı! Sağır olan sizsiniz, aptalsınız, Tanrı'nın sesini işitmek istemeyen, kalın kafalı insanlar!"

Demirci ürkmüştü:

"Ben artık hiçbir şey bilmiyorum," diye kekeledi, yarı yarıya kendinden geçmiş halde bakarken arkadaşına. "Hiçbir şey anlamıyorum. Bak, ama Tanrı'ya inanırım."

Bekçi gülümseyerek, aydınlanan yüzüyle ve esinli bir bakışla, artık akşamın alacakaranlığına iyiden iyiye batan boşluğu göstermişti eliyle.

"Bütün bunlar yaşar ve hatırlar."

"Hatırlar mı?" diye sordu hemen Lusnia. "Hatırladığı ne ki?"

"Geçmiş olanı. Buralarda yıllar önce olmuş olanı. Biz insanlar geçmişi nasıl hatırlıyorsak, aynen öyle," diye ekledi bir an sonra, sesinde derin bir hüzün.

"Yani şimdi senin bu boşluğun eskilerini mi hatırlıyor, öyle mi?

"Evet, Lusnia, evet – nihayet anladın beni. Eskilerini hatırlıyor."

"Hani o eski, güzel zamanları..."

"Evet, evet – burada hâlâ hareketin olduğu, trenlerin şimşek gibi geçtikleri, vagon tekerlerinin sessiz sessiz takırdadıkları, lokomotif ıslıklarının enginleri yırtıp geçtiği zamanları."

"Bunu mu hatırlıyor boşluğun?"

"Bunun düşünü görüyor benim şu boşluğum, aralıksız düşlüyor bunu gündüz güneşte ve uzun, kara, kör gecelerde..."

"Ya sen Wawera, ya sen?"

"Ben de onunla, sanki ruh eşiymişim gibi."

"İkiniz de mi bunu düşlüyor, hatırlıyorsunuz?"

"Büyük bir özlem içerisinde düşlüyor ve bekliyoruz."

"Neyi? Neyin yoluna bakıyorsunuz burada?"

"Düşlediğimiz şeyin gerçekleşmesini."

"Boş yere bekliyorsunuz, geçmiş geri gelmez."

"Kim bilir, eski dost, kim bilir? Onu dirilteyim diye buradayım."

Fıçının üzerinden kalktı ve vedalaşmak üzere demirciye uzatırken elini, bir anlık sessizlikten sonra ekledi:

"Hatırlamanın hiçbir şey olmadığını mı, öyle sadece içi boş bir kelime olduğunu mu düşünüyorsun?"

Keskin bakışlarını aşağıya, çukurluk yerin dibine indirdi; toprak seti, rayları bakışlarıyla okşadı ve yarın eğiminde durdu:

"Buranın her yerinde bu hatıralar yaşıyor. İnsan gözüne görünmez olup bu yarın duvarları arasında aylak aylak geziniyorlar, raylara vuruyor, uzaklarda sürtüyorlar, bütün bir sahada. Sadece bakmayı ve dinlemeyi bilmek gerek."

"Geçmiş yılların hatıraları mı?"

"Hatıralar, silinmemiş izler. Çünkü bir düşün, Lusnia, bir düşün hele, bütün bunların ardında hiçbir şey kalmaması olacak şey mi?"

"Nelerin ardında?"

"Sadece düşün! Bunca yıl, onlarca yıl bu boğazdan trenler geçti, onu tekerleklerin takırtısıyla, rayların gıcırtısıyla doldura doldura, bunca yıl bu yarın eğimleri sanki topları atar gibi atıp durdular birbirlerine uyandırdıkları yankıları. Gün be gün, gece be gece bu ensiz, bu dar boğazda hava girdapları doğup doğup öldüler, yamaçların ardında duman parçacıkları asılı kaldı, onların dumanlı isleri toprak sete sarıldılar, tünel kubbesi altına saklandılar..."

"Ne demek istedin, Wawera?"

"Sadece hatıraların ölmez demek istedim. İyi geceler, Lusnia, iyi geceler!"

Ve o gece öyle ayrıldılar...

Bu arada yaz geçti, sonbahar başladı. Bekçi, sahayı sadakatle

korumayı sürdürüyordu. Turna kuşu gibi tetikte, hattaki en ufak kusuru bile atlamıyordu. Bir yerlerde kazara zemin çökecek olsa, hemen oranın üstünü taze kırma taşla örtüyor ve yerle aynı seviyeye getiriyordu. Bir ekim gecesi deli gibi yağan bir yağmur toprak sette epeyce bir gedik açarak demiryolunun altını oyduğunda, ertesi gün bekçi bütün gün hasarı onarana kadar soluk almadan çalışmıştı. Kuşak hattın birkaç noktasında sallanan traversleri sabitledi, başka bir yerde kurtçukların yiyip bitirdikleri kereste traverslerin yenilerini koydu. Demiryolu üzerinde yabani ot ve çimen olmasına dayanamıyordu; raylar arasında her nereye saldırmışlarsa acımasızca söküp alıyordu.

Bu yüzden de yedi aylık "görev" döneminin ardından saha ve durağın görünümü örnek bir görünümdü. Ray şeritleri tertemiz ve kum gibi ince çakıl taşları dökülmüş alanda uzayıp uzayıp gidiyordu uzaklara, özenle yağlanmış blok manivelaları hafif bir çıtırtı sesiyle bir yandan bir yana dönüveriyorlardı, sürgü dönüşlerini kolayca ve manejde eğitim gören cins bir at kadar düzgün yapıyordu. Wawera, günde iki ve geceleyin de bir kez, trenlerin görev yerlerinden geçişinde bekçilerin yapması gereken bir dizi iş ve hareketten oluşan, adına "tatbikat" ve "manevra" denilebilecek çalışmalar yapıyordu. Bekçi, esnek adımlarla, yaşlı bir demiryolu gazisinin adımlarıyla istasyonun önüne çıkıyor, sinyali, beyaz zemin üzerinde kırmızı ya da yeşil, geniş halkayı eline alıyor ve kulübeyle makas arasında sopa gibi dimdik dikiliyordu. Başka bir zaman sürgünün kolunu ya da bloktaki demir manivelaları çalıştırıyor ve hat üzerindeki rayların yönünü değiştiriyordu. Akşamları yeşil çabuk dönüş sinyalini ve onun benzeri ya da beyaz renk ötekisini, durağın önünde uzaktaki semaforda, tünel civarındaki sinyali yakıyordu. Bazen "gece alarmıyla" sinyal lambalarını değiştirdiği oluyor, bunlar o zaman ta yakut kırmızılıklarıyla ta uzaklardan bile uyarıyorlardı...

Bütün bunlara rağmen hüzünlüydü istasyon. Sözde bir hareket olmasına ve bekçinin düzgün çalışmasına rağmen, sahadan bir boşluk ve cansızlık rüzgârı esiyordu. Wawera, bunu hesapsız ölçüde

hissediyor olmalıydı çünkü işi bir anlığına bıraktığında ve gözleriyle raylarda kaybolup gittiğinde, bakışlarında bir özlem ve bir derin dalgınlık görülüyordu. Bu yüzden de kısa bir ara verdikten sonra işe daha da sıkı sarılıyordu.

Aylar geçtikçe, onunla saha arasında göze görünmez ama yine de içten bir bağ oluşmuştu yavaştan yavaşa. Zamanla Wawera, sanki sahanın insan görünümünde vücut bulmuş bilinci olmuştu. Kendi bölgesiyle yakınlaşırken, burada gizliden gizliye şekerleme yapan geçmişin izlerini neredeyse aralıksız solumuş, içine çektikten sonra da seven bir kalbin sıcacık kanı, nabız nabız atan canlılığı, özlemiyle güçlendirip geri bırakmıştı.

"Bekle, bacım," diye fısıldardı çoğu kez, dalgınlıkla esrik gözlerini sahanın koyu mavi uzaklarına gömerken, "biraz daha bekle, güvercinim! Sonunda muradımıza ereceğiz, ereceğiz."

Ve rayların üzerine uzanıp yatar, kulağını toprağa dayar ve dinlerdi, nefesini tutup dinlerdi. Bir an sonra sarı, buruş buruş yüzüne hayal kırıklığına uğramanın acı verici ifadesi yayılır, solmuş, sarkık dudaklarından bir hayal kırıklığı sözü dökülürdü.

"Daha değil... Daha erken..."

Bazen akşamları gün batımının kızıllığında özlem dolu gözlerini uzakta kararmakta olan tünel ağzına diker ve bir şey beklerdi, bitimsizce beklerdi...

Bu arada şehirden kötü haberler gelmişti. Günlerden bir gün Lusnia, Orszawa Hareket Amirliği'nin en geç bahara tüm tesisleri söküp sahayı boşaltacağına dair uğursuz bir haberle geldi. Wawera, bu habere çok üzüldü ve bayağı ağır hastalandı. Bir hafta sonra nihayet yataktan kalktı kalmasına ama korkunç değişmişti. Doğası gereği zaten pek konuşkan değildi ama şimdi bütün bütün içine kapanmıştı ve kimselerle konuşmak istemiyordu. Hatta yanına sokulmayı Lusnia'ya bile yasak etmişti ve uzaklardan gelmekte olduğunu görünce, el işareti yapıp onu yolundan geri çeviriyordu. Mahzunlaşmıştı, suratı düşmüştü ve gözlerinde bir garip vahşi ışıltı vardı...

Nihayet günlerden bir gün, fırtınalı, bir kasım akşamının alacakaranlığında, makas "manevraları" sırasında birden irkildi.

"Bir şey mi duydum ne?" aletin sapını elinden bırakırken homurdandı.

Hemen parıldayıverdi gözleri. İnsanı aşan bir mutluğun seli yüreğinden geçip gitti ve ta en dibine kadar tümden sarstı onu. Sonbahar fırtınasının ulumasında, kar fırtınasının ıslığında ilk kez duymuştu...

Artık bu bir aldanış değildi, yo! Oradan gelmişti işte, oradan, tünelden, adı gibi emindi! Bu oydu işte, bu sefer mutlaka o... Aman aman! Bir daha! Biraz daha yakında... Ah o tatlı, o sevgili titreşim! Ah kıymetli, ah o paha biçilmez takırtı, mucizevi, ritmik takırtı!

"Ta, ta, ta! Ta, ta, ta!"

Bu o! O! Artık hiç şüphe yok!

Ve buluşmaya koştu onunla. Rüzgâr başından şapkasını alıp savurmuştu, parkasını omuzlarından aşağıya sıyırmıştı, tutkuyla, acımasızca sarsmıştı onu... Aldırmadı. Uçuşan saçlarıyla, kar beyazı saçlarıyla, coşkuyla öne uzattığı elleriyle dünyanın en muhteşem müziğini dinlermişçesine dinliyordu garip yankıyı...

"Ta, ta, ta... Ta, ta, ta... Ta, ta, ta... Ta, ta, ta..."

Ama bir an sonra susmuştu ve yine sadece rüzgâr ıslığını çalıyordu öfkeli evleklerde, kurşuni gökte çınlıyordu çığlıkları kargaların...

Bekçi, başı öne düşmüş, döndü kulübesine... Ama o andan itibaren, o unutulmaz akşamdan itibaren, yüreğinde apaydınlık bir umut filizlenmiş ve gerçekleşmeye yaklaşıyordu. Çünkü her geçen gün daha da açık seçik işitiyordu zira hep daha yakından, hep daha belirgin işitiyordu. Gerçekten de bir an sonra susmuştu, duyulmaz olmuştu bir yerlerde, dağılıp gitmişti rüzgârda ama ertesi gün, alacakaranlıkta, günün geceyle çekiştiği o garip saatte geri dönmüştü artık daha güçlü, daha yüksek bir sesle, neredeyse elle tutulacak gibi...

Ta ki vücut bulacağı an gelene kadar.

Bir aralık gecesinde, karla kaplı bir gecede, gözlemekten bitkin halde, kırlaşmış başını göğsüne iyice eğmişken, bir sinyal çınladı...

Wawera irkildi ve uyandı:

"Bu da ne?!"

"Bim-bam!" diye öttü sinyal yeniden, "bim-bam..." Sinyalizatör çalıyordu. Bekçi, görevi aldığı tarihten bu yana ilk kez çekiçlerin vuruşunu işitiyordu...

Kıpkırmızı kesildi, titreyen ellerle şapkasını taktı, paltosunu omzuna attı ve el fenerini kaptıktan sonra kulübenin önüne fırladı.

"Bim-bam," diye çalıyordu direğin üzerinde.

"Geliyorum, hemen geliyorum," diye mırıldandı, heyecandan ayakta güçlükle dururken.

Olanca gücünle kendine hâkim oldu, hazır ola geçti ve ışıklı sinyali iyice yukarı kaldırıp bekledi.

"Ta, ta, ta... Ta, ta, ta," diye inliyordu boşlukta.

"Trak, trak, trak... Trak, trak, trak..." gürlüyordu raylar.

Bekçi, aç bakışlarını tünelin boğazına dikmişti...

"Ta, ta, ta! Ta, ta, ta!"

Sonunda gördü. Tünel ağzının çıkışında bir çift göz gördü, bir çift devasa, sapsarı reflektörün gözlerini ve büyüdü, büyüdü, yakınlaştı...

Bekçinin kafasından şimşek gibi bir düşünce geçti:

"Geçip gidecek mi yoksa duracak mı?"

O anda sert şekilde frenlenen tekerlerin ciyaklaması ortalığa yayıldı ve tren durağın önünde durdu. Wawera titremiyordu, yerinden kıpırdamıyordu. Bakıyordu...

Görevli vagonundan hareket şefi indi ve bekçiye doğru yürüdü. Vagonların basamaklarından birkaç kondüktör, üniformalı bir kontrolör atlayıp indi ve ona doğru yaklaştı.

"İyi akşamlar, Wawera!" diye selamladı onu şef, elini dostça uzatıp. "Çok bekledin bizi, değil mi eski dost? İşte nihayet beklediğine kavuştun."

Wawera uzatılan eli sıktı! Tatlı gözyaşları, mutluluk gözyaşları sözlerini bastırıyordu:

"Emir üzerine, şefim, nöbetteyim.""

"İyi akşamlar, arkadaş!" diye selamladılar onu kondüktörler. "Selam sana, eski dost!"

Çevresini sardılar onun. Biri elinden sinyali aldı ve el fenerini göğsüne tutturdu, bir diğeri kondüktör "anahtarını" eline tutuşturdu.

"Evet, baylar," diye çınladı şefin gür sesi. "Yolcu yolunda gerek! Wawera, tabii bizimle geliyorsun, değil mi?"

"Buraya senin için geldik," diye çınladı arkadaşlarının uyumlu korosu. "Herhalde bıktın artık bu bekçilikten, değil mi?"

Wawera'nın göğsünde bir yer inliyordu tarifsiz mutluluktan. Gözyaşlarının sisi ardından durağa bir kez baktı, kara görülmüş küçük evine, bahçedeki yalnız söğüde ve vagonlara doğru yürüdü:

"Sizinleyim, arkadaşlar, ölsem de kalsam da sizinleyim!"

Ve yıllar öncesinde olduğu gibi vagonun basamağına adımını attıktan sonra el fenerini lokomotiften yana kaldırdı ve gür bir sesle haykırdı:

"Hareket!"

Tren, uzayıp giden bir ıslıkla hareket etti ve boşluğun derinlerine doğru yürüdü.

***

Ertesi gün, soğuk bir aralık sabahı, Lusnia bekçiyi kulübenin önünde, üniformaları içinde, bir eli yukarı kalkık ve donmuş parmakları arasında sönmüş bir feneri tutarken buldu.

"Wawera, nen var?" diye sordu, dudaklarında donmuş bir gülümseme olan dostunun yüzüne telaşla bakınırken. Ve omzuna dokundu. İşte o zaman bekçi, kaskatı bir kütük gibi ayaklarının dibine devrildi.

"Donmuş," diye fısıldadı demirci, cesedi kollarına alırken. "Görev başında donarak ölmüş."

Ve onu kulübedeki kanepenin üzerine yatırdı.

***

Sahadaki demiryolunun sökületeceğine dair haberlerin zamansız haberler olduğu ortaya çıktı; demiryolu hattı bir bahar ve yaz daha varlığını sürdürdü. Ama civarda Wawera'nın ölümünden sonra kuşak hattın sanki canlandığı konuşuluyordu. Özellikle akşamüstleri yar garip seslerin yankısıyla çınlıyordu. Bazı trenler düdük öttürüyor, son sürat dönen tekerler gıcırdıyor, bitkin bir lokomotif sanki güç bela soluyordu. Boşluğun bir yerlerinden rüzgârın kanatlarında bazı sinyaller geliyordu, kesintisiz bir şikâyetle ortalığa yayılıyordu siren düdükleri, göze görünmez trompetler kalk borusu çalıyorlardı...

İnsanlar bu taraflara yollarının düşmemesine çalışıp korkuyla etraftan dolaşıp geçiyorlardı. Hatta olağanüstü takırtıyla ürkmüş kuşlar bile garip çukurluğu bıraktı ve daha dost canlısı başka yerlere taşındı.

Ancak izleyen senenin sonbaharında raylar kaldırıldı ve bekçinin kulübesi yıkıldı, bütün sesler kesildi ve "sağır boşluk" sonsuza kadar sustu.

Ucube

Kıdemli kondüktör Blazek Boron, sorumluluğuna verilmiş vagonları gezdikten sonra, sadece ona tahsis edilmiş köşeciğine, yani "kondüktöre mahsus mahale" dönmüştü.

Bütün gün vagonlarda sürtmekten bitkin, sisle dolgun bir bahar vaktine istasyonun adını bağırmaktan sesi kısılmış, şimdi muşambayla kaplı dar, ufak bir sandalyede birazcık dinlenmek istiyordu; hak ettiği bir "siesta" gülümsüyordu ona. İşte bitmişti bugünkü tur, tren artık birbirlerine yakın mesafelerdeki sık istasyonlar bölgesine girmiş ve tırısa kalkıp sınır istasyonuna yönelmişti. Artık yolun sonuna kadar Boron, banktan fırlayıp kalkmayacak ve şu istasyonda olunduğunu, trenin beş dakikalığına, on dakikalığına ya da tam bir çeyrek saat mola verdiğini ya da aktarma yapma zamanın geldiğini gür bir sesle dünyaya duyurarak merdivenlerden birkaç dakikalığına inmeyecekti.

Göğsüne tutturulmuş feneri söndürdü ve yukarıda başının üzerindeki rafa koydu, paltosunu çıkardı ve askıya astı.

Yirmi dört saat aralıksız görev zamanını öyle bir doldurmuştu ki, ağzına neredeyse tek lokma koymamıştı. Organizma hakkı olanı istiyordu. Boron, çantasından erzakını çıkardı ve karnını doyurmaya başladı. Kondüktörün solgun gözleri, vagon camına hareketsiz takılıp kalmıştı ve pencerelerin dışındaki dünyaya bakıyordu. Vagonun sarsıntılarıyla titreyen camın her yanı aynı şekilde düz ve simsiyahtı; bu camdan hiçbir şey görmüyordu.

Pencere çerçevesinin monotonluğundan ayırdı gözlerini ve kori-

dorun derinliklerine çevirdi. Bakışı kompartımanlara açılan kapının üzerinde gezindi, karşıdaki duvara sıçradı ve zemin yolluğunun sıkıcı şeridinde söndü.

"Akşam yemeğini" bitirmişti ve piposunu yaktı. Aslına bakılırsa görevdeydi hâlâ, ama bu sahada, özellikle de artık menzilden hemen önce, kontrol memurundan çekinmiyordu.

Tütün iyiydi, yurtdışından kaçak; dairesel, ıtırlı kavisler halinde tüttürüyordu. Kondüktörün dudaklarından yumuşacık şeritler çıkıyor ve yumaklara sarıldıktan sonra, sanki bilardo topları gibi vagon pasajında yuvarlanıyorlardı; sonra yine yoğun, kesif borucuklar savruluyor, mavi gövdeler tembel tembel uzayıp gidiyor ve tavanda bir duman güllesi halinde parçalanıyordu. Pipo içmenin ustasıydı, Boron...

Kompartımanların içinden bir gülüş dalgası akıp geliyordu: Misafirlerin keyfi yerindeydi.

Kondüktör, dişlerini öfkeyle sıktı; dudaklarından aşağılayıcı sözler döküldü:

"Satış temsilcileri! Ticaret tayfası!"

Esasen Boron, yolculara dayanamıyordu; onların "pratikliği" sinirine dokunuyordu. Onun gözünde demiryolu, demiryolu içindi, yolcular için değil. Demiryolunun vazifesi, insanları ulaşım amacıyla bir yerden bir yere taşımak değil, bir hareket yaratmak ve boş alanları alt etmekti. Bu dünyalı pigmelerin değersiz çıkarları, üçkâğıtçıların sınaî girişimleri, tüccarların iğrenç pazarlıkları onu ne ilgilendirecekti ki? İstasyonlar, inmek için değil, kat edilen mesafeyi ölçmek içindi; tren durakları mesafenin ölçü birimleriydi; bir çiçek dürbününde gibi arka arkaya değişiyorlarsa eğer, hareketin gelişmekte olduğunun bir kanıtıydı bu.

Kondüktör, perona ya da tersine trene açılan vagon kapılarında itiş kakış kalabalığa da küçümseyerek bakar; soluk soluğa kalmış hanımları ve bağırış çağırış içinde, acele etmekten ateşleri çıkmış, kafa göz yararcasına koşturan nazik beyleri, bazen de "yer kapmak" ve aynı koyun sürüsünden bir başka arkadaşının önüne geçmek için

kompartımanlara ite kaka girenleri de hicveden bir yüz ifadesiyle gözlerdi.

"Sürü!" diye tükürür gibi konuştu dişlerinin arasından: "B. Bey'in ya da W. Hanım'ın F.'den Z'ye zamanında gitmesinin dünya için ne anlamı olduğunu bir tek Tanrı bilir artık!"

Ancak hakikat Boron'un fikirleriyle çarpıcı bir kontrast oluşturmaktaydı. İnsanlar hâlâ hep istasyonlarda iniyor, biniyor; yine hep o aynı telaşla itişip kakışıyor, hep o aynı pratik amaçlarla hareket ediyorlardı. Ama kondüktör de bunun intikamını her fırsatta alıyordu.

En az üç, en fazla dört vagonu kapsayan "bölgesinde" asla doluluk, çok kez arkadaşlarını canlarından bezdiren ve bir kondüktörün kara yazgısının ufkunda kara bir nokta olan o iğrenç güruhun izdihamı olmazdı.

Diğer meslektaşları için bu gerçekleştirilemez ülküye erişmekte hangi yolları izleyip hangi araçları kullandığını kimseler bilmezdi. Yolcu sayısının en fazla olduğu bayram dönemlerinde Boron'un vagonlarının içinin normal göründüğü bir gerçekti; geçişler boş olur, koridorlarda solunmasına katlanılabilir bir hava solunurdu. Kondüktör, koltuk sayısını aşan sayıda yolcuyu ve ayakta gidenleri kabul etmezdi. Görev başında kendine karşı katı olan ve müşkülpesent olan kondüktör, yolculara karşı da acımasız olmasını bilirdi. Yönetmelikleri, çoğu kez tavizsiz bir acımasızlıkla, harfiyen uygulardı. Kondüktörü kandırmaya çalışmalar, kurnazca katakulliler, el çabukluğuyla avucuna "rüşvet" sıkıştırmalar para etmezdi; Boron satın alınamazdı. Bu nedenle birkaç kişi ondan şikâyetçi olmuştu; kendisine hakaret eden bir zatı tokatlamış da, şikâyeti inceleyen makamlardan ceza almadan işin içinden sıyrılmıştı. Çoğu zaman, yolculuğun ortasında, sefil bir durakta, önemsiz bir istasyoncukta, bir tarlanın orta yerindeyiz demez, kaçak "misafirin" treni terk etmesini nazikçe ama kesin bir dille istediği olurdu.

Uzun yıllardır süren meslek yaşamında sadece iki kez onun yolcu idealine birazcık karşılık düşen, "saygıdeğer" yolcuya denk gelmişti.

Bu nadir örneklerden biri, adını bilmediği, birinci sınıf kompar-

tımana yanında tek kuruş olmadan binmiş bir aylak adamdı. Boron biletini sorduğunda, dilenci kılıklı adam, bilete ihtiyacı olmadığını çünkü belli bir amacı olmadan, kendisini öylesine enginliklere saldığını, zevk için, doğuştan getirdiği hareket gereksinimiyle seyahat ettiğini söylemişti. Kondüktör, buna hak vermekle kalmamış ama bütün bir seyahat boyunca misafirinin rahatını dikkatle kollamış ve de onun kompartımanına başka kimseleri sokmamıştı. Hatta erzakının yarısını onunla paylaşmış ve kafaya estiği gibi seyahat etmek üzerine arkadaşça çene çalarlarken, onunla bir de pipo tüttürmüştü.

Buna benzer bir diğer yolcuya da birkaç yıl önce Viyana-Trieste seferi sırasında denk gelmişti. Szygon diye biri, galiba Polonya Dukalığı'ndan bir toprak sahibi. Bu sevimli, aslında mutlaka hali vakti yerinde adam da, birinci sınıf kompartımana biletsiz binmişti. Nereye gittiğini sorduğunda, aslında kendisinin de trene nerede bindiğini, nereye ve niçin gittiğini bilmediği yanıtını vermişti.

"O halde," diye uyarmıştı Boron, "en yakın istasyonda inseniz iyi olur."

"Aman ha, olmaz," diye karşılık vermişti alışılmadık yolcu: "Yapamam, Tanrı biliyor ki yapamam. İleri gitmem lazım; bir şey beni ileri ileri sürüyor. O şeyin hoşuna giden herhangi bir yere bir bilet kesin."

Bu cevap onu o derece büyülemişti ki son istasyona kadar bedava gitmesine izin vermiş ve o andan itibaren bir kez bile adamın huzurunu kaçırmamıştı. O Szygon, herhalde deliden sayılıyordu ama Boron'a göre, tuhaf bir adam olsa dahi, üslup sahibi bir tuhaf adamdı.

Ya işte, bu kocaman dünya üzerinde mükemmel yolcular da vardı ama bir ayak takımı denizinde birkaç inci neydi ki? Kondüktör, çoğu kez hayatının bu iki harikulade hadisesine özlemle geri dönüp nadir rastlanan anların hatıralarıyla gönlünü okşardı...

Başını geriye yatırdı ve koridorda havaya kat kat asılı, mavi boz duman şeritlerinin hareketini izledi. Borulara verilen sıcak buharın

tıslaması ağırdan ağıra rayların ritmik takırtısı üzerine çıkıyordu. Depolardaki suyun fokurtusunu işitti, kapların kıyısına yaptığı sıcacık basıncı hissetti: Vagonlar ısıtılıyordu çünkü serindi gece.

Tepedeki lambaların aniden ışıktan kirpikleri kırpıştı ve söndü. Ama uzun süre için değil çünkü bir an sonra tutkulu regülatör, zayıflayan brülörleri güçlendirecek gazın taze bir dozunu otomatik olarak enjekte etmişti. Kondüktör, onun özel, ağır, biraz İtalyan dereotunu andıran kokusunu duydu.

Koku, pipo dumanından daha güçlüydü, içine çekince aklı karıştı...

Birden Boron, koridorun zemininde çıplak ayak sesleri işitirmiş gibi oldu.

"Duh, duh, duh," diye uğulduyordu çıplak tabanlar, "duh, duh, duh..."

Kondüktör, bunun ne anlama geldiğini biliyordu artık; trende bu adımları ilk işitişi değildi. Kafasını çıkardı ve vagonun boş perspektifine baktı. Orada, son tarafta, duvarın kesildiği ve birinci sınıf vagona açılan sofada, bir anlığına hep olduğu gibi çıplak sırtını görmüştü onun; yay gibi gerili, kesif bir terle kaplı belkemiği bir anlığına parlayıvermişti.

Boron titremeye başladı: Ucube, yine ortaya çıkmıştı trende.

Onu ilk kez yirmi yıl önce fark etmişti. Znicz ve Ksieze Gaje arasında, çok sayıda yaralı bir tarafa, kırkı aşkın kişinin öldüğü o korkunç tren kazasından bir saat önceydi. Kondüktör, o vakitler otuzundaydı ve sinirleri daha sağlamdı. Ayrıntıları tamamen hatırlıyordu hatta talihsiz trenin numarasını bile. Sondaki vagonlardan sorumluydu ve belki de o yüzden kurtulmuştu. Yeni aldığı terfiiyle gururlu, kazanın kurbanlarından biri olacak nişanlısını, zavallı Kasienka'sını eve götürüyordu. Konuşurlarken nasıl da garip bir huzursuzluk hissettiğini hatırlıyordu: Bir şey onu zorla koridora çekmekteydi. Buna karşı direnememiş, çıkmıştı. İşte o zaman vagon holünün girişinde kaybolmakta olan bir çıplak dev görmüştü: Kurumla katranlanmış, üzerinden kömür kirine batmış terler akan

bedeni boğucu bir koku yayıyordu. Üzerinde dereotu, is ve yağ kokusu vardı.

Boron, üzerine atlamış ve onu tutmak istemişti, ne var ki gözlerinin önünde dağılıp gitmişti bu görüngü. Sadece bir süre çıplak ayakların yere vuran seslerini işitmişti: Duh, duh, duh – duh, duh, duh...

Bir saat sonra tren, Ksieze Gaje istikametinden gelen ekspresle çarpıştı.

O günden sonra ona iki kez daha göründü, her seferinde de kötü bir olayın habercisi olarak. İkinci kez onu, trenin Rawa civarlarında raydan çıkmasından birkaç dakika önce görmüştü. Ucube, vagon çatılarının üzerinde koşturuyordu ve yaralı ateşçinin kafasından çekip aldığı şapkayla ona işaretler ediyordu. İlk seferkinden daha az korkutucu görünüyordu. Birkaç yaralı haricinde kaza da hafif atlatılmış, kimse ölmemişti.

Beş yıl önce, yolcu treniyle Bask'a giderken, Boron onu, karşı istikamet Wierszyniec'den gelen marşandize rağmen geçmekte olan iki vagonun arasında görmüştü. Ucube, tamponların üzerindeki traverse oturmuştu ve zincirlerle oynuyordu. Dikkatlerini çektiği demiryolu işçileri, onu bir meczup diyerek alaya almışlardı. Yalnız hemen en yakın gelecekte olacaklar onu haklı çıkarmıştı; aynı gece marşandiz, yarısı yıkılmış bir köprüden geçerken uçurumu boylamıştı.

Ucubenin öngörülerinde yanılgı payı yoktu; her ne zaman görünmüşse, hiç de yabana atılmayacak bir felaket tehlikesi oluşmuştu. Üç kere yaşadığı bu tecrübe, Boron'da bu inancı pekiştirmiş; felaket tellalı bu yaratıkla ilgili olarak onda derin bir demiryolcu inancı oluşturmuştu. Kondüktör, ona karşı putperestçe bir mesleki saygı ve tehlikeli ve kötü bir tanrı karşısındaki korkuya benzer bir korku besliyordu. Yaşadığı bu görüngüyü özel bir kültle çevrelemiş, onun varlığına dair özgün bir fikir geliştirmişti kendisine.

Ucube, trenin organizmasında soluk alıp veriyordu, kendisini onun çok uzuvlu iskeletine eklemlemişti; göze görünmeden piston-

larda dövülüyor, lokomotif kazanında terliyor, vagonlarda geziniyordu. Boron, onun etrafında göze görünmeyen ama daimi, sürekli varlığını seziyordu. Ucube, trenin ruhunda uykudaydı; tehlike anlarında, kötü bir şeyler sezildiğinde ondan ayrılan, yoğunlaşıp bir bedene bürünen gizil gücüydü trenin.

Kondüktör, ona karşı çıkmanın nafile, hatta gülünç bir şey olduğunu düşünüyordu; haberini verdiği talihsizliğin önüne geçmek için girişilebilecek çabalar nafileydi, gerçekten sonuç getirmez çabalardı. Ucube, kader gibiydi...

Garip yaratığın trende yeniden görünmüş oluşu ve üstelik de menzile varılmasından kısa bir süre önce ortaya çıkışı, Boron'u kuvvetli bir heyecan durumu içine soktu. Her an bir kaza olması beklenebilirdi.

Ayağa kalktı ve koridorda sinirli sinirli gezinmeye başladı. Kompartımanlardan birinden konuşma sesleri, kadın gülüşmeleri işitmişti. Yaklaştı ve birkaç saniyeliğine içeriye baktı. Neşelerini kaçırmıştı.

Biri, komşu *coupé*'nin* sürgülü kapısını açtı ve kafasını dışarıya uzattı:

"Kondüktör Bey, istasyona çok var mı?"

"Yarım saat sonra menzilimizdeyiz. Sonuna geliyoruz."

Cevabın tonlamasında, soruyu soran kişiyi çarpan bir şeyler vardı. Gözleri uzun bir süre kondüktörün üzerinde kaldı. Boron, esrarlı esrarlı gülümsedi ve geçip gitti. Kafa yeniden içeriye girip kayboldu.

İkinci sınıf kompartımandan da bir adam çıktı dışarıya ve koridordaki pencereyi açtıktan sonra, boşluğu seyre koyuldu. Sert hareketleri sanki huzursuzluğunu açık eder gibiydi. Pencereyi yukarı kaldırdı ve ters tarafa doğru, koridor sonuna doğru uzaklaştı. Burada sigarasından birkaç nefes çekti ve yarım sigarasının kullanılmış ağızlığını attıktan sonra, vagon sahanlığına çıktı. Boron, onun

* (Fr.) Kompartıman. *–çn*

koruma kirişi üzerine, gidiş yönünde eğilen siluetini pencereden görüyordu.

"Sahayı kontrol ediyor," diye mırıldandı, yüzünde kurnaz bir gülümsemeyle. "Hiçbir şeyin yararı olmaz. Şeytan uyumaz."

Bu arada asabi yolcu vagona geri dönmüştü.

"Gron ekspresiyle bizim tren karşılaştılar mı?" diye sormuştu korumaya çalıştığı bir sükûnetle kondüktörü süzdükten sonra.

"Bu noktaya kadar henüz karşılaşmış değiliz. Ama her an gelmesini bekliyoruz. Aslında belki de onu sınır istasyonunda geçeriz, rötar yapması muhtemeldir. Dediğiniz ekspres yan hattan geçer."

Tam bu sırada sağ taraftan sert bir takırtı işitildi. Pencerenin ardında başak başak kıvılcım üfüren bir siluet hızla kaydı, onun peşi sırada dörtgen oyuklarıyla ışıklandırılmış kara kutulardan bir zincir vurup düşünce hızında geçti. Boron, artık uzaklaşmakta olan trenin ardından elini uzattı:

"İşte o."

Huzursuz bey, bir oh çekerek sigaralığını çıkardı ve kondüktöre uzattı:

"Yakalım, kondüktör bey. Orijinal Moeris. "

"Çok sağ olun. Ben sadece pipo içerim."

"Yazık, tamam öyleyse."

Yolcu, kendisi bir sigara yaktı ve *coupé*'ye döndü. Kondüktör, gidenin arkasından alaycı alaycı gülüyordu.

"He, he, he! Bir şeyler sezdi! Yalnız pek bir çabuk sakinleşti. Dereyi görmeden paçayı sıvamayacaksın, kardeşim."

Ancak trenlerin birbirlerini kazasız belası geçmiş olmaları onu biraz huzursuz ediyordu. Kaza olanaklarından biri eksilmişti.

Saat ona da artık üç çeyrek kalmıştı; 15 dakika sonra Gron'da duracaklardı, menzil sınırında. Yolda artık yıkılabilecek bir köprü de yok; karşı istikametten gelip de çarpışılabilinecek tek tren de kazasız belasız geçilmişti. Bu durumda galiba ya bir raydan çıkma ya da istasyonda bir kazanın olması beklenmeliydi.

Her halükârda, buna mademki *o*, yani kıdemli kondüktör Boron kefil olmuştu, öyleyse ucubenin teşhisi doğru çıkmalıydı.

Burada ne bütün bu insanlar ne tren ve ne de küçük şahsiyeti önemliydi ama çıplak ayaklı hayaletin yanılmazlığıydı önemli olan. Boron, ondan kuşku duyan kondüktörlere karşı ucubenin otoritesini sürdürmeyi, ona inanmayanların gözünde saygınlığını korumayı ölçüsüz önemsiyordu. Onun gizli ziyaretlerini birkaç kez anlatmış olduğu arkadaşları, tüm hikâyeyi bir sanrı, daha fenası içkiyi fazla kaçırma olarak açıklayıp işi mizaha vurmuşlardı. Özellikle bu son varsayımları, hiç içki içmediği için, çok canını yakmıştı. Bazısı Boron'u hurafelere inanan bir meczup ve kaçık sayıyordu. O yüzden, işin içine onuru ve sağlıklı işleyen aklı da giriyordu. Ucubenin fiyaskosunu göreceğine, kendi kafasını kendisi kırmayı yeğlerdi...

Ona on vardı. Piposunun ateşini tazeledi ve merdivenlerden vagonun zirvesine, her yanı camlı kulübeye çıktı. Oradan, bir "leylek yuvasının" yüksekliğinden, gün batarken tüm boşluk sanki avucunun içinde gibiydi. Şimdi dünya kalın karanlıklara batmaktaydı. Vagonlar, sarı gözlerini toprak setin eğimlerinde gezdirirken, pencerelerinden ışık lekeleri dökülüyordu. Önünde, beş vagon uzağında lokomotif, kıvılcımların kanlı çavlanlarını dağıtıyordu dört yana, pembeli beyazlı bir dumanla soluyordu baca. Kapkara, yirmi boğumlu bir yılan, yanlarının pullarıyla parıldıyor, ağzının ateşini üfürüyor, hayvan göz bebekleriyle yolunu aydınlatıyordu. Uzaklarda artık istasyonun kızıllığı seçilmekteydi.

Tren, arzulanan durağın yakınlığını sanki hissetmişçesine, olanca gücünü toplamış ve hızını ikiye katlamıştı. Serbest geçişe ayarlı ileri ihbar işareti bir hayal gibi geçip gitmişti çoktan, artık semaforların dostça uzatılmış kolları "hoşgeldiniz" diyordu. Raylar, yüzlerce hatla, kolla, demirden ağla kesişe kesişe çoğalmaya başlamıştı. Makas fenerleri sanki buluşmanın şerefine sağa sola düşüyor ve istasyon vinçleri, kuyuları, yük manivelaları sanki gecenin karanlığından boyunlarını uzatıyor gibiydi.

İşte o an, tırısa kalkmış giden lokomotifin önünde kızıl bir ışık yanıverdi. Makine tunç boğazından kesik bir ıslık çıkardı, frenler cayırdadı ve delice bir karşı buhar çabasıyla frenlenen tren, hemen ikinci makasın önünde durdu.

Boron, koşup aşağıya indi ve tıpkı onun gibi niye durduklarına bakmak için aşağı inmiş demiryolcu arkadaşlarının kalabalığına katıldı. Uyarı işaretini vermiş olan manevracı, durumu açıklamıştı. Sözde girecekleri birinci hatta bir anlığına bir marşandiz bulunuyormuş. Yani makası değiştirmek ve treni diğer hata vermek gerekiyormuş. Genelde bu iş dişçeper binasından, manivelaların biriyle yapılır. Ancak bu kez manivela ile raylar arasındaki yeraltı bağlantısı arızalanmış, manevracının makas değişimini sahaya inip yapmak zorunda kalışı bu yüzdenmiş. Blokajdaki zincir bağlantısını indirmiş ve anahtar yardımıyla sürgüyü açmıştı. Şimdi makasa doğrudan erişebilecek ve rayları doğru hatta yönlendirebilecekti.

Sakinleşen görevliler, geçiş serbest anonsunu beklemek üzere vagonlara döndü. Bir şey Boron'u olduğu yere zincirlemişti. Bilinçsiz gözlerle bakıyordu kan kırmızısı sinyale, kaydırılan rayların gıcırtısını sarhoş gibi dinliyordu.

"Son anda fark ettiler! Handiyse son dakikada, istasyona 500 metre ha var ha yokken! Ucube yalan mı söyledi yani?"

Birden anlamıştı rolünün ne olduğunu. Kolu taktıktan sonra sürgüyü diğer yöne çeviren ve sinyal rengini yeşile çeviren manevra memuruna yanaştı hemen.

Ne yapıp edip bu adamı makastan uzaklaştırmak ve görev yerini bıraktırmak gerekiyordu.

Bu arada arkadaşları hareket komutu veriyorlardı. Trenin sonundan ağızdan ağıza o komut geliyordu artık: Hareket!

"Bi' saniye! Bekleyin bi'!" diye bağırdı Boron.

"Makasçı ustam," diye seslendi yarım ağızla resmi elbiseleri içinde gergin görevliye. "Orada, sizin binanın orada serserinin teki dolanıyor!"

Manevra memuru telaşlandı. Bakışlarını kerpiç evden yana dikti.

"Acele edin!" diye kışkırttı Boron. "Oyna be yerinden adam! Manivelaları değiştirdi değiştirecek, aletleri bozdu bozacak!"

"Hareket! Hareket!" diye çınlıyordu sabırsız sesleri kondüktörlerin.

"Bekleyin, lanet olasıcılar!" diye karşı çıktı Boron. Makasçı, sesin şiddetiyle tutsak alınmış bir halde, emrin verdiği özel yetkiyle fırladığı gibi binaya doğru koştu.

Boron, bu andan yararlanıp sürgünün kolunu yakaladı ve rayları yeniden ilk hatla birleştirdi.

Manevra ustalıkla yapılmıştı: Çabucak ve sessizce. Kimseler fark etmemişti.

"Hareket!" diye bağırdı gölgeye çekilirken.

Tren, gecikmesini telafi edecek hızla yola koyuldu. Bir an sonra son vagon da, ardında uzun, kıpkızıl bir fener izi bırakarak boşluğun alacakaranlığına kayıp gitmişti...

Bir an sonra, kafası karışmış makasçı bloktan koşup geri geldi ve sürgünün konumuna dikkatle baktı. Hoşuna gitmeyen bir şeyler vardı. Düdüğünü dudaklarına götürdü ve üç kez acı acı sinyal verdi.

Çok geçti!

Çünkü istasyon istikametinden korkunç bir gümbürtü sarstı havayı; boğuk, uğul uğul uğuldayan bir patlama, sonra zincir şakırtısı, kırılan tekerleklerin takırtısı, acımasızca ezilen vagonların cayırtısı ile bir yabani kaosta birleşen korkunç bir yaygara, patırtılar ve çığlıklar; ağıtlar ve ulumalar.

"Karambol!" diye mırıldanıyordu bembeyaz olmuş dudaklar. "Karambol!"

Kompartımanda

Tren, düşüncenin hızıyla kat ediyordu mesafeleri.

Artık akşamüstü alacalığına batmakta olan tarlalar, göz alabildiğince boş ekili araziler, vagonların pencereleri altında, sanki bir yelpazenin kıvrımları gibi aralıksız toplanıp gerilerde bir yerlere kayıp giden geniş daireler yapıyordu. Gergin telefon telleri yukarı çıkıyor, sonra aşağıya iniyor ve bir süre aynı düzeyde uzayıp gidiyordu: inatçı, gülünç, kaskatı çizgiler...

Godziemba, vagonun penceresinden bakmaktaydı. Parıldayan raya takılıp kalmış gözleri, rayların göstermelik hareketiyle kendinden geçiyordu; pencerenin çerçevesine dayalı elleri sanki geçtiği yolları geriye itmesinde trene yardım ediyor gibiydiler. Kalbi hızlı hızlı atıyordu; sanki trenin gidiş temposunu hızlandırmak, boğuk boğuk çatırdayan tekerlerin hızını ikiye katlamak istercesine...

Lokomotifin hızıyla coşmuş bir kuş, günlük bağlarından kurtulmuş özgürce uçmaktaydı; vagonların uzayan duvarı boyunca cevvalce kayıp gidiyor ve yolda sevinçli bir uçuşla pencere camlarına vurduktan sonra, lokomotifi geçiyordu. Ey, o engin, o mor uzaklıklar, sislerle gizlenmiş ötelerdeki dünya!

Godziemba, hareket fanatiğiydi. Genelde sessiz ve cesaretsiz olan bu hayalperest adam, vagona adımını atar atmaz, asla tanınmayacak şekilde değişirdi. O çaresiz hali kaybolur, ürkekliği gider, endişeli bir düşünce sisinin örttüğü gözleri enerji ve güç pırıltıları kazanırdı; habire "ayakta uyuyan" bu sünepe adam, birdenbire sonuna kadar dirayetli ve kendine güvenen hayat dolu bir adama

dönüşürdü. Hele bir de sinyal borusunun dinç yankısı duyulmamış olsun ve vagonların kara silsilesi uzak hedeflere doğru yola çıkmayagörsün, sınırsız bir sevinç, ruhunun en ücra köşelerine yazın sıcacık günlerindeki güneş gibi canlandırıcı, sıcacık akımlar yayarak tüm benliğine nüfuz ederdi.

Son sürat giden trenin özünde bir şey vardı; Godziemba'nın zayıf sinirlerini galvanize eden, geçici yaşama enerjisini yapay da olsa güçlü bir şekilde yükselten bir şey... Özel bir ortam, kendine özgü yasaları, güç dağılımı, kendine ait garip, bazen de tehlikeli bir ruhu olan, sadece kendi türünde hareketli bir çevre yaratan bir şey. Lokomotifin hareketi sadece fiziksel bir etki yapmakla kalmıyordu, makinenin hızı aynı zamanda psikolojik anlamda da nabzını hızlandırıyor, iradesini elektriklendiriyor, özgürleştiriyordu; "demiryolu asabiyeti", bu rafine, hassas adamda kısmen olumlu, pozitif ya da anlık bir unsura dönüşüyor gibiydi. Artan heyecanı, "mutluluk" verici şartlar geçtikten sonra daha da derin bir banallik durumu içine girebilsin diye, Godziemba'nın genelde zayıf yaşam iradesini, bütün bir yol boyunca sahte bir dorukta tutmaktaydı; hareket halindeki tren ona, bir müptelanın damarlarına enjekte edilmiş morfin gibi etki ediyordu.

Bir kompartımanın dört duvarı arasında bulunduğunda, Godziemba hemen canlanıveriyordu; "sabit kara" üzerindeyken insanlardan kaçan biriyken, burada yaban kabuğunu üzerinden sıyırıp atıyor ve hatta bazen konuşmaya hevesi olmayan kişilere kendisi askıntı oluyordu. Bu az konuşkan ve günlük yaşantıda zor insan, yol arkadaşlarını ustaca ve esprili şekilde alelacele bir düzene soktuğu anekdotlara boğan, birinci sınıf *causeur*'e* dönüşüveriyordu. Sahip bulunduğu önemli yeteneklerine karşın, becerikli sıradanlıkların her konuda önüne geçtiği bu yaşam beceriksizi, durup dururken güçlü, katılımcı ve keskin zekâlı biri oluveriyordu. "Duyguları ve hatta tam olarak bir ödlek" olan bu adam, umulmadık şekilde

* (Fr.) Hoşsohbet insan. *–çn*

bulaşmaya hazır hatta tehlikeli de olabilen bir kavgacıya dönüşüyordu.

Yolculuk sırasında Godziemba'nın çoğu kez bıçkın ve tavizsiz duruşu sayesinde zaferle çıktığı, ilginç maceraları olması da bundandı. Bu kavgalarından birinin onu aşağılamak niyetindeki bir tanığı, bir yerlerden iyi tanış olduğu biri, onur meselelerini sadece hep trende ve tam hareket halindeyken halletmesini tavsiye etmişti.

"*Monşer*," demişti, "patlayacaksan, hep vagon koridorlarında patla; aslanlar gibi dövüşürsün. Tanrı biliyor!"

Ancak yaşam becerisinin yapay yolla yükseltilmesinin sonradan sağlığına korkunç yansımaları oluyordu: Neredeyse her yolculuğunun bedelini hastalanarak ödüyordu; bir anlık psikofizyolojik canlanmanın ardından daha da sert bir reaksiyon geliyordu. Buna rağmen Godziemba, trenle yolculuk etmeyi alışılmadık ölçüde seviyor ve çoğu zaman, sadece hareketle afyonlanabilmek için, uyduruk yolculuk amaçları buluyordu.

Dün akşam B. kentinde eksprese binerken de, niçin gittiğini tam olarak bilmiyordu hatta şimdi onu trenin birkaç saat sonra fırlatıp atacağı F. kentinde bu akşam ne yapacağını düşünmüyordu bile. Önemi yoktu. Bu, onu ne diye ilgilendirsindi ki? İşte sıcacık bir *coupé*'de rahat rahat oturuyor, camdan uçarcasına akıp giden manzaraya bakıyor ve yol alıyordu; saatte yüz kilometre hızla bastırmış gidiyordu.

Bu arada dışarıya tamamen karanlık çökmüştü. Tavandaki armudun içinde görünmez bir elin yakmış olduğu elektrik, içeriyi göz alıcı bir ışıkla aydınlatmaktaydı. Godziemba, perdeyi çekti, pencereye sırtını döndü ve kompartımanın içine baktı. Alacakaranlığa batan manzarayı izlemekle meşgulken, istasyonlardan birinde vagona iki kişinin bindiğini ve karşısındaki boş yere oturduklarını o âna kadar fark etmemişti.

Şimdi ampulün sarı ışığında tam *vis-a-vis** oturdukları yol arka-

* (Fr.) Karşı karşıya. –*çn*

daşlarını fark etti. Büyük olasılıkla yeni evli bir çiftti bunlar. Koyu sarı saçları ve kısa kesilmiş bıyıklarıyla uzun boylu ve zayıf erkek, otuz küsur yaşlarında gözüküyordu. Kuvvetle çizilmiş kaşlarının altından açık renk, neşeli, iyi insan gözleri bakıyordu.

Kadın da sarışındı ama daha açık; ufak tefekti ya, her şeyi yerli yerinde. Gür, sık, kafasının ardında iki kalın saç örgüsü halinde gösterişe kaçmadan toplanmış saçları ufak, genç ve güzel yüzünü çevreliyordu. Mütevazı deri bir kemerle bağlanmış gri kısa eteği, kalçalarının baştan çıkarıcı hatlarını ve diri genç kız göğüslerini vurgulamaktaydı.

Her ikisine de yolların tozu pası bulaşmıştı; belki bir geziden dönüyorlardı. Bir albeni yansıyordu onlardan; gençliğin ve sağlığın çekiciliği, –dağların dinçleştiren esintisi– yorgun turistlerin dağ zirvelerinden beraberlerinde getirdikleri o özel hava. Hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. Godziemba'nın dikkatini çeken ilk sözcükler, zirvede rahat edemedikleri bir dağ evine ilişkin olduğuna göre, birbirlerine beraberce geçirdikleri tatilden izlenimleri anlatıyorlar olsa gerekti.

"Yanımıza yün battaniyeyi almamamız kötü oldu, hani o kırmızı çizgili olan, biliyorsun değil mi?" diye konuşuyordu hanımefendi. "Biraz serindi."

"Utanmalısın, Nuna," diye paylamıştı onu gülümseyen yol arkadaşı. "Böyle zayıflıklar itiraf edilmez. Benim sigaralık sende miydi?"

Nuna, elini seyahat çantasının içine daldırıp istenen nesneyi çıkardı.

"Var ama galiba boş."

"Bakayım!"

Açtı. Yüzünde sıkı bir tiryakinin hayal kırıklığı belirdi.

"Maalesef."

Bu arada hakiki sarışının bakışlarını yakalamayı birkaç kez başarmış olan Godziemba, bu fırsattan yararlanıp ağzına kadar dolu sigaralığını uzattı.

"Ben ikram etsem?

Beriki, bu nezakete karşı saygılarını sunarak bir tane sigara çekti kutudan.

"Yüzlerce kez teşekkür. Sağlam cephane, ha! Malın iyisi. Beyefendi hem nazik hem de benden daha tedbirliler. Bir daha yola çıkarken tedarikimi daha iyi yapacağım."

Ön tanışma mutlu sonla geçilmişti; şimdi gelişigüzel bir sohbet sığ, geniş bir yatakta akmaktaydı.

Rastawiecki'ler, kısmen yayan kısmen de bisikletle yaptıkları sekiz günlük bir geziden sonra dağlardan dönmekteydiler. Vadide iki kez yağmura yakalanmışlar, bir de çukurluk bir yerde çıkışı bulamadan yollarını kaybetmişlerdi. Buna rağmen, son tahlilde, zorlukları zaferle aşmışlardı ve gezileri de fevkalade geçmişti. Mühendis beyin kontrol işleri olmasaydı, Doğu Beskid dağ silsilesinde bir hafta daha eğlenebilirlerdi; hemen yakınlarda, sadece kısa bir süre soluklanmak için ara verdiği, yoğun bir iş temposu bekliyordu Rastawiecki'yi. Ama şikâyetsiz dönüyordu çünkü mesleğini seviyordu.

Godziemba, kendi sözlerine karşılık mühendisin yaptığı bu açıklamaları bölük pörçük dinliyordu; onu daha ziyade, Nuna Hanım'ım fiziksel çekiciliği meşgul etmekteydi.

Güzel olarak adlandırılamazdı; sadece acayip hoş ve delicesine çekiciydi. Bu yumuşacık, birazcık da etine dolgun endamdan bir sağlık ve tazelik büyüsü vuruyordu insanın yüzüne; yaban otları ve kekik kokan bedeninin cazibesi akla huzursuzluk veriyordu.

Kocaman, mavi gözlerine baktığı ilk andan itibaren, ona doğru karşı konulamaz bir çekim hissetmişti. En ilginci de onun ideal kadın ülküsüne uymuyor oluşuydu; güçlü yapılı esmerleri severdi hep, boylu poslu, Yunan büstü gibi kadınları ki Nuna Hanım tamamen bu tipin zıttı kadınlardandı. Aslında Godziemba, genelde böyle kolayca yanıp tutuşmazdı; cinsellik açısından daha ziyade soğuk, ölçülü bir kişiydi.

Gelgelelim mühendisin karısıyla bakışlarının bir kerecik kesişivermesi, içinde gizlenen arzu ateşini körüklemeye yetmişti.

Ona alev alev gözlerle bakışı; her hareketini, pozisyonundaki her bir değişikliği yanıp tutuşarak izleyişi bundandı.

Bir şey sezmiş miydi acaba? Bir kez ipek kirpiklerinin ardından gizliden gizliye fırlatılmış bir utangaç bakışını yakalamıştı; yine sanki vişne gibi kıpkızıl, tatlı dudaklarında onun için bir gülümseme, gizli bir meyil ve okşanan kadın gururuyla dolu bir gülümse gördüğünü sanmıştı.

Bu, onu isteklendirdi. Daha cesur olmaya başladı. Sohbet boyunca ağırdan ağıra pencereden uzaklaştı ve fark ettirmeden kadının dizleri hizasına kadar kayıp geldi. Onları hemen kendi dizlerinin yanında hissediyordu, gri yün elbiseden yayılıp gelen hoş bir sıcaklık duyumsuyordu.

Bir an, virajda vagon biraz yana yatar gibi olunca, dizleri buluştu. Bu dokunuşun tatlılığını birkaç saniye içine çekti; daha da kuvvetli bastırdı, sarıldı ve işte o zaman anlatılmaz bir mutlulukla aynı şekilde karşılık aldığını hissetti. Bir rastlantı olabilir miydi bu?

Godziemba acayip keyiflenmişti. Âdeta cebinden çıkarır gibi şakalar yağdırıyordu; yakıcı, ancak nazik bir biçimde sunulan şakaları ardı ardına salmış gidiyordu. Mühendisin karısı, düzgün, cam gibi, birazcık yırtıcı dişlerini bir inci bütünlüğü içinde açığa çıkaran gümüşi bir gülüşün çağlayanlarıyla anbean patlamaktaydı; sallanan, neşe titremesiyle titreşen kalçalarının hareketleri yumuşak, kedi hareketleri gibi, neredeyse yırtıcı hareketlerdi.

Godziemba'nın yanakları pembeleşiyor; gözlerinde bir ateş ve esriklik yanıp yanıp sönüyordu. Karşısındakine ihtirasının dayanılmaz çekiciliği vuruyor ve onu zorla büyülü çemberi içine alıyordu.

Rastawiecki, ikilinin neşesini paylaşmaktaydı. Bir özel körlük, bu muhabbetin iki şekilde okunabilecek anlamını görmesini engelleyen kalın bir perde çekmişti önüne; karısının hareketlerine göz yumarak bakan garip bir hoşgörüsü vardı. Belki bugüne kadar Nuna'nın hoppalığından şüphe edecek bir durum hiç olmamıştı da, acaba o yüzden mi kayıtsız şartsız itimat ediyordu? Belki de daha tanımıyordu basitlik yüzeyi altındaki gizli cinsellik şeytanını;

bu âna kadar hissetmemiş miydi saklı sapkınlığı ve sahteliği? Ölümcül bir büyü, bu üç insanın üzerinde iktidarını kurmuş ve önüne katıp kudurganlığın ve bir daha asla unutamamanın çıkmaz yoluna sürüyordu; Nuna'nın kasılırcasına hareketlerinden, hayranının kan yürümüş gözlerinden bakıyordu; kocanın dudaklarında bir buruk mimik olarak kasılıp kalıyordu.

"Ha, ha, ha!" gülüyordu Godziemba.

"Hi, hi, hi!" eşlik ediyordu ona kadın.

"He, he, he!" eğleniyordu mühendis.

Ve tren hâlâ soluksuz yol almaktaydı, tepelere çıkıyor, vadilere kayıp iniyor, makinenin göğsüyle yarıp geçiyordu mesafeleri. Raylar takırdıyor, tekerlek tıkırdıyor, kilitler şakırdıyordu.

Gece saat bir gibi Nuna, baş ağrısından yakınmaya başladı; lambanın göz alıcı ışığı onu rahatsız ediyordu. Emrine amade Godziemba, karartmayı indirdi. O andan itibaren loş ışıkta yol aldılar.

Sohbet havası ağırdan ağıra dağılıyordu; dudaklardan daha seyrek, mühendisin karısının esnemesiyle yarıda kalan sözler dökülmekteydi; belli ki hanımın uykusu gelmişti. Kafasını geriye yatırmış ve kocasının omzuna dayamıştı ama karşıdaki koltuğa gelişigüzel uzattığı bacakları komşusuyla bağını kesmiş değildi; böyle yarı karanlık bir atmosferde elbette daha bir özgürdüler: Godziemba, bu bacakların tatlı ağırlıklarıyla baldırına yaptığı zayıf baskıyı sürekli hissediyordu.

Yolculukla tükenmiş Rastawiecki de kafasını öne düşürmüştü ve koltuk başları arasına gömülüp uyuklamaya başlamıştı. Kısa süre içinde kompartımanda düzenli, sakin nefes alıp verişi işitilir olmuştu. Bir sessizlik hüküm sürüyordu...

Godziemba uyumuyordu. Erotik olarak kışkırtılmış, ateşteki demir gibi alev alev, sadece gözlerini kapatmıştı ve uyuklarmış gibi yapıyordu. Kanın sıcak akımları geçiyordu vücudundan, nabızları atıyordu; keyifli bir tembellik organlarının elastikiyetini bozuyor, şehvetin verdiği bitkinlik beynini ele geçiriyordu.

Elini belli belirsiz Nuna'nın bacağına koydu ve parmaklarıyla

etinin diriliğini hissetti. Tatlı bir baş dönmesi gözünün önüne bir sis perdesi çekmişti; onun ipeksi vücudunu dokunuşuna kana kana içirterek, elini daha da yukarılara kaydırdı.

Kadının kalçaları birden bir zevk titremesiyle dalgalandı; elini uzatıp saçlarına daldırdı Godziemba'nın. Sessiz okşayışlar bir an sürdü...

Başını kaldırdığında kadının iri, arzulu gözlerinin nemli bakışıyla karşılaşmıştı. Bir parmak hareketiyle kompartımanın diğer, iki kat daha loş yarısını gösteriyordu. Anladı. Yerinden ayrıldı, uyuyan mühendise rağmen dikkatle kayıp geçti ve parmaklarının üzerinde *coupé*'nin diğer tarafına yürüdü. Orada, kalın bir loşlukla ve göğsüne gelen bölme duvarıyla gizlenmiş, oturup heyecanla beklemeye başladı.

RaAma bütün dikkatine rağmen engel olamadığı hışırtı, Rastawiecki'yi uyandırmıştı. Adam, gözlerini ovuşturdu ve etrafına bakındı. Nuna, ânında vagonun köşesine çekilip gizlenmiş, uyukluyormuş gibi yapıyordu; tam karşısındaki yer boştu.

Mühendis, uzun uzun esnedi ve doğruldu.

"Sessiz ol, Mieczek!" diye uyardı onu kadın, uykulu bir memnuniyetsizlik haliyle. "Geç oldu."

"Affedersin. Şu... Satir nerede?"

"Ne satiri?"

"Rüyamda bir satir gördüm, yüzü aynen karşımızda oturan beyin yüzüydü."

"İstasyonların birinde inmiş olmalı. Bak şimdi boş yer de var. Rahat rahat uzan da uyu. Çok yorgunum."

"İyi fikir."

Ağzını iyice açarak esnedi, muşamba minderlerin üzerine uzandı ve kafasının altına trençkotunu koydu.

Sessizlik.

Bu kısa sahnede Godziemba, nefesini tutup bölmenin arkasına çömelmiş ve tehlikenin geçmesini beklemişti. Olduğu yerden, o karanlık köşeden sadece mühendisin, koltuğun kenarından hareketsiz

taşan, düve derisinden bir çift ayakkabısını görüyordu, karşı koltukta ise Nuna'nın karanlıktaki siluetini. Bayan Rastawiecka yerinden kıpırdamamıştı, kocası uyandığında onu bulduğu pozisyondaydı hâlâ. Ama açık gözleri loşlukta yırtıcılıkla, vahşilik ve meydan okuyuşla ışıldamaktaydı. Yolun bir çeyreği böyle geçti.

Bundan sonra, tren takırtısının fonu üzerinde mühendisin ağzından keskin horlama tonları gelmeye başladı. Rastawiecki, adamakıllı dalmıştı. Kadın, bir kedinin çevikliğiyle minderlerden kopup kendini Godziemba'nın kollarında buluverdi. Arzulu dudaklarını sessiz ama kuvvetli bir öpüşle birleştirdiler ve uzun, tutkulu bir sarılışla sarmaş dolaş oldular. Kan yürümesinin bolluğunu yaşayan diri göğüsleri ona alev alev bir sarılışla yapışıyorlardı ve bedeninin ıtırlı istiridyesini sundu ona...

Godziemba, ona sahip oluyordu. Yıkan, acıtan ve yakan bir yangın ateşinden bir kıvılcım alır gibi alıyordu onu; deliliklerin şehvetinde, steplerin özgür, hür kardeşi bir kasırgayı alır gibi alıyordu. Uykudaki arzular kızıl bir haykırışla patlamışlar ve onlara vurulmuş gemleri parçalamışlardı. İlk anda korkunun kuralları içine alınan, ihtiyatlılık dizginiyle bastırılan zevk, nihayet bentleri aşmış ve muzaffer bir şekilde kıyıların dışına erguvan bir dalgayla taşmıştı.

Nuna, tutkunun spazmlarında kıvranıyor, aşkın ve sınırsız bir acının kasılmalarında yuvarlanıyordu. Dağ nehirlerinin suyuyla yıkanmış, yaylaların ve otlakların rüzgârıyla bronzlaşmış vücudu, yaban otlarının ağır, keskin, baş döndürücü kokusunu yayıyordu. Genç, yanak kısımlarında dar kalçaları, bir gülün utangaç yaprakları gibi açılıyor ve aşk ödülünü içlerine çekiyor, emiyorlardı. Sarıya çalan saç örgüleri, sıkılıp utanan tokalarından kurtulup yumuşak bir hat halinde omuzlarına inmiş ve erkeği saçtan bir kubbeyle çevrelemişti. Soluk alışları göğsünü sarsıyor, yanan dudaklarından sözler, büyülü sözler dağılıyordu her yana...

İşte o an Godziemba kafasının arkasında yakıcı bir acı duydu ve neredeyse bununla aynı anda Nuna'nın acı haykırışını işitti. Yarı baygın halde arkasını döndü ve döner dönmez de yanağına sağlam

bir tokat yedi. Kan beynine sıçramış, öfkeyle ağzı çarpılmıştı. Şimşek hızıyla hemen arkasından gelen darbeyi savuşturdu ve sıkılmış yumruğuyla rakibinin alnının orta yerini inletti: Rastawiecki, sersemlemiş ama yere düşmemişti. Yarı karanlıkta acımasız bir mücadele başladı.

Mühendis iri yarı ve güçlü bir adamdı, buna rağmen zafer tacı hemen Godziemba'dan yana meyletmişti. Görünürde değersiz ve zayıf olan bu insanda asabi, kural tanımaz bir güç doğmuştu; kötü, şeytani bir güç onun cılız omuzlarını kaldırıyor, yumruklar savuruyor, karşı hamleleri boşa çıkarıyordu. Vahşi, kan çanağı gözler düşmanın hareketlerini yırtıcı hayvan gibi izliyor, aklından geçenleri tahmin ediyor, niyetini kestirip önünü alıyordu.

Trenin uğultusu, ayakların patırtısı ya da körük gibi çalışan göğüslerin hızlı hızlı solumasıyla bölünen, sessiz bir gecenin içinde mücadele ediyorlardı; sessizlik içinde, sanki bir kağnı girintisine sarılmış bir dişi için dövüşen iki yaban domuzu gibi boğuşuyorlardı.

Yer darlığından kavga, sadece koltuklar arasındaki dar mı dar bir alanda, sırayla kompartımanın bir o yanına, bir bu yanına geçerek sınırlanıyordu. Rakipler, yavaş yavaş tükenmekteydiler; bitkin alınlardan iri ter damlaları akıyor, yumruk sallamaktan yorgun düşmüş eller yukarıya gittikçe daha ağır kalkıyordu. Godziemba bir kere kayıp yere düşmüş ve bir kere de isabetli bir ittirmeyle minderlere çakılmıştı ama hemen saniyesinde kendini toplamıştı. Gücünün son kırıntısını toplayarak diziyle rakibini itti ve kudurmuş bir savuruşla onu vagonun ters köşesine fırlatıp attı. Mühendis, sarhoş gibi sendeledi ve vücudunun ağırlığıyla kapıyı yıktı. Daha doğrulmaya yetişmeden, Godziemba onu çoktan sahanlığa ittirmişti. Boğuşmanın son sahnesi burada oynandı; ama artık kısacık ve amansız bir sahne.

Mühendis, karşısındakinin delice saldırılarını zorlukla savuşturarak kendini pek iyi savunamıyordu. Alnından, dudaklarından, burnundan kan sızıyor, gözlerini dolduruyordu.

Godziemba, birden ona olanca gücüyle bindirdi. Rastawiecki sarsıldı, sallandı ve köprüden tekerlerin altına yuvarlandı. Bu öküz

gibi adamın hırıltılı çığlığı, rayların inlemelerini susturdu, trenin takırtılarını bastırdı...

Galip, derin bir nefes aldı. Yorgun ciğerlerine serin gece havasını çekti, alnındaki terleri sildi ve buruş buruş olmuş giysilerini düzeltti.

Tırısa kalkmış giden lokomotifin esintisi saçlarını dalgalandırıyordu ve kanının ateşini soğutuyordu. Sigaralığını çıkarıp bir sigara yaktı. Kendisini dinçleşmiş, bir şekilde keyfi yerine gelmiş hissediyordu.

Kavga sırasında çarpılıp örtülen kapıyı sakin sakin açtı ve emin adımlarla *coupé*'ye döndü. İçeri girdiğinde, sıcacık, yılankavi bir çift kol sardı onu. Gözlerinde bir soru yanıyordu:

"Nerede? Nerede kocam?"

"Artık hiç dönmeyecek," diye yanıtladı umursamazlıkla.

Kadın, tüm varlığıyla sarıldı ona.

"İnsanlardan sen korursun beni. Sevdiceğim!"

Sıkıca sarıldı kadına ve göğsüne bastırdı.

"Bana ne olduğunu bilmiyorum," diye fısıldadı kadın, başı göğsüne dayalıyken. "Öyle tatlı bir baş dönmesi hissediyorum. Büyük bir günah işledik ama senin yanındayken korkmuyorum, güçlü erkeğim benim. Zavallı Mieczek! Onun için hiç üzülmemem korkunç bir şey, biliyor musun? Yani bir felaket! Sonuçta kocamdı benim!"

Aniden ondan uzaklaştı ama aşk ateşiyle sarhoş gözlerine baktıktan sonra her şeyi unuttu. Birlikte gelecek planları yapmaya başladılar. Godziemba, varlıklı ve bağımsız –onu bağlayan hiçbir meslek yoktu– bir adamdı, ülkeyi ilelebet terk edip gidebilirlerdi. İşte, demiryolu hatlarının kesiştiği en yakın istasyonda inecek ve güneye gideceklerdi. Bağlantı mükemmel olacaktı; Trieste ekspresi sabaha karşı hareket ediyordu; hemen bilet alacaktı ve on iki saat sonra limanda olacaklardı, oradan da bir gemi onları güneşin mucizevî parıltısının mayıs ağaçlarını altına boyadığı, denizin koyu mavi göğüsleriyle sarı kumları yıkadığı, tanrıların ak ormanının tapınakların başını defne taçla taçlandırdığı, portakallar ülkesine götürecekti.

Sakin bir ses tonuyla anlatıyordu, erkeksi amaçlarından emin,

insanların yargılarına karşı umursamaz. Garip şekilde yoğunlaşmış bir enerjiyle, kollarında kırılmakta olan figürünü taşıyordu kadının; tüm dünyayla boğuşmaya hazırdı.

Sözlerinin cazibesine dalıp gitmiş Nuna, bir garip masalı, biricik, altından bir öyküyü, incilerle ve bisus iplikleriyle örülmüş bir öyküyü düşlemeye bırakmıştı kendini...

Lokomotifin tiz ıslığı, istasyonu haber verdi. Godziemba irkildi.

"Zamanı geldi. Hadi toparlanıp inelim."

Ayağa kalktı kadın, yolculuk için yanına aldığı rüzgârlığı çekti raftan. Kadının giyinmesine yardım etti.

Camlardan istasyon lambalarının çizgileri düşüyordu. Godziemba, bir kez daha upuzun bir ürperişle titredi.

Tren durdu. Kompartımandan çıktılar ve perona indiler. Bir insan kalabalığı, ses ve ışık cümbüşü onları sarıp sarmaladı ve içine çekti.

Omzuna yaslanarak yürüyen Nuna, birdenbire ona kader kadar ağır gelmeye başlamıştı. Bir göz açıp kapayıncaya dek ruhunun karanlık köşelerinden bir yerlerden bir yılgı, delice bir yılgı dört ayak üzerinde sürünüp çıkmış ve saçlarını dimdik etmişti. Sıtmaya tutulmuşçasına sıkılı dudakları, tehlikenin çanlarını çalıyordu. İğrenç, dehşet bir korku keskin dişlerini göstermişti...

Şimdi sadece bir katil değil, alçak bir ödlekti de.

Kalabalığın en fazla olduğu yerde, Nuna'nın sıkı sıkıya tutuşundan kurtardı kolunu, hissettirmeden uzaklaştı ondan ve bir karanlık koridordan garın dışına çıktı. Bilmediği bir kentin köşe bucağında delice bir kaçış başladı...

Ebedi Yolcu
(Humoresk)

Elinde küçücük bir valiz, ufak tefek, sinirli, üzerine eski püskü bir şeyler almış bir adam, Snow İstasyonu'nun giriş holünü dolduran kalabalığın arasına ite kaka girmişti. Anlaşılan çok acelesi vardı çünkü köylü kalabalığını sert hareketlerle yarıp geçiyor ve kafalar denizi üzerinde hüküm süren saatin kadranına arada bir bakarak insan bedenlerinin girdabına tıpkı bir dalgıç gibi dalıyordu.

Öğleden sonra dörde çeyrek vardı; tren on dakika sonra K. istikametinde hareket edecekti. Bilet alabilmek ve trende bir yer bulmak için vakit o vakitti.

Sonunda, insanüstü çabalardan sonra, Sn. Agapit Kluczka, kuyrukta durup sıranın sabırla kendisine gelmesini bekleyeceği kasa bölgesine girebilmişti. Lakin dakikada ancak bir adım atılarak ağır ilerleyiş onu epey bir sabırsızlandırmış olmalıydı ki komşuları bu talihsiz yol arkadaşlarında hac yolculuğunun hızını artırmak yönünde görünür bir eğilimin ayırdına vardılar. Sonunda soluksuz kalmış, pancar gibi kıpkırmızı kesilmiş, yüzünde ter damlalarıyla Agapit, arzuladığı gişeye gelebilmişti. Ama o anda alışılmadık bir şey oldu. Kluczka Bey, bilet isteyeceği yerde cüzdanını açtı, araştırır gözlerle içine göz gezdirdi ve burnundan anlaşılmaz bir şeyler homurdana homurdana gişenin öteki "çıkış" geçişinden geçerek uzaklaştı.

Agapit Bey'in gişe penceresine yaptığı yolculuk sırasında nasırına bayağı bir sağlam bastığı yolculardan biri, bütün bu esrarengiz

manevrayı hiç de azımsanmayacak bir öfkeyle fark etmiş ve çıkışta onu haşlamayı ihmal etmemişti.

"Araya dalıyorsunuz, deli gibi öne ittiriyorsunuz, gören de der ki kim bilir ne acelesi var... Sonra gişeden bilet almadan ayrılıyorsun. Deli misin, divane misin?! Yoksa beyimiz yanına para almadan mı çıktılar yola?"

Ama Agapit Bey, artık bunları duymuyordu. Sembolik olarak bir bilet "ele geçirdikten" sonra, sinirli adımlarla bekleme salonundan geçip perona yönelmişti. Burada artık bir yığın yolcu trenin gelişini beklemekteydi. Kluczka Bey, huzursuz hareketlerle birkaç kez peronda gidip geldi ve açık sigaralığını kapıcıya uzatırken sordu:

"Rötarlı mı?

"Sadece bir çeyrek saat," diye açıkladı demiryolcu, sigaralığın bir gözünden bir sigara çekerken gülümseyerek. "İki dakika sonra burada olur. Beyefendimiz bugün değişiklik olsun diye turuna Kostrzany'ya giderek mi başlıyorlar?" diye sordu, şakacı şakacı göz kırparak.

Kluczka Bey, nedense şaşırmıştı, kıpkırmızı kesildi ve topuğunun üzerinde döndükten sonra rahvan adım ikinci hattın dışına koştu. Kapıcı, yakın bir tanışığı olmalı ki, misafirin ardından sadece hoşgörüyle başını sallamakla yetindi, salla gitsin anlamında bir el hareketi yaptı ve bekleme salonun girişindeki her zamanki yerini alıp sigarasını keyifle tüttürmeye koyuldu.

Bunlar olurken tren gelmişti. Yolcu dalgası vagonlara doğru hızla kayarken, uyumlu bir ritimle ileri geri hareket ediyordu. Tipik bir *bousculade** başlamıştı; yük denklerinin üzerine devrilmeler, kalabalık, izdiham, bağırış çağırış.

Agapit Bey, şerbetli bir oyuncunun vahşi enerjisiyle, saldıranların ilk sıraları arasına daldı; dalarken de de yolda kompartımana elinde kocaman iki balyayla yetişmeye çalışan yaşını başını almış bir ihtiyar kadını devirip, bebek taşıyan bir dadıyı düşürüp ve nihayet bir

* (Fr.) Koşuşturma. *–çn*

beyzadenin de gözünü morartıp geçmişti. Kırıp geçirdiklerinin yağdırdığı lanet ve beddua sağanağıyla hevesi kırılmayan Kluczka Bey, II. sınıf *coupé*'sine giden basamaklara zaferle adım atmış ve çevik bir sıçramayla da kendini uzun, dar koridorda buluvermişti. Alnındaki teri sildi, zafer kazanmış komutan edasıyla gülümsedi ve aşağıda yumak olmuş yolcu yığınlarına pis pis baktı. Ama "bulunan" yerin zevkinin sürdürüldüğü beş dakikadan sonra, hareket düdüğünün ıslıksı sesini işitti, yüzü aniden değişti: Agapit Bey tedirgin olmuştu. Ve son sinyal sesi işitilmeden önce, valizini raftan kaptığı gibi, hayret içindeki yolculardan gizlenerek yıldırım hızıyla süzülüp geçti ve garın ters yönünde depolara bakan arka kapıdan indi. O anda da tren hareket etmişti. Koyu yeşil ya da siyah vagon pencereleri; kompartımanlarının birinden bir serserinin başını çıkardığı, aşağıda çaresiz duran adamı fark edip alayla ona bir nanik çektiği vagon gövdeleri, Agapit Bey'in kafası üzerinde gittikçe artan bir tempoda akıp akıp gidiyorlardı. Nihayet son vagon da kurşun gibi geçti ve yoldaşlarının zincirini geniş sırtıyla kapayarak boş araziye hızla dalıp gitti. Kluczka Bey, valizi çaresizlikle elinden bırakmış, sanki teslimiyetin ve hüznün kanlı canlı bir anıtı gibi, kaybolmakta olan trenin ardından bir an acılı bir bakışla bakmıştı; sonra görevlilerin alaycı bakışlarının çapraz ateşinde gerisingeri bekleme salonuna seğirtti.

Burada bekleşen yolcu safları seyrelmişti; ana kısım trenle gitmiş; kalanlar, yan hattan güneye dağlar istikametine giden lokomotifin yoluna bakıyorlardı. Daha epey bir vakit vardı: Tren ancak akşam altıda hareket ediyordu.

Kluczka Bey, salonun bir köşesinde kendine oturacak rahat bir yer buldu, karşındaki masaya koyduğu valizin ardına gizlendi ve cebinden küçük bir tomar çıkardıktan sonra mütevazı ikindi öğününü yemeye koyuldu. Bu tenha, artık salonun şurasında burasında belli belirsiz izler bırakan alacakaranlıktaki köşede rahatı yerindeydi. Tembel tembel uzattı ayaklarını, kanepenin pelüş kaplı koluna dayandı ve kendisini olanca keyfiyle bekleme salonu ve gar atmosferiyle "demlenmeye" bıraktı.

Mahkeme mümeyyizi olan Agapit Kluczka Bey, demiryolunun ve yolculuğun tutkulu bir taraftarıydı. Demiryolu ortamı ona uyuşturucu madde gibi etki ediyor, bütün benliğini derinine kadar sarsıyordu. Dumanın, lokomotiflerin kokusu, lamba gazının geniz yakıcı isi, sigara dumanının o kendine has boğucu havası ve istasyon koridorlarını kaplayan is kokuları onda bir baş dönmesi yaratır, bilincini ve düşüncelerinin netliğini bulandırırdı. Sağlığı elvermiş olsaydı, ülkenin bir ucundan diğerine habire gidip durmak için kondüktör olurdu. Tren yolu işçilerinin de o kesintisiz sinirliliklerini, trenden "yere" "yerden" de trene atlayıp duruşlarını, asla bitmeyen, ta mezara kaza süren ve süren o soluksuz yolculuklarını korkunç kıskanırdı. Heyhat, kaderi onu bir yeşil masaya çivilemiş ve sıkıntının ipiyle tozlu dosyalara ve kâğıtlara bağlamıştı. Bir mahkeme katibi...

Cüzdanının derinliklerine bir kez daha göz gezdirdi ve acı bir gülümseyişle onu yeniden cebine soktu.

"30 zloti," diye fısıldadı iç geçirerek, "ve bugün de daha ayın 5'i. Para denen şu lanet olmasaydı, bugün geceden evvel Kostrzany'da o bahtiyar insanlarla birlikte olabilirdim."

Hayal gücü onu seslerin şamatasına, sinyallerin karmaşasına ve çanların titreyişlerine batıra çıkara bir fırlatışta Kostrzany Garı'nın gürültü kalabalığı içine taşıyıp götürmüştü. Kapalı göz kapaklarının altından yavaş yavaş iki büyük, sessiz gözyaşı yuvarlanıp aktı ve kızıla çalan bıyıklarına döküldü...

Birden kendine geldi. Çabucak sildi gözlerini, bıyığını burdu ve kanepedeki oturuşunu düzeltip bekleme salonunda göz gezdirmeye koyuldu. Çevrede garların tipik, bekleyişle kendini salmış, tekrarların tekdüzeliğiyle soluklaşmış sıkıntısı hüküm sürüyordu. Salonun sessizliğini bozuyorsa eğer, zaman zaman bir veremlinin öksürüğü, sıkkın bir "misafirin" yerlerde sürüklediği ağır adımlarının sesi ya da pencerenin altından anne babalarına bir şeyler soran "uslu" çocukların fısıltısı bozuyordu. Pencere camları ardından bazı anlar bir görevlinin silueti görünüp kayboluyor, hareket me-

murunun şapkasındaki kırmızı nokta bir an parıldayıp sönüyordu. Uzaklardan bir yerlerden isterik çığlığı garın arkasından geçen bir lokomotifin...

Agapit B., bakışlarını sol tarafındaki en yakın komşusunun, bir saatten beri aynı pozisyonda şekerleme yapmakta olan, hilat giyinmiş ihtiyar Yahudi üzerinde ortaladı.

"Yol uzağa mı?" diye başlattı sohbeti. Gördüğü rüyadan çıkarılıp alınmış Yahudi, isteksizce, uykulu gözlerle baktı.

"Raybrod'a," dedi uzun kızıl sakalını sıvazlayarak esnerken.

"Güneye yani, dağlık yörelere. Ben de o istikamete gidiyorum. Harika bir yoldur! Hep uçurum, ormanlar, tepeler. Lakin yolculuk esnasında çok dikkatli olmak gerek," diye ekledi, coşkulu tondan uyarıcı bir ses tonuna geçerek.

"Niye ki?" diye sordu tedirgin olan İbrani.

"O taraflar biraz tekinsiz. Ormanlar, dağlar, yarlar tamam da... Arada bir eşkıyalar da peyda oluyormuş."

"Vay, vay!" diye sızlandı Eski Ahitçi.

"Öyle pek sık değil, yine de tedbirli olmanın ziyanı yok," diye sakinleştirdi onu Kluczka. "En iyisi ortadaki vagonlardan birinde gitmek ve vagonun içinde değil de, koridorda oturmak."

"Niye ki?"

"Yani bir şey olacak olursa kaçması kolay; yol kısa. Pat, pencereden tarlaya, sonra da tabana kuvvet."

Agapit Bey acayip canlanmıştı ve coşkuyla parlayan gözlerle o bölgede yolculuk edenler için tehdit oluşturabilecek mümkün tehlikeleri yol arkadaşının gözleri önünde canlandırmaya girişmişti. Kluczka, "ikaz ânı" denebilecek bir yerden "geçmekteydi", diğer ifadeyle ve kendince söylemeyi sevdiği şekilde: "İkazlar işaretinde durmaktaydı." Aslında bekleme salonunda hep sahnelediği bu intermezzo, K. kentine yaptığı "sembolik seyahatten" döndüğünden beri ilk oluyordu. Agapit Bey'in ruhunun bu felaket tellalı halinin kurbanları, genelde en yakınındaki, hasbelkader yakınına oturmuş bir erkek ya da kadın yol arkadaşı olurdu. Kluczka, telkinin kendi-

sine esir eden gücüyle neredeyse bir resim gibi renklendirip canlandırdığı, binlerce mümkün yahut gayrimümkün tehlike uydurmaya uğraşırdı. Çoğu kez görülmedik neticeler elde ettiği olurdu; böyle bir konuşmanın ardından ürkmüş zat-ı muhteremlerden çoğunun yolculuğunu "daha sakin zamanlara" erteleyip seyahatten vazgeçtiği ya da, eğer illa da gidilmesi gerekiyorsa, mütedeyyin bir iç çekişle, üzerinde "Tanrı yolunuzu açık etsin" yazılı demiryolu kumbarasının deliğine yüklü sadakalar ittirdiği olmuştu kaç kez.

Kluczka'yı "ikazlar safhasına" götüren saikler, oldukça karışıktı ve açık değildi. Kuşkusuz bunda, pek de gönül rızasıyla itiraf etmeyeceği, kalbinin derinlerinde gizlenmiş bir arzu, yolcular dediği "mesut bahtiyar" insanlardan gerçekten yolculuk edebildikleri için intikam alma arzusu da bir rol oynuyordu; ne ki bununla birlikte, işin içine başka bir duygu da girerek bütün bu manevi karışıklığa özel bir renk kazandırıyordu. Yani Agapit Bey, kurbanlarının gözleri önünde mümkün bir tehlike durumunun resimlerini canlandırırken, demiryolunun fon olduğu bir ortamda onlarla beraber yoğun yaşantılar tadıyor ve böylece yolculuğun fazladan bir ikamesini de kazanmış oluyordu. "İkaz ânı", özlemlerden ve de seyahat izlenimlerden oluşan, ki zaten en önemlisi de bunlardı, kompleks bir yapı içine böyle giriyordu işte...

İstasyon saati tiz sesiyle çınlayarak vurdu altıyı. Salonda bir hareketlenme başladı. Köşelerden mahmur yüzler sarkıp bakınıyor ve şöyle kendilerini sarsıp mahmurluklarını attıktan sonra perona çıkan camlı kapıya yönelirken telaşla yüklerini kapıyorlardı. Agapit B. başladığı cümleyi yarıda bıraktı, üstünü başını topladı ve esnek adımlarla çıkışa doğru yaklaştı. Kapıcı, sabırsız misafirlerin baskısı karşısında geri çekilerek peronun içlerine doğru gerilemişti. Kalabalık beraberinde artık sinirlenmiş Kluczka'yı da alıp sürükleyerek dışarı akın etti. Agapit Bey, itiş kakış kapıdan geçerken, görevlinin alaycı bakışlarıyla karşılaştı ama sanki dalgınmış da fark etmiyormuş gibi yaptı.

"Hadi geçmiş olsun!" diye düşündü, bir beyefendiyi sollayıp ge-

çerken. Bu arada tren istasyonun önüne cesurca yanaşmıştı ve iki yanına uzun, beyaz duman kabarcıkları saçıyordu.

Bu sefer kalabalık az olduğundan, Agapit Bey, I. sınıf kompartımanda seçkin bir yeri kolaylıkla "elde etti" ve kırmızı muşamba kaplı mindere yayıldı. Karşından F. kentinden gelecek ekspresin geçmesi beklendiği için, tren Snow'da normalden daha uzun süre durmuştu ve kendisini rahat bir yarım saat dağlara doğru "sembolik yolculuk" hayallerine bırakabildi. Ama beklenen ekspres, ne yazık ki, geçip gidince ve duman bulutları arasında gözden kaybolunca, Agapit Bey, fark ettirmeden valizini raftan aldı ve gizli gizli çıkış merdivenlerine doğru seğirtti. Bir dakika sonra veda düdüğü ortalığa yayıldığında, kimseye fark ettirmeden merdivenlerden aşağıya sıvıştı ve kendisini yine gerisingeri bekleme salonunda buldu. Yolda, artık gözlerinin ta içine iyiden iyiye ısrarla bakan kapıcı Wawrzyszyn Bey'e yine bir sigara rüşveti vermek zorunda kalmıştı. Zavallıcık, "zirzopluklarını" görmemiş gibi yapsınlar diye, istasyon personeline genelde belirli zaman aralıklarıyla bir şeyler vermek zorunda kalıyordu. Garda da herkes tarafından ya "ebedi yolcu" ya da biraz daha az onur verici olan "zararsız deli" lakabıyla biliniyordu.

Bu arada tren gitmişti ve ikinci intermezzo başlamıştı. Bekleme salonu tümden boşalmıştı. D. istikametine giden en yakın yolcu treni ancak akşam saat 10'da gelecekti; insanlar gara yetişmek için telaş etmiyorlardı.

İstasyona akşamüstü sıkıntısı ve dalgınlığı çöreklenmiş; grilikler boş banklarda örümcek ağıyla hüküm sürüyor, girinti ve çıkıntılara yayılıyorlardı. Salon tavanının altında birkaç sinek, tekdüzelikle vızıldayarak geziniyor ve büyük, ipliklerle süslü bir örümceğin etrafında garip bir inatla dönüp dönüp duruyorlardı. Pencereden makasların ilk ateşleri alana yayılıyor, elektrik toplarının ışık selleri çevreyi istila ediyordu. Kapalı salonun loşluğunda mahkeme kâtibinin sanki kamburu çıkmış, ezik, iyice yere çakılmış yalnız silueti uzayıp gidiyordu...

Kluczka, peron lambasının ışığında artık iyice eskimiş, her yanı

yırtık pırtık hareket planını inceliyor, bilet fiyatlarını hesaplıyor, kurmaca "aktarmalar" arıyordu. Sonunda yüzü al al, Paskalya yakınlarında iki haftalık tatil ve bayram ikramiyesi aldıktan sonra "gerçekten" yapacağı yolun dünya yüzündeki en tam rotasını belirlemişti.

Hesaplamayı bitirirken ve ufacık, noksansız "karınca duası gibi" el yazısıyla düzenlediği notlarına bir kez daha göz gezdirirken, salon birdenbire aydınlandı; tavanın altında beş elektrik fişeği çaktı, duvarlardan bir kaç açık sarı ışık fışkırdı: Bekleme salonu akşam atmosferine bürünüyordu.

Arka kapı kolu aşağıya doğru inmiş ve salona birkaç yolcu girmişti. Hava artık geri dönülmez olarak değişmişti. Her şey, sanki gündüzmüş gibi apaydınlık olmuştu.

Agapit Bey, yaşı belirsiz bir kadının yanında, sobanın gölgesindeki o her zamanki gözlem yerini aldı. Dudak kıvrımlarındaki özel tike ve ani hareketlerine bakılırsa, anlaşılan bu zat telaşlıydı. Kadının bu hali, Kluczka'ya nedense aniden çok dokundu ve bu rahatsız komşusunu sakinleştirmeye karar verdi.

"Hanımefendiciğim," –yüzüne neredeyse meleksi bir tatlılık takınıp hanımdan tarafa eğilmişti– "yolculuk havasına kendinizi biraz fazla kaptırmış gibisiniz, yoksa yanılıyor muyum?"

Aniden böyle şaşırtılan kadın, ona sanki biraz garip garip bakmıştı.

"Doğrusu," diye ipeksi bir sesle açıkladı Agapit Bey. "Doğrusu, saygıdeğer hanımefendi, adına demiryolu sıtması denen bir şeyden mustaripsiniz. Ah, hanımefendi, bilirim bu ıstırabı, hem de ne bilirim. Bendeniz de, bu hususta görmüş geçirmiş biri gibi olmama rağmen, bugün hâlâ demiryolu ortamına bir şekilde hâkim olamam. Bana hâlâ hep aynı güçle etki eder."

Kadın, lütufkâr bir şekilde bakıyordu.

"Hakikaten biraz heyecanlı gibiyim; lakin beni bekleyen yolculuktan sebep değil de, daha ziyade gideceğim yere vardığımda başımın çaresine nasıl bakacağım tereddüdünden. Gitmeye mecbur kaldığım yeri hiç mi hiç bilmiyorum, kime başvuracağımı, nerede

geceleyeceğimi bilmiyorum. Kısacası sıkıntım menzilime vardıktan sonraki o ilk ve üzücü anlarla ilgili.

Agapit Bey, keyifle ellerini ovuşturdu: Hanımefendi, akşamın ufkunda olayların sıralaması gereği ortaya çıkan "bilgilendirme – açıklama ânına" geçişini mükemmel bir şekilde kolaylaştırmıştı. Ceketinin yan cebinden korkunç yüklü bir kâğıt ve not tomarı çıkardı, bunları önündeki masaya yayarken, içten bir gülümsemeyle komşusuna döndü:

"Şükür ki size bayağı teferruatlı bilgilerle hizmet edebilirim. Hanımefendinin nereye gitmekte olduğunu sorabilir miyim acaba?"

"Ujscie Wyznie'ye."

"Âlâ. Şimdi oraya dair daha çok şey öğreneceğiz. Sondaki istasyon listesine bir göz atalım... Ujscie Wyznie... Evet, işte burada! S-D hattı, sayfa 30. Fevkalade! Trenlerin hareket saati: Yolcu treni gece 4.30, öğleden önce 11.20 ve akşam 10.03. K. treni II. sınıf bileti 10, 40. Şimdi de yerin teferruatına geçelim: Ujscie Wyznie. Deniz seviyesinden yüksekliği: 210 m., üçüncü sınıf büyüklükte bir kent, nüfusu 20.000; ilçe mahkemesi var, sonra muhtarlık, ilçe ilköğretim okulu, 1 lise..."

Kadın, açıklamalarını sabırsız bir el hareketiyle bölmüştü.

"Oteller, beyefendiciğim, hiç otel var mı?"

"Bir dakika... Bir dakika.. Var! 2 han, 'Görünmezlik Şapkası' civarında 1 lokanta ve 'Imperial' Otel. İşte bu bize göre! Evet 'Imperial' Otel, hemen garın civarından sağa, 2 dakikalık yol. 3. kattan itibaren büyük, aydınlık odalar. Birinci sınıf hizmet, talebe göre ısınma, elektrik, asansör, aşağıda buhar odası. Sakin, ağır aksak bir yürüyüşle 3 dakika. Sonra öğle yemeği, akşam yemeği, mükemmel ev yemekleri. *Mein Liebchen, was...*"*

Bu noktada Agapit, bilgilendirme tutkusunda biraz fazla ileri gittiğinin ayırdına varıp dilini tuttu.

Hanımın yüzü aydınlanmıştı:

---

* (Alm.) "Sevgilim benim, ne..." *–çn*

"Teşekkür ederim, beyefendi, kalben teşekkür ederim. Acaba bu istasyonun bilgilendirme memuru musunuz?" diye sormuştu kadın, çantasından cüzdanını çıkarırken.

Ne diyeceğini şaşırdı Kluczka.

"Yo, hanımefendiciğim. Lütfen beni bilgilendirme bürosu memuru saymayınız. Ben sadece öyle amatörce, tamamen yardım etmek gayesiyle."

Şimdi utanma sırası kadındaydı.

"Ay, çok affedersiniz, öyleyse bir kez daha çok teşekkür ediyorum."

Elinizi uzattı kadın, o da bu eli şövalyece bir tavırla öptü.

"Agapit Kluczka, adliye 'memuru'," diye tanıttı kendisini, şapkasını eğerek.

Keyiften uçuyordu sanki, bilgilendirme safhası bugün beklentilerinin de üzerinde bir başarıyla geçilmişti. 10 sularında kapıcı, salona gür bir sesle hareket diye bağırınca, "ebedi yolcu" yine yirmi küsur yaşındaki bir gencin ikiye katlanmış enerjisiyle bütün o sembolik dönüşümleri gerçekleştirdi. Bekleme salonuna yeniden dönüşünden sonra üçüncü intermezzo çok cazip olacakmış gibi görünmese de, yüksek hararet düşmemişti ve Bay Agapit'in ruhu ikinci fazın tatlı anısıyla dalgalanıyordu.

Yine de, bugünkü "turu" için öngördüğü mutlu son gerçekleşmedi. Zira iki saat sonra, yani gece saat 12'den sonra Kluczka, elinde valiziyle görülmedik bir kalabalık içinde III. sınıf kompartımana sızmaya çalışırken, birden birinin onu yakasından kuvvetle yakaladığını ve merdiven basamağından zorla çekip aldığını hissetti. Öfkeyle etrafına bakındıktan sonra, hatlar arasındaki fenerin ışığında kondüktörün öfkeli suratını gördü ve seslerin karmaşası arasında kendisine söylenildiği anlaşılan şu tevcih-i kelâmı işitti:

"Lanet olsun, çek arabanı beyim buradan! Bir sıkışık ki iğne atsan yere düşmez, bütün bunlara rağmen bu meczup, tren hareket edince diğer taraftan ineyim diye, insanları sağa sola itip kakarak deli gibi merdiven tırmanıyor. Seni ilk görüşüm değil, kuşum, çok-

tandır gözüm üzerindeydi! Hadi, uza bakalım buradan, yoksa jandarmayı çağıracağım! Bugün delilerin salakça arzuları yerine getirmeye vakit yok!"

Sarhoş gibi olmuş, iliklerine kadar ürkmüş Kluczka, beklenmedik bir şekilde yolcuların parantezi dışında kalan alana baktı ve bir sarhoş gibi sendeleyerek peron direklerinin oralarda bir yere uzaklaşıp gitti.

"Hak ettin bunu," diye fısıldıyordu sıkılı dişlerinin arasından, "I. ya da II. sınıf yerine ne diye III. sınıfa girmeye çalıştın ki? Hep dedim sana bunu, kompartıman ikinci sınıfsa, hizmetliler de öyledir. Bir beyefendinin beyefendi olduğu konçlarından anlaşılır."

Yaptığı bu değerlendirmeyle birazcık sakinleşmiş olarak, üstünün başının buruşukluğunu düzeltti ve çaktırmadan perondan bekleme salonuna geçti, oradan da giriş holüne ve sonra caddeye. Bugünlük "yeterdi" yolculuk, son olay bugünkü turunu bitirme hevesini kırıp yolculuğunu bir saat kısaltmıştı...

Gece yarısını geçmişti çoktan. Şehir uyuyordu. Yol kenarı hanlarının ışıkları sönüktü, birahane ve lokantaların sesleri kesilmişti. Uzaktaki dönemecin orada kuru bir fener yer yer aydınlatıyordu gecenin loşluğunu, bir yeraltı ininden soluk bir parıltının kaldırımları yalayıp geçtiği oluyordu yer yer. Rüya sessizliğini acelesi olan bir yayanın adımları ya da zincirlerinden salıverilmiş köpeklerin uzak ulumaları bozuyordu bazen...

Ebedi yolcu, nehir kıyısında ıssız kör sokaklar arasında yukarılarda bir yerlere tırmanan, büklüm büklüm dar bir yolu, elinde valiziyle ağır ağır yürümekteydi. Kafası kurşun gibi ağırdı, ayakları kaskatı, sanki tahta koltuk değnekleriymişçesine adımlıyorlardı yeri. Şafak atmazdan evvel birkaç saat uyuyabilmek için evine dönüyordu çünkü ertesi gün yine büro, saat üçten sonra ise bugün olduğu, dün olduğu, artık hatırlanamaz zamanlardan bu yana olduğu gibi "sembolik yolculuğu" bekliyordu onu.

Sahte Alarm

Ezilmiş vagonların altından kurbanların geri kalanı çıkarıldı: iki ağır yaralı adam ve tamponların demirden kucaklayışıyla ölümüne ezilmiş bir kadın. Şehir ambulansından birkaç kişi, kanlı bedenlerini hastanenin tahtırevanlarına serip geçici pansuman için bekleme salonu yönüne taşımıştı. Oradan artık inlemeler, acının kulakları tırmalayan haykırışları ulaşmaktaydı, bazen spazm halinde bir ağıt uzayıp geliyordu. İlk makasın oradan bakıldığında, açık pencerelerden cerrahın ve yere serilmiş sedyeler arasında mekik dokuyan asistanların beyaz önlükleri seçilebiliyordu. Hasat bol ve kanlıydı: Tam 50 kişi...

Bytomski, gözlerini perondan çevirdi ve arkadaşı, istasyon şefi Rudawski'nin idaresinde, parçalanmış trenin kalıntılarını raylardan çekip almaya çalışan görevlilerin ve ekiplerin çabasına dikkatlice bakmayı sürdürdü.

Kazanın sonuçları görülmedik derecede korkunçtu; on beş vagonluk "takımdan" topu topu ikisi hasarsız çıkmış, geri kalanlar neredeyse tamamen kullanılamaz hale gelmişti. Marşandizin arkasından ilk sırada giren lokomotifle tender, marşandizin son vagonuna kadar sanki yerlerine şıp diye giren çekmeceler gibi girmiş ve birden korkunç bir sıkışıklıkta birbirlerine yapışıp öylece kalmışlardı. Camları kırılmış, ara bağlantıları kopmuş, tekerleksiz orta vagonlardan birkaçı birbirlerinin içine geçmişler ve sanki delirmiş binicilerin eliyle aniden tırısa kaldırıp sonra birden oldukları yere çakılmış

safkan atlar gibi yukarı dikelmişlerdi. Bir vagonu tamamen ezmişlerdi, geriye bir tek paramparça olmuş duvarların, lime lime doğranmış bölmelerin, kıvrıla kıvrıla birer boruya dönmüş sahanlıkların karman çorman kütlesi kalmış; bu ağaç ve demir kırpığı içinde ise oradan buradan kesik borular, bazı kopuk, gülünç şekilde ezilmiş saclar sarkıyor, paslı kazıklar, direkler, üzerlerinde kan pıhtısı lekeleriyle menteşelerinden kopmuş kapılar, kompartımanlardan dışarı dökülmüş sıralar, kanepeler, üzerlerini insan vücutlarından parçaların yapışıp kapladığı koltuklar kapkara bir tehdit halinde kat kat yükseliyordu göğe...

Biezawa'nın neredeyse tüm personeli, demiryolunu düzgün hale getirmede çalıştırılıyordu. Dökümhaneden yardım lokomotifi getirilmiş ve uğursuz hatta sokulmuştu; kazazededen kalan kırpıntıları peşi sıra sürüklüyordu gayretle. Vagonların raydan çıkıp yana yattığı ve toprak set üzerine devrildiği yerde, kurtarma çalışmaları daha zahmetli ve daha uzun vadeliydi; vinç ve kazmaların yardımıyla onları hendeğin eğiminden aşağıya doğru itmekten ve böylece yolun üzerindeki engeli alandan şimdilik çıkarmaktan başka bir yol kalmamıştı. Başka bir yerde, etrafa saçılan demir parçalarını, darmadağın vagon duvarı kaplamalarını, raylar üzerinde aylaklık eden ıvır zıvırı toplayıp vagonlara yükleyerek gayretle çalışıyordu kürekler. An geçmiyordu ki açılan zincirlerin şakırtısı, "hazır" düdüklerinin ıslıkları ve alet edevat yüküyle harekete geçen lokomotifin ürkütücü yanıtı duyulmasın.

Bytomski, sırtını kuyu vincine vermiş, dişlerinin arasında bir sigara, kederli düşüncelere dalıp gitmiş halde izliyordu görevlilerin hareketlerini. Arada bir, tütün dumanını daha bir kuvvetle çekip içine, elini kuyu direğinden ayırıyor ve yanından duran arkadaşına çaprazdan bakarak anlamlı anlamlı kafa sallıyordu.

Gelgelelim, kurtarma çalışmalarıyla meşgul Rudawski, arkadaşının bu hareketlerini fark etmiyor gibiydi, bunun üzerine Bytomski, yarı hüzünlü, yarı alaycı şekilde gülümsüyor ve ilk pozisyonuna dönüp sigarasını tüttürmeye devam ediyordu. Yalnız bir kere, talihsiz

yolculardan birinin yüksek sesli inlemesi bekleme salonundan onlara eriştiğinde, Biezawa istasyon müdürü, huzursuzca ürperdi ve istemeden Trenczynlı arkadaşından yana baktı.

"Uyarmıştım," dedi beriki bu bakışa karşılık, esrarlı bir şekilde Rudawski'nin kulağına eğilip. "Kaç kez uyarmıştım kaza olacak diye ama sen arkadaşım, o zaman gülmüştün bana. Şimdi vurdumduymazlığınızın neticelerine katlanıyorsunuz. Trenczynlı yaşlı tilkinin sözlerini hafife almamak icap ederdi."

"Hadi oradan," diye lafını kesti sabırsızlıkla Rudawski, "Saçma sapan şeyler söylüyorsun, arkadaşım. Tamamen rastlantı, o kadar! Sizin bu deli saçması ikazlarınıza inanmıyorum."

"Sizin açınızdan bu daha kötü çünkü inadın ilacı yoktur. Yani sahte alarmlar teorisine inanmıyor musunuz?"

"Bi' gıdım bile," diye homurdandı. "Hatalı alarmların, tabii, olduğu oluyor ve hem de epey sık ancak bu sadece o anda görev yapmakta olan görevlilerin haddinden fazla hassas olmalarının bir neticesi; yani bir nevi mesleki mübalağa ve yaprak kıpırdasa kulak kesilen bir büyük gayretkeşlik türünde bir şey. Hepsi bu. Anlıyor musunuz beni?" üstüne basa basa tekrarladı. "Hepsi bu."

Bytomski ânında karşı çıktı.

"Hah," diye iç geçirdi hüzünle, "sizi bu kötü hadiseden korumak istemiştim lakin görünen o ki kader başka yazılmış. Alnına yazılandan kimse kaçamaz."

Biezawa'nın müdürü, bu kaderci uyarıya artık bir cevap vermedi zira bundan sonraki talimatlarını sormak için yanına ustalardan biri yaklaşmıştı ve bütün dikkati ona yönelmişti.

Akşam altıyı geçiyordu saat. Bytomski, elini alnına doğru kaldırdı ve bir an, ufuk çizgisinden yuvarlandıktan sonra şimdi kızıl bir kalkan halinde istasyonun üstünde asılıp kalmış yumuşak eylül güneşine baktı. Dönme zamanıydı; sabaha karşı, görevlerini yardımcısına bırakarak ayrıldığı Trenczyn İstasyonu, yeterince başsız kalmıştı. Onu Biezawa'ya getirip şimdi yan hatta yolunu gözleyen lokomotif, belli ki uzun süre durmaktan ötürü sabırsızlanmaktaydı

ve dumandan daireler üfürerek, dolu kazanlarıyla homurdanarak onu gitmeye çağırıyordu.

Bytomski, tren kazası yüzünden morali bozulmuş, ekibin işe yaramazlığından ötürü üzgün arkadaşıyla artık vedalaşmadan perona çıktı ve makiniste hareket işareti verdi. Kısa bir ıslık duyuldu ve lokomotif hareket etti.

Müdür, kömür kazanı yanındaki demirden bir sıraya oturdu ve sessizce piposunu yaktı. Keyfi yoktu ve Biezawalı arkadaşına çok öfkeliydi. Daha dün akşam, Wyszkowo hareket memurluğuna asılsız yere alarm verilip sözde olacak bir kazaya karşı uyarıldığını öğrendikten sonra, bu konuda artık ne düşünmesi gerektiğini biliyordu.

Telgraf istasyona perşembe sabahı gelmişti, birkaç saat sonra bütün önleyici tedbirler alındıktan sonra ise haberin tümden yanlış ve asılsız olduğu ortaya çıkmıştı; aslında tehlikenin gölgesi dahi yoktu ve gereksiz yere huzuru kaçırılan Wyszkowo müdürü, "yanlış yere çıkarılan gürültü patırtılara" ana avrat dümdüz gidiyordu. Ancak Bytomski, bu "kavgaya" birazcık başka bir açıdan bakmaktaydı. Eğer alarmın bir aslı olsaydı ve alınan tedbirlerde tamamen yerinde olsaydı, bunun üstünde bile durmaz ve tehlikenin zamanında savuşturulmasından ötürü sevinebilirdi. Ancak, adına "sahte alarm" denilen bir şeyin işin içine karışmasıyla birlikte, bu alarmların nereden geldiğine ve kimi hedeflediklerine kulak kabartıp baştan ayağa dikkat kesilmişti.

Trenczyn İstasyonu müdürünün bunları kuşkucu gözlerle takip ediyor olması yeni bir şey değildi. Perşembe günü saat yedi civarlarında bu nahoş haberi aldığında da, durumu hemencecik kavramıştı. İşte, Wyszkowo istasyonundan arkadaşı telefonda, lüzumsuz yere huzurunu kaçırdıklarından, birkaç saat boyunca anlaşılması kolay bir gerilimde kaldığından, yani diğer bir ifadeyle Biezawa'nın sağındaki üçüncü istasyon olan Wyszkowo yerine, yanlışlıkla Wyszkow'a alarm gönderilmiş olduğundan yakınıyordu... Bu ne demekti? Bu, Biezawa için bir uyarıydı! Birkaç saat önce Wyszkowo İstasyonu'nun uyarıldığı kaza orada en geç yarın, belki de bugün

meydana gelecekti. Kaçınılmaz bir şeydi, gün gibi ortadaydı! Ne ilkti ne sondu. Bytomski, bu "çalımları" iyi bilirdi. Rudawski'yi hemen uyarmak gerekiyordu!

Akşam 7.50 sularında, yani haberi alışının 50. dakikasında, Biezawa'ya bir telgraf çekip Wyszkowo için verilen alarm mesajını harfi harfine tekrar etmişti. Durumu gerekli bilgilerin "ışığı" altında ortaya koyduktan sonra, Tanrı'nın adını vererek tetikte olması ve eğer ikinci hattı bir durağa çekilmiş "takım" işgal ediyorsa bunu çektirip ikinci hattı boşaltması için yalvarmıştı arkadaşına. Rudawski, verdiği bu "iyi akıl" için alaycı alaycı teşekkür etmişti ve başka birisinin (aslında tümüyle asılsız yere) uyarıldığı bir tehlikeye karşı önleyici tedbir alacak kadar da delirmediğini söylemişti.

Bytomski umutsuz bir durumdaydı. Konuyu açıklamış, yeminler vermiş, hatta tehdit bile etmişti ama hiçbiri işe yaramamıştı. Rudawski, kendisini "hurafelerden" kurtarmış bir insanın uyanık inadında ayak diremiş ve Trenczynlı arkadaşına iyi geceler ve tatlı rüyalar dilemişti.

Konuşmanın amaçsızlığıyla isteği kaçan Bytomski, telefonun ahizesini yerine bırakmıştı ve kafasını bu kötü önsezi hırpalarken, sinirli adımlarla peronda yürüyüp durmuştu. Gece gözünü kırpmadı, sabaha karşı ise yerinde duramayarak, Trenczyn İstasyonu'nun gözetimini yardımcısının üzerine yıktıktan, kendisi de vagonlarından ayrılmış bir lokomotife atladıktan sonra rüzgâr gibi Biezawa'ya basıp gitmişti. Oraya öğleden önce 11 sularında vardı ve şimdilik her şeyin yolunda olduğunu görünce, derin bir soluk geçirdi.

Rudawski, onu samimiyetle ama gizlemediği bir alaycılıkla karşılamıştı. İkinci hattın "temizlenmesi" konusunu işitmek dahi istemiyordu. Orada şimdi, istasyonda uzun süreli bir istirahata çekilmiş Bautzen marşandizi durmaktaydı. Bytomski, durumun tehlikesini boş yere anlatıyor, treninin depolar önündeki kapanmış hatta sorunsuz çekilebileceğini boşuna açıklayıp duruyordu. Rudawski, kendi bildiğinden gıdım şaşmıyordu, "Trenczynlı bir delinin fantezileri" karşısında geri çekilmeye niyeti yoktu hiç...

Karşılıklı tartışmalar ve atışmalarla birkaç saat geçmişti. Bu arada N.'den bir yolcu treni kazasız belasız istasyonu geçip gitmiş, T.'den gelen hiçbir zarar ziyan olmaksızın yıldırım hızıyla geçmiş, S.'den gelen marşandiz de ağır, rahvan bir seyirle yoluna devam etmişti.

Rudawski, her tren geçişinde ellerini sıvazlıyor ve üzgün arkadaşından yana alaycı alaycı bakıyordu.

Öğleden sonra saat beşi on geçe, Orawa istikametinden gelen ekspres, ikinci hattaki marşandize zincirlerinden boşalmış bir devin azgınlığıyla bindirdi. Bekçi, ölümcül bir hatayla makası dolu hatta çevirince, kudurmuş treni mahvoluşun ve ölümünün yoluna sokmuştu...

Bytomski, hüzünlü bir zafer kazandı...

Ufuk çizgisi batımının karanlıklar içinde bulanıklaşan bir noktasına gözlerini hareketsiz dikmiş ve keyif kaçıran düşünceler kurmayı sürdürüyordu...

Rudawski'nin hiçbir şeyle yenilemez inadı, onu hem şaşırtıyor hem de kızdırıyordu; kehanetin gerçekleşmesinden sonra dahi doğruluğunu kabul etmek istemeyerek felaketi talihsiz bir hadise olarak açıklamıştı.

"İnatçı ve laf anlamaz keçi!" diye homurdandı dişlerinin arasından, öfkesini açık ederek.

Böyle bir kehanet nasıl hafife alınabilirdi ki? Adına sahte alarmlar denilen şeyin psikolojisini nicedir incelemiş ve demirden yolların en azından bu alanı için onların "asıl" anlamlarını araştırmış bir yaşlı demiryolu kurdunun içten öğüdüne, nasıl alayla omuz silkip geçilebilirdi?

Tren kazalarının etüde başlamasının üzerinden yirmi yıl geçmişti. Kıvrak olduğu kadar sorgulayıcı aklı, hareketin doğurduğu bu felaketlerin seyrini doğuştan getirdiği bir tutkuyla izlemiş, sebeplerine girmiş, verdikleri mesajları incelemişti.

Bir vakit sonra, insanların hislerinde yanılabileceklerini, görevin uzun sürmesi neticesinde ortaya çıkan fiziksel yorgunluğu, yine aynı şekilde yönetmeliğin ve alet edevatın kusurlarını hesaba kat-

tıktan sonra, geri kalanın hepsinin, bir kazaya yol açmış olan hiçbir neden ve niçin kategorisine sokulmaya elvermeyen, asla açıklanamayan o "şey" olduğu sonucuna varmıştı.

Bu noktada işin içine adına rastlantı, kör talih, öngörülemez şartlar vb. denilen *termes vagues*'ler* girmekteydi. Dürüstlükle görev yaptığı, adanmışlıkla dolu on yılın ardından Bytomski, tren kazaları konusunda ne olduğu tam bilinmeyen, aslında ölçüye vurulabilir değerlerin kapsamı alanına çıkan, esrarengiz bir faktörün varlığını kabule mecburmuş hissediyordu kendini. Neredeyse her kazada, adına "nedenler" denilen yüzeyin altında, derinlerde, demiryolu yaşamının girintilerinde pusu kuran bir kötü tanrının gizlendiğine kuşku yoktu; alacakaranlıklara zincirlenmiş, ânını kollayan, uygun an geldiğinde haince bir saldırıya hazır bir tanrı...

İşte o zaman, bu yanlış alarmlara daha tetikte bir dikkat vermeye başlamıştı.

Kuşku çekici ilk kaza 1880'de meydana gelmişti, yani on bir yıl kadar önce. Iglica önlerinde meydana gelen, yüzü aşkın kişinin öldüğü, zamanında bayağı ses getirmiş o kazanın öncesinde olmuştu. Kaza gazetelerde bayağı bir ses getirmişti; birkaç memur mahkemeye verilmiş, makiniste ve bekçilerden birine işten el çektirilmişti; nihayetinde de "nedenleri" araştırılmış ve "niçinleri" aydınlatılmıştı.

Ancak nasılsa hiç kimse, dikkatini görünürde ikinci planda kalan, karakteristik bir ayrıntıya çevirmemişti. O da şuydu: Bu uğursuz olayın birkaç saat öncesinde, Iglica'nın sağındaki üçüncü istasyon olan Zbaszyn'a yanlış bir alarm verilmişti. Kazaya karşı alınan ek tedbirler –nota bene: Zbaszyn'da alınan ek tedbirler– Iglica önlerinde meydana gelecek kazaya hiçbir suretle engel olmamıştı.

Benzer bir vaka daha, 4 ay sonra, Dworzany'daki dağ eteği istasyonunda meydana geldi. Ve burada da kazanın öncesinde alarm verilmişti ama ne yazık ki gerçek kazanın meydana geleceği yerin sağına düşen üçüncü istasyon uyarılmıştı.

---

* (Fr.) Belirsiz kavramlar. –*çn*

Benzer alarmlar tekrarladığında, peşleri sıra da öngörülen kazalar başka başka yerlerde olduğunda, Bytomski, garip rastlantıları kabule ne ölçüde hazırsa, bu olaya dair tamamen değişik bir bakış açısını o ölçüde de geç kazanmıştı.

Hareket memurlarından hiçbiri, istasyonu yakınlarında meydana gelen bu talihsiz olay ile sıradan sağa ya da sola doğru üçüncü istasyonu uyaran alamlar arasında en ufak bir ilişkinin olabileceğini tahmin dahi etmezken, bir tek Bytomski, göz boyamak ve dikkati başka yere çekmek için yapılan kurnaz manevranın altında "bit yeniği" arıyordu.

O günden itibaren ne vakit bir kaza haberi duysa, kaza öncesi olaylar hakkında hareket memurlarından titizlikle istihbarat toplamaya girişirdi. Her nasılsa, kısa ya da uzun bir soruşturmanın ardından hep bir üçüncü istasyona yapılmış sahte alarmın izini bulurdu. En azında kendi sorumluluk bölgesinde yaptığı anketler, böyle sonuçlar vermekteydi. Demiryolu ağının, güneyden ve doğudan net şekilde çizilmiş olan, ülkenin geri kalanına ise sadece tekil hatlarla bağlı bu kısmı, kontrolünü ve bakımını kolaylaştıran müstakil ve kendi içine kapalı bir bütünlük oluşturuyordu.

Bytomski, başka bölgelerde de bu alarm meselesinin aynı şekilde olup olmadığını bilmiyordu ve tanımadığı insanlarla anlaşabilmenin güçlüğü ve bölgesinin uzaklığı nedeniyle bunu araştırmayı denemiyordu. Oralarda da benzer şekilde olabilirdi ama tümüyle başka türlü de olabilirdi.

"Şeytan her yerde tetiktedir," diye anlatırdı, asistanına içini döktüğü zamanlarda, "ve türlü insana türlü oyunlar eder; birini çimdikler, berikini tokatlar, bir üçüncüyü çelmeler. Nihayetinde hepsi aynı kapıya çıkar. Bir şeyin, kötü ve sinsice bir şeyin bize pusu kurduğu ve sadece bir fırsatını kolladığıdır hakikat. Daha insan doğrulmadan, şöyle bir bakınmadan, pat diye gelir talihsizlik..."

Demiryolu yaşantısında o şeytani "bir şeyin" var olduğunun izini bir şekilde bulup çıkardıktan sonra, ona karşı bir ölüm kalım mücadelesine girişti. Rakibinin öyle sıradan bir rakip olmadığını

sezdiğinden, gerektiği şekilde hazırlanmalıydı. Bugün artık onun nasıl "yakalanacağını", hangi yönden yaklaşıp önüne geçileceğini biliyordu; gözlemler yaptığı yılların ardından darbelerini savuşturmayı öğrenmişti.

Böyle olmuştu çünkü son on bir yılda meydana gelen kaza noktalarını bölgesinin demiryolu haritası üzerine sıraladığında, sanki hepsinin de adına parabol denilen, uç kısmı da garip bir rastlantıyla Treczyn'a, yani beş yıldan bu yana idaresindeki istasyona denk gelen bir geometrik eğri üzerinde olduklarını fark etmişti. Bu uğursuz noktalardan her birinin, $y2 = 2 - px$ denklemine uygulanan koordinatları, itiraza yer bırakmayacak şekilde denkleştiriyordu onu.

Zahmetli hesaplar ve ölçümlerin ardından, alarm verilen noktaların da, benzer şekilde, gerçekte aynı eğrinin göstergeleri olduğu ortaya çıkmıştı; her iki çizgi de, birleşik üçgenler gibi biri diğerinin üzerine düşerek tam anlamıyla örtüşüyordu: Kaza parabolü ve sahte alarmlar parabolü, çizilmelerine yarayan noktaların konum ve iç büyüklükleri açısından tamamen farklı olmalarına karşın, karşılıklı olarak birbirlerinin içine geçiyor ve tek bir parabole benziyorlardı.

Bytomski, 1880'den o âna kadar iki kümeye dağılmış böyle 15 nokta saymıştı: 7 noktadan oluşan bir grup, doğu yönünden bir yerlerden, sonsuz büyüklükte bir boşluktan gelip güneybatıya; 8'li olan ise doğudan kuzeybatıya uzanıyordu. Yani her ikisi de acımasız bir hareketle Trenczyn'a doğru ilerlemekteydiler.

Çizgi henüz kapanmamış ve son kaza noktaları arasında birkaç on millik devasa bir aralık olsa da, Bytomski bu arayı doldurmakta tereddüt etmedi ve dal vermiş olan her iki çizgiyi de kızıl bir bağlantı teliyle batıya doğru uzayıp giden tam bir eğriye tamamladı. Ona göre parabolik çizginin ilerleme yönü o denli açıktı ki, bundan sonraki ilk alarmların, hemen peşleri sıra da sağlamalarının, yani kazaların izleyeceği yönü yemin vererek gösterebilirdi.

Artık tereddüt etmeyecek ve şüphe duymayacak kadar çok veriye sahipti, çok fazla sayıda gösterge vardı elinde. Uğursuz parabolün iki kolu, üst artı ve alt eksi, amansızca, tam bir geometrik

tutarlılıkla, bir doruğa doğru yönelmekteydiler ki bu da Trenczyn İstasyonu'ndan başkası olamazdı...

Ayrıntılarını onca eksiksiz öngörmüş olduğu son Bielawa kazası, onun bu inancını pekiştirmişti. Artık hiçbir kuşkuya yer yoktu: Parabolün her iki ayağı birbirlerine ölümcül bir inatla yaklaşmaktaydılar. Şef, kıskaçlarının geri dönülmez şekilde kapandığını biliyordu. Artık bir süre sonra, belki de az bir süre sonra, kardeş ellerini birbirlerine uzatacaklardı... Hem de onun istasyonunda...

Bytomski, o ânı bir oyuncunun sabırsızlığıyla bekliyordu: Düşmanın sahasına girmek için yanıp tutuşuyordu, buna karşılık aynı zamanda da, düğümün çözüleceği o ânı ne vakit düşünse, ne olduğu belirsiz bir korkuyla titriyordu. Zira Trenczyn'a ne rol biçildiğini, istasyonunda bir alarm komedisi mi yoksa bir kaza trajedisi mi oynanacağını şimdilik bilmiyordu. Yani, ya Trenczyn'dan sağa ya da sola doğru üçüncü istasyondaki aldatıcı ikazlar zamanında alınacak ve akabinde talihsiz olayın önüne geçilecekti ya da Trenczyn'a gereksiz yere alarm verilmesi halinde, tehlikenin gerçekten yönelmiş olduğu arkadaşını zamanında uyaracaktı.

Bu yüzden de Biezawa'dan döndükten sonra parabol etütlerine ve mesafe hesaplarına tutkuyla girişti.

Eğrinin her iki uç menzilinin artık ulaşmış olduğu son noktalar, güneyde Biezawa ve kuzeyde Mogilany istasyonlarıydı. Bu yerler arasında hâlâ birkaç on millik bir demiryolu hattı uzanmakta olup bunun hemen hemen tam ortasında, sol sırada Ganczary'dan, karşı tarafta ise Polesie durağından sonraki üçüncü istasyon olarak Trenczyn bulunuyordu. Ganczary ve Mogilany arasında parabolün yatay ekseninin üzerinde, Polesie ile Biezawa arasında da bu eksenin altında kalan yine irili ufaklı birkaç durak daha vardı. Saldırı bu noktalardan birine yapılacağına göre, bütün bu bölgeden gözleri ayırmamak gerekiyordu.

Trenczyn müdürü, o andan itibaren huzur nedir bilmedi. Gafil avlanacağı korkusuyla, uzak ya da yakın duraklardaki arkadaşlarıyla her gün ya telgrafla ya da telefonla görüşüyordu. O bölge istasyon

şeflerinin Trenczyn'dan, hareket memurluğundan sahte bir alarm alıp almadıklarını tuhaf bir ısrarla sorup duran telgraflar almadıkları gün neredeyse yok gibiydi. Başlarda sakin sakin ve "hayır" şeklinde veciz bir sözle yanıt veriyorlardı, oysa zaman geçtikçe her gün tekrarlanıp duran, üstelikte hep de aynı konuda tekrarlanıp duran bu ahret sorusu sıkıcı olmuştu; kabak tadı, daha beteri delilik tadı veriyordu, ya gözünün içine baka baka dalga geçiyor ya da hiç yanıt vermiyorlardı.

Bu türden bir davranış Bytomski için sürpriz değildi. Değil mi ki daha önceden ve Biezawa kazasının öncesinde de ilgilileri zamanında uyarmaya çabalamış, yine de kimseler ona inanmamıştı. Sadece bir kez, Radlowski denen biri, Przelecz şefi, uyarısını dikkate alıp istasyonunda gerekli güvenlik tedbirlerini uygulamaya sokmuş ve bir kazayı savuşturmuştu.

Arkadaşlarının inatçı tutumu karşısında Bytomski, onları yazgılarına terk etmeye karar verdi.

"Ha," diye homurdanıyordu hevesi kaçık şekilde, "günah benden gitti. İstediğinizi yapın. Niyetim iyiydi."

Buna karşılık Trenczyn'ın sağındaki ve solundaki üç istasyonun şefleri Polesie'den şef yardımcısı S. Kaczmarski ve Ganczary müdürü W. Weborski ile kesintisiz bağlantısının daha da büyük bir şevkle sürdürüyordu. Bunlar Trenczyn'a diğerlerinden daha yakın olduklarından, düşüncelerini daha kolay etkileyebiliyor ve onları kendi çizgisine çekebiliyordu. Telefonla ya da telgrafla yapılan sık görüşmeler sırasında ya da tatil günlerindeki dost ziyaretlerinde onları, adına sahte alarmlar denilen meseleye dair görüşlerine tamamen ikna etmeyi başarmıştı. Son zamanlarda meydana gelen Biezawa kazasının ürkütücü örneği, bu iki kişiyi kuvvetle etkileyip onları Trenczynlı yaşlı meslektaşlarının elinde itaatkâr birer alete dönüştürmüştü. Burada söz konusu olan şeyin, görevlendirildikleri istasyonun güvenliği ve de kendi canları olduğunu nihayet anlamışlardı. Bu yüzden de soluk almadan ve ender görülen bir sabırsızlıkla Bytomski'ye günde bir, bazen birkaç kere, Polesie ve Ganczary'da

her şeyin örnek şekilde yolunda ve sütliman olduğu yanıtını veriyorlardı...

Bir, iki, üç ay böyle geçti, sonra bir yıl, iki yıl; alarmlardan, kazalardan "ne bir ses ne bir nefes": Kazalar, Bytomski'nin bölgesini sanki bilerek es geçiyordu.

"Şeytan pusup gizlendi," diye açıklıyordu yardımcısına bu durumu Trenczynlı, ürkek bir kuş gibi tetikte.

"Ya da işin kokusunu aldığımızı anlayınca," diye cevaplıyordu müdürünün teorisinin iflah olmaz müridi, yardımcısı Zadurski, "bizden korktu."

Ama Bytomski inanmıyor ve hiçbir suretle "dizginleri elden bırakmıyordu." Kısa bir süre sonra, tamamen haklı olduğu görülecekti.

Bir kış akşamı, yılbaşından birkaç gün kadar önce, öğleden sonra saat 5 sularında, Trenczyn'ın doğusunda daha büyük kavşak istasyonunu olan Krotoszyn'dan saat 5.15'te beklenen 25 numaralı yolcu treninin iki saat rötar yaptığını bildiren bir telgraf alındı. Bytomski, telgraf alındı onayı verdi ve piposunu yakarken, yanında duran Zadurski'den yana baktı:

"Şu lanet rötarlar gene başlıyor. Mutlaka bir yerlerde yolu kar kapamıştır."

"Kesinkes," diye yanıt verdi yardımcısı, "dünkü gazeteler Stezycki ilçesinde acayip kar yağacağını yazıyor."

"Ya, ya," diyerek başını salladı müdür, donmuş pencere camlarından raylara bakarken.

Tam bu sırada, masanın diğer ucundaki cihaz ses vermeye başlamıştı. Zadurski yüzünü ekşitti ve bloktan çıkan kâğıt şeridini isteksiz isteksiz okumaya başladı.

"Hmm," diye fısıldadı, sesinde bir endişe tonlamasıyla, "buncadır beklediğimiz şey, hemen önümüzde olabilir mi?"

Bytomski fırlayıp ayağa kalkmıştı.

"Ne diyorsun sen, arkadaşım?! Alarm mı veriyorlar?! Kim?! Ne alarmı?! Nereden? Gösterin!"

"Podwyze müdüriyetinden," diye yanıtladı Zadurski, birden garip biçimde sakinleşmişti, "anlaşılan 25 numaranın iki saatlik rötarından hiç haberleri yok."

Müdür, neredeyse kabaca bir hareketle onu telgraftan uzaklaştırdı ve şeridin başına kendisi eğildi. Gelen telgrafta şunlar yazılıydı:

"25 numarayı istisnai olarak yan hatta sokun! Ana hat, 25 numarayla Trenczyn'da 5.30'da karşılaşması gereken hızlandırılmış ekspres için boş bırakılsın. 25 numara erken gelirse, hızlı ekspres gelene kadar yan hatta bekletilsin! İstisnai bir durumdur! Dikkat!"

Bytomski, özel bir gülümsemeyle başını masadan kaldırdı ve saatine baktı.

5.15'ti.

"O karşılaşma on beş dakika burada mı olacakmış acaba!" diye sesinde bir ironiyle sordu yardımcısına.

"Galiba öyleymiş, müdürüm. Ancak telgrafımız, on beş dakika önce Krotoszyn'dan aldığımız habere göre, en azından bizim için asılsız. 25 numaralı yolcu treni iki saat rötarlı ve saat 9.15'ten önce burada olmaz.

"Tabii ki. Gereksiz yere huzurumuzu kaçırıyorlar. Yeri gelmişken, böyle bir zamanda ne akla hizmet özel tren yolluyorlarsa?"

"Mutlaka yine bir siyasi seyahat ya da yukarılardan beylerden birinin rahatı için 'salon vagondur'."

"Hıı, olabilir. Ne olursa olsun, karşımızda tipik bir yanlış alarm var."

"Öyleyse, Krotoszyn'dan geliş hattını yan hatta bağlamamı istemiyor musunuz?"

"Ne diye isteyecekmişim ki? Podwyze'deki beylerin keyiflerine uygun şekilde onu 25 numara için boşaltmak ve böylecene de saygıdeğer misafirin gelişi için ana hattı 'temizlemek' için mi? Aklımın ucundan geçmez."

"Ama ne zararı var, müdürüm?" diye teklifi cesaretsizce destekledi Zadurski. "Makasın basitçe bir tarafa çevrilmesi, hepsi bu."

Bytomski yardımcısına sitemle baktı.

"Sen de mi Brütüs? Siz de mi o inanamayanların safında mı yer alıyorsunuz? Bu aptal telgrafı biraz önce 'asılsız' bulan siz miydiniz yoksa? Tehlikede değiliz!"

"Tabii, tabii," diye tekrarladı kıpkırmızı kesilmiş yardımcısı, "müdürüm haklılar tabii, ben zaten öyle her ihtimale karşı... Ufacıcık önemsiz bir şey diye... Makası çevirivermek..."

"Hayır, sevgili dostum, hayır! Tam da burada önemsiz bir şey değil artık bu, söz konusu olan şey ilkedir, anlıyor musunuz? Birbirlerinin tam karşısında yer alan iki taraftan alınan iki telgrafı yan yana koyduğumuzda, Trenczyn'a asılsız yere alarm verildiği, diğer bir deyişle bunun sahte alarm olduğunu sonucuna vardık. Peki, bundan ne sonuç çıkar?"

"Trenczyn'ın sağına ya da soluna düşen üçüncü istasyonda kaza tehlikesi olduğu ortaya çıkar," diye ezberinden okuyuverdi yardımcısı, sanki dersine iyi çalışmış bir öğrenci gibi.

"Mükemmel. Öyleyse işe koyulalım! Ganczary ve Polesie istasyonlarını derhal uyarmak gerekiyor. Kaczmarski'yi ben alıyorum; sen de arkadaşım, Podwyze'den çekilen telgraf onun istasyonundan geçmek zorunda olduğuna göre, aslında davetsiz misafirin gelişini herhalde çoktan duymuş olan Weborski'yle telgraf bağlantısı kuracaksın. Lütfen, benim telefonda söyleyeceklerimi aynı anda telgrafa geç."

Zadurski, bir eli Mors cihazının üzerinde, masasının yanında sessiz sessiz dikiliyordu.

"Alo!" diye çınladı müdürün sesi bir an sonra. "Burası Trenczyn, Bytomski konuşuyor. Az önce sahte bir alarm aldık. Dolayısıyla, tedbirleri iki katına çıkarmanızı tavsiye ediyorum. Ana hattı her ihtimale karşı boşaltın! Podwyze istikametinden bir özel ekspresin gelmesi beklenebilir!"

Burada lafını kesti ve yardımcısına döndü.

"Tamamdır. Bu söylediklerim, Ganczary'ya yeter. Lütfen kapatın cihazı."

Zadurski itaatle cihazdan uzaklaştı.

"Alo!" Bytomski, Polesie istikametine ikazını bitiriyordu. "Eğer 25 numaralı rötarlı, istasyonunuza kazara daha evvel gelecek olursa, onu her ihtimale karşı ikinci hatta sokun. Önemli bir tehlikeyle karşı karşıyasınız. Zamanında uyarıyorum. Tetikte olun, meslektaşım!"

Ahizeyi yerine astı ve halinden memnun bir şekilde arkadaşına göz attı.

"Evet, Zadurski Beyciğim. Hücum başladı, roller dağıtıldı. Kim kimi halledecek görürüz. Ben sana gösteririm sahte alarmı!" derken, sıkılı yumruğunu göze görünmez bir düşmana tehditkâr şekilde göstermişti.

İstasyon saatine bir daha göz attı.

"5.25," diye okudu düşünceli düşünceli. "Karşılaşmaları için sadece beş dakikamız kalıyor. Ha, ha, ha! Herhalde serseri sürülerinin karşılaşmaları için!"

Geliş sinyalleri çalmaya başlamıştı.

Zadurski, hareket amirliğinden çıktı. Müdürü, arkasından acıyarak kafa salladı.

"Artık neyi kontrol edecekse, kontrole çıktı."

Yardımcısı biraz sonra, görünür bir şekilde sakinleşmiş olarak geri dönmüştü.

"Podwyze'denki," diye açıkladı, sesinde bir rahatlamayla. "Birkaç dakika sonra burada olur olağanüstü misafirimiz."

"Gereksiz yere fırlayıp çıktın perona, arkadaşım," diye yanıt vermişti ekşi bir sesle Bytomski. "Soldan gelmeyecekti de hangi yönden gelecekti? Bir kere, şu an Krotoszyn'dan hiç tren beklemiyoruz, rötar yapan 25 numaralı çapulcular treni de buraya ancak yedi buçukta gelir. Karşılaşmasına sağ salim karşılaşırlar ama artık başka istasyonda."

Ekspresin çığırtkan ıslığı uzaklardan uçup gelmişti.

"Zat-ı şahanelerini karşılamak için birimizin çıkması lazım," diye alay etti müdür. "Belki bu vazifeyi benim yerime siz yaparsınız. Rica ediyorum, buyurun bu da müdür şapkası."

Zadurski çıktı. Bytomski, yarı yarıya donmuş pencereden hareketlerini izliyordu; resmi kaputuna sarınmış ana hattın önünde görev yerinde nasıl dikildiği, kafasını gelmekte olan trenden yana çevirip görevlilerden birine el kol hareketleri yaparak bir şeyler söyleyişini...

İşte o ara Polesie tarafındaki sağ kanattan bir blok görevlisi tam gaz koşup yanına gelmiş ve umutsuzluğunu gösterir hareketler içinde bir şeyler bağırıp çağırmaya başlamıştı; aynı anda her yandan tiz düdük sesleri yayıldı ortalığa...

Bytomski'nin kanı buz kesmişti.

"Bu da ne demek oluyor?" sorusu dökülüverdi ağzından.

Bunun bir an sonrasında ise bürosundan fırlayıp çıktı ve korkunçlukta üstüne olmayan bir resmi oradan görebilmek için peron önündeki boşlukta dikildi. İstasyona ana hattan karşılıklı olarak iki tren, Podwyze'den gelen ekspresle Krotoszyn istikametinden gelen 25 numaralı yolcu treni tam gaz birbirlerine doğru gitmekteydiler; onları şimdilik birbirlerinden ayıran mesafe en fazla 60 metreydi. Çarpışma, kader kadar kaçınılmazdı.

Makinistler, yaklaşmakta olan şeyi ancak şu an fark edip dörtnala giden lokomotiflerini fren marifetiyle durdurabilmek için umutsuz bir çaba gösteriyorlardı... Saflar!

Birdenbire özel bir atalet sarıverdi tüm istasyon personelini; betleri benizleri atmış, gülünç derecede çaresiz, doludizgin gelen lokomotiflere bilinçsizce yapıştırdıkları gözleriyle, öylece dikiliyorlardı. Yardımcı Zadurski, kâğıt gibi bembeyaz bir suratla, sadece eliyle alnını ovuşturuyor ve tuhaf tuhaf gülümsüyordu. Artık kimse yardım dahi düşünmüyordu: Korkunç an, akılları felce uğratmış, iradeleri oldukları yere çivilemişti. Sakinliklerinde eşi benzeri görülmedik bu gözlemcilerden korkunç bir çaresizlik yayılıyordu...

Bytomski, son anda lokomotifler arasındaki dar, artık topu topu

birkaç metrelik aralığa baktı ve bir de setin öte yanında bir düğün alayının karla kaplı yolda doludizgin giden iki kızağına kaydı gözleri. Gülümsedi, yağmurluğunun cebinden bir şeyler bulup çıkardı ve alnına yapıştırdı! Çarpmanın gümbürtüsü, o anda artık ezilmekte olan trenlerin cehennemî gıcırtısına karışmıştı...

Hareket İblisi

Paris-Madrid yolunda yıldırım "Continental" pistonlarının olanca gücüyle gitmekteydi. Geç bir saatti, gece yarısı, kapalı, yağmurlu bir hava. Çiseleyen yağmurun ıslak kamçıları, iyice aydınlatılmış camları kamçılıyor ve camın üzerinde dağılıp damlaların gözyaşı tespihine karışıyordu. Yağmura batmış vagon gövdeleri, yol kenarı lambalarının ışığı altında sanki ıslak zırhlar gibi parıldayarak, borularından dışarıya şakırdayan sular kusuyorlardı. Siyah gövdelerinden boşluğa tekerlerin, çarpıp duran çamurlukların, acımasızca ezilen rayların uğultusuna karışan bir boğuk homurtu yayılıyordu. Kendini koşusuna kaptırmış vagon zinciri, gecenin karanlığında uyutucu yankılar uyandırmakta, donmuş sesleri ormanlar boyunca çekip götürmekte, tatlı tatlı kestiren gölcükleri uyandırmaktaydı. Bazı ağır, uykulu göz kapakları kalkıyor, bazı gözler korkuyla koca koca açılıyor ve bir anlık korku içerisinde öylece kalıyorlardı. Tren ise bir rüzgâr fırtınası ortasında, yaprakların bahar dansında yoluna devam ediyordu; ardında sarsılan hava girdaplarının, arkalarda tembel tembel havaya asılan dumanların, isin ve kurumun uzayıp giden rulosunu sürükleyerek, kıvılcımların ve kömür parçalarının kanlı hatırasını dışına atarak soluksuz ilerliyordu, doludizgin...

Birinci sınıf kompartımanların birinde, kırkını geçkin, güçlü, Herkül'ü andıran bir vücut yapısına sahip bir adam, tren duvarıyla koltuk minderi arasında bir köşeye sıkışmış halde uyuklamaktaydı. Lambanın kısık, üzerine çekilmiş kapağından dışarıya zor bela sızan

ışığı, özenle tıraş edilmiş, uzun, dar dudakları çevresinde acımasız ifadeli bir yüzü aydınlatıyordu.

Yalnızdı; tatlı uykusunu bozan kimse yoktu. Kapalı mekânın sessizliğini bir şey bozuyorsa, tekerlerin zemin altındaki takırtısı ya da gazın ocakta fokurdaması bozuyordu ancak. Pelüş koltuk minderlerinin, narkoz gibi insanda uyutucu bir etki yapan kırmızısı, ortalığa boğucu ve ağır bir renk yayıyordu. Kumaşın yumuşacık, parmaklar altında hemen eziliveren dokuması, dışarıdan gelen sesleri susturuyor, takırtıları bastırıyor, ağırlığın altında itaatkâr dalgalarla eziliyordu. Kompartıman, derin bir uykuya gömülmüş gibiydi; örtülü perdeler kornişleri üzerinde uyukluyordu, tavanın hemen altında yeşil valiz raflarının fileleri uykulu bir hareketle sallanıyorlardı. Vagonun düzenli temposuyla ileri geri sallanan yolcu, bitkin başını koltuğun kafa dayanacak yerine büküp yaslamıştı ve uyuyordu. Elinden bıraktığı kitap, dizlerinden kayıp yere düştü; koyu safran renginde ince deriden yapılma kapağının üzerindeki başlığı göründü: *Eğik Çizgiler*; hemen yanında da kabartma harflerle sahibinin adı: Tadeusz Szygon.

Uyuyan kişi, bir an kadar huzursuzca kıpırdandı, gözlerini açtı ve çevresine bakındı; bir an yüzüne bir şaşkınlık ifadesi ve nerede olduğunu anlayabilme çabası yansıdı; yolcu, sanki nereden geldiğini ve niçin burada olduğunu anlayamıyor gibiydi. Ancak artık dudaklarında hoşgörülü bir vazgeçmişlik gülümsemesi belirmişti; kuvvetli, asabi eli, boş vermişliğini gösteren bir jestle kalktı, dudaklarının sıkılı ifadesi bir vazgeçiş ve küçümseyici bir alay işaretine dönüştü. Yeniden uyku halinin içine düşüverdi...

Vagon koridorunda adım sesleri işitiliyordu; sürgülü kapı açıldı ve kondüktör kompartımana girdi.

"Bilet lütfen."

Szygon kıpırdamıyordu, hiçbir yaşam belirtisi vermemişti. Görevli, uyuduğunu sanarak omzundan tuttu:

"Affedersiniz, bilet lütfen."

Yolcu, davetsiz misafire anlamayan gözlerle bakıyordu.

"Bilet mi?" diye sorarken esnedi umarsızca. "Daha almadım ki."

"Niçin istasyonda almadınız?"

"Bilmem."

"Ceza ödeyeceksiniz."

"Ceza mı? Olur," diye uykulu uykulu yanıt verdi. "Öderim."

"Nereden geliyorsunuz? Paris'ten mi?"

"Bilmem."

Kondüktör kızmıştı.

"Bilmem ne demek? Beyefendi benle dalgasını mı geçiyor? Siz bilmezseniz, kim bilecek?"

"Bir önemi yok. Diyelim ki Paris'ten bindim."

"Öyleyse nereye bilet keseceğim?"

"En uzağa."

Kondüktör, yolcuya dikkatli gözlerle baktı.

"Size sadece Madrid'e kadar bilet kesebilirim; orada iner, istediğiniz yere aktarma yaparsınız."

"Fark etmez," diyerek umursamadığını gösterir şekilde ellini salladı. "Sadece bir yerlere gideyim yeter."

"Bileti sonra vereceğim. Önce kesmem ve cezasıyla birlikte ne tuttuğunu hesaplamam lazım."

"İyi, tamam."

Üzerinde demiryolu amblemleri olan yakalar, lime lime olup içeri kıvrılmış yaka uçları, Szygon'un dikkatini bir anlığına kendi üzerlerine çivilemişlerdi. Kondüktör, alaycı alaycı gülümseyerek kapıya doğru yöneldiğinde, Szygon birden bu yüzü, benzer bir jestle çarpılmış bu yüzü, daha önce de birkaç sefer görmüş olduğu izlenimine kapıldı. Bir tutku onu yerinden koparıverdi ve adam tam eşikteyken:

"Kanatlı beyim, cereyana dikkat edin!" diye bir ikazda bulundu.

"Sakin olunuz, kapıyı kapatıyorum."

"Cereyana dikkat edin," diye tekrarladı inatla, "bazen insanı öldürür bu cereyan."

Görevli artık koridora çıkmıştı.

"Ya deli ya sarhoş," diye söylendi yarım ağızla ve yandaki kompartımana girdi.

Szygon yalnız kalmıştı.

O meşhur "kaçışlarından" birinin bir merhalesindeydi. Bu tuhaf insan, günün birinde durup dururken memleketi Varşova'nın birkaç yüz kilometre ötesinde bir yerlerde, ya Avrupa'nın öteki ucunda, Paris'te, Londra'da ya da İtalya'da üçüncü sınıf bir kasabacıkta ortaya çıkıverir; kendi de şaşarak, bilmediği bir otelin ömrümde ilk kez gördüğü bir odasında uyanıverirdi. Nasıl olup bu yabancı ortama giriverdiğini hiçbir seferinde asla açıklayamamıştı. Bunu sorduğu otel görevlisi, genelde meraklı, bazen ironik bakışlarını sarı yağmurluklu beyefendiye çevirip gerçek durum hakkında bilgi verirdi; yani dün ya akşam ya da sabah treniyle gelmişti, yemek yemiş ve oda istemişti. Hatta birinde şakacı çavuşlardan biri, otele hangi soyadıyla giriş yaptığını hatırlatmasını isteyip istemediğini bile sormuştu. Bu iğneleyici soru aslında asılsız da değildi; bir önceki günü başına ne geldiğini hatırlamayan bir insan, soyadının ne olduğunu da bilmeyebilirdi. Her halükârda, Tadeusz Szygon'un bu doğaçlama yolculuklarında esrarlı, açıklanmamış bir hal vardı: Bunların amaçsızlıkları, geçen olayların hiç mi hiç hatırlanamaması, yola çıkış ânından bilinmeyen bir yöreye varışına kadar her ne olmuşsa hepsini kapsayan bu garip hafıza kaybı, olayın en azıdan muammalı bir olay olduğunu layıkıyla anlatıyordu.

Böyle her maceralı yolculuğundan geri döndükten sonra her şey yine normal akışında devam ederdi: Önceden olduğu gibi yine tutkuyla kumarhaneyi ziyaret eder, *briç* oynar ya da at yarışları sırasında o pek meşhur bahislerine girerdi. Her şey eskisi gibi alelade olurdu, gündelik ve ortalama...

Sonra yine bir sabah ortadan kaybolur ve sırra kadem basardı Szygon...

Bu kaçışlarının nedeni hiçbir zaman açıklanamamıştı. Bazılarına göre kaynağın, atalarının, orijinal doğasında soluk alıp vermeyi sürdüren yaşantılarında aranması gerekiyordu; Szygon'un damarların-

da sözde Çingene kanı dolaşmaktaydı. Ebedi aylaklık özlemini, yolların krallarının yeni şeyler görüp yaşamaya aç tutkusunu, herhalde, coşkulu, göçeme atalarından miras almış olmalıydı. Doğrudan bu "göçerlikten" çıkıp gelen bir örnek olarak, Szygon'un bir yerde hiçbir zaman çok uzun süre duramayışı, bir mahalleden ötekine taşına taşına habire ev değiştirişi gösterilirdi. Bu tuhaf adamı hangi saikler açıkça belirlenmiş bir sebep olmaksızın bu romantik yolculuklara sevk etmekteydi ki mutlaka kendisi de döndükten sonra bunlardan *ex post** bir kıvanç duymazdı. Esrarlı kayboluşundan bir süre sonra, yine umulmadık bir anda, öfkeli, bitkin ve hüzünlü olarak geri dönerdi. Bunu izleyen birkaç gün boyunca, karşılarında utanç ve mahcubiyet duyduğu insanlarla karşılamaktan açıkça kaçınarak evine kapanırdı.

Bütün bunlar içinde kuşkusuz en ilginci, Szygon'un "kaçış" sırasındaki haliydi.

Bir karanlık güç, onu evinde koparıyor, gara sürüklüyor, tutup bir trene tıkıyordu; karşı konulamaz bir buyruk, onu çoğu kez karanlık bir gecenin ortasında rahat yatağından çıkmaya zorluyor, bir hükümlüymüşçesine onu alıp sokakların labirentinden geçiriyor ve uçsuz bucaksız dünyaya salıyordu. Önünde bir yolculuk olurdu; körlemesine, nasıl denk gelirse öyle, bazı duraklar, meçhul bir istikamete yapılan aktarmalar, sonunda herhangi bir ülkede, herhangi bir göğün altında bir şehre, kasabaya ya da köye varış; niçin başka bir yer değil de, illa da orası olduğu bilinmezdi ve sonra nihayet yabancı, yabanıl bir çevrede o uğursuz uyanış...

Szygon hiçbir zaman aynı yere gitmezdi; tren onu her seferinde başka bir yere fırlatıp atardı. Yine hiçbir zaman, "uyanışı", yani yaptığı şeyin anlamsızlığının bilincine varışı, yolculuk sırasında olmazdı; tam bir psikolojik hâkimiyet, ancak treni tamamen terk etmesinden sonra ve genelde de derin, kesif bir uykunun ardından bir yol kenarı hanında ya da meyhanesinde yerine gelirdi...

* (Lat.) Sonradan. *–çn*

İçinde bulunduğu şu an sanki transa yakın bir haldeydi. Onu taşıyan tren, dün sabaha karşı Paris'ten hareket etmişti. Ama trene Fransa'nın başkentinde mi yoksa yoldaki bir istasyondan mı binmişti, bilmiyordu. Bir yere gidiyordu ve bir yere yetişiyordu; bu konuda söylenebilecekler bundan ibaretti...

Minderler üzerinde doğruldu, ayaklarını önüne doğru uzattı ve bir puro yaktı. Bir tatsızlık, neredeyse bir tiksinme hissediyordu. Kondüktörü ya da demiryolculardan herhangi birini gördü mü, hep benzer duygular yaşardı. Bu insanlar, bazı eksikliklerin yahut kusurların sembolü; Szygon'un tren ve demiryolu trafiği düzeninde gördüğü gayri-mükemmeliyetin ete kemiğe bürünmüş hali oluyorlardı. Szygon, istisnai rekorlarını, tren yolculuğu biçiminde gerçekleşmenin, onlar için alan ve yeryüzü ortamı şartlarının neden olduğu çocukça bir uzlaşma olan kozmik, temel güçlerin etkisi altında yaşadığını anlıyordu. Yeryüzüne ve onun yasalarına zincirlenmiş oluşu gibi bir hüzün verici durum olmasaydı eğer, gezilerinin, beylik şablon ve metotları bir kenara atarak, kıyaslanamaz derecede coşkulu ve çok daha güzel bir biçime bürünebileceklerinin had safhada farkındaydı.

İşte tren, demiryolu ve görevlileri ise onun için o dar formülü, onun, yani insanın, Yeryüzünün zavallı çocuğunun, parçalayıp içinden çıkmaya boş yere uğraşacağı, o çıkışsız kısır döngüyü temsil ediyorlardı.

Bu insanları hor görmesi hatta bazen onlardan nefret etmesi bundandı. Onlara taktığı alaycı isimle "seyahatin imtiyazlı özgürlüğüne uşak olmuşlara" karşı bu gönülsüzlüğü, amaçsızlıklarından değil belki ama daha çok böylesine sefil bir ölçekte oldukları için utandığı fantastik "kaçışları" tekrarladığı ölçüde artmaktaydı.

Demiryolu çalışanlarıyla, yolcunun anormal durumu nedeniyle kaçınılmaz birtakım sürtüşmeler ve tartışmalar yaşaması da bu duygusunu güçlendiriyordu. Bazı hatlarda görevlileri iyi tanıdığı zannına kapılıyor ve yanlarından geçerken bir hamalın, kondüktörün ya da bir hareket memurunun alaycı gülümsemesini çok kez yakaladığı oluyordu.

Halen seyahat etmekte olduğu vagonun görevlisi, ona özellikle tanıdık biri gibi gelmişti; ona bakarken alaycı bir gülümsemeyle aydınlanan bu tombul, çiçek bozuğu yüz, dalgın, boşluğa dikkat kesilmiş gözlerinin önünden sanki birçok kereler geçmişti. En azından ona öyle geliyordu...

Demiryolu anonsları, reklamları ve üniformaları Szygon'u özellikle öfkelendirirdi. Bekleme salonlarına asılı hareket mecazlarının coşkusu nasıl da komik, hız dâhilerinin yaptıkları o büyük jest ne de iddialıydı öyle!

Ama en komiği de, memurların şapkalarında ve yakalarındaki kanatlı tekerleklerdi. Hareket denen şey işte buydu! Asıl fantazi buydu!

Bu rozetleri gördüğünde Szygon, bunları koparıp yerlerine kendi kuyruğu peşinde dönüp duran bir köpek figürü takmak gibi delice bir isteğe kapılıyordu çoğu zaman...

Puro, kompartımana boz duman bulutları yayarak ağırdan ağıra korlaşıyordu. Onu hafifçe tutan parmakları tembel tembel gerildi ve ıtırlı *trabuco,** ufak kıvılcımlarını saçarak kanepenin altına yuvarlandı: İçicisi uyukluyordu...

Boruya taze taze verilmiş sıcak buhar, ayakları altında kısık sesle gevelenip duruyor ve *coupé*'ye hoş bir oda sıcaklığı yayıyordu. Geçe kalmış bir sivrisinek, belli belirsiz bir şarkı mırıldanıp sinirli birkaç daire döndü ve pelüş tabakaları arasında bir karanlık kuytuya gizlendi. Ve işte yine havagazı lambasının sessiz çıtırtısı ve tekerlerin ritmik tıkırtısı...

Bir saat kadar sonra Szygon uyanmıştı. Alnını sildi, uyuklama pozisyonunu değiştirdi ve vagona sakin sakin göz gezdirdi. Hoşuna gitmeyen bir şaşkınlıkla tek başına olmadığını fark etti: Bir yol arkadaşı vardı. Bir demiryolu memuru, karşısında, koltuk minderlerinin üzerine rahat rahat kurulmuş oturuyordu ve dumanını küstahça ondan yana üfürerek bir sigara tüttürüyordu. Önü saygısızca açılmış

* (İta.) Bir sigara türü. *—çn*

üniformasının altından görünen kadife yeleğe bakınca, Szygon'un bir seferinde acayip kavga ettiği bir istasyon şefinin aynısıydı. Fakat üç yıldız ve bir çift kanatlı tekerlek bröveli jilet gibi yakasının altında kan gibi kırmızı bir mendilin boynunu öyle bir dolanışı vardı ki, gülümseyişle onu gıcık eden küstah kondüktörün işte ta kendisi.

"Ne halt oluyor burada?" diye düşündü, istenmeyen konuğun fizyonomisine dikkatle göz gezdirirken. "Ama bu kondüktörün iğrenç suratı! O öküzün aynı sarkık yanakları, geçirdiği çiçek hastalığından kalan o aynı izler. Ama şimdi yine nereden çıktı bu müdür brövesi ve üniforması?"

Bu arada "davetsiz misafir", yol arkadaşının kendisine yönelen ilgisini fark etti; ağzından bir duman hortumu üfürdü ve kolundaki külü hafiften çırpıp elini şapkasının siperliğine götürdü ve sonra tatlı mı tatlı bir gülümseyişle:

"İyi akşamlar!" dedi.

"İyi akşamlar," diye yanıtladı kuru bir sesle.

"Uzaktan mı geliyor beyimiz?"

"Şu an arkadaşlık yapacak havada değilim. Genel olarak da yolculuklarımı sessizlikte yapmayı tercih ederim. O yüzden de hep tek başıma oturacağım bir kompartıman seçer ve bunun içinde epey yüklü bahşiş öderim."

Bu acımasız yanıtla şevki kırılmayan demiryolcu, hoşnut hoşnut gülümsedi ve sarsılmaz bir sükûnetle sözlerini sürdürdü:

"Zararı yok. Ağır ağır canlanırsınız. Bir alışkanlık ve yatkınlık meselesi. Malum, yalnızlık kötü bir arkadaştır. İnsan, toplumsal bir yaratık –*zoon politikon*– değil mi ama?

"Eğer kendinizi kendi rızanızla hayvandan sayıyorsanız, buna şahsen bir sözüm olamaz. Ben, sadece insanım."

"*All right!*" diye fikrini söyledi memur. "Ama beyefendi, görüyorsunuz ya, diliniz nasıl da çözüldü. Göründüğü kadar da kötü değil. Elbette, büyük bir konuşma yeteneğiniz var, hele de soruları savuşturmakta. Ağır ağır kıvamına geliriz. Evet, bir şekilde olur, olur bir şekilde..." diye hoşgörüyle yanıtladı.

Szygon kuşkulu bir şekilde gözlerini kıstı ve göz kapaklarının aralığından davetsiz konuğu inceledi. Bir anlık susuştan sonra:

"Eğer yanılmıyorsam, eskiden tanışıyoruz. Birkaç kez görüşmüşlüğümüz oldu," diyerek sözünü bağladı, yorulmak nedir bilmez demiryolcu.

Szygon'un direnci yavaş yavaş kırılıyordu. Nedensiz yere onu aşağılamaya cüret ettiği halde sanki dokunulmazmış gibi görünen bu adamın küstahlığı, onu savunmasız bırakıyordu. Aslında kiminle karşı karşıya olduğunu öğrenmek için bir merak uyanmıştı içinde.

"Mümkündür," diye yanıt verdi. "Ancak bana, sanki demin üzerinizde üniforma varmış gibi geliyor."

O anda demiryolcunun görünümünde esrarlı bir değişim oldu. Altın suyuna batırılmış parıltılı yıldızları olan memur ceketi anında uçup gitti, kırmızı hareket memuru şapkası kayboldu ve nazik nazik gülen "müdürün" yerine karşısına yıpranmış yağmurluğu, göğsüne yapışık, ondan kopmaz el lambaları buketiyle, kamburu çıkmış, ezik büzük ve acınacak haldeki vagon kondüktörü oturuverdi.

Szygon gözlerini ovuşturdu, istemeden itici bir hareket yaparak:

"Değişimleriniz. Of! Cin işi mi şeytan işi mi?!"

Ancak karşı taraftan kibar bir "şef", makamının gerektirdiği bütün rozetlerini takınmış olarak, çoktan ona doğru eğiliyordu artık; kondüktör, amir üniforması altında bir yerlere kayıp gitmişti.

"Ah, evet," diye konuştu özgürce, sanki hiçbir şey olmamışçasına, "terfi ettim."

"Kutlarım," diye homurdandı Szygon, afallamış gözlerle bakarken habire değişmekte olan adama.

"Evet, evet," diye geveledi beriki, "orada, 'yukarıda' enerjinin ve esnekliğin kıymetini biliyorlar. İnsanı tanıyorlar; müdür yaptılar beni. Demiryolu, beyefendi, büyük şeydir. Hizmet etmeye ve emeğini vermeye değer. Bir medeniyet faktörü! Milletlerin, kültür değişiminin uçan aracısı! Hız, beyim, hız ve hareket!"

Szygon hor görüyle dudağını şişirdi.

"Müdür bey," diye alayla vurguladı, "şaka yapıyorlar herhalde.

Ne hareketi ki bu? Günümüz şartlarında, en mükemmel teknolojide adına 'Express-Pacifique' denilen birinci sınıf lokomotif, Amerika'da saatte 200 kilometre yapıyor; hadi diyelim ki zaman geçtikçe, teknolojinin ilerleme ölçüsünde 250 yapsın, hadi olmadı 300 yapsın, ne çıkar? Sonuca bakalım; her şeye rağmen Yerküre'nin dışına bir milimetre dahi çıkıyor değiliz."

Söyledikleriyle ikna olmayan müdür gülümsedi: "Daha fazla istediğiniz ne ki? Güzelim bir hız işte! Saatte 200 kilometre! Yaşasın demiryolu!"

"Delirdiniz mi?" diye sordu, öfkeden artık kendini kaybetmiş halde Szygon.

"Hiç de değil. Sadece kanatlı patronumuzun onuruna bir çığlık atıverdim. Bunda karşı çıkacağınız ne olabilir ki, beyim?"

"Saatte 400 kilometre rekoruna erişseler bile, *büyük hareketin* karşısında nedir ki bu?"

"Hı?" diyerek kulak kabarttı davetsiz misafiri. "Pek anlamadım. Büyük hareket?"

"Sizin bu yaptığınız yollar, olası en büyük hızla olsa dahi, en ötelere ulaşan hatlar üzerinde olsa dahi *büyük hareket* karşısında, her şeye rağmen nihayetinde Yeryüzü'nde kaldığımız gerçeği karşısında nedir ki? Bir saatte yerkürenin tamamını dolanacak cehennemî bir tren bile bulsanız, nihayetinde yine trenin yola çıktığı yere döneceksiniz: Yeryüzüne zincirlisiniz."

"He, he!" diyerek bunları alaya aldı demiryolcu, "zat-ı muhteremleri şair herhalde. Şakalar fevkalade."

"Baş döndürücü bile olsa, masal gibi bile olsa bir yeryüzü treninin hızı, *büyük harekete* ve onun büyük sonucuna nereden etki edecek?"

"He, he, he!" dedi meler gibi, iyice keyiflenen müdür.

"Hiçbir yerde!" haykırdı Szygon. "Onun büyük yolunu ne bir adım değiştirecek ne de onun kozmik menzillerini bir milimetre olsun öteye çekecektir. Boşlukta dönmekte olan bir kürenin üzerinde gidiyoruz."

"Lastik balonun üzerine konmuş bir sinek gibi. He, he, he! Ama ne düşünceler, nasıl yaklaşımlar! Beyimiz, bir *causeur*, birinci sınıf mizahçı."

"Sefil treniniz, sizin adlandırmayı sevdiğiniz şekilde, en büyük, en cesur 'hızdaki' karınca gibi; zayıf demiryolunuz, aynı zamanda her biri sonucunda kıyas götürmez derecede daha güçlü, onun minyatüre hareketinden insafsızca daha kuvvetli yaklaşık yirmi değişik harekete tabidir – dikkat buyurun: Vurguluyorum, kelimesi kelimesine 'tabidir.'"

"Hm... Bayağı ilgi çekici, acayip ilginç!" alay ediyordu karşısındaki. "Yirmiye yakın hareket! Vay, vay! Gösterişli rakam."

"Hiçbir demiryolcunun herhalde rüyasına dahi girmemiş, tali olanlarını geçiyorum; artık temel, ilkesel, her ilkokul bebesinin bildiği şeyleri anayım: Dörtnala kalkmış en azgın haliyle A noktasından B noktasına giden bir tren, aynı zamanda bir gün içerisinde Dünya ile birlikte onun ekseni etrafında batıdan doğuya bir dönüş hareketi yapmak zorunda..."

"He, he, he! Bilgilere bak sen..."

"Aynı zamanda bütün bir küreyle birlikte Güneş'in etrafında döner."

"Lamba etrafında dönen pervaneler gibi..."

"Şu şakalarınızdan sakının beni! Hiç de ilginç değiller. Ama bunla da kalmaz. Yerküre'yle ve Güneş'le birlikte bir elips hat üzerinden enginlerde bilinmez, Erboğa'ya göre Herkül takımyıldızı istikametinde olan bir noktaya doğru yönelir."

"Astrolojinin hizmetinde bir filoloji. *Parbleu** ustaca!"

"Aptalsın, sevgili dostum! Şimdi tali hareketlere geçelim. Yeryüzünün tam hareketi diye bir şey duymuş muydun daha evvel?"

"Belki de duymuşumdur. Da bütün bunlar bizi niye ilgilendiriyor ki? Yaşasın demiryolunun hareketi!"

Szygon bir kudurmuşluğa kaptırmıştı kendini. Çekiç gibi ağır elini kaldırdı ve alaycının kafasına aniden bırakıverdi. Ancak kolu

---

* (Fr.) Yemen ederim. –*çn*

havayı böldü yalnızca: Davetsiz konuk sanki buhar olup uçmuştu bir yerlere, karşıdaki yer bir anda boşalıvermişti...

"He, he, he!" diye kahkaha attı kompartımanın diğer köşesinde bir şey.

Szygon geriye döndü ve koltuğun arkalığı ile kuşet arasındaki çıkıntıda oturan "müdürü" gördü; bir biçimde acayip ufalmıştı ve cüce gibi görünüyordu.

"He, he, he! N'oldu? Bir dahaki sefere uslu olacağız, değil mi? Benimle konuşmayı sürdürmek istiyorsan adam gibi davran. Yoksa inmem. Yumruk, sevgili dostum, banal bir argüman."

"Salaklar için birebir; başka şeyle ikna edemezsin."

"Dinledim," diye ağır ağır konuştu beriki, eski yerine dönerken, "hemen hemen on beş dakika dinledim çıkardığınız ütopik sonuçları; şimdi de siz beni biraz dinleyin."

"Ütopik mi?" diye köpürdü Szygon. "Yani saydığım hareketler kurgu mu?"

"Onların var olduklarına karşı çıkmıyorum ki. Ama beni niye alakadar etsinler? Ben sadece trenimin hızına bakarım. Benim için ölçüt, sadece lokomotifin hareketidir. Yıldızlar arasındaki boşlukta bir gıdım ileri gitmişim, bu beni ne ilgilendirir ki? Pratik olmak lazım; ben pozitivistim, beyefendi."

"Saçmalığın daniskası. Uykun derin olmalı, ha müdür bey?"

"Teşekkürler, tabii ki de. Tanrı'ya şükür, melekler gibi uyurum."

"Doğal tabii. Tahmin etmesi zor değil. Hareket iblisi senin gibilere azap vermez."

"He, he, he! Hareket iblisi mi? İşte burada püf noktasına denk geldik! Benim, aslına bakarsanız benim de değil de, bizim istasyon için yapsın diye benim tarafımdan bir ressama ısmarlanmış, bayağı kârlı bir buluşuma parmak bastınız."

"Kârlı fikir mi? Ismarlanan mı?"

"Evet ya, bu dediğim şey, *Vernügugs-bahnlinien** diye bilinen,

* (Alm.) Eğlence hattı, güzergâhı. *–çn*

daha yenilerde inşa edilmiş birkaç çift tali hat için basılmış yepyeni bir broşür. Anlıyorsun ya, kamuoyunu bu yeni demiryollarını kullanmaya teşvik eden bir reklam yahut anons türü. İşte bir çeşit çizim, bir karalama işte, sanki mecaz gibi, sanki bir sembol gibi bir şey lazımdı."

"Hareketin sembolü mü?" Szygon'un beti benzi atmıştı.

"Aynen. İşte bu bahsettiğim ressam bey, muhteşem güzel bir figür, sadece ülkedeki bütün bekleme salonlarının değil, yurtdışındakilerin de ânında kapış kapış alacakları görkemli bir sembol yaptı. Ben de patentini almaya çalıştım ve böyle telif hakları gibi bir şeyi de peşinen kendime saklı tuttum, yani fena para kazanılmadı."

Szygon minderlerden kalktı ve bütün o görkemli boyuyla dikeldi.

"Eğer sormamın bir mahsuru yok ise, bu sembolünüz neye benziyordu?"

"He, he, he! Hareketin ruhu. Ürkütücü şekilde açılmış kapkara kanatlar üzerinde salınan dev gibi, esmer bir delikanlı, delice bir ışık dansında dönüp duran girdapları kuşanmış; gezegenler arası bir fırtınanın, uyduların yıldızlar içindeki tipisinin, sayısız ama sayısız kuyruklu yıldızın mucizevi, çılgın koşusunun efendisi iblis..."

"Küfürdür bu!" diye haykırdı Szygon, ona doğru atılırken. "Köpek gibi küfrediyorsun."

Müdür, birden rulo oluverdi, bir şekilde ufaldı, küçücük oldu ve anahtar deliğine girip gözden kayboldu. Tam da bu anda kompartımanın kapısı açılmış ve demin ortadan kaybolan bela şimdi eşikte, kondüktör görünümünde belirivermişti. Görevli, öfkeli yolcuyu kötü kötü süzüp elindeki bileti uzattı:

"Buyurun biletiniz, cezasıyla birlikte 200 frank."

Ancak gülümsemesi sonu oldu. Daha ne olup bittiğini anlayamadan kader kadar güçlü bir el onu göğsünde yakalayıp içeriye çekiverdi. Acı dolu bir yardım feryadı, sonra kırılan bir kemiğin çatırtısı yayıldı ortalığa ve kesif bir sessizlik çöktü.

Bir an sonra bir büyük gölge, boşalmış koridorun camlarına sürüne sürüne tren duvarıyla kompartıman duvarları arasından hızla

geçip gitti ve vagon girişinde kayboldu. Birisi, sahanlığa açılan kapıyı açmış ve alarm zilini sallamıştı. Tren yavaşlamaya başladı...

Karanlık siluet merdivenlerden indi, trenin hareket ettiği yönde eğildi ve tek bir sıçramayla yol kenarında şafak aydınlığında parıl parıl parıldayan çalılıkların arasına yuvarlanıp gidiverdi...

Tren durmuştu. Telaşlanan görevliler, alarmı kimin verdiğini uzun süre araştırdılar; hangi vagondan verildiği bilinmiyordu. Sonunda kondüktörler, arkadaşlarından birinin eksik olduğunu fark etti. 532 numaralı vagon! Koridora çıkıp kompartımanları aramaya başladılar. Boştu. Sonunda birinci kompartımanda talihsiz kurbanın cesedini buldular. Devasa bir güç boynunu öylesine korkunç bir şekilde çevirmişti ki yerlerinden fırlamış gözleri sırtına bakmaktaydı. Donuk aklarında sabah güneşi oynaşıyordu korkunç bir gülümsemeyle...

Makinist Grot

Brzana hareket memurluğundan Podwyze şefliğine gönderilen telgraf:

"10 numaralı ekspresе dikkat! Makinisti ya sarhoş ya da aklını yitirmiş."

Uzun boylu, kemikli, kızıl favorili memur, rulo kâğıdı bir iki kez okudu; bloktan sarkan dar, beyaz şeridi koparıp aldı ve parmağında rulo yaptıktan sonra cebine soktu. İstasyon saatine kısa bir bakış, alarmı verilen trenin gelişine daha epey bir zaman olduğunu göstermişti. Dolayısıyla canı sıkkın sıkkın esnedi, gelişigüzel bir hareketle bir sigara yakıp yan odaya, sıkıldığı ve atıştıracak daha iyi bir şeyler arandığı zamanlardaki gelip geçici hevesi, sarı saçlı kasiyer Bayan Fela'nın odasına geçti.

İstasyon şefi, geleceği söylenen lokomotifi karşılamak için böyle ağırdan ağıra hazırlanadursun, şüpheli tren Brzana İstasyonu dışına epey bir yol almıştı.

Günün harika bir vaktiydi. Sıcacık haziran güneşi en tepe noktaya çıkmış ve altın sarısı ışık ekinleriyle yayılıyordu dünyaya. Akıp giderlerken elma ve kiraz ağaçlarıyla bezeli köyler ve mezralar bir yanıp bir sönüyorlar, çayırlıkların ve kesilmiş ekinlerin yeşil bez parçaları üzerinde hızla geriye akıp gidiyorlardı. Tren, buharın olanca gücüyle yol almaktaydı; işte tam burada bir orman, çamların ve köknarların salınışıyla uğuldayan kolları içine alıvermişti onu; ağaçların kuşatmasından kurtulduğu yerde, mesut tarlalar salkım saçak selamlarıyla karşılamışlardı. Uzakta, ufuk çizgisinde dağ sıralarının dumanlı şeridi mora çalıyordu...

Grot, lokomotifin bir kanadına dayanmış, hareketsiz bakışlarını ufak, oval pencereden, rayların kara kemeri arasına sıkışmış uzun, kara bir yol halinde uzayıp giden boşluğa çivilemişti. Tren üzerlerinde hafifçecik kayıp gidiyor, tekerleklerin demirden düzeneğini yırtıcılıkla döndüre döndüre adımlıyor ve gayretle altına çekip alıyordu onları.

Makinist, asla doymamış halde artık kazandığı ganimeti küçümseyerek geride bırakan ve yeni yeni fetihlere doğru atılmayı sürdüren bu kesintisiz elde edişin zevkini, neredeyse fiziksel bir zevk olarak hissediyordu. Grot, açık araziyi alt etmeyi seviyordu!

Hattın uzayıp giden şeridine daldığı, hülyalar kurduğu, derin derin düşündüğü, sonunda ateşçiyi omzundan sarsıp ya basıncın çok yüksek olduğu ya da istasyona yaklaştıkları uyarısını yapmak zorunda kalacağı âna kadar, bu dünyayı unuttuğu olurdu. Grot, geçmişe dalıp gitmeyi seviyordu, hem de öyle böyle bir sevmek değil!

Hiçbir şeye âşık olmadığı kadar âşıktı mesleğine ve dünyada hiçbir şeylere değişmezdi onu. Nispeten geç olmuştu girişi mesleğe çünkü başladığında otuzundaydı, buna karşın lokomotif kullanımında öyle bir maharet göstermişti ki kısa sürede kıdemli meslektaşlarını geride bırakmıştı.

Daha önce kimdi, neciydi bilinmiyordu. Israrlı soruları ya şuydum buydum diye yanıtlayıp geçiştiriyor ya da inatla sessiz kalıyordu.

Arkadaşları ve amirleri, onu diğerlerinden ayrı tutarak çevresini görünür bir saygıyla kuşatmışlardı. İnsanlar arasında cimrice paylaştırdığı kısacık sözlerinde, herkeste rastlanılmayan, insanı saygı duymaya zorlayan bir zekâ vardı.

Ona ve geçmişine dair, çoğu birbirleriyle çelişen türlü dedikodu dolanırdı ortalıkta ancak bütün bunların en dibinde herkesin üzerinde hemfikir olduğu yargı, Krzysztof Grot'un hani heba olmuş denilen türden bir şahsiyet, hani düşmüş yıldız misali bir şey, daha yukarılarda gezinmesi gerekirken feleğin tokadıyla yere çakılmışlardan biri oluşuydu.

Kendisi sanki bu halini bilmiyor gibiydi ve kendisine acınmıyor-

du. Görevini istekle yerine getiriyor ve izin peşinde koşmuyordu. Geçmişte olanları unutmuş muydu, daha önemli işler yapmak için yaratılmış biri olduğunu hiç mi hissetmiyordu, orası meçhul.

Grot'un geçmişinden sadece iki vaka tespit edilebilmişti: Bunlardan biri Fransa-Prusya seferberliğinde askerlik yaptığı, ikincisi ise çok sevdiği kardeşini o savaşta kaybettiğiydi.

Meraklıların bütün çabasına karşın daha ayrıntılı bir bilgiyi kimse edinememişti. Sonunda "mühendis Grot"un özgeçmişinin bu ufacık demetiyle yetinilerek işin peşi bırakılmıştı. Evet, zaman içerisinde meslektaşları, az konuşkan bu arkadaşlarına belirli bir neden olmaksızın bu ismi takmışlardı. Aslına bakılırsa hiç de kötü bir niyetle takılmamış bu lakap, bir şekilde makinistin kişiliğiyle öyle bir bütünleşmişti ki amirleri bile talimat ve yönetmeliklerde bu lakabın kullanılmasını hoş görür olmuşlardı. İnsanlar, bu şekilde onun farklılığını vurgulamak istiyorlardı.

Lokomotif darmadağınık, ak pak duman yumaklarıyla anbean soluk alıp vererek ağır ağır işlemekteydi. Ateşçinin gayretli eliyle sürekli körüklenen buhar, üfleme borularından geçerek demirden devin iskeletine yayılıyor, supabı itiyor, pistonlara yükleniyor, tekerleri sürüyüp götürüyordu. Uğul uğul raylar, gıcır gıcır dişliler, takırtılarla değiştirilip duran kumanda ve ileri geri kolları...

Grot, bir anlığına düşlerinden uyandı ve manometreye baktı. Gösterge, bir kavis çizdikten sonra şimdi uğursuz on üç rakamına yaklaşmaktaydı.

"Salın buharı!"

Ateşçi, elini uzatıp vanayı sarstı; ortalığa kesintisiz, keskin bir ıslık yayıldı, aynı anda da makinenin yanından incecik, süt beyazı bir borucuk çıkıverdi.

Grot kollarını göğsünde kavuşturdu ve yeniden hayallere daldı.

"'Mühendis Grot' – Ha, ha! Amma da isabetli bir lakap! Ne isabetli olduğunu tahmin bile edemezler!"

Makinist, birdenbire bir yerlerde uzak, sisli bir ufukta, başkentin banliyösünde sessiz, mütevazı bir ev gördü. Aydınlık orta odada,

üzerine yığın yığın planın, garip çizimlerin, teknik taslakların saçıldığı bir masa. Küçük kardeşi Oles'in* bunlardan biri üzerine eğilmiş açık sarı başı. Yanında o duruyor, Krzysztof duruyor ve bir düzlemi çevreleyen elips şeklindeki bir eğrinin safir rengi çizgisi üzerinde parmağını yürütüyor. Oles onaylıyor, bir şeyler düzeltiyor, bir şeyler açıklıyor... Bu onların atölyeleri; enginliklerde özgürce salınarak atmosferi delip geçecek, insan düşüncesini genişletecek ve onu öte dünyalara, sonsuzluğa yükseltecek cesur bir uçurtma fikrinin içinden çıktığı gizemli mekân... Eserlerini bitirmeye çok kalmamış, bir, iki, bilemedin üç ay. Tam o sırada savaş, askere alınma, uygun adım yürüyüş, çatışma ve... Ve ölüm. Sarışın bir başın kanlı bir göğse düşüşü, masmavi gözlerin sonsuza kadar örtülüşü...

O ânı, o bir tek ânı, "kızıl kaleye" çarpışa çarpışa çıkış ânını, o uğursuz ânı hatırlıyor. "Olek** kahramanca kopup gitmişti ileriye, uzaktan birliğin ta en başında o görülüyordu. Kınından çekilmiş kılıcının ucu renkli sancağın bir yanını okşuyordu, yiğit eli muzaffer bir yakalayışla kavramıştı ki mızrağı... O sıra tabyanın oradan bir şey parıldayıverdi, kale mazgallarından bir duman bulutu püskürdü, cehennemî bir gümbürtüyle sallandı siperlikler... Oles sarsıldı, elinden düşürdüğü kılıcının titreşen gökkuşağı altında sendeleyip yere yıkıldı: Tam cengâverce niyetlerin eşiğinde, tam bir askerlik ânında, tam da hedefe yürünülen bir anda...

Krzysztof, bu ölümle hastalanmış, sahra hastanesinde aylarca sayıklayarak yatmıştı. Sonra, günlük yaşamına yarı yarıya hayattan kopuk olarak döndü. Eski fikirlerini, dünyayı sarsacak ideallerini, fetih planlarını fırlatıp attı bir kenara, sonra tutup makinist oldu. Uzlaştığını hissediyor, düşüncesinin gülünç olduğunu anlıyordu ama artık gücü yoktu; azla yetinecekti. Çok geçmeden o ilk idealin yerini tümüyle bir yenisi aldı ve bir vakitler engin olan ufuklarını dar mı dar, kurşuni bir çerçeveyle kapadı; yepyeni, ufacık ölçekli

---

* Aleksander adının kısaltması. *—çn*

** Aleksander adı için kullanılan başka bir kısaltma. *—çn*

bir alan fethetti. Ama sadece ekspres trenler kullanmayı istemişti amirlerinden; hiç sıradan tren sürmedi. Böylece bir tempo kazanıp kısmen de olsa lokomotife yakınlaşıyordu. Genişliğe saçılmış hatlar üzerinde delice yol alırken bir esriklik yaşıyor, kısa süre içerisinde büyük büyük mesafeleri alt ederek kendinden geçiyordu.

Katlanamadığı tek şey, dönüş yoluydu; adına *tour-retour** dedikleri tekrarları hiç çekemiyordu. Grot, sadece ileriye gitmeyi seviyor, tekrarın her türlüsü midesini bulandırıyordu. Bu yüzden, kaçınılmaz olarak dönülmesi gereken çıkış noktasına, ne olursa olsun da bir tek aynı yol olmasın diye, hep başka bir çevre yoldan, yuvarlak ya da elips bir hat çizerek dönmeyi yeğlerdi; kendi içlerine dönen bu eğrilerin mükemmel olmadıklarını gayet de iyi seziyordu; nihayetinde akraba evliliklerinden olma bu yolların gayriahlâkî olduklarını hissediyor ama ileri doğru hareketi sadece zevahirde kurtarıyor olsa da, hiç değilse bu sayede kendisini ileri doğru gittiği kuruntusuna kaptırabiliyordu.

Çünkü Grot'un ideali bir düz çizgi üzerinde, hiçbir yerlere sapmadan, bir yerlerden dolaşmadan deliler gibi ileri gitmekti; soluksuz, durup dinlenmeden lokomotifin rüzgâr hızıyla ötelerin çivit mavisi sisine doğru çılgınca bir gidiş, sonsuzluğa kanatlanmış bir koşuydu.

Grot hiçbir varışa katlanamıyordu. Kardeşinin ölümünden bu yana, arızalarını her türlü hedeften, her çeşit sondan, sınırdan korkmasında gösteren özel bir ruhsal sakatlık ortaya çıkmıştı. Gitmenin ebediyetini, menzillerin zorluğunu olanca gücüyle seviyor, bir yere ulaşmaktan nefret ediyordu; o son, o bitirici anda bir hayal kırıklığı ortaya çıkacak, yıllar önce Oles'te olduğu gibi gerili bir tel kopup uçuruma yuvarlanacak korkusuyla, gerçekleşme ânı karşısında titriyordu...

Makinistin istasyonlar ve duraklardan şiddetle korkması bundan ileri gelmekteydi. Geçtiği güzergâhlarda aslında bunlardan

---

* (Fr.) Gidiş-dönüş. *—çn*

çok yoktu, yine de vardılar ve treni de arada bir durdurmak gerekiyordu.

İstasyon onun için nefret edilen bir sonun, yolculuğun tespit edilmiş hedeflerinin suni gerçekleşmesinin sembolü, karşısında onu tiksinti ve endişenin ele geçirdiği o lanetli varış çizgisi olmuştu.

İdeal bir demiryolu hattı, içlerinden her biri çıkış noktası ile varış noktası arasında tamamen kapanmış birkaç bölüme ayrılıp parçalanıyordu. "Şuradan şuraya" şeklinde, insanı hayal kırıklığına uğratan, dar, anlatılmaz derecede banal bir sınırlama ortaya çıkıyordu. Sanki mükemmel bir el hareketiyle fırlatılmış gergin bir şeridin üzerinde budala kavşaklar, inatçı bağlantılar ortaya çıkıyor ve ileri doğru hızla gidişi bozuyor, delişmenliğin şanını lekeliyordu.

Şimdilik bunun bir çaresi de görünmüyordu: Trenler, doğaları gereği, arada bir de olsa iğrenç istasyonlara uğramak zorundaydılar.

Ufukta artık istasyon binalarının hatları görünmeye başlamasın, duvarların kırmızı ya da sarı yansımaları belirmesin, içini hemen kelimelerle anlatılmaz bir korku ve tiksinme basıyordu; manivelaya doğru kalkmış eli iradesine rağmen geri çekiliyor ve istasyonu geçip gitmemek için tüm iradesini kullanmak zorunda kalıyordu.

Sonunda, içindeki isyan artık hiç görülmedik bir dereceye çıktığında, işe yarar bir fikir oluştu kafasında: Varış noktasının sınır çizgileriyle oynayarak bu konuda tam bir serbestlik uygulamaya karar verdi. Bu sayede istasyon kavramı, kesinliğinden epeyce bir kaybederek, genel bir şeye, sadece hafiften karalanmış ve hayli elastik bir şeye dönüşmüş oluyordu. Bu sınır kaydırmaları hareketlere tam bir serbestlik getiriyor, onları zalimce bir frenin tasmasına bağlamıyordu. Durma noktaları, bir akarsu niteliği aldıktan sonra, istasyon kavramı belirsiz, başına buyruk, artık hesaba katılması o denli de çok gerekmeyen, neredeyse kurgusal bir terime dönmüş; tek kelimeyle, bunca geniş bir anlamda anlaşılan istasyon, makinistin onu gönlünden geçtiği şekilde yorumlamasına teslim olmuştu; hâlâ iğrenç olsa da, şimdi daha az tehlikeliydi.

Burada iş, treni hiçbir zaman yönetmeliğin aşağı yukarı öngör-

düğü yerde durdurmamak ama hep o noktanın biraz arkasına ya da önüne taşmaktı.

Grot, ilk başlarda memurlarda şüphe uyandırmamak için temkinli davranıyordu; hedeften uzaklaşmaları başlarda öyle ufaktı ki dikkat çekmiyordu. Ancak makinist, içindeki serbestlik duygusunu daha güçlendirmeyi isteyerek buna bir çeşitlilik getirdi: Treni bir seferinde çok önce, ötekinde çok geç durduruyordu; duruşları bir geri, bir ileri şeklinde değişiyordu.

Ancak zaman geçtikçe bu temkinlilik onu sinirlendirmeye başlamıştı; özgürlük sanki göreceymiş, göz boyamaymış, kendi kendini kandırma türünde bir şeymiş görünüyordu; istasyon şeflerinin şaşkınlıkla allak bullak olmayan yüzlerine yayılmış huzur, içinde bir direniş ve isyan ruhu uyandırarak onu kışkırtıyordu. Grot küstahlaşmıştı: Hedef sapmaları her geçen gün daha da kuvvetli oluyordu; ölçeği artıyor, güçleniyordu.

İşte daha dün Smaglow Garı hareket memuru, o saçları kır, sanki ihtiyar bir tilki gibi gözleri habire kırpılıp duran o zat-ı muhterem, istasyondan epey bir önce durdurduğu trene şaşı gözlerini ağarta ağarta bakmıştı. Hatta Grot, sanki eliyle onun tarafı göstererek bir şeyler homurdandığını da işitmişti. Ama bu bir şekilde ucuz atlatılmıştı.

Makinist ellerini ovuşturuyor ve seviniyordu.

"Farkına vardılar ya!"

Bu sabah Wrotycz'dan hareket ederken, bahsin değerini iki katına çıkarmaya karar verdi.

"Merak ediyorum," diye düşünmüştü hareket musluğunu indirirken, "acaba ne yapılsa bu beylerin öfkesi artar? Görmek için mesafeyi daha da büyütmek gerekli."

Bu fikir bir şekilde sonuç getirmedi. O günkü bütün seferleri kesintisiz bir kavga halinde geçti.

İlki Zaszum'da, geçeceği güzergâhın ilk büyük durağında başladı. Bıyık altından kötü kötü gülerek, treni istasyona varmadan bir kilometre önce durdurdu. Lokomotif camı pervazına dayanıp pipo-

sunu yaktı ve ağır ağır tüttürerek, makinistin bu işi niye yaptığını bir türlü anlayamayan kondüktörler ve tren şefinin şaşkın yüz ifadelerini dikkatle izlemeye koyuldu. Ne olup bittiğini anlayamayan birkaç yolcu kafalarını pencerelerden çıkarmış, herhalde yolun üzerinde bir engele falan rast gelindi sanarak sağa sola bakınıyorlardı. Sonunda trenin yanına koşup gelen bir istasyon memuru, bunun nedenini sordu:

"Ne diye perona girmiyorsunuz? Size herhangi bir engel ikazı yapılmadı, her şey yolunda."

Grot büyük, kesif bir duman üfürdü ve piposunu ağzından çıkarmadan, dişlerinin arasından tıslayarak:

"Hm.. Öyle mi?" dedi. "Ama sanki bana makas yanlış ayarlanmış gibi geldi. Zaten şu kadarcık yolu artık gitmeye de değmez. Eh, biraz da benim ihtiyarın nefesi kesildi."

Bunu söylerken kazanın göbeğine göbeğine vurmuştu.

"Bakın zaten yolcular da inmeye başladılar, bakın bakın, işte biri indi, ikincisi de, işte şurada da bütün bir aile inmiş."

Gerçekten de öyleydi: Beklemeye sabırları kalmamış yolcular vagonları terk etmeye başlamışlar, denklerin ve yüklerin altında ezilip bükülerek istasyona yayan gidiyorlardı. Grot, onların yanından gelip gidişlerini ironik bir bakışla izliyor ve taktiğini değiştirmeyi hiç mi hiç düşünmüyordu.

Memur, hafiften yüzünü buruşturdu ve işin peşini bırakıp uzaklaşırken uyardı:

"Bir dahaki sefere daha dikkatli bakın bari!"

Makinist, bu uyarıyı küçümseyici bir sususla savuşturdu. Birkaç dakika sonra istasyondan geçip treni yine uzak yollara uçurdu.

En yakın bir istasyon olan Brzana'da da hemen hemen aynı şey tekrarlandı ama bir farkla; Grot'un canı bu sefer istasyonu geçtikten bir kilometre sonra durmayı çekmişti. Makinist burada da kendi bildiğini okudu ve perona geri gitmedi. Ancak, yola devam etmek üzere harekete geçmeden önce, tren şefinin istasyon şefiyle birkaç dakika hararetle fısıldaştığı gözünden kaçmamıştı; Grot,

gözlerinin ve hareketlerinin ifadesinden kendisi hakkında konuştuklarını anladı ama sanki bunu fark etmemiş gibi yaptı. Yalnız kırmızı kepli memurun eliyle başını gösterip yaptığı manidar hareket, deli işareti, onu bayağı bir eğlendirmişti. Kısa süre sonra yine tam gaz giderken, aynı anda Brzana'da çalıştırılan telgraf cihazının Podwyze İstasyonu yetkililerine ona dair bir uyarı geçtiğini tahmin bile etmiyordu.

Artık şehre de çok kalmamıştı. Kiliselerin altın haçları çizik çizik çiziyordu artık akşamüstü göğünü, bir çatılar denizi üzerinde duman mafsalları akıp geçiyor, kule uçları sipsivri fırlıyordu göğe. Rayların ağı ötelerde kesişiyordu artık, makaslar ormanı kararmaktaydı, genişçe dizilmiş yol kenarı işaretleri görülüyordu.

Grot, dümen milini sıkı sıkıya kavradı, manivelayı ayarladı, freni çevirdi; lokomotif sanki inleme gibi, sanki ıslık gibi acı dolu bir şikâyet sesi verdi, kaburgalarından devasa bir buhar şelalesi üfürüp olduğu yere çöktü: Tren, istasyona gelmeden, en az bir buçuk kilometre kadar önce durmuştu.

Grot elini vanalardan çekip durumu incelemeye koyuldu. Beklentileri hayal kırıklığı yaratmamıştı. Daha önceden uyarılmış istasyon şefi, daha düşük rütbeli bir arkadaşını elçi olarak göndermişti.

Genç adamın sert, dalgın sayılır bir yüz ifadesi vardı. Şöyle bir gerindi, üniformasını sert hareketlerle düzeltti ve tören şatafatıyla sahanlığa çıktı.

"İstasyona girin!"

Grot, ses çıkarmadan hareket milini döndürdü, pistonları hareket geçirdi; tren hareket etti.

Ulaştığı bu zaferle gururlu istasyon şefi yardımcısı, omzunun birini Napolyon edasıyla öne alarak çaprazlamasına durmuş, sırtı küçümseyici bir şekilde makiniste ve kazana dönük, bir sigara yaktı.

Fakat sadece görünürde bir başarıydı onunki. Değil mi ki tren peronda durmak yerine bir uğultuyla istasyonu geçivermiş ve epey bir öteye gittikten sonra bütün buharını koyuverip ancak orada mola vermişti.

Memur, ilk başta bunu anlamadı ancak sağına bakıp da istasyon binasını gördüğünde, tehditkâr bir ifadeyle makiniste doğru atıldı.

"Delirdiniz mi? Tarlanın orta yerinde tren durdurulur mu?! Ya aklınızı kaçırmışsınız ya da bugün epey bir içmişsiniz! Hadi, lütfen hemen geri!"

Grot'un kılı bile kıpırdamadı, yerinden oynamadı. O zaman memur, onu sert hareketlerle kazandan uzaklaştırıp yerine geçti, buharı geri verdi, çok geçmeden tren soluya soluya perona yanaştı.

Grot hiç karışmıyordu. Garip bir atalet onu hareketsiz bırakmış, elini kolunu bağlamıştı. Lokomotifin etrafını sarmış işçilerin, görevli ve memurların yüzüne aptal aptal bakıyordu; onu tutup sahanlıktan indirmelerine hiç karşı çıkmadı, peşi sıra gelmesini söyleyen istasyon şefinin ardından sanki robotmuşçasına yürüyüp gitti.

Birkaç dakika sonra artık istasyon bürosunda, üzerinde aletlerin telaşlı sıçrayışlarla takırdayıp durduğu, telgraf bloklarından uzun kâğıt şeritlerin sarktığı, zillerin çınladığı yeşil örtülü bir masanın önündeydi.

İstasyon müdürü onu sorguya almıştı. Yanında oturan zabıt kâtibi, kuş tüyü kalemi mürekkebe banmış ve huşu içinde, amirinin ağzından dökülecek sorulara kulak kesilmiş bekliyordu:

Sonunda soruldu sorular.

"Adınız?"

"Krzysztof Grot."

"Yaş?"

"32."

"Wrotycz'dan ne zaman hareket ettiniz?"

"Bugün sabaha karşı 4.54'te."

"Treni teslim almadan önce lokomotifi kontrol etmiş miydiniz?"

"Ettim."

"Lokomotifin seri numarasını hatırlıyor musunuz?"

Bu noktada Grot'un suratında garip bir gülümseme belirip kayboldu.

"Hatırlıyorum. Serisi: Sıfır. Numarası: Sonsuzluk."

Memur, zapta geçmekte olan arkadaşına manidar bir bakış attı.

"Lütfen verdiğiniz bu numarayı şuraya yazar mısınız?"

Müdür, önüne bir çeyrek kâğıt ve kurşunkalem sürmüştü.

Grot omuz silkerek, "Tabii," dedi.

Aralarında mesafe bırakarak iki rakam yazdı: 0... ∞

Müdür sayılara baktı, kafasını salladı ve soruşturmayı devam ettirdi.

"Tenderin numarası?"

"Hatırlamıyorum."

"İşte bu çok kötü, çok kötü, makinist böyle şeyleri bilmek mecburiyetindedir," diyerek veciz şekilde fikrini söyledi Müdür. Kısa bir duraklamadan sonra:

"Ateşçinizin adı neydi?"

"Blazej Yercücesi."

"İsim doğru da, soyadı hatalı."

"Ben doğrusunu söyledim."

"Öyle mi düşünüyorsunuz, adamın adı-soyadı Blazej Kederli."

Grot önemli değil anlamında elini salladı.

"Belki de öyledir. Ama benim için soyadı Yercücesi."

Müdürle arkadaşı yine anlamlı anlamlı bakıştılar.

"Tren şefinin soyadı?"

"Stanislaw Karınca."

İfadeyi alan, kahkaha patlamamak için kendini zor tuttu.

"Karınca diyorsunuz, öyle mi? Karınca?! Fıkra gibisiniz valla! Karınca ha?! Hele de bakın kimmiş!"

"Evet öyle. Stanislaw Karınca."

"Hayır, Bay Grot. Tren şefiniz Stanislaw Zywiecki. Yine yanıldınız."

Zabıt kâtibi, briyantinli kafasını amirinden yana eğerek fısıltıyla:

"Müdürüm," dedi, "bu adam ya sarhoş ya da kafayı bayağı bir sıyırmış."

"Sanırım, ikinci dediğinden," diye yanıtladı müdür bunu kıkırdayarak, sonra da sorguya çekilene yeni bir soru daha sordu.

"Evli misiniz?"

"Hayır."

"Yola çıkmadan önce alkol aldınız mı?"

"Alkole tahammülüm yoktur."

"Ne kadar saattir görevdesiniz?"

"On altı."

"Bu kadar uzun süre yol sizi bitkin düşürmedi mi?"

"En ufak bir bitkinlik hissetmiyorum."

"Peki, bugün niçin treni arka arkaya dört defa istasyona gelmeden önce, olmaması gereken bir yerde durdurdunuz?"

Grot susuyordu. Söyleyemezdi, bunu ne olursa olsun söylemek istemiyordu.

"Evet, cevabınızı bekliyorum."

Makinist üzgün üzgün boynunu büktü.

Bunun üzerine müdür, ihtişamla masasından kalktı ve kararını açıkladı:

"Hadi, şimdi gidip uyuyun. Yerinize başka bir arkadaşınız geçecek. Şimdilik size işten el çektiriyorum; belki ileride, zamanı gelince yeniden işe alınırsınız. O zamana kadar tez elden doktor kontrolünden geçmenizi tavsiye ediyorum. Çok hastasınız."

Grot'un beti benzi atmıştı; ayakta sallanıyordu. İş trajik bir hale bürünmüştü. Yüz ifadelerinden, seslerinin tonundan ve söylediklerinden, onu burada deli yerine koyduklarını anlamıştı. İşini kaybettiğini, artık bir makinist olmadığını anlamıştı.

"Müdürüm," dedi umutsuzluk içinde inleyerek. "Sağlığım yerinde. Yola devam edebilirim."

"Mümkün değil, Bay Grot. Yüzlerce insanın kaderini sizin ellerinize bırakamam. Bugün az daha bir kazaya sebebiyet verecektiniz, bunu biliyor musunuz? İstasyonu geçip uzağa, Çerniava yolcu

treni ile makas yapılacak noktaya kadar gittiniz. Yardımcım treni zamanında geri almamış olsa, mutlak bir kaza meydana gelecekti. Uyarılan tren iki dakika sonra geldi o noktaya. Bu işe uygun değilsiniz, Bay Grot. Önce iyileşmeniz gerek. Bunun haricinde sorguyu bitirdik. Lütfen artık çıkın."

Grot odadan ağır, sanki kurşundan dökülmüş adımlarla çıktı; peronu, bekleme salonunu sarhoş gibi sendeleye sendeleye geçti, demiryolu depoları boyunca amaçsız gezindi.

Başında çıldırtıcı bir ağrı, yüreğinde acı. İşini kaybetmişti.

Bu işten eline geçen birkaç kuruş önemli değildi, önemli olan işiydi, unvanıydı; onsuz yaşayamayacağı makinistlikti. Önemli olan şey, başkalarınca kıymeti bilinmeyen ama onun için bomboş arazilerle mücadele edebilmenin yegâne mümkün aracıydı. İşini kaybetmesiyle birlikte sanki bastığı yer altından çekiliyor, önünde yaşamın anlamsızlığının kapkara, dipsiz uçurumu açılıyordu.

Hançerini boğan bir ağrıyla örselenmiş olarak depoları geçti, sonra köprüyü, tüneli geçti ve şuursuzca demiryoluna çıktı.

Artık istasyonun uzaklarındaydı. Grot, soğuk soğuk ışıldayan demirlerin orta yerinde, kesişen rayların tahta traverslerine adım başı takılıp tökezleyerek, makaslara takıla takıla dolanıyordu.

O sıra ardında derin bir inilti işitti, ayakları altında toprağın titrediğini hissetti. Arkasını dönüp baktığında boşta ağırca yol alan bir lokomotif gördü.

Bir ustanın gözleriyle baktı ona, tenderin dolu olduğunu anladı, ateşçininse yerinde olmadığını sevinçle fark etti.

Birden aklında şimşek gibi, göz açıp kapamak gibi çabuk bir karar beliriverdi ve ânında gelişip olgunlaştı.

Pusuya yatmış bir leoparın dikkatli, yırtıcı adımlarıyla demirden canavarın yanına yaklaştı ve bir sıçrayışta sahanlığa çıkıverdi.

Hareketi öylesine ani ve beklenilmezdi ki makinist afallamıştı. Grot bu andan faydalandı. Şaşıran meslektaşı, bu davetsiz misafir tarafından yaratılan durumun neyin nesi olduğunu daha anlayamadan, saldırgan, bir hamlede üzerine atılıp ağzını mendille tıkadı,

kollarını arkadan çaprazlama bağladı ve lokomotifin zeminine devirdi ve sonra da sahanlık köprüsünden fırlatıp attı.

Bütün bunları birkaç dakikada hallettikten sonra Grot, adamın kazan yanındaki yerini almıştı.

Devasa bir sevinçle içi içine sığmıyor, göğsünü bir zafer çığlığı zorluyordu. İşte yeniden kumanda ondaydı!

Vanalara bastı, buharı saldı, krankı ekseni etrafında döndürüverdi. Lokomotif, sanki bir ustanın elini sezmişçesine temelinden titredi, acı bir veda ıslığı öttürerek şahlandı ve uçsuz bucaksız dünyaya doğru yola koyuldu.

Grot, esriklikten deliye dönmüştü. Raylar labirentinden çıktıktan sonra, bir ok gibi dümdüz uzanıp giden ana hatta ulaştı ve açık araziye vurdu kendini.

Hiçbir şeyden utanıp sıkılması olmayan, duraklarla, molaların sıkıcılığıyla kesilmeyen rüzgârın süratinde gidiyordu. Grot, istasyonlardan şimşek gibi; şehirlerden, şehir olduklarına falan bakmadan, bir cinin hızıyla, durakları bir kasırga gibi esip geçiyordu. Kazana kürekle aralıksız kömür aktarmaktaydı, kömürü kazanın ağzına atıyor, ateşi körüklüyor, buharı büyütüyordu; tenderden kazana, kazandan da tendere delirmiş gibi gidip geliyordu, su sayacını kontrol ediyor, duman basıncının ne olduğuna bakıyordu.

Hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordu; sadece hızla kendinden geçiyor, sadece hareketin savuruculuğuyla soluk alıp veriyor ve süratin devasalığı içine gömülüyordu. Zamanın, buharın, saatlerin hesabının ucunu kaçırmıştı. Bu cehennemi gidiş ne kadardır devam ediyordu, bir gün mü, iki mi yoksa bir hafta mı, bilmiyordu...

Lokomotif doludizgindi. Hızla delirmiş tekerlekler gözle yakalanmaz, olağanüstü hızlı daireler halinde dönüyorlardı; kudurmuş pistonlar geri çekiliyor, sonra yeniden gayretle ileri atılıyorlardı, soluk soluğa kranklar deliler gibi birbirlerine çarpıyorlardı. Manometre göstergesi sürekli yukarı çıkıyor, kıpkızıl kızarmış ocak hararet üfürüyor, derisini kavuruyor, avuçlarını yakıyordu. Bu daha ne ki?! Daha fazlası! Daha ileri! Daha hızlı! Dörtnala! Dörtnala!

Yeni atılan kömür sobanın ağzı içinde kanlı kıvılcımlar demeti halinde patlayıp kayboluvermiş; yeni bir parti buhar kızgın hava zerk etmişti sıcaktan erimekte olan borulara...

Grot, ateşin perdelediği gözlerini yakuttan boğaza dikmiş ve onun ateşini içiyor, kanını emiyordu...

İşte o sırada... ortalığı allak bullak etti bir şey, şeytan ulumasıyla uludu; sanki bin top atılmış gibi, sanki onlarca yıldırım çakmışçasına bir büyük gürültü yayıldı her yana... Dalga dalga alevli bir bulut; eğilip bükülmüş saclardan, demir kırıntılarından karman çorman bir kazık fırlayıp çıktı göğe; parçaların, kopmuş bağlantı demirlerinin, çatlamış çanların oku fırladı göğe...

Grot'un kan kırmızısı sonu gecenin matem karasını parçaladı.

Sinyaller

Marşandiz istasyonunda eski, kullanımdan çoktan çekilmiş bir posta vagonunda, işlerini bitirmiş birkaç demiryolcu her zamanki gibi çene çalmak için toplanmışlardı. Üç tren amiri, kıdemli kontrolör Trzpien ve istasyon amirinin muavini Haszczyc.

Ekim gecesi bayağı bir serin olduğundan, borusu çatıdaki açıklıktan dışarı çıkarılmış demir bir sobada ateş yakmışlardı. Bu isabetli fikri bir bekleme salonundan atılmış, pasın yiyip bitirdiği bu sobayı bizzat alıp getiren ve sonra bu yeni şartlara ustaca uyduran amir Swita'nın icat yeteneğine borçluydular. Üzerleri delik deşik bir muşambayla kaplı, tahtadan üç sıra ve üç ayaklı ve tablası kalkan gibi büyük bir masa içerdeki mobilyaları tamamlıyordu. Oturanların tepesinde bir kancaya asılı el feneri, yüzlere alacakaranlığın boğuk ışığını saçmaktaydı.

Przelecz İstasyonu görevlilerinin "demiryolu gazinosunun" görünümü böyleydi işte; evsiz bekârlar için tesadüfî bir sığınak, görevde gevşeklik yapan kondüktörler için tenha, sakin bir liman. Yolun bitkin düşürdüğü, yaşlı, saçları kır "demiryolu kurtları" istasyona varınca, yaptıkları turun ardından biraz soluklanmak ve meslektaşlarıyla çene çalmak için buraya gelirlerdi. Burada kondüktör pipolarının dumanında, tüttürülen ve çiğnenen tütünün, sarma sigara kokusunun orta yerinde dolanırdı öykülerin, binlerce macera ve anekdotun yankıları; demiryolcu kaderinin ipi burada pazara çıkarılırdı.

Bugünkü toplantı da gürültülü ve hareketliydi, grupta toplananlar birbirlerine ancak bu kadar uygun olurdu, tamamı istasyonun

"kaymak" tabakasından. Trzpien, kendi yaşamından ilginç bir şeyler anlatmayı daha yeni bitirmişti ve dinleyicilerin dikkatini çekmeyi öyle bir başarmıştı ki sönmekte olan pipolarını körüklemeyi bile unutmuşlardı adamlar ve şimdi onları ağızlarında artık soğumuş, sönmüş yanardağ kraterleri gibi tutuyorlardı.

Vagona sessizlik yayıldı. Çiseleyen yağmurun taneleriyle nemli pencereden, vagonların ıslak damları lambalar altında sanki çelikten zırhlar gibi görünüyordu. Bekçi feneri arada bir yanıp geçiyor, manevra makinesinin mavi sinyali yanıp sönüyordu; geçidin yeşil ışığı karanlığı zaman zaman bölüyor, drezinin kızıl çığlığı çınlıyordu. Uzaklardan, uyuklayan trenlerin kara siperinin ardından gardaki kalabalığın uğultusu geliyordu.

Vagonların arasından demiryolunun bir kısmı görünmekteydi; birbirlerine paralel birkaç ray şeridi. Bunlardan birinde artık yükünü boşaltmış bir tren ağır ağır ilerliyordu; bütün gün koşturmaktan bitkin düşmüş pistonları, tembelce işleyerek hareketlerini uyuşuk tekerlek dönüşlerine çeviriyordu.

Bir an geldi lokomotif durdu. Göğsünün ardından buhar yumakları kıvrılarak yukarı çıkıp çatlaklarla dolu gövdesini sardı. Devin alnındaki fener ışıkları, çizgi çizgi olup ebemkuşağı halelerine, altın rengi dairelere dönüşmeye ve duman bulutunu kendisiyle doldurmaya başlamıştı. Bir an geldi bir göz aldanması ortaya çıktı: Lokomotif, beraberinde de vagonlar, sanki bir bulut yığınının üstüne çıkmış gibiydiler ve bir süre öylece havada asılı kaldılar. Birkaç saniye sonra tren, rayların seviyesine geri indi, o andan itibaren de gece dinlenmesine çekilip uykuya dalmak için organizmasından son bir hırıltı çıkardı.

"Güzeldi," diye konuştu, uzun bir süredir pencereden bakmakta olan Swita. "Lokomotif nasıl da havaya kalkar gibi oldu, gördünüz mü?"

"Hakikaten de öyle oldu," diye onayladı onu birkaç ses. "Bu bana, yıllar önce işittiğim bir demiryolu efsanesini hatırlattı.

"Anlatsanıza, Swita, hadi lütfen," diye teşvik etti Haszczyc.

"Hadi, hadi!"

"Tabii ki de anlatırım. Esasen kısa hikâyedir; birkaç kelimede özetlenebilir. Ortadan kaybolmuş bir trenin hikâyesi olarak demiryolcular arasında anlatılır durur."

"Kaybolmuş da ne demek? Buhar olup havaya mı uçmuş?"

"Yok ya. Kaybolmuş, yok oldu anlamına gelmiyor. Kaybolmuş demek, yani insan gözü için görünmez oldu demek, yani aslında var da, bir yerlerde de, nerede olduğu bilinmiyor demek. Bu olağanüstü hadiseyi yapan bir istasyon şefi, korkunç acayip bir herif, belki de bir büyücü. Bu numarayı, özel bir sırada birbirlerini izleyen bir dizi sinyalle yapmış. Hadise onu öyle bir şaşırtıvermiş ki sonra kendisi de buna devam etmiş. Anlayacağınız, türlü şekilde karıştırarak, sıralarını ve özelliklerini değiştirerek sinyallerle eğleniyormuş. Ta ki bir keresinde, böyle yedi sinyal sesinden sonra, istasyonundan geçmekte olan bir tren birdenbire raylara paralel olarak tam gaz yukarı kalkmış, birkaç kez havada sallanmış, sonra bir köşeye doğru yan yatıp kaybolmuş ve dağılıp gitmiş boşlukta. O günden beri ne treni ne de içindeki insanları bir gören olmamış. Biri çıkıp da aynı sinyalleri, ama ters sırayla çalarsa, yeniden ortaya çıkar diyorlar. Şef, maalesef, bu olaydan kısa bir süre delirmiş ve ondan işin aslını astarını öğrenebilmek için girişilen her türlü çaba boşa çıkmış; kaçık adam sırrın anahtarını da beraberinde götürmüş. Belki bir rastlantı olur, biri şansına aynı notalara vurur ve treni dördüncü boyuttan alıp yere indirir."

"Maceranın böylesine az rastlanır," diyerek fikrini belirtti Şef Zdanski. "Ne vakit olmuş bu mucizevî hadise? Söylence zamanını belirtiyor mu?"

"Bir yüz sene kadar evvel."

"Vay ki vay! Epey de olmuş! Öyleyse, şimdi trenin içindeki yolcular bir asır yaşlanmışlardır. Bir düşünün hele, ne eğlence olurdu, mesela bugün yarın talihli hergelenin teki o lanetli sinyalleri yeniden buluvermiş de büyüyü bozuvermiş. Durduk yere kaybolan tren, bir asırlık nirvanada iyicene dinlenmiş halde şimdi gökten yere

düşüyor ve vagonlarından dışarıya bir asrın ağırlığıyla iki büklüm ihtiyarların kalabalığını döküyor."

"Unuttun herhalde, dördüncü boyutta insanlar ne yeme ne içme ihtiyacı duyar ne de yaşlanırlarmış."

"Doğru," diye hükmünü koydu Haszczyc. "Yeminle doğru. Güzel söylenceymiş, arkadaşım, çok güzel."

Bir şeyler hatırlamaya çalışarak sustu. Bir an sonra, Swita'nın sözlerine geri dönüp:

"Sinyaller, sinyaller..." diye dalgınca konuştu. "Ben de onlara ilişkin bir şey anlatabilirim anlatmasına da, söylence değil, gerçek bir hikâye."

"Hadi bakalım! Dinliyoruz!" yanıtı geldi demiryolcuların korosundan.

Haszczyc dirseklerini masanın tablasına dayadı, piposunu aldı ağzına ve vagonun tavanına süt renginde birkaç duman bulutu gönderdikten sonra, hikâyesini anlatmaya girişti.

Bir akşam, saat yedi suları, Dabrowa İstasyonu'na sinyalle "Vagonlar ayrıldı" alarmı verildi: Çanın topuzu üç saniye arayla dört defa dörder kez vurdu. Şef Pomian, daha sinyalin nereden geldiğini anlamadan, araziden yeni bir işaret daha geldi: İkisi sırayla değiştirilerek üçer kez dört vuruşluk çan sesi duyuldu. Memur anladı bunun anlamı: "Bütün trenleri durdurun." Görünen o ki tehlike büyümüştü.

Lokomotiften kopmuş, demiryolunun eğiminden ve batıdan esen güçlü rüzgâr tarafında yol almakta olan vagonlar, tam da o an istasyondan ayrılmakta olan yolcu trenine doğru koşturuyordu.

Treni kesinlikle durdurmak ve de arazinin bu şüpheli kısmını da kapatmak için, karşı yöne birkaç kilometre geri çekmek gerekiyordu.

Nöbetçi hareket memuru, genç, enerjik bir memurdu; gerekli talimatları verdi. Yolcu treni kazasız belasız yolundan döndürüldü, aynı anda da istasyondan, başına buyruk gelmekte olan vagonları durdurmakla görevli işçileri taşıyan bir lokomotif yola çıkarıldı. Lokomotif, tehlikenin olduğu yönde, yolunu üç büyük reflektörle

aydınlatarak temkinli şekilde ilerliyordu; 700 metre önünde ellerinde meşaleleriyle iki yol işçisi gidiyor ve hattı dikkatli şekilde gözlüyorlardı.

Ne var ki lokomotiften ayrılan trenlere, bütün bir personelin hayretine şayan şekilde, hiçbir yerde rastlanılamamış ve iki saatlik, son haddine kadar da temkinli bir yolculuktan sonra lokomotif en yakın istasyon olan Glaszow'a kapağı atmıştı. İstasyon şefi, kurtarma ekibini büyük bir hayretle karşılamıştı. Sinyaller hakkında kimse bir şey bilmiyordu, saha tamamen güvenliydi ve bu taraflardan gelen herhangi bir tehlike yoktu. Ne yapacaklarını şaşıran demiryolcular, lokomotife binip saat on bir sularında gerisingeri Dabrowa'ya dönmüşlerdi.

Bunlar olurken, buradaki endişe büyümüştü. Lokomotifin dönüşünden on dakika önce yine çanlar, bu kez işçilerle birlikte kurtarma lokomotifinin gönderilmesi talebiyle çınlamıştı. Hareket memuru umutsuzluk içindeydi; Glaszow istikametinden gelip duran sinyallerle telaşlanmış halde, huzursuz adımlarıyla peronu arşınlıyor, hatta kadar geliyor, sonra yine istasyon bürosuna dönüyordu; çaresizdi, endişeliydi, ürkmüştü.

Aslında durum üzücüydü. Birkaç dakika arayla alarm verilen Glaszow'daki arkadaşı, hemen soğukkanlılıkla, her şeyin yolunda olduğu yanıtı vermiş; sonra da kendini tutamayıp eksik akıllılara ve delilere sayıp sövmeye başlamıştı. Bu arada ise sinyal ardına sinyal geliyor, işçi vagonunun gönderilmesini gittikçe daha büyük bir ısrarla talep ediliyordu.

Pomian, batmakta olan bir adamın can simidine sarılması gibi, sinyallerin nedense o yönden geldiğini varsayarak karşı yöne, Zbaszyn'a telgraf çekti. Elbette oradan da hayır cevabı geldi; orada da her şey örnek bir düzen içindeydi.

"Ben mi delirdim, yoksa onların mı kafası yerinde değil?" diye sordu sonunda oradan geçmekte olan başmanevracıya, "Sroka Bey, o lanet çanları siz de işittiniz mi?"

"İşittim, müdürüm, işitim. Bakın işte yine! Ne lanetse?"

Gerçekten de amansız tokmaklar demirden çubuklara yine vurmuştu; işçi ve doktorları yardıma çağıyordu.

Saat artık biri geçmekteydi.

Pomian, âdeta kudurmuştu.

"Lanet olsun, bütün bunlardan bana ne ki? Bu yanda her şey yolunda, şu yanda her şey yerli yerinde, öyleyse ne istiyorsun, lanet herif? Glaszowlu bir soytarı bize muziplik yapıp bütün bir istasyonun altını üstüne getiriyor! İhbarımı yaparım, ödeşiriz."

"Sanmıyorum, müdürüm," diye söze karıştı yardımcısı. "Mesele bu bakış açısıyla kavranamayacak kadar mühim. Bunu daha ziyade bir hata olarak anlamak gerekir."

"Güzel hataymış! Arkadaşım sen en yakın iki istasyondan bana ne dediklerini duydun mu? Bunların, onların bilmedikleri, hasbelkader bir biçimde yolunu şaşırmış sinyaller olduklarını farz etmek olacak şey değil herhalde. Bunlar bize ulaştıysa, önce onların bölgesinden geçmesi gerek. Öyleyse?"

"Öyleyse basit bir sonuç; bu sinyaller bize Dabrowa ile Glaszow arasındaki bir yerlerdeki bir yol işçisinden geliyor."

Pomian astına dikkatle baktı.

"Bekçilerimizin birinden, diyorsunuz? Hımm... Olabilir. Ama niye? Niçin? Adamlarımız bütün hattı adım adım araştırdılar ya, şüphe çekici hiçbir şey bulamadılar."

Memur kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Orasını bilmiyorum. Glaszow'la anlaşılıp sonra bir kez daha araştırma yapılabilir. Her halükârda huzur içinde uyuyabilir ve çanlara da boş verebiliriz. Yapmamız gereken her şeyi yaptık: Sahanın tamamı tamamen arandı, hat üzerinde bize yönelmiş bir tehlikenin izi dahi yok. Bu işaretlerin, 'sahte alarm' türünde olduklarını düşünüyorum."

Yardımcısının sakinliği şefe de sirayet etmişti. Arkadaşını uğurlayıp gecenin geri kalanında bürosuna kapandı.

Ne var ki işçiler kendilerini öyle kolay toplayamadılar. Makas civarındaki binada insanlar toplanmış, esrarengiz şekilde birbirle-

rine bir şeyler fısıldıyorlardı; zaman zaman, çanın yeni bir vuruşu gecenin sessizliğini böldüğünde, demiryolcularının birbirlerine doğru eğilmiş başları sinyal direğine dönüyor ve batıl bir endişeyle büyümüş birkaç çift göz demiri döven tokmakların hareketlerini gözlüyordu.

"Uğursuzluk alameti," diye homurdanıyordu Bekçi Grzela. "Uğursuzluk!"

Sinyaller günün ilk ışıklarına kadar işte böyle çalıp durdu. Ne var ki sabaha yaklaşıldığı ölçüde sesler de zayıfladı, belli belirsiz oldu, üstelik daha uzun zaman aralıklarıyla gelir oldular, nihayet şafaktan evvel tamamen kesildiler. İnsanlar, sanki göğüslerinin üzerinden bir karabasan kalkmışçasına, derin bir nefes aldı.

Pomian, hemen ertesi gün Ostoja'daki yetkililere başvurup önceki gece yaşanan hadiselerin teferruatlı bir raporunu verdi. Telgrafla alınan yanıtta, konuyu etraflıca incelemek üzere gelecek özel bir heyetin beklenilmesi isteniyordu.

Gün boyunca tren trafiği düzenli şekilde işlemiş ve her şey normal seyrinde ilerlemişti. Ama saat akşam yediyi vurduğunda alarm sinyalleri, yine dünkü aynı sırayla, yani önce "Vagonlar ayrıldı" sinyali, sonra "Bütün trenleri durdurun" talimatı, sonunda da "İşçi lokomotifini gönderin" parolası ile "İşçi ve doktorla bir lokomotif gönderin" şeklindeki acı dolu bir yardım çığlığı sırasıyla çalmaya başladı. Her yeni geleni hayali tehlikenin büyümekte olduğunu ele veren işaretlerin seçimindeki derecelenme karakteristikti. Elbette sinyaller, sözde bir talihsizlik üzerine hayra alamet olmayan bir hikâyeyi düşündüren, duraklarla bölünmüş bir zinciri tamamlayarak bir bütün oluşturuyorlardı.

Halbuki iş alay ya da aptalca bir şaka gibi görünüyordu.

Şef kuduruyor, işçiler başka başka davranıyordu; kimisi bu hikâyeyi komik tarafından alıp herkesi meşgul eden çanlarla dalga geçiyor, kimileri de batıl inanca kapılıp haç çıkarıyordu. Manevracı Zdun, şeytanın sinyal direğinde oturduğunu ve inadına çana vurduğunu tekrarlayıp duruyordu yarım ağızla.

Her halükârda kimse bu işaretleri ciddiye almıyor ve istasyonda buna uygun talimatlar uygulanmıyordu. Alarm, aralıklarla sabaha kadar sürmüş ve çanlar ancak doğuda açık sarı hat görünür olduğunda dinmişlerdi.

Uykusuz geçen bir gecenin ardından şef, nihayet sabah on sularında heyetin gelişini görebildi. Ostoja'dan beraberinde bir memur ordusu olduğu halde, uzun boylu, zayıf, gözlerini kötü kötü kırpıştırıp duran bir beyefendi, Başmüfettiş Turner gelmişti. Soruşturma başlatıldı.

"Yukarılı" beyefendilerin konuya dair çoktan belirlenmiş bir görüşleri vardı. Başmüfettişin fikrince bu sinyaller Dabrowa-Glaszow güzergâhındaki bekçi kulübelerinin birinden geliyordu. Önemli olan, hangisinden geldiğini bulmaktı. Kadro mevcuduna bakıldığında bu bölgede on yol bekçisi vardı; bunlardan bu tip sinyal verecek cihazı bulunmayan sekizini düşmek lazımdı. Şüpheler geriye kalan ikisi üzerine yoğunlaşmıştı. Müfettiş, her ikisini de yerinde görüp incelemek istedi.

İstasyon şefliğinde yenilen mükellef öğle yemeğinin ardından, öğlen on ikiden sonra soruşturma komisyonunu taşıyan özel tren Dabrowa'dan hareket etti. Yarım saatlik yolculuktan sonra beyefendiler, şüphelilerden biri olan Bekçi Dziwota'nın kulübesi önünde trenden indiler.

Beklemediği misafirlerin gelişiyle ürkmüş zavallı adamcağız, sanki dilini yutmuş gibiydi ve sorulara derin bir uykudan yeni uyanmışçasına yanıtlar veriyordu. Bir saatten uzun süren incelemeler neticesinde heyet, Dziwota'nın, Tanrı'nın bir garip kulu olduğu ve de hiçbir konuda fikri olmadığı neticesine varmışlardı.

Öyleyse, zaman kaybetmemek için, başmüfettiş bey, onu rahat bırakıp adamlarına, şüphelerinin şimdi üzerinde yoğunlaştığı ikinci bekçiye gitmek üzere yola devam talimatı verdi.

Kırk dakika sonra menzilde durdular. Karşılamaya koşup gelen kimse yoktu. Karakol sanki ölmüş gibi görünüyordu; bahçede en ufak bir yaşam belirtisi, çevrede birinin yaşadığına dair tek bir iz

dahi yoktu. Ne hane halkının babacan sesleri duyuluyor ne bir horoz ötüyor ne de bir tavuk gıdaklaması geliyordu.

Bir çift tırabzanın ortasına aldığı dik merdivenlerden, Bekçi Jazwa'nın kulübeciğinin bulunduğu tepeye tırmandılar. Girişte onları vızıldayıp duran zehirli at sineği sürüleri karşıladı; haşerat, sanki davetsiz misafirlere sinirlenmiş gibi, ellere, gözlere, yüzlere atılıyordu.

Kapı çalındı. İçerden kimse yanıt vermedi. Demiryolculardan biri kapı koluna bastırdı, kapı kapalıydı.

"Tuziak Bey," –Pomian, istasyon çilingirine bir baş hareketi yaptı– "maymuncukla açalım!"

"Emrin olur, müdürüm."

Demir gıcırdadı, kilit çatırdadı ve açıldı.

Müfettiş kapıyı ayağıyla itip içeri girdi. Girmesiyle, burnunu mendiliyle tıkayarak geri çıkması da bir oldu. İçeriden korkunç ağır bir koku yayılıyordu. Memurlardan biri, eşiği geçmeye cesaret etti ve içeri baktı.

Pencere önündeki masada bekçi, başı önüne düşmüş şekilde oturuyordu; sağ elinin parmakları sinyal cihazının düğmesine dayalıydı.

Memur, masaya yaklaştı ve beti benzi atmış halde çıkışa döndü. Bekçinin eline şöyle kısa bir bakış, düğmelerini kavrayanın parmaklar değil, üç çırılçıplak, derisi soyulmuş parmak kemiği olduğunu görmesine yetmişti.

O an masada oturan yana kaydı ve kütük gibi yere düştü. Jazwa'nın tamamen çürümüş cesedi teşhis edildi. Heyetteki doktor, en az on gün kadar önce ölmüş olduğunu belirtti.

Tutanak tutuldu ve ceset, iyice ilerlemiş çürümeden ötürü otopsiden vazgeçilerek, bulunduğu yere gömüldü.

Ölüm nedeni bulunamamıştı. Komşu köydeki köylülere sorulduğunda, Jazwa'nın uzun süredir ortalarda görünmediği yanıtından başka bir açıklama getiremediler. İki saat sonra komisyon Ostoja'ya döndü.

Dabrowa şefi, o gece ve onu izleyen geceler sakin, sinyallerle bölünmeyen uykular uyudu. Ama bir hafta sonra Dabrowa-Glaszow hattında korkunç bir kaza meydana geldi. Bir şansızlık eseri lokomotiften ayrılan vagonlar, karşı taraftan gelmekte olan ekspresе çarpıp onu tamamen ezdiler. Trenin bütün personeli ve seksen küsur yolcu öldü.

Tuhaf İstasyon
(Gelecek Fantazisi)

Pireneler'in öte yakasındaki ilk büyük liman Vendres'in deniz feneri sanki bir rüyadaymışçasına yanıp sönüverdi. Cehennemî tren temposunu düşürmedi. En fazla elli dakika önce Barselona'dan yola çıkıp saatte 300 kilometreyi aşan baş döndürücü bir hızla en yakın istasyona yönelmişti ki o da Marsilya'ydı.

Vagonların çelikten kurdelesi, kıvrımları devasa bir yılan gibi, Lyon Körfezi'nin geniş kavisini dönerek kıyı boyunca yayından fırlamış bir ok misali gidiyordu. Kara tarafındaki pencerelerde batının halesinde koskocaman ağustos güneşi duruyor, karşı tarafta deniz manzarasının ultramarin mavisi ağırdan ağıra laciverte dönüşüyordu.

Akşamdı, yedi suları... "2 Numaralı Infernal Mediterrané"* Akdeniz etrafındaki gözü pek turuna her zaman olduğu gibi yine hızla başlamıştı. Devasa güçteki elektromanyetik elektrikle hareket eden tren Akdeniz havzasını aşağı yukarı üç gün içerisinde dolanıyordu. Çıkış noktası Barselona'ydı. "Infernal", Pirene boğazlarından birini atlayıp geçtikten sonra, ta Marsilya'ya kadar Güney Fransa düzlüğünü hızla geçip orada birkaç dakika duraklayıp Toulon ve Nizza üzerinden Alp eteklerine, oradan da Fransız Rivierası'na şimşek hızıyla ilerliyor ve gidip ta Cenova'ya dayanıyordu. Orada üç saatliğine kıyı

* Cehennemî Akdenizli. —*yhn*

şeridinden ayrılıyor ve Pad Vadisi'ni arşınlayıp geçtikten sonra bir çeyrek saatte soluğu Venedik'te alıyordu. Bundan sonrası Dalmaçya kıyısında Ragusa'daki molaya kadar delice bir yolculuk, Balkanlar üzerinden bir kasırganın engebeli arazide soluk almadan, durup dinlenmeden koşusu ve İstanbul'da uzunca bir mola. Burada, Altın Boynuz'un kıyısında, iki dünyanın birleştiği sınırda, cehennem arabası tam bir saat durup yolun geri kalanı için nefesini toplardı. Ve Türk camileri artık gölgelerini uzaklara vurmaya başladığı ve sinyallerin kesintisiz ıslıkları hareket vaktinin geldiğini duyurduğunda, demir bloklardan yapılma bir asma köprü düşer ve devasa bir mıknatıs birkaç saniye içerisinde Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlardı. Tren, düşüncenin hızıyla asma köprünün üzerine iner, birkaç saniye içerisinde Boğaz'ın üzerinden geçiverir ve kendini Küçük Asya labirentlerinin dönemeçlerine bırakırdı. İzmir'den gelip Beyrut, Yafa, Sinay ve köprüyle Süveyş Kanalı'nı geçen yol, bir doğu hayali kadar güzel bir rüyaydı. İskenderiye'den itibaren tren yolu düz gider; tam deniz kıyısında, artık arada yolu bölen yarıklar olmaksızın, bıçakla kesilmişçesine dümdüz atılırdı ileriye. Güneyden çölün harareti eser, kuzeyden ıslak rüzgârın kanatlarında dalgaların okşayışı akıp giderdi. Yolcuların gözleri önünde yemyeşil palmiye kümeleri, altın sarısı kum tepeleri, bembeyaz şehirlerin kör edici serapları şimşek hızıyla değişerek dört yana dağılırdı. Hareketle esrik tren Tripolis'i, Cezayir'i geçer ve kahramanca bir koşuyla Fas'ın kayalara oyulmuş yollarında eserdi. Yolculuğun bu son kısmı genelde güneşin batışından evvelki saatlere denk geldiğinden, sanki tren önü sıra kızıl altın rengi bir meşale gibi Atlantik istikametinde giden güneşi büyük bir özlemle kovalıyormuş gibi görünürdü. Serpe'ye geldiğinde ise, güneşin bütün azametiyle okyanus dalgalarına gömüldüğü de çok olurdu. Güneşi böylece uğurlayan "Infernal" treni kısa bir an için Punta Leona'da duraklayıp çılgınca bir atlayışa hazırlanırdı. Liman sireninin ötmesiyle, XXI. yüzyılın teknik mucizesi Herkül Köprüsü'nün çelik zincirleri Cebelitarık'ın her iki burnundan aynı anda iner ve devasa kollarını boğaz üzerinde birleştirdikten sonra,

Afrika ile Avrupa'yı demirden bir bağla birbirlerine bağlardı. Havada asılı yola bir kudurmuşlukla çıkardı tren köprü kavislerinin tüyleri arasında bir delinin tutkusuyla uçup gider ve birkaç dakika sonra da artık İspanya toprağının rayları üzerinde kayıyor olurdu. Gümüşi Şafak Yıldızı Valensiya Körfezi'nin dalgalarından doğarken ve Balearlar'dan gelen posta güvercinlerinin sabah göğündeki çizgisi dünyaya artık günün doğmakta olduğunu müjdelediğinde, "Infernal" muzaffer komutanlar gibi girerdi Barselona Garı'nın peron çatıları altına. İşte orada onu kalabalığın coşkulu haykırışları ve yolunu gözleyen ayak takımının hayranlığı karşılardı:

*"Bravo toro! Tren diabólico! Viva bestia de infierno!"**

Üç günlük harikulade bir yarış bitmiştir...

"Infernal", beş yıldan bu yana, yani Londralı bir seyyahın aklına böyle bir treni hizmete sokmak fikri geldiği günden beri, Akdeniz'i çevreleyen sahili işte dolanıp duruyordu. *The International Sportsman*'in giriş makalelerinden birinde sanki istenilmeden ortaya atılmış olan bu proje, turizm ve seyahat işiyle ilgilenen çevrelerde büyük bir takdirle karşılanmıştı. "The International Mediterranean Railway Association" adıyla, Akdeniz'le en fazla alakadar olan dev ülkeler, yani İngiltere, Fransa, İtalya ve İspanya'yı temsil eden birkaç multimilyarderin hissedar sıfatıyla dâhil oldukları bir şirket kuruldu hemen. Şirket, önemli bir kuruluş sermayesi topladıktan ve etkili hükümetlerden gelecek önemli bir yardımı da garanti altına aldıktan sonra, vakit geçirmeden Akdeniz demiryolunun inşasına girişti.

Dev boyutlarda bir işti çünkü gelecekte bu güzergâhta gidip gelecek trenin anormal hızı nedeniyle yeni hat mevcut demiryoluyla hiçbir yerde kesişemiyordu ve yeni demiryolu, sıradan demiryolu hatları ağından tam bağımsızlığını baştan sona korumak zorundaydı. Aynı zamanda, birinci sınıf ustaların gözetiminde, yeni vagon "takımları" kuruluyor ve lokomotifler üretiliyordu.

Harekete geçirici güç, işi saatte 300 kilometreyi aşkın devasa bir

---

* (İsp.) Bravo, boğa! Şeytani tren! Yaşasın cehennemden gelen canavar! *–çn*

hız üretmek olacak bir elektrik dinamosu akımı olacağından, trenin konstrüksiyonu o güne kadarki standartlardan bayağı bir farklılaşıyor ve bütününün yapımında da daha önce hiç olmadık bir titizlik göstermek gerektiriyordu.

Bir yıl sonra yeni demiryolu hazırdı ve açılışı uluslararası heyetlerin katıldıkları bir törenle oldu. "Cehennemî Akdeniz Treni", çok dilli bir kalabalığın dinmek bilmez bravo haykırışları içinde, Anglo-Roman bayraklarıyla donanmış halde, Barselona Garı'nı terk etti ve ancak şeytana özgü olabilecek bir hızla Sierra del Cadi'nin karlı zirveleri yönünde süzülüp gitti. Seyircilerin coşkusu sınır tanımıyordu. Açılış töreni, basında da büyük yankı bulan bir milli bayrama dönüşmüştü. Bu konuda gazetelerde yayınlanan sayısız makaleden, bir zafer ve gurur havası yansıyor; Avrupa'nın dehasından, XXI. yüzyıldaki devasa teknik gelişimden dem vuruluyor, en cesurundan gelecek tahminleri yapılıyordu.

Bunlar olurken, "Infernal" çılgın turlarını şaşırtan bir dakiklikle yapmaktaydı. Zamanla trafiğe aynısından yedi tren daha, yani her gün için bir tren daha sokuldu. Zira yeni ulaşım aracını kullananların sadece ateşli spor, turizm ve seyahat tutkunları değil, aksine tüccarlar, devlet adamları, diplomatlar ve heyecanlar yaşamaya aç sanatçılar olduğu görülmüştü.

Böylece yeni demiryolunun ilk görev kapsamının ölçeği bir hayli genişlemiş oldu ve geniş ve güzel bir ufuk çizerek neredeyse yaşam gereksinimlerinin tüm alanını kapsadı. Sonuçta her kültürlü Avrupalı, "Infernal"le gezintiyi en az bir kez denemiş olmayı bir onur meselesi sayıyordu.

Başlangıcı 23 Ağustos 2345* yılına denk gelen bugünkü, yani salı günkü tur, bayağı bir ilgi çekici olacakmış gibi görünmekteydi. "Mediterrané", yolun birkaç yerinde tren tam hızla giderken bir dizi ölçüm ve astrofizik deneyi yapacak bir bilim heyetini de beraberinde götürüyordu zira o ara, geleceği on yıl önceden bilinmiş olan bir

* Yazar burada bir yanlışlık yapmış olmalı zira metin XXI. yüzyılı anlatıyor. *—yhn*

kuyruklu yıldızın ve buna bağlı bazı fenomenlerin ortaya çıkması bekleniyordu. Ayrıca Marsilya'da da, İstanbul'daki bir uluslararası toplantıya yetişmek telaşındaki birkaç İngiliz ve Fransız diplomat trene binmişlerdi.

Toulon geçilmiş, güzelim Nizza arkada bırakılmış ve diabolik bir tempoda ruletin, kumarın ve her şeye kadir rastlantının şehrine, Monaco'ya yaklaşılmıştı.

Trenin ortasındaki restoran vagonuna tarifi imkânsız bir konuşma uğultusu hâkimdi. Gece olmak üzereydi, akşamdı ve akşam yemeği servisi yapılıyordu. İspanyol Çingenelerinin bir müzik grubu, vagonun bir köşesinde üzeri kızıl çuhayla örtülü podyuma çıkıp oturmuş, *danze appassionate*'ler,* ateşli ve hüzünlü boleralar falan ve güneşten esmerleşmiş Peru'dan baş döndürücü danslar çalıyorlardı; ihtirasla yakınıyordu keman, sessizce ağlıyordu melankolik flüt. Tavanda elektrik lambaları çiçekleri, camdan polip demetleri, denizlaleleri buketleri parıldayarak, şölen davetlilerinin başlarına ışık huzmeleri saçıyordu. Bir köşede biri, *Picador*'dan bir arya mırıldanıyor...

Masalardan birinde epey hararetli bir tartışma yapılmaktaydı. Seçkin bir gruptu: birkaç biliminsanı, birkaç sanatçı, sonra iki gazeteci ve de bir diplomat. Yeryüzünde kültürün evrimi, son yüzyıldaki temposu ve tahmini son hedefleri tartışılıyordu. Ünlü İngiliz astronom Sör Reginald Pemberton, sözlerini bitirmek üzereydi:

"Beyler," boğuk bir sesle, r'leri birazcık yutarak konuşuyordu. "Beyler! Dünya kültürünün son birkaç yüzyıldaki devasa gelişimi göz önüne alındığında, eski dönemlerin kaplumbağa hızıyla kıyaslandığında temposundaki anormal hızlanma göz önüne alındığında, karşı çıkılamaz bir sonuca, insanlığın kısa süre içinde kendisini bir kriz evresinde bulacağı sonucuna ulaşmaktayız.

"Niçin?" diyerek itiraz etti, *vis-à-vis*** oturan, Bordeauxlu ga-

---

* (İta.) Tutkulu danslar (dans müzikleri). *–çn*

** (Fr.) Karşısında. *–çn*

zeteci Charles Gérard. "Niçin, sevgili Pemberton? Benim fikrimce, evrim bir felaket korkusu uyandırmaksızın, tekdüze olmayan bir şekilde hızlandırılmış olsa da hareketle ilerlemelidir."

Astronom hoşgörüyle gülümsedi:

"Şu yüzden ki, sevgili Gérard Bey, evrenin her yerinde enerjinin dalgalanma yasası ve ona bağlı olarak da entropi yasası hüküm sürer. Yoğunlaşmasının ardından enerjinin, hem mikro hem de makro kozmosta, sıfıra varıncaya kadar ağır ağır dağılması yaşanır. Bu sanki biraz enerjinin devasa nefesini zamanın hudutsuzluğu boyunca amansız bir tempoda alıp vermesi gibidir. Edindiğim izlenim, bu mevcut canlanmanın ardından kısa bir süre içinde, belki de en yakın gelecekte, dünya enerjisinin yine çılgın bir tempoda düşüşü yaşanacaktır.

Gérard düşüncelere daldı.

"Öyleyse," diye konuştu hemen sonra, "atomların dünyasında keşfedilen dalgalanma yasasını acımasızca makro kozmosa uyguluyorsunuz, doğru mu?"

"Elbette, dünya tektir."

"Sadece ufak bir düzeltme yapmaya cüret edeceğim," diyerek söze karıştı, o âna kadar sessiz kalmış olan, Varşova'da bir yüksek okulun fizik profesörü J. Leszczyc. "Dostumuz Pemberton'un görüşünü paylaşmakla birlikte bazı itirazlarım da var. Özde ben de entropinin yakın fakat sadece kısmi olacağı olasılığını kabul ediyorum. Zira bir büsbütün yok oluşun hemen şimdi bütün bir dünyaya hatta sadece bizim iyi yürekli yaşlı teyzeciğimiz Yeryüzü'ne bile olsun yayılacağını tahmin etmiyorum. Yeryüzünden en fazla fenomenlerin, insanların, nesnelerin bazı kategorileri, belki halkların tamamı yok olabilir.

"Nasıl olur?" diye atıldı Sven Warborg, İsveçli müthiş seyyah ve coğrafyacı. "Tümden bir yok oluş mu? Yani mutlak ölüm gibi mi? Hmm, garip. Siz, bir psikiyatrist olarak, mutlak hiçliğe inanıyor musunuz?"

"Ruhun tümüyle maddeleştiği hallerde, evet. Yaşam fenomenle-

rinin bazı kategorilerinde ve bazı kişilerde fiziksel, fenomenal yan, bazen öyle acımasız bir üstünlüğe ulaşır ki onlardaki ruhsal töz kati bir yok oluşa uğrar, yani ona misafirperver davranmayan bir kalıbın içinden uçup gider."

"Tam da öyle," diyerek destekledi onu, Luigi Rovelli, *Genç İtalyanlar* akımı şairi. "Tam da yaşadığımız bu çağ pratik materyalizmden yana kaymıştır. Bizim 'devasa' ilerlememiz, maalesef fazlasıyla tek yönlüdür. 1914-18 arasındaki büyük Avrupa savaşının peşi sıra görülen kısa bir metafizik canlanmanın ardından, karşı istikamete doğru gittikçe utanç verici bir reaksiyon ortaya çıkmıştır."

"Kısmi entropi," diye homurdandı isteksizce İngiliz. "Teoriniz beni pek ikna etmedi."

"Şimdi size burada bir yığın örnek sıralayabilirim. Mesela bazı insanların ve nesnelerin esrarengiz şekilde kayboluşları çoğu kez anlatılan bir şeydir. Nereye ve nasıl olduğu bilinmeden, sırra kadem basarlar. Anlayacağınız, dünyanın sahnesinden inerler, bir daha geri gelmemek üzere boşluğa dağılıp giderler. Buna henüz ölüm denemez zira bu, varoluşun yeni bir biçimine geçiştir. Ölümden beter bir şeydir, tamamen yok oluştur, amansız bir hiçliğe geçiştir.

Sör Pemberton, sinirli sinirli kıskaç gözlüklerini düzeltti.

"Katılmıyorum," diye yanıt verdi kuru bir sesle. "Beylerin çağdaş kültürü hor görmelerine katılmıyorum, materyalist ve ruhçu medeniyet ayrımının da ne anlama geldiğini anlamıyorum. Evrim tektir ve insanlığın asırların ileri akışı içerisinde yapabileceği nasılsa öyledir. Bu nedenle çağdaş medeniyetimize kadeh kaldırıyorum. Yaşasın XXI. yüzyıl!"

Birkaç ses, onun ardından tekrarladı bu haykırışı, birkaçı kadehleri dudaklarına götürdü.

Leszczyc kadeh kaldırmamıştı. İçinde yakut rengi bir sıvı bulunan kadehi uzağına itmiş, pencereden bakıyordu...

Tren ay ışığı seline batmış bir plajdan geçiyordu hızla. Demiryolu setinin birkaç metre ötesinde ay ışığının gümüşiliğinde deniz dalgaları çırpınıyordu. Ufukta, uzaklarda bir yerlerde bir buhar ge-

misinin kızıl fenerleri dipsiz karanlığın içine giriyor, gözleme reflektörlerinin dev gözleri gece revüsündeki kıyıları tarayıp geçiyordu. Amaçsızca gezinen bir uçak, gökyüzünün altında trenin izlediği hatta paralel enginliği bölüyor ve sessiz ağustos gecesine ışık sinyalleri, ateşten fişekler gönderiyordu...

Leszczyc gözlerini camdan ayırdı, ayağa kalktı ve masa arkadaşlarını sessizce selamlayarak vagonun sağ kanadına doğru uzaklaştı.

Burası biraz daha sessizdi. Aşağı indirilmiş abajurlar koyu pembe, yakıcı, gizem dolu bir ışığı gıdım gıdım dışarıya veriyorlardı.

Bitkin düşmüş halde, en karanlık köşeye çekilip kendini bir kanepenin üzerine olanca ağırlığıyla bıraktı. Uykusu vardı ve bir şey hevesini kırmış gibiydi.

Hemen yakında, pencere kenarındaki masada iki genç, güzel insan oturuyordu; büyük olasılıkla balayına çıkmış bir çift. Kısık sesle yaptıkları konuşmanın bazı sesleri, cümle kırıntıları, sözcük parçacıkları uçup geliyordu ona. Kastilya şövalye diliyle konuşuyorlardı. Leszczyc bu dili bilir ve ölçüsüz derecede severdi. An geçmiyor, hassas kulağına Şam çeliği gibi sert ama aynı zamanda dokunuşu bir gül yumuşaklığında, cıvıltılı ve tatlı sesler geliyordu.

"Elegida de mi corazón!" diye fısıldıyordu tutkuyla erkek. *"Dulcissima Dolores mia!"**

*"Querido amigo mio! Mi noble, mi carissimo esposo!,"*** diye yanıt veriyordu sinyora, mucize gibi sarı saçlı başını erkeğin omuzlarına yaslarken.

Sonra yine aşkın şarabıyla esrik, birbirlerine delicesine âşık halde, bir süre konuşmadan gidiyorlardı. Bir an geldi kadın, erkeğin elini sıkarcasına yakaladı ve dalgaların pencerenin ardında gümüşi renk alan manzarasını göstererek, değişmiş bir ses tonuyla konuştu:

"Sevgilim! Bir daha bize asla geri dönmeyecek bu ilahi anda,

---

* (İsp.) "Yüreğimin biriciği!" – "Tatlım Dolores'im!" *–çn*

** (İsp.) "Sevgili dostum! Asil, kıymetli eşim!" *–çn*

orada, böyle aldatıcı şekilde parlayan bu dalgaların arasında birlikte kaybolmak ne de güzel olurdu."

Erkek irkildi ve ona dikkatle baktı. Hemen sonra, "Haklısın," diye yanıt verdi uykuda konuşurcasına. "Öyle enfes bir gümüşi yatak ki... Haklısın," diye tekrarladı kendine gelerek. "Çünkü mutluluğun zirvesine erişmiş olmaz mıydık? Hayattan daha fazla bir şey bekleyemeyiz."

Sonra, denizdeki ışık yansımalarına hipnotize olmuş gibi bakarken, yine bir anlığına sustular.

Bir an sonra erkek, büyüleyici manzaradan gözünü ayırmaksızın, artık tekdüze, sakin, hatta soğuk bir sesle konuştu:

"Bizi ayıran mesafe de öyle kısa ki. Demiryolunu şöyle belli belirsiz, birkaç metre sağa doğru saptırmak yeter, sonra bir hamle, bir esnek sıçrayış ve tren güzel bir yarım daire çizip raylardan derin sulara kayıverir... Titriyor musun, Dolores? Hayır, yo! Sakinleş!"

Ve şakağını onun şakağına dayayıp teselli edici ve sakinleştirici sözler fısıldadı.

Leszczyc ağırlaşmış göz kapaklarını kaldırmış ve yarı karanlıkta inanılmaz bir biçimde parıldayan kapkara gözlerin bakışıyla karşılaşmıştı. Uyku artıklarını silkeleyip attı üzerinden ve daha dikkatli baktı. Tanımadığı, Hintli Mahatmalar'ın fantastik giysisi içindeki yol arkadaşının yumuşacık, derin düşüncelerle birazcık buğulu gülümsemesi karşılık verdi ona.

"Amenti Rişivirada," diye tanıttı kendisini, Ganj kıyısından gelen düşünür. "Gizli bilginin tercümanı ve Madraslı Ulu Buda'nın hizmetkârı."

Ve ayaklarına kadar uzanan, doğulu yogacılara özgü dökümlü örtüsünün kıvrımları arasından ona elini uzattı.

Böylece tanışmış oldular.

"Şu Kastilyalı gençler," diye söze başladı Hintli, "kendilerine dair büyük bir gerçeği söylediler. Aslında yaşam yolunun ulaşabilecekleri en yüksek noktasına ulaşmışlar ve bundan sonra bekleyebilecekleri hiçbir şey yok. Çünkü zaten hayata da kendilerinden çok şey katmı-

yorlar ve yukarılara gitmiyorlar. Kendileri aşklarında tamamen ifade etmişler. Bu yüzden artık hiçbir şey arzu etmeyen insanlar olarak ölüp dünyanın sahnesinden çekilebilirler."

O anda pencerelerin ardında yoğun şekilde ışıklandırılmış binalar ve büyükçe bir istasyona ait tesisler şimşek hızıyla geçip gitti; bir kulenin reflektörü tarafından boşluğa fırlatılmış bir yeşil ışık demeti vagonun derinliklerini bir saniyeliğine işgal ediverdi, istasyon fenerlerinin ışık seli akıp gitti. Tren, Monaco'yu geçiyordu.

Mahatma, küçümseyici bir gülümsemeyle, artık gecenin karanlıkları içinde kaybolup gitmekte olan kenti eliyle işaret etti:

"İşte Avrupa medeniyetinin ve ilerlemenin doruğu."

"Mahatma, yargınız fazlasıyla tek yönlü," diyerek karşı çıktı Leszczyc. "Avrupa'da da ruhtan doğmuş ve ruh için olan iyi ve yüce şeyler vardır."

"Biliyorum," diyerek özlü bir yanıt verdi Rişivirada. "Ama beden ve onun ihtiyaçları olan kısım daha ağır basıyor. Ve bir eserin niteliğini içinde neyin ağırlıkta olduğuna bakarak değerlendiririz, değil mi, Lehistanlı arkadaşım?"

"Öyle."

Hintli, neredeyse beline erişen, uzun, süt rengi sakalını birkaç kez sıvazladı ve karşısındaki yere geçip konuşmayı sürdürdü:

"O masadaki beyler, Avrupalı âlim arkadaşlarınız, dünyadan ve insanlığın içinde bulunduğu durumdan tamamen memnunlar. Biraz önce konuştuklarınızın hepsini işittim."

"Evet ama herkes değil," diye düzeltti Leszczyc. "Çağdaş medeniyetimizle hepimiz o kadar da gururlu değiliz."

"Biliyorum. Örneğin siz ve o genç İtalyan."

"Sayımız daha fazla."

"Belki de öyledir. Başka türlüsü olsa kötü olurdu. Avrupa biliminin, bizden hâlâ çok uzakken, bize, Büyük Sırrın çocuklarına sık sık yakınlaşıyormuş gibi olması tuhaf şey. Profesör Pemberton, isabetle yakında bir felaket olabileceğini öngörüyor. Biz de bunu öngörüyoruz fakat bu bize, bu görüşün taraftarlarına göründüğü şekilde

umutsuzca kasvetli renkler içinde gözükmüyor. Çünkü Yeryüzü yok olsa bile, asırlar sonra yeniden doğacak ve yine bir bedene girecek; onun ölümsüz ruhu asla ölmez."

"Ya onun üzerinde yaşayanlar?"

"O da dokunulmaz olarak kalır. Çünkü kâinat ebedidir ve Ruh'tan doğar ama sadece dönem dönem görülür. Zira belli zaman aralıklarıyla dünyamıza bir yaşam dalgası akar, onu 300 milyon yılı aşkın bir süre içinde ağzına kadar doldurur ve işini bitirdikten sonra, başka bir dünyaya geçer. İşte, adına *manvantara** denilen, hayat doğuran bu döngü sırasında sayıları 7 olan insan ırkları ortaya çıkar, insan ırkları yok olur. Dünya ve yaşayanları bir döngü süresindeki gelişimlerini bitirdiklerinde, zamanda sürüşü manvantara erişen bir dinlenme ve soluklanma dönemi, yani dünyanın gecesi, *pralaya*** başlar."

"İnsanlık gelişiminin zirve noktasına ne zaman erişecek?"

"Yedinci döngünün sona ermesiyle birlikte. O zaman Ruh, bir kez daha vücut bulmuş olduğu bedenden ayrılacak ve ebediyet öncesi bedeninin rahminde dinlenecek. Sırrına vâkıf olunan hesaplamalara göre, dördüncü döngünün sonundayız."

"Başka bir ifadeyle, dünyanın sonu yakın mı?"

"Ebediyetle kıyaslandığında, evet. Lakin ortalama insan ömrüyle ölçüldüğünde, dördüncü pralayaya daha epey var. Her halükârda önümüzde daha birkaç bin yıl var."

Leszczyc gülümsedi:

"Yani bir oh çekebiliriz. Her halükârda bizler o olağanüstü ânı göremeyeceğiz."

Sigarasının külünü silkeledi ve Hintli'nin heykel gibi yüzüne gözlerine dikip konuşmaya başladı:

---

* (Sans.) Yaşamı doğuran kozmik dalga döngüsünün bir döneminin adı. Bu dönemde dünyada yaşam gelişir. *–çn*

** (Sans.) Dünyanın gecesi; her türlü yaşam formunun ortadan kalktığı bir dinlenme dönemi. *–çn*

"Ama dünyanın lehimlerinin dördüncü kez atacağı o gün gelmeden, bunun kısmi bazı alametleri meydana gelecektir, değil mi? Mahatma, daha küçük kapsamda bir entropinin meydana gelebileceği fikrine katılır mısın?"

"Niçin olmasın? Kısmi pralaya bilinen bir şeydir. Kuru dal ölür ve çiçeklenecek yeni filizler çıkmadan önce düşer toprağa... Aslında bu pralaya da iki türde olabilir: Ya birkaç bin yıllığına olsa da anlık, dönüş umudunun var olduğu bir kayboluş ya da bir kez daha ortaya çıkmanın imkânsız olduğu tam bir yok oluş. Bu ikinci vaka dünya tarihinde nadir olan, lakin mümkün bir şey; tamamen vücudun boyunduruğuna girmiş ruhun tembelliğine verilen adil bir cezadır."

Sustu ve elini pencere pervazına dayadıktan sonra, gözleri önünden geçip gitmekte olan gece manzarasına baktı.

Tam da o sırada tren bir istasyondan geçmekteydi. Peronun çatısından bir ışık kalabalığı bir saniyeliğine camlara çarpıp kaybolu-verdi.

"Mentone," diye açıkladı Leszczyc, "Fransız Rivierası'nın son istasyonu, birkaç dakikaya kadar sınırı geçip İtalyan topraklarına gireceğiz."

Saatine baktı.

"8.45. İstisnai bir durum, bana öyle geliyor ki bayağı bir geciktik. Şimdi bu saatte eğer Porto Murizio'da değilse, en azından San Remo'da olmamız gerekirdi."

"Hakikaten. Hızımız bayağı düştü. Bir saatten beri böyle pencereden manzaraya bakarken fark ettim bunu; manzaranın ayrıntıları şimdi önceye göre çok daha yavaş akıyorlar; önceden akıp her yanı aynı, tek bir bütünlük içinde birleşen şeyler, şimdi çok net seçiliyor.

"*Parbleu!*" diye bir lanet savurdu Fransızın biri, elinde tuttuğu bir saatle ona doğru yaklaşırken. "Böyle sürüne sürüne gitmeyi sürdürürsek, Venedik'te güneşin doğuşunu göremeyeceğiz.

"Göremeyeceksiniz," diyerek onayladı onu Rişivirada, sakin bir sesle, boşluğun uzaklarında bir yerlere bakarken.

Fransız, monoklundan dikkatlice bakmıştı ona:

*"Etes-vous prophéte?"**

Hintlinin sanki onu fark etmemiş gibi yaptığını görünce, topuğu üzerinde dönüp ironik bir gülümsemeyle vedalaştı onunla.

*"Ah, du reste – je m'en fiche."***

"Sınırı geçiyoruz," diye konuştu, vagonun diğer köşesinden başka biri.

*"Bendita se tierra de Italia!"**** Yarım sesle iç geçirdi huşu içinde İspanyol.

"Vatanım eşiğinde sana da selam olsun," diyerek şükranlarını belirtti ona coşkulu İtalyan şair.

"Güzelim Riviera di Ponente coğrafyasına girmek üzereyiz. İşte bu taraftaki ilk büyük istasyon; işte Ventimiglia."

Tren istasyonu geçip hızla yoluna devam etti. Kısa bir süre sonra etraftaki manzara bayağı değişti. Anakaranın derinliklerine sapıldığı anlaşılıyordu çünkü o âna kadar trene sağ tarafından sadakatle eşlik eden deniz parçası bir yerlerde kaybolup gitmişti. Buna karşılılık olarak, öte yanında devasa kayalardan etekleri yükseliyordu bir dağın...

Dışarıdaki sıcaklık aniden düşmüştü çünkü vagonların camlarını kırağı kaplamıştı. Soğuğa karşı hassas olanlardan biri, duvarlar altında hortum şeklinde reostrat sistemi olan elektrik kontağını açtı.

"Corpo di Bacco!" diye yakındı Rovelli. "'Infernal' bugün hoşuma gitmiyor; yine kaplumbağa hızıyla gidiyoruz."

Gerçekten de tren hızını düşürmüştü. Sanki söylediği uvertürün kudurmuş temposuyla bitkin düşmüş, şimdi ağır ağır soluk alıp veriyor ve dağlık araziyi tembelce tırmanıyordu. Birdenbire ortalığa lokomotifin uzun ıslığı, ani bir frenle durdurulan tekerlerin gıcırtısı yayıldı ve tren durdu. Ne oldu diye bakmak için, birkaç kafa sarktı dışarı vagon pencerelerinden."

---

* (Fr.) "Siz kâhin misiniz?" *–çn*

** (Fr.) "Aslında, dalgamı geçiyorum bununla." *–çn*

*** (İsp.) "Tanrı, İtalyan topraklarını kutsasın!" *–çn*

"Lanet olsun! Dağın bayırın orta yerinde duruyoruz!"

"Yo, yo. Bir sinyal işareti yandı. Mutlaka bir istasyonun yakınlarındayız."

"İyi de hangi canına yandığımın istasyonunun?"

"Galiba San Remo."

"İmkânsız. Çok erken. Aslında San Remo olsa ne çıkar, niçin durdu ki? Bu trenin en yakın mola yeri Cenova."

"Sabredin biraz. Bekleyelim, görürüz."

Leszczyc verilen sinyale dikkatle bakıyordu. İşte orada görülür şekilde yanmaktaydı, yukarıda, tren yolunun sağ yanında semafor kollarından birine tutturulmuş büyük, mor bir fener şeklindeydi.

"Özel bir sinyal," diye homurdandı, vagonun içine dönüp Rovelli ile göz göze gelerek. "Gördünüz mü?"

"Elbette gördüm. Gerçekten de ilk kez böyle bir demiryolu işaretiyle karşılaşıyorum. Ne renk ama! Bugüne kadar sinyal vermek için yeşil, kırmızı, mavi ya da sade beyaz renklerinin kullanıldığı işitmiştim ama mor ne anlama geliyor, hiçbir fikrim yok."

"Kondüktör bey," diye sordu birisi, yanından koşup gitmekte olan görevliye, "bu verilen sinyalin anlamı ne?"

"Bilen varsa beri gelsin," diye yanıtladı dalgın görevli ve trenin ön tarafına doğru hızla yoluna devam etti.

"İyi iş," diyerek homurdandı Pemberton. "Sinyallerin ne olduğunu görevliler bile bilmiyor. Bir belaya çatmış olmamızdan korkarım. Belki de inip öndeki makinistten sormalı."

"İnin, inin!" diyen kalabalığın sesi işitildi dışarıdan.

"Bu bağıranlar kim?"

Yanıtı, pencereler altında konuşan insanların sesleri verdi. Anlaşılan yolcular, kitleler halinde boşaltmaktaydılar vagonları.

"Öyleyse biz de inelim!"

Bir dakika içinde bütün vagonlar tamamen ıssızlaşmıştı. Aynı düşünceyle dışarıya dökülen herkes istasyon yönünde yola koyulmuştu. Toprak setlerin eğimlerine işaret lambasının mor ışığında uzamış erkek, kadın ve çocuk siluetlerinin karartısı düşüyordu.

Daha bir an önce konuşup duran ve heyecanlı insanlar, şimdi bir sessizlik içinde ve sükûnetle, birbirlerine denk adımlarla yürüyorlardı, hiç de acele etmeden...

Leszczyc omzunda bir el hissetti. Arkasını döndü ve Mahatma'nın ciddi yüzüyle karşılaştı.

"Lehistanlı arkadaşım, şimdi benim yanımda dur."

Bunu söylerkenki tonlaması profesörü biraz şaşırtmıştı ancak yoga âlimini sempatik buluyordu, dolayısıyla kolunu arkadaşça omzuna atıp, "Seve seve, Mahatma," yanıtını verdi.

Lokomotifin yanından geçerlerken, makiniste bir akıl danışmak istemişti, ne var ki makinist yoktu; o da diğerlerinin örneğini izleyip treni Tanrı'nın inayetine bırakmış ve istasyon yönüne gitmişti.

"Çaresi yok. Biz de o tarafa gitmek zorundayız. Ama ne istasyonu ki bu lanet istasyon?"

"Yersiz merakını yakında gidereceksin," diye konuştu emin bir sesle Rişivirada.

Semaforu geçtikten birkaç metre sonra bir binanın silueti görülüyordu.

"Lanet olsun!" sövdü Leszczyc, son makasın yanından geçerken. "Burada her şey aynı renk. Bak, Mahatma! Ray aralarındaki tüm sürgüler mor renkle ışıklandırılmış. Çünkü istasyonun kendisi de baştan aşağı mor; sıradan beyaz kloşla kaplanmış tek bir lamba dahi yok; hepsi de dehşet verici bir mor ışık yayıyorlar."

"Buon Ritiro İstasyonu," diyen sesi duyuldu arkalarındaki Rovelle'nin.

"Aa, hakikaten de." Şaşırmıştı Leszczyc, peron çatısının tam ortasındaki yazıyı okuyunca. "Bunun Lehçedeki karşılığı 'tenha yer' gibi bir şey. Güzel isimmiş. Fakat acaba bu yolun üzerinde nereden peyda oluverdi?"

"Ben de böyle bir yer hiç mi hiç hatırlamıyorum, gerçi doğma büyüme bir Cenovalı olarak buraları iyi bilirim."

"Bendeki sefer tarifesinde de bulamadım."

"Muamma, ne yana baksan muamma, beyler."

Peronda uyuşuk uyuşuk gezinmekte olan kondüktörlerin yanına yanaştılar.

"Niçin yola devam etmiyoruz? Niçin mola verdik?"

Soru soranlara şaşkın şaşkın, sanki ne dediklerini anlamıyorlarmış gibi bakmıştı kondüktörler.

"Yola niye devam edelim ki?" içlerinde atik olanlardan biri nihayet bir yanıt verme cesareti göstermişti. "Kötü müyüz ki burada? Huzur var, cennet gibi sessiz."

"Tanrım canımı alsın, tam inzivaya çekilecek yer ha!" diyerek sesini yükseltti beriki.

"Burada hâlâ beyaz ışık veren yegâne lambaları, fenerlerinizi de bu yüzden mi söndürdünüz?"

Yumuşacık bir gülümseyişle karşılık verdiler.

"Herhalde ondandır. Şimdi buraya hâkim olan rengi bozmanın ne âlemi vardı? Zaten artık bize lazım da değiller. Yola devam etmeyeceğiz ki."

"Siz!" diye haykırdı artık sabrının son sınırına gelmiş Leszczyc. "Delirdiniz mi? Nedir bütün bunların anlamı?"

Rişivirada, yumuşak bir hareketle omzundan tutup onu bir kenara çekti:

"Sevgili hocam, öfkeniz boşunadır. Üçümüzden başka burada hiç kimsenin mevcut duruma öfkeli olmadığını görmüyor musun? Herkesin tamamen memnun gözüktüğünü görmüyor musun? Öyleyse bu iyi ve basit insanlara şaşmanın ne âlemi var?"

Leszczyc ister istemez etrafına göz gezdirmişti. O an, sanki her yandan binlerce yeni ışık parlayıp o âna kadar alacakaranlık içinde olan istasyon çevresini mor bir selle kapladı.

Bilginle şair, irade dışı olarak, bir hayranlıkla haykırdılar. Çünkü gördükleri manzara onlara da harikulade korkunç görünmüştü. "Infernal"in şimdi dinlenmekte olduğu alan göğe şöyle bir 3000 metre kadar neredeyse dümdüz yükselen, ortasından vahşi kayaların sarktığı iki duvarın ön cepheleri arasına sıkışmış dar bir çukurluktu. Buon Ritiro İstasyonu, bu dev duvarlardan birinin eteklerine

yapışmıştı. Teslimiyet içinde ve sanki her yanını ölümcül bir korkunun sardığı bir çocuğun sessiz vazgeçmişliğiyle yapışıp kalmıştı oraya. Dağın eteğinden yukarı fırlayan iki korkunç kaya sanki bir devin iki yırtıcı pençesi gibi istasyonun üzerine sarkmış, onu acımasız bir yok edişle tehdit ediyordu.

Her şeyi kendisiyle dolduran o mor parıltı işte birdenbire bu dümdüz duvarlardan yansımıştı. Kuytuluğun kayaları fosforlaşmıştı.

Bu dehşetli güzel ışıkta Leszczyc, yol arkadaşlarının yüzlerine baktı.

Garip bir şekilde sakin ve uykuluydu bu yüzler. Daha kısa bir süre öncesine kadar, trenin neden durduğunu ısrarla sorup duran, hayat ve ilgi dolu bu insanlar, şimdi sanki her şeye karşı kayıtsızlaşmışlardı. Hareketleri ağır, uykulu, istasyonun önündeki raylar üzerinde tek tek ya da gruplar halinde dolanıyor, bitkin adımlarla peronda geziniyor ya da bitmiş tükenmiş halde kendilerini bir banka bırakıyorlardı. Kadınlarla çocuklar bekleme odasına sığınmışlardı ve orada gecelemek hazırlığına girişmiş gibiydiler. Yola devam etmek kimsenin aklına gelmiyordu. Sanki aralarında esrarlı bir anlaşma varmış gibi, birbirleriyle hiç mi hiç konuşmuyorlardı. Birbirlerinin yanından susarak geçip gidiyor ve sanki göz göze gelmekten kaçınıyorlardı.

"Bu tuhaf istasyonun görevlileri nerede?" sessizliği böldü Rovelli. "Gelin, müdüre gidelim. Belki o bize bir açıklama getirir. Burada herkes gölge gibi dolanıp duruyor."

"Hadi gidelim." Onu eline geçiren özel dalgınlığı üzerinden atıp canlanmıştı Leszczyc.

"Boşa çaba," diyerek onları durdurmaya çalıştı Rişivirada.

Ancak kararlarından dönmeye yanaşmadılar ve hareket memurluğuna gittiler. Buldukları şey masanın üzerinde çalışmayan iki cihazla bomboş bir odaydı. "Infernal"den tanıdıkları bir kondüktör gözlerine takıldı.

"Beyefendi," diyerek durdurdu onu sabırsızlıkla Leszczyc. "Bu istasyonun şefi nerede?"

"Burada şef falan yok."

"Alay mı ediyorsunuz?"

"Olur mu öyle şey, ne alayı. Aradık taradık, istasyonda hiç şef yok. Aslında bizim buraya geldiğimiz anda tek bir kişi bile yoktu."

"Ya yol bekçileri, ya manevracılar?"

"Bizim 'Infernal' personelinden başka kesinlikle hiçbir görevli yok."

"Öyleyse istasyonun düzenini kim sağlıyor, işaretleri oraya kim astı, bu lanet mor ışıkları kim yaktı?"

Kondüktör omuz silkti:

"Benim bildiğim de sizinkinden fazla değil. İyi geceler, efendim, uyuyacağım."

Ve ağzını genişçe açıp esnedikten sonra banklardan birine uzanıverdi. Arkadaşları, bu işte onu zaten çoktan geçmişlerdi. Bunun bir saniye öncesinde "Infernal"in tüm personeli, kendilerini peron verandasının zeminine atıp ve kaputlarını da katlayıp yastık niyetine kafalarının altına koyarak, sanki bir seferden dönmüş gibi huzurlu bir uykuya dalmıştı çoktan.

"Edindiğim izlenim," diyerek fikrini söylemeye girişti Rovelli, arkadaşıyla birlikte Mahatma'yı bulacaklarını umdukları tarafa dönerken, "istasyondaki atmosferin uyuşturucu madde etkisi yaptığıdır."

"Sanırım şu lanet mor ışığın işi bu. Bakın, aslında insanı şaşırtan özellikleri var; vücuda verevlemesine giriyor, sanki Röntgen ışını gibi dokuların içinden geçip gidiyor."

"Gerçekten de. Olgusal bir arıza. Arazide dönüp dolaşan birkaç kişi sanki verevlemesine kesilmiş gibi; iskeletlerini ta buradan açıkça seçiyorum. Ama artık onlar da dolaşmaktan bıkmış ve araziden çekiliyorlar."

Bir şekilde demiryolundan inmiş, peron çatısı altına girmişlerdi.

"Baksanıza!" diye seslendi kısık sesle Leszczyc. "Şu Sör Pemberton değil mi?"

"Evet, ta kendisi. Ama nasıl da ağlanacak halde! Ayakta zor duruyor. Yanındaki, şu zayıf olan, herhalde gazeteci Boerhaven."

Burada iki erkek yanlarına doğru yaklaşmıştı. Pemberton uykulu bir sesle homurdandı:

"*I am much tired.* Acayip bitkinim! *O yes*, beyler! *Where is my sleeping-room? My sleeping room*,"* diye tekrarlayıp duruyordu acıklı acıklı ve sonra beraberinde arkadaşını da sürükleyerek rayların arasına yığılıp kaldı şuurunu yitirmiş halde...

Çok geçmeden tüm istasyon kocaman bir yatakhaneyi andırır olmuştu; insanlar nerede yatacak bir yer bulmuşlarsa oraya kıvrılıp sandalyelerin, bankların üzerinde, yerlerde uyukluyordu; birkaçı peron çatısı ayaklarına dayanıp ayakta durur vaziyette rüyaya dalmış; bazıları ise demiryolları hatlarının arasındaki boş alanda, kimisi rayların üzerinde, kimisi yolun eğiminde yatıyordu; korkunç bir kitlesel narkoza yakalanmış bu insan yığıntısı üzerine yukarıdan sessiz kayalar ve kıvılcımlı bir ışık yağıyordu; yumuşak, sakinleştiren, koyu mor bir ışık...

Nerden çıktı bilinmez, Leszczyc'ın aklına Slowacki'nin *Kordian*'ındaki Prologunun başkahramanının söylediği dua geldi:

Rab! Cenkle harap olmuş kavmine sessiz bir uyku
Gönder sevinçlerin duru membası ile uyunan bir uyku;
Acı çekmesinler rüyalarında ümitsizlik görüp de,
Arşın gökkuşağı köşelerinden bir perde as ki üzerlerine,
Uyanmasınlar gözyaşları içinde Diriliş gününden evvel...

***

"Yok edici bir ışık," diye fısıldamıştı Rovelli, Leszczyc'ın elini kuvvetle sıkarken. "Gidelim buradan! Burada bir şey var ki kanımı donduruyor. Hadi, beyefendi, çabuk olalım!"

"Nereye gideceğiz? Ne yol biliyoruz ne iz. Bu civarları da hayatımda ilk kez görüyorum.

"Ben de öyle. Ama Mahatma'ya güveniyorum. Onda ilkel insan

* (İng.) "Çok yorgunum!" – "Yatak odam nerede? Yatak odam..." *–çn*

içgüdüsü var. İkimizden başka burada bir o ayık. Bakın, bize işaret ediyor."

Bunu görmelerinin üzerinden saniye geçmemişti ama Hintlinin, niyeyse, yanına gelmelerini artık bir sabırsızlıkla beklediği görülüyordu. Asil, ince uzun endamı sanki daha bir uzamış, sanki insanüstü bir şekilde yukarılara yükselmişti. Artık uzaktan sert el kol hareketleri yapıp peşi sıra gelmelerini istiyordu.

Sonunda yolda ona yetiştiklerinde, seçtiği yönde yürümeyi hiç kesmeden:

"Kaybedecek bir anımız bile yok," dedi. "Sizi bu ışığın etki alanından olabildiğince çabuk çıkarmalıyım."

Böylece hiç konuşmadan, esrarengiz istasyonun doğusuna doğru dar, kayalık bir boğazdan yürüdüler. Geldikleri bir noktada hat aniden bitiverdi ve dağların arasından uzayıp giden daracık bir patikaya döndü.

"Şimdi bir anlığına geri bakabilirsiniz," diyerek ilk sözü söyledi, dik bir yabaca sırtını dayayan Rişivirada.

Arkadaşları, aldıkları bu izinden aceleyle yararlandılar. İşte o zaman Buon Ritiro İstasyonu'nu son kez gördüler, iyiden iyiye derinde kalmıştı, kanyon dışında ise "Infernal"in kararmaya başlayan hatları görülüyordu.

İşte o an fosforlu granit kayalardan mor renk yoğun bir sis çıkmaya ve devasa daireler halinde istasyonu ve araziyi sarmaya başladı. Sivri kayaların istila ettiği zirvelerden, kayşatlarla kaplı yarıklardan, oyuklardan, geçitlerden çıkıp korkunç hortumlar şeklinde kıvrılarak bir çığ olup aşağıya yağıyorlardı. Kısa sürede her şeyin üzerine örttüler. Bulutların mor hortumunda istasyon bir daha geri dönmemecesine kayboldu, tren ve uyuyan yolcular taşlaştı...

"Bitti artık," diye konuştu kısık bir sesle Hintli. "Bizim de gitme vaktimiz. Üç saat sonra şafağı göreceğiz."

Ve artık birbirlerine hiçbir şey demeden, doğuya doğru yürümeyi sürdürdüler...

2345 yılının 30 Ağustos'unda ve onu izleyen günlerde Avrupa

gazeteleri, 23 Ağustos tarihinde Barselona'dan akşam saat 6.10'da yola çıkan "2 Numaralı Infernal Mediterrané" treninin esrarengiz şekilde kaybolduğunu sansasyonel bir şekilde duyurdu. Trenin saat 9.15'te geçtiğinin bildirildiği son istasyon, İtalya'daki Ventimiglia İstasyonu olmuştu. Trene ve yolculara sonradan ne olduğu meçhuldü. Her halükârda San Remo'da artık ne o gece ne de izleyen gecelerde görülmemişti. Buna karşın bir kaza da söz konusu olamazdı zira hat üzerinde böyle bir düşünceyi haklı çıkarabilecek en ufak bir ize dahi rastlanılmamıştı. Bütün aramalar ve yapılan soruşturmalar boşa çıkmıştı. "Infernal", Ventimiglia ile San Remo arasında bir yerlerde ardında iz bırakmaksızın, açıklanamaz bir biçimde kaybolup gitmişti.

Çılgın Tren
(Demiryolu Efsanesi)

Horsk İstasyonu'na hararetli bir hareketlilik hâkimdi; bayram arifesiydi, birkaç günlük tatilin öncesi, hayalleri süsleyen bir zaman dilimi. Peron, gelenler ve gidenlerle bir karınca yuvasını andırıyordu. Heyecanlı kadın yüzleri bir parlayıp bir sönüyor, şapkaların rengârenk kurdeleleri havalarda uçuşuyor, yolculuk için omuzlara alınmış şallar birbirlerine karışıyordu; şurada kalabalığın ortasına bir silindir misali ite kaka giren bir boylu poslu beyzade, beri yanı cüppesiyle karartan bir rahip; biraz ileride kemerlerin altı asker çantalarının kalabalığıyla mora boyanıyor, yanlarını boz renge bürüyordu işçi tulumları.

Coşkulu bir hayat kaynaşıyor ve garın haddinden fazla dar çerçevesine sığamayıp bir uğultuyla dışarıya taşıyordu. Yolcuların kaotik konuşmaları, hamalların bağırış çağırışları, düdük sesleri, lokomotiflerin dışarı bıraktığı buharların tıslaması, içinde kaybolunan, ufalmış, sağırlaşmış benliğin yükselsin, havalarda salınsın, başı dönsün diye devasa tabiatın dalgalarına bırakıldığı baş döndürücü bir senfoniye akıyorlardı...

Görevliler harıl harıl çalışmaktaydılar. Emirler veren, dalgın yolcuları rayların üzerinden çekip alan, hareket eden trenleri zeki ve uyanık gözlerle takip eden hareket memurlarının kırmızı kepleri, her an bu karmaşanın bir şurasında bir burasında, bir bakmışsın biraz ötede göze çarpıyordu. Kondüktörler, uzun vagon sıralarını

telaşlı adımlarla geçerek aralıksız koşturuyorlar; başmanevracılar –istasyon pilotları–, kısa ama işaret boruları kadar net komutları, yani hareket emirlerini yerine getiriyorlardı. Her şey canlı, saniyesi saniyesine, dakikası dakikasına hesaplanmış bir tempoda ilerliyordu; herkesin gözü, gayriihtiyarı olarak yukarıdaki saatin çift katranı üzerindeki zamanı kontrol ediyordu.

Ama sakin bir izleyici bir kenarda durup bakacak olsa, kısacık bir gözlemden sonra görünürdeki bu sözde düzene karşıt bir şeyin varlığını hemencecik sezebilirdi. Yürütülen işlerin yasa maddeleri ve gelenekle norm halini almış akışına sanki bir şey gizlice girmiş; kutsanmış hareketin önüne belirsiz olmasına belirsiz, ama önemli bir engel dikilmiş gibiydi.

İnsanların olağanüstü sinirli hareketlerinde, huzursuzca bakınan gözlerinde, yüzlerindeki sanki bir şeyler bekliyormuş ifadesinde görülüyordu bu. O âna kadar kusursuz işleyen bir organizmada sanki bir şeyler bozulmuştu. Yüzlerce dala ayrılmış atardamarlarında sanki hastalıklı, şaşırtıcı bir akım dolanıyor ve yarı bilinçli parıldamalar halinde yüzeye sızıyordu.

Demiryolcuların gayretinde, mükemmel işleyen bir mekanizmaya gizlice girmiş bir esrarengiz kargaşalığın üstesinden gelme isteği çok belirgindi. İnsanın sinirini bozan bu karabasanı zorla boğmak, otomatikleşme derecesinde ideal iş düzenini, çalışmanın yorucu olmasına yorucu ama güvenli dengesini koruyabilmek için herkes çırpınıyordu.

Sonuçta bu onların alanı, onca gayretli uygulama yılları ekip biçtikleri "bölgeleri", *par excellence** havada karada her şeyini biliyoruz sandıkları bir sahaydı. Yani bu tür bir işin, onlar için giz diye hiçbir şeyin olmadığı, hiçbir şeyin karanlıkta kalmayacağı, temsilcisi oldukları bu uğraş alanının karmakarışık görevler ağının yegâne unsurları olarak onları şaşırtabilecek herhangi bir esrarın bulunmadığı bir uğraş alanın temsilcileriydi. Yıllardır her şey hesaplanmış, tartıl-

* (Fr.) Bu bağlamda "kelimenin tam anlamıyla" şeklinde çevrilebilir. *–çn*

mış, ölçülüp biçilmişti; karışık da olsa, hiçbir şey yoktu ki insanın aklını aşsın, her yerde sürprizlere yer bırakmayan bir ölçü tamlığı, tekrarlayıp duran, peşinen hesaplanmış hadiselerin düzeni vardı!

Huzur ve tam güvenlik sağlanması gereken yolcu kalabalıklarına karşı sorumlu olduklarını hissederlerdi.

Ama şimdi içlerindeki bu güvensizlik, sanki seyircilerine de sirayet ediyor ve onlardan yayılan bir sinirlilik dalgasıyla yolcuları belirsiz yönlere akıp giden akıntılara bölüyordu.

Bari adına "kaza" denilen, aslına bakılırsa öngörülemese de, sonradan, yani gerçekleşme ânından sonra, öncesinde ne olmuş olduğuna bakılarak bir sonucun çıkarılabileceği bir şey olsaydı; bu mesleğin erbabı olarak onlar da bir kazanın karşısında herhalde çaresiz kalır ama umutsuzluğa düşmezlerdi. Ama şimdi söz konusu olan şey tamamen başka bir şeydi.

Kimera gibi ne yapacağı hesaplanamaz, delilik gibi kaprisli bir şey ortaya çıkmış ve olayların temayül halini almış düzenini bir kalemde silip atmıştı.

Yani kendileri karşısında da, bu meslekten olmayanlar karşısında da bir utanç duyuyorlardı.

İçinde bulundukları bu durumda öncelikle "meselenin" yayılmaması, "geniş kitlelerin" bu işten haberinin olmaması önemliydi; bu "tuhaf hikâyenin" gazetelere düşmemesi, her ne pahasına olursa olsun bir "skandal"dan sakınmak için elden gelen bütün çabayı göstermek gerekiyordu.

O âna kadar konu bir biçimde sır olarak saklanabilmiş; bir mucize eseri, sadece bununla ilgili olan dar bir grubun içerisinde tutulabilmişti. Ender rastlanılan bir durum içindeki bu insanları tam bir dayanışma birleştiriyordu: Susuyorlardı. Aralarında anlaşmayı kolaylaştıran tek şey anlamlı bakışlar, özel bazı hareketler ve seçilmiş kelimelerle oynanan kelime oyunlarıydı. "Seyirciler" o âna kadar bu konuda hiçbir şey bilmiyorlardı. Ama personelin huzursuzluğu, çalışanların sinirliliği, bir "karabasan" ekimi için uygun bir toprak hazırlayarak, yavaş yavaş onlara da geçiyordu.

"Mesele" hakikaten tuhaf, hakikaten esrarlıydı.

Devlet demiryollarında bir süredir garip bir tren peyda olmuştu ki bilinen kayıtlarda yoktu, sefere sokulmuş lokomotiflerden değildi; yani tek kelimeyle kaydı kuydu olmayan bir davetsiz konuktu. Hatta sınıfı ve hangi fabrikadan çıktığı bile tespit edilememişti çünkü her belirişinde görünmesiyle kaybolmasının bir olduğu kısacık süre bu türden bir gözlem yapmaya imkân vermiyordu. Her halükârda, şaşkın seyircilerinin önünde görülmedik bir hıza ulaşarak uçarcasına gittiğine göre, trenler ölçeğinde derecesi yüksek olmalıydı: En azından yıldırım trendi.

Ancak en çok huzursuzluk veren şey, kestirilemez oluşuydu. Davetsiz misafir bir şurada, bir burada beliriyor, demiryolunu güzergâhının uzak bir yerinden durup dururken birdenbire çıkıp geliyor, şeytanca bir uğultuyla raylar üzerinden uçuyor ve uzaklarda gözden yitiyordu; bugün eğer M. istasyonu yakınlarında görüldüyse, ertesi gün W. şehrinin ortasında bomboş bir arazinin orta yerinde ortaya çıkıveriyordu; birkaç gün sonra ise G. durağı civarlarında bekçi kulübesinin yakınlarından göz kamaştırıcı bir cüretle geçip gidiyordu.

İlk anda, bu çılgın trenin mevcut kadroya ait olduğu ve kimliğinin henüz tespit edilememiş olmasının da sadece hareket memurlarının uyuşuklukları ya da hatalarından kaynaklandığı düşünülmüştü. Dolayısıyla soruşturmalar başladı, sonu gelmeyen alarmlar, istasyonlarla karşılıklı konuşmalar ama bunların hiçbiri sonuç getirmedi: Davetsiz konuk, hep en az beklenildiği yerde ortaya çıkarak görevlilerin çabalarıyla açıkça alay ediyordu.

Hiçbir yerde yakalanamıyor, hiçbir yerde durdurulamıyor olması özellikle can sıkıcıydı. Bu amaçla, kelimenin tam anlamıyla son teknoloji olarak kabul edilen, en seçkin lokomotiflerden biriyle birkaç kez girişilen takip, korkunç bir fiyaskoyla sonlanmıştı: Mucizevi tren, hiç durmadan gitme rekoru kırmıştı.

İşte o andan itibaren insanların içini batıl bir endişe ve korkunun bastırdığı sessiz bir öfke sarmaya başladı. Hiç duyulmamış bir

şeydi! Birbirlerini izleyen yıllar boyunca trenler müdürlüklerde düzenlenmiş, bakanlıklarda hazırlanmış, hareket memurluğu tarafından uygulanan, baştan belirli bir plana göre gidip gidip geliyorlardı; yıllarca her şeyi hesaplamak, aşağı yukarı öngörmek, bir "hata" ya da "gözden kaçma" olsa bile bunu tamir etmek, mantığa uygun şekilde açıklamak mümkün olabilmişken, şimdi birdenbire bir davetsiz misafir çıkıp demiryoluna sızıyor, düzeni altüst ediyor, iyi çalışan bir organizmaya düzensizlik ve dağınıklık tohumları ekiyordu.

Neyse ki bu bela şimdiye kadar bir kazaya yol açmamıştı. Genel anlamda bu, ta en başından beri kendini düşündüren bir ayrıntıydı. Girdiği güzergâh her nasılsa her zaman boş oluyordu; bugüne değin bir çarpışmaya yol açmamıştı çılgın. Oysa bu bugün yarın olabilirdi, hele de böyle bir eğilim kendini yavaştan hissettirmeye başlamışken. Bir süre sonra trenin hareketlerinde düzenli seferler yapan meslektaşlarıyla daha yakın bir ilişkiye girme yönünde bir eğiliminin olduğu dehşetle tespit edildi. Başlarda kendiyle öteki trenler arasında büyük mesafeler bırakarak ya da onların önünde ortaya çıkıp çok yakın bir komşuluktan sanki kaçınıyormuş gibi görünse de, son zamanlarda raylarda önündeki trenlerin peşi sıra gittikçe daha kısa zaman aralıklarıyla boy gösterir olmuştu. Bir keresinde O. yolundaki ekspresin yanından şimşek gibi sıyrılıp gitmiş, bir hafta önce ise S. ile F. arasındaki güzergâhta yolcu trenini geçmiş, evvelsi gün ise W.'den gelen ekspresle aynı makasta kafa kafaya gelmekten ancak bir mucize eseri kurtulmuştu.

İstasyon şefleri, trenlerin birbirleri yanından böyle pek alışık olunmadık ve de sadece makinistlerin uyanıklığına ve de demiryolunun çift hat olmasına yorulması gereken bir şekilde kazasız belasız geçtikleri haberlerini aldıkça tir tir titriyorlardı. Bu tür "mucizevi kurtuluşlar" son günlerde çok sık olmaya başlamıştı, ayrıca böyle bir karşılaşmadan kazasız belasız çıkma şansı günden güne görünür şekilde azalmaktaydı.

Davetsiz misafir, sanki manyetik bir çekimle düzenli ve norm altına alınmış olanın içine itilmişçesine, izi sürülen av rolünden çıkıp

faal bir role girmiş; işlerin eski düzenini doğrudan yıkma tehdidi olmaya başlamıştı. Bu hikâye her an korkunç bir biçimde bitebilirdi.

Horsk hareket memurunun bir aydan beri tarifi imkânsız bir keyifsizlik yaşaması da bundandı. "Enerjisinin ve ender rastlanan çalışma azminin" üstlerinde uyandırdığı takdir duygularının bir ifadesi olarak bir yıldan daha kısa bir zaman önce kendisine emanet edilen görev yerini, istenilmeyen bir ziyaret olacağı korkusuyla, ne gece ne gündüz terk etmeden, neredeyse aralıksız tetikteydi. Önemli bir duraktı çünkü birkaç ana demiryolu Horsk İstasyonu'nda kesişiyor ve bütün bir ülke sathının trafiği burada düğümleniyordu.

Özellikle bugün, görülmedik bir yolcu akını olurken, bu gibi gerilimli bir durumda çalışmak iyiden iyiye yorucuydu.

***

Ağırdan ağıra akşam olmaktaydı. Elektrik lambaları ortalığı aydınlatıyor, reflektörler devasa ışıklarını saçıyorlardı. Raylar, makasların yeşil ışığında hüzün verici, kül rengi bir ışıltıyla parıldamaya, demirden yılanların soğuk çizgileriyle kıvrım kıvrım kıvrılmaya başlamışlardı. Alacakaranlığın şurasında burasında kondüktörün soluk idare lambasının ışığı titreşiyor, bekçi sinyali yanıp sönüyordu. İstasyon imi uzaklardaki karanlığa, ta istasyonun ardında, artık fenerlerin zümrüdi ışıklarının söndüğü karanlığa kendi işaretlerini çiziyordu.

İşte, ufuk çizgisinden çıkarken 45 derece bir açı çizip verev bir konum aldı: Brzesko'dan yolcu treni geliyordu.

Lokomotifin kesik kesik soluk alıp verişi, tekerlerin tempolu takırtısı duyuluyor artık, işte burnundaki açık sarı gözlükler görünüyordu. İstasyona girmekteydi...

Açık pencerelerden dışarı sarı çocuk başları, meraklı kadın yüzleri sarkıyor, istasyondakilere selam veren mendiller sallanıyor...

Peronda bekleyen yığın aniden vagonlara yürüyor, her iki taraftan uzatılmış eller kavuşmaya yöneliyor...

Ama sağdan gelen bu gümbürtü de ne böyle?! Sirenlerin havayı

yırtan ürkütücü ıslıkları. Şef, hırıltılı, vahşi bir sesle bir şeyler bağırıyor.

"Geri bas! Geri, kaçın! Buharı geriye ver! Geri! Geri! Uğursuz tren!"

Kalabalık, korkuluklara atılıp büyük bir baskıyla kırıyor onları... Deli gözler, içgüdüsel olarak sağa, görevlilerin olduğu yere kayıyor ve orada Brzesko'dan gelen trenin durduğu hatta olanca hızıyla gelen bir treni geri döndürmek için sallanan fenerlerin spazm halinde, amaçsız bir kudurganlıktaki titreyişlerini görüyor. Düdüklerin fırtınasını acı sinyaller ve insanların cehennemî feryatları bölüyor. Hiç beklenmedik lokomotif delice bir hızla yaklaşmaktadır; dev gibi yeşil gözleri karanlığı korkunç bakışlarla parçalıyor, koskocaman pistonları masalsı, delice bir kusursuzlukla dönüp dönüp duruyor...

Binlerce göğüsten berbat bir korkuyla, dipsiz bir panikle çıkan tek bir büyük haykırış:

"O! Deli tren! Çılgın! Aşağıya! İmdat! Aşağıya inin! Öleceğiz! İmdat! Öleceğiz!"

Dev gibi, kapkara bir kütle, yere serilmiş bedenler üzerinden uçup geçiyor; kül renginde, sisli, üzerine dışarıya ateş etmek için oyuklar açılmış bir kütle; bu oyuklardan esip gelen şeytanca bir cereyan hissediliyor, deli gibi çarpan pencere jaluzilerinin takırtısı duyuluyor, yolcularının hortlak yüzleri görülüyor...

Tam da o an garip bir şey oluyor. Delirmiş tren artık gelip yetiştiği arkadaşını ezip geçmek yerine, onun içerisinden bir sis gibi geçiyor; iki vagon sırasının birbiri içine nasıl girdiği, vagon duvarlarının hiç ses çıkarmaksızın birbirlerine nasıl sürtündüğü, tekerlek dişli ve dingillerinin bir paradoksal eriyik içinde birbirlerine nasıl nüfuz ettiği sadece bir an görülüyor; sonra, beklenmedik misafir, bir şimşek kudurganlığıyla duran trenin organizması içinden geçip kayboluyor ve diğer tarafta tarlalarda bir yerlerde dağılıp gidiyor. Sessizlik...

İstasyonun önündeki hatta kılına dahi zarar gelmemiş Brzesko treni sakin sakin duruyor. Etrafında sınırsız, dipsiz bir sessizlik. Sa-

dece uzaklardaki çayırlıktan kısık kısık gelen çekirge sesleri, sadece yukarıdaki tellerden homurtuyla akıp giden telgraf sesi...

Perondaki insanlar, görevliler, memurlar, bir uykudan uyanmışçasına gözlerini ovuşturuyor ve şaşkın şaşkın birbirlerine bakıyorlar: Bu bir gerçek miydi yoksa kötü bir düş mü?

Ağır ağır bütün bakışlar, ortak bir hareketle dönüp Brzesko treni üzerine yoğunlaşıyor. Tren hâlâ sessiz ve suskun duruyor. Sadece içeride yakılmış lambalar sabit, sakin bir ışıkla yanıyor; sadece pencerelerde perdeleri hafiften oynatan bir esinti.

Vagonlarda mezar sessizliği; inen kimse yok, pencereden sarkıp bakan kimse yok. Pencerelerin aydınlatılmış dört köşesi içinde yolcular görülüyor: erkekler, kadınlar ve çocuklar; hepsi sağ salim, hiç zarar görmemişler; en ufak bir yara almış kimse yok. Ama durumları garip şekilde esrarlı...

Herkes ayakta, yüzleri dehşet treninin kaybolduğu yere dönük; bir korkunç güç bu insanları tek bir yöne yapıştırmış ve dilsiz bir şaşkınlığın içinde tutuyor; bir güçlü dalga, bir ruh yığınını bölüp geçmiş ve bir örnek bölmüş; öne uzatılmış eller bilinmeyen, mutlaka uzak bir hedefi gösteriyor; kendi önlerine doğru uzanmış bedenler; baş döndürücü uzaklara, ötelerde bir yerdeki sisli bir diyara doğru yönelen eğik gövdeler; sonra gözler... Delice bir korkuyla ve... *hayranlıkla* donuklaşmış gözler sınırsız bir boşluğa batıp gidiyorlar...

Öyle duruyor ve susuyorlar; kas oynamıyor, göz kırpılmıyor. Öyle duruyor ve susuyorlar...

Çünkü onların içinden tuhaf bir esinti esip geçti, çünkü onlara büyük bir uyanış değip geçti çünkü artık onlar birer... *deli*...

Sonra güçlü ve bildik, güvenli gündelik yaşama sarılmış sesler işitildi; sağlıklı bir göğse vuran kalp gibi yumuşak vuruşlar, alışkanlığın tempolu tınıları, yıllardan bu yana aynı sesleri veren...

"Bim-bam..." Ve bir ara, "bim-bam... bim-bam..." Sinyal sesleri geliyordu...

Kör Yol

Güzün geç bir zamanı Gron'a doğru giden yolcu treni tıkış tıkış, kompartımanlar ağzına kadar dolu, içerdeki hava ağır, sıcaktı. Yer eksikliğinden ötürü sınıf farklılıkları silinmiş, erken gelen yeri kapar hesabı, neresi boşsa oraya oturuluyor, neresi uygunsa orada ayakta duruluyordu. Kafaların kargaşasının üzerindeki lambalar bulanık, loş ışıklarını vagon tavanlarından akıtarak bezgin suratları, ekşimiş profilleri sarıyorlardı. Ekşi kokulu bir buğuyla bir tütün bulutu yükseliyor, koridorda upuzun, mora çalan bir sicim gibi uzayıp pencere yarıklarında sis yumaklarına dönüyordu. Tekerlerin tekdüze ritmi bir uyku hali vermekte, monoton tıkırtısıyla vagonlara yayılan tatlı uyku halini güçlendirmekteydi. Tak-tak-tak... Tak-tak-tak...

Bu havaya kendini kaptırmamış tek vagon, III. sınıfta, sondan beşinci vagondu, buradakiler konuşkandı, dinçti, canlıydı. Yolcuların dikkati, sözlerini renkli ve çok açıklayıcı el kol hareketleriyle vurgulayarak hararetle bir şeyler anlatan, düşük rütbeden bir demiryolcu üniforması giyinmiş, ufak tefek, kambur bir adamcağızın üzerindeydi. Etrafına toplanmış dinleyicileri gözlerini ondan ayırmıyorlardı; anlattıklarını daha iyi duyabilmek için bazıları, uzak yerlerinden kalkıp ta orta sıraya yaklaşmışlardı; yan kompartımandaki birkaç meraklı da kafalarını kapıdan uzatmış dinliyordu.

Demiryolcu anlatıyordu. Vagon sıçramalarıyla titreyen lambanın ışığında bembeyaz saçların fırtınası içindeki büyük, biçimsiz kafası, tuhaf bir ritimle sallanmaktaydı. Burun çizgisinin düzensiz bir biçimde ikiye ayırdığı geniş suratı önce soluyor, sonra kanının fırtınalı ritmiyle erguvana boyanıyordu: Bir fanatiğin biricik, yegâne,

tutkulu yüzü. Oradakiler üzerinde dalgınlık içinde kayan gözleri inatçı, yıllardan bu yana soğurulmuş bir düşüncenin ateşiyle alev alev yanıyordu. Bu adamın güzel göründüğü anlar da vardı. Bazen sanki kamburu ve biçimsiz yüz hatları yok olmuş gibi geliyor, esin sarhoşu gözleri bir safir parlaklığına bürünüyor ve kamburun görünüşü soylu, insanı alıp beraberinde sürükleyici bir tutkuyla soluk alıp veriyordu. Ama bir an sonra bu değişim kayboluyor, dağılıp gidiyordu ve dinleyiciler ortasında yine demiryolcu gömleği giyinmiş, ilgi çekici ama felaket çirkin bir anlatıcı oturuyordu.

Profesör Ryszpans, zayıf, uzun boylu, kül rengi bir giysileri içinde ve gözünde tek camlı gözlüğüyle herkesin kulak kesildiği kompartımandan sessiz sedasız geçerken birden duruverdi ve dikkatle konuşan adama baktı. Bir şey onu düşündürmüştü; kamburun ağzından dökülen bir söz onu olduğu yere çivilemişti. Demir bölme duvarına dirseğini dayadı, gözlüğünü gözüne sıkıştırıp dinlemeye koyuldu.

"Evet, efendim," diyordu demiryolcu, "demiryollarındaki esrarengiz hadiseler son zamanlarda artıyor. Öyle görünüyor ki bütün bunların bir hedefi var, bir şeyi hedefliyor, elbette, amansız bir tutarlılıkla."

Bir an sustu, piposundan bir nefes çekip konuştu:

"Peki, saygıdeğer misafirlerimiz arasında 'kahkaha vagonunu' işiten var mı?

"Aslında," diye söze karıştı profesör, "bir yıl önce buna dair bir şeyler okumuştum gazetelerde ama söyle bir göz ucuyla, öyle pek de bir önem vermeden; gazeteci dedikodusunu andırıyordu."

"Ah, nerede, beyim, nerede!" Yeni dinleyicisinin tarafına dönen demiryolcu, şiddetle karşı çıktı. "Keşke dedikodu olsa! Hakikatin ta kendisi, görgü şahitlerinin ifadeleriyle kanıtlanmış bir vaka. O vagonda seyahat etmiş insanlarla bizzat konuştum. Bu yolculuktan dolayı hepsi bir hafta geçmeden hasta oluyordu."

"Lütfen ayrıntısıyla anlatın," diyen birkaç ses işitildi. "İlginç hikâyeymiş!"

"Sadece ilginç olsa neyse, eğlenceli de," diyerek düzeltti kam-

bur, aslan yelelerini sallayarak. "İşte, kısa tarafından, bundan bir yıl önce muzip bir vagon, güvenilir, ciddi meslektaşları arasına sızıp iki haftayı aşkın bir süre insanları neşelendirip canlarından bezdirerek demiryollarını kasıp kavurdu. Lakin muzipliği, şüphe çekici bir muziplikti, bazen sanki kötülüğüne yapılıyor gibiydi. Vagona kim binerse binsin, kendini hemen, yerini kısa sürede coşkulu bir neşeye bırakacak keyifli bir havaya kaptırıyordu. Gülme gazı verilmiş gibi, insanlar ortada hiçbir neden yokken durup durup gülüyor, karınlarını tuta tuta gülüyor, gözlerinden yaş gelene kadar gülmekten yerlere yatıyorlardı, sonuç itibariyle gülmek hastalık nöbeti gibi tehlikeli bir hal alıyordu: Yolcular, şeytani bir mutluluğun gözyaşlarıyla çıkışı olmayan çırpınışlar içinde iki büklüm oluyor, hayvan sürüsü gibi böğürerek ağızlarından salyalar saçıyorlardı. Aksi takdirde gülmekten çatlayıp ölecekler korkusu hâsıl olunca da, bu mutlu mutsuzlardan bazısını birkaç istasyonda bir vagondan indirmek gerekiyordu."

"Peki yetkililerin buna tepkisi neydi?" diye sormuştu, söze verilen aradan faydalanarak, tıknaz, profilden enerjik bir görünüme sahip mühendis Znieslawski.

"Beyler ilk anda, bir yolcunun diğerlerine bulaştırdığı psikolojik bir salgının söz konusu olduğunu düşündüler. Ama benzer hadiseler her gün tekrar etmeye başlayınca ve bu hep aynı vagonda olunca, demiryolları doktorlarından biri dâhiyane bir fikir attı ortaya. Vagonun bir yerlerinde, *bacillus ridiculentus* ya da *bacillus gelastacus primitivus** adını taktığı bir bakteri var deyip hastalıklı treni derhal dezenfekte ettirdi.

"Ha, ha, ha!" Hemen yanda oturan, konuya mesleki bir ilgi duyan Doktor W.'nin kahkahası, eşsiz hatibin tam kulağın dibinde patladı. "Merak ediyorum da acaba hangi dezenfektanı kullandı, lizol müydü yoksa karbol mü?"

* (Lat.) Gülme basili; doktor terminolojisinden esinlenmeyle yapılmış bir mizahi adlandırma. *–çn*

"Tutturamadınız, beyim, hiçbiri değil. Vagonun üzerine tavanından raylara varıncaya dek özel, bahsettiğim doktor tarafından sadece bu işe özel hazırlanan bir preparat döküldü; mucidi buna *lacrima tristis* adını vermişti, sizin anlayacağınız 'bir mutsuzun gözyaşları.'"

"Hi, hi, hi!" diye kıkırdadı köşede oturan hanımefendi. "Âlem adamsınız! Hi, hi, hi! Mutsuzun gözyaşları demek!"

"Evet, hanımefendiciğim," diye sözüne devam etti istifini bozmayan kambur, "hastalığı iyi edilen vagonun yeniden sefere konulmasından kısa süre sonra birkaç kişi vagonda tabancayla intihar etti. Böyle deneylerin acısı çıkar." Sözlerini bitirdi, kafasını hüzünle sallayarak. "Bu gibi hallerde aşırılık iyi değildir."

Bir an sessizlik kapladı kompartımanı.

"Bundan birkaç ay sonra," diye konuşmaya girişti yine görevli, "tekrar söylentiler yayıldı tüm yurda, bu kez, galiba bu yeni felaketin kurbanlarından olan bir filoloğun adlandırdığı şekliyle, 'transformasyon treni' *carrus transformans* dedikleri bir trenin ortaya çıktığı ikazı yapılıyordu. Bir gün, hepsi de aynı lanet vagonda seyahat eden yolculardan birkaçının dış görünümünde garip değişiklikler fark edilmişti. Misal, bir aileyle onları garda bekleyen tanıdıkları, trenden inenler, kendilerini samimiyetle karşılayanların bekledikleri kişiler olduklarını asla ve kata kabul etmiyorlardı. Güzel, çekici bir esmer, kadın hakim K., kafasında kocaman keliyle ben senin kocanım diye tutturmuş semiz bir beyefendiyi ürküntüyle iterek kendinden uzaklaştırıyordu. Sonra on sekizinde bir genç kız, güzelim sarışın W., "nişanlısı" sıfatıyla elinde bir buket açelyayla karşısına dikilen, saçında kır düşmedik yeri kalmamış, gut hastası bir ihtiyar onu kucaklayıp dururken kramplar geçiriyordu. Ama mesela yaşı geçkince bir hanım olan Avukat Z., hoş bir şaşkınlıkla, kendinden kırk küsur yaş daha genç, temyiz mahkemesi hakimi, güzelim bir delikanlıyı yanında koca diye buluvermişti.

"Şehirde bu havadis acayip gürültü kopardı; başka hiçbir şey değil, sadece ve sadece bu tuhaf dönüşümler konuşuluyordu. Bir ay

sonra ise yeni bir sansasyon oldu: Büyülenmiş beyler ve hanımlar, kaderin onlara yazdığı dış görünümlerine dönerek ağırdan ağıra önceki hallerini geri kazanıyorlardı."

"Bu sefer neyle dezenfekte ettiler vagonu?" diye ilgiyle sordu bir kadın.

"Hiçbir şeyle, hanımefendiciğim, hiçbir şeyle, bu sefer o tedbirlerden vazgeçildi. Tabii ki de idare, vagona özel bir ihtimam göstermedi değil, hele de onun sayesinde demiryolunun görülmedik şekilde kâr yapacağı ortaya çıktığında. Hatta ve hatta, yeni vagon için özel biletler, yani transformasyon biletleri bile kesilmeye başlandı. Tabii talep büyük. İlk sırada da dizi dizi yaşlı beyler, çirkin dullar ve evde kalmış kızlar başvurup ısrarla bu vagona bilet istediler. Koca arayan hanımlar, fiyatı kendiliklerinden yükseltiyor, üç katı, dört katı para ödüyor, memurlara, kondüktörlere ve hatta hamallara bile rüşvet veriyorlardı. Vagonun içinde, vagonun önünde, yanında çok kez kanlı mücadelelere varan dramatik sahneler yaşanıyordu. Bu dövüşlerin birinde yaşı geçkin birkaç kadın ruhunu teslim etti. Ama bu musibet, gençleşme tutkusunun ateşini söndürmemişti, katliam devam ediyordu. Sonunda bütün bu kavgaya mucizevi treninin kendisi son verdi, insanları iki hafta dönüştürdükten sonra tren, birdenbire bu tuhaf gücünü yitirdi. İstasyonlar normal bir görünüm kazanmışlardı, ihtiraslı yaşlı kadın ve erkek grupları ise yuvalarının sessizliğine, kendi kuytu köşeciklerine çekilip gitti."

Sustu ve öyküde anlatılan üzerine hararetli konuşmalar, gülüşmeler ve şakalar içerisinde gizli gizli süzülüp çıktı *coupé*'den.

Ryszpans bir gölge gibi izledi onu. Gömleği dirsek yerlerinden iplerle yamanmış, kendini ortalama bir aydından daha düzgün ifade edebilen bu demiryolcu, epey ilgisini uyandırmıştı, bir şey ona doğru çekiyordu, esrarengiz bir sempati dalgası bu kendine has engelliden yana itmekteydi onu.

I. sınıf koridorunda elini hafifçe omzuna koydu:

"Affedersiniz. Birkaç kelime konuşabilir miyiz?

Kambur halinden memnun gülümsedi.

"Elbette. Hatta size rahat konuşabileceğimiz bir yer de gösterirm. Bu vagonu avucumun içi gibi bilirim."

Ve profesörü peşinden sürükleyip sola, kompartıman duvarının kesilip sahanlığa açılan bir koridora dönüştüğü yere döndü. Orada istisnai şekilde hiç kimseler yoktu. Demiryolcu, yol arkadaşına son *coupé*'yi kapatan duvarı gösterdi.

"Şu yukarıdaki küçük sürgüyü görüyor musunuz? Gizlenmiş bir kilittir, demiryollarının önemli şahsiyetleri için istisnai durumlarda kullanılan bir zula. Şimdi iyice göreceğiz."

Sürgüyü çekti, cebinden kondüktör anahtarını çıkartı, deliğe sokup döndürdü. Çelik perde, ardında ufacık, zevkli döşenmiş bir vagonu görünür kılarak, yukarı doğru kolayca katlanıverdi.

"Buyurun," diyerek içeri davet etti demiryolcu.

Bir saniye sonra koltukların artık yumuşacık, yünle doldurulmuş minderlerine kurulmuş, yeniden kapanan çelik perdeyle trenin seslerinden ve sıkışıklığından kopmuşlardı.

Görevli, profesöre yüzünde bir beklenti ifadesiyle bakıyordu. Ryszpans sorusunu sormakta acele etmedi. Alnını sıvazladı, tek camlı gözlüğünü gözüne iyice oturttu, düşüncelere dalıp gitti. Ancak ondan sonra, yol arkadaşının yüzüne bakmadan konuşmaya başladı:

"Anlattığınız olayların mizahi yanı ile bunların öncesinde yaptığınız önemli açıklama arasındaki zıtlık beni çarptı. Hatırladığım kadarıyla, son zamanlarda demiryollarında sanki bir amacı hedefliyor gibi görünen esrarengiz olayların yaşandığını söylemiştiniz. Eğer sözlerinizin vurgusunu iyi anlamışsam, ciddi konuşuyordunuz; bu gizli amaçları çok önemli, hatta dönüm noktası niteliğinde bulduğunuz izlenimine kapılmamak zordu..."

Kamburun yüzünde esrarlı bir gülümseme belirdi:

"Yanılmamışsınız... O 'neşeli' olayları alaycı bir meydan okuma, bir provokasyon, daha başka, daha derin başka olaylara giriş olarak, sanki açığa çıkmakta olan, bilinmeyen bir enerjinin güç denemesi gibi anladığımızda zıtlık ortadan kalkacaktır."

"All right!" dedi tiz bir sesle profesör. *"Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas.** Böyle bir şey olduğunu tahmin etmiştim. Aksi olsaydı, bu konuşmayı yapmazdım."

"Az sayıdaki istisnalardan birisiniz, şimdiye dek trende bu hikâyelerin etkisi altında çok fazla kalan ve bunların doğurduğu sonuçların labirentine benimle girmeye hazır olduklarını beyan eden sadece sekiz kişi buldum. Sizinle birlikte yeni bir gönüllü daha mı kazanıyorum?"

"Bana borçlu olduğunuz açıklamaların derecesine, niteliğine bağlı."

"Elbette. Zaten bunun için buradayım. İlk bilmeniz gereken, bu esrarlı trenlerin demiryollarına doğrudan *kör yoldan* girmiş olmaları."

"Anlamı ne bunun?

"Anlamı, sefere sokulmadan önce uzun bir süre *kör yolda* dinlendirilmiş ve onun özel havasını solumaları."

"Anlamıyorum. Her şeyden önce, nedir ki kör yol?

"Tali yol, hor görülen bir ray uzantısı, demiryolunun 50-100 m arasında bir alana yayılmış, çıkışsız, gelişi olup da gidişi olmayan, önü suni bir tepeyle ve sınır rampasıyla kapanmış, yapayalnız bir dalı. Yeşil bir ağacın kuru dalı gibi, kesilmiş bir koldan geri kalan parça gibi..."

Demiryolcunun sözlerinden derin, acılı bir şiir akıyordu. Profesör ona şaşkın şaşkın bakmaktaydı.

"Dört yanı bakımsızlık. Paslanmış rayları otlar kaplamış, gür yaban otları, mandagözü, deve kulağı, ısırgan ve zehirliler. Kenarda bir yana düşmüş köhne makas, üzerinde kırık camıyla bir fener ki geceleri kimse için yakılmaz. Ne diye yakılsın ki? Zaten hat kapalı, gidip gideceğin en fazla 100 m yol. Hemen yakınlarındaki hatlarda ha babam de babam gelip giden lokomotifler, orada hayat var, demiryolunun atardamarları orada atıyor. Buradaysa ebedi sessizlik. Belki

---

* (Fr.) "Yücelikle gülünçlük arasında bir adım mesafe vardır." *—çn*

bazen yolunu şaşırmış bir manevra lokomotifi, bazen tekerlerini gönülsüz gönülsüz döndürerek manevra yapan bir vagon, sonra çoğu zaman yollarda harap olup uzun bir dinlenme için buraya çekilen bir vagon, üzerinde tekerleklerini ağır ağır, tembelce çevirerek gelir, orada aylarca ya da yıllarca durur. Çürüyen çatısına bir kuş yuva yapar, yavrularını orada besler, köprüyle arasındaki açıklığa otlar saldırır, söğüt dalları fışkırır. Bozuk bir semafor yerinden çıkmış kollarını rayların kızıl şeridi üzerine sarkıtır ve bir harabenin hüznünü kutsar..."

Demiryolcunun sesi çatallaşmıştı. Profesör, onun duygulandığını hissetti; anlattıklarındaki lirizm hem şaşırtıyor hem de ele geçiriyordu. Ama niyeydi bu dokunaklı ton?

"Hissettim," dedi bir süre sonra. "Kör yolun şiirini içimde hissettim ama bu durumun bahsettiğiniz o olaylara nasıl yol açabileceğini anlayamıyorum."

"Bu şiirden," diyerek açıklamaya girişti kambur, "derin bir özlem esiyor. Bitimsiz uzaklara duyulan bir özlem, onlara ulaşan yolun bir sınır tepesiyle kapandığı, rampanın tahtasıyla çivilendiği ötelere duyulan özlem. Hemen yanı başında trenler engin, güzelim bir dünyaya doludizgin basıp giderken, burada bir sınır, üzerini otlar basmış bir tepe. *Engellenmişliğin özlemi*. Anlıyor musunuz? Dindirilme umudu olmayan bir özlem hor görü doğurur ve kendiyle beslenir. Arzuların gücüyle mutlu gerçekliği, imtiyazlıların gerçekliğini aşıp geçinceye dek... Gizli güçler burada doğar, yıllarca hayata geçirilememiş kuvvetler toplanır. Bir doğal afet halinde patlamayacaklarını kim bilir? İşte o zaman gündelik yaşantıyı aşacak, gerçeklikten daha yüksek, daha güzel işler yapacaklardır. *Onun ötesine uzanacaklar...*"

"Bu demiryolu hattının nerede olduğunu bilmem mümkün mü acaba? Zannederim, belirli bir hattan bahsediyordunuz, değil mi?

"Hıımm," dedi adam gülümseyerek, "bu değişir. Mutlaka biri, çıkış noktasıydı. Ama her istasyonda her yer kör hatlarla doludur. Belki şu, belki de bu."

"Evet ama benim bilmek istediğim o tek olan, hani o vagonların sefere çıktıkları hat."

Kambur sabırsızlıkla kafasını çevirdi.

"Birbirimizi anlamıyoruz. Belki de o esrarengiz yol her yerde bulunabilir, kim bilir? Sadece onu aramayı bilmek, izini sürmeyi, onu yakalamayı, üzerinden gitmeyi, gidişinizi üzerindeki teker izlerine uydurmayı bilmek gerekir. Ki bunları bugüne kadar da bir tek kişi başarabilmiştir."

Ara verip profesörün menekşe parıltısıyla parıldayan gözlerinin derinine baktı.

"Kim?" diye sordu beriki otomatiğe bağlanmış gibi.

"Yol bekçisi Wior. Wawrzyniec Wior, kambur, doğa tarafından ezilmiş yol bekçisi, bugün kör demiryollarının kralı, onların hüzünlü, kurtulmayı özleyen ruhlarıdır."

"Anladım," diye fısıldadı Ryszpans.

"Bekçi Wior," diyerek sözlerini tamamlıyordu demiryolcu, "bir vakitlerin âlimi, düşünürü, filozofu; hor görülen raylar arasına kaderin bir oyunuyla fırlatılıp atılmış, unutulmuş demiryolu hatlarının gönüllü bekçisi, insanlar arasında bir aşırı..."

Ayağa kalkıp çıkışa yanaştılar. Ryszpans elini uzattı ona.

"Kabul," dedi güçlü bir sesle.

Kapı açıldı, koridora çıktılar.

"Tez zamanda görüşmek üzere," diyerek onunla vedalaştı kambur. "Yeni ruhlar avlamaya gidiyorum. Önümde sadece üç vagon kaldı...

Ve geçiş sahanlığının kapısında gözden kayboldu.

Profesör düşünceler içerisinde pencereye yanaştı, bir sigara çıkarttı ve yaktı.

Dışarıya karanlık hâkimdi. Sadece lambaların pencere dörtgenlerinden dışarıya bakan ışıkları, kısa bir an aydınlatıp sonra kararta rak toprak set eğimleri üzerinden hızla kayıyorlardı: Tren, bomboş çayırlardan, otlaklardan geçmekteydi...

Bir adam, profesörün yanına yaklaşıp "ateş" istedi, Ryszpans

sigarasının külünü silkeleyip nazik bir hareketle onu adama uzattı.

"Teşekkürler. Ben, mühendis Znieslawski," diye tanıttı kendini beriki.

Aralarında bir sohbet başladı.

"Sanki birden tren boşaldı, siz de fark ettiniz mi?" diye sordu mühendis, etrafa göz gezdirirken. "Koridor tamamen boş. İki kompartımana göz attım, bir hayli yer olduğunu memnuniyetle söyleyebilirim."

"Başka vagonlarda durumun nasıl olduğunu merak ediyorum," diyerek konuyu devam ettirdi Ryszpans.

"Gidip bakarız!"

Böylece trenin sonuna doğru birkaç vagon geçtiler. Nasılsa her yerde yolcu sayısının epey bir azaldığını gördüler.

"Garip," diye konuştu profesör. "Daha yarım saat evvel korkunç bir kalabalık vardı, bu kısa zaman için tren ancak bir sefer durdu."

"Hakikaten," diyerek bunu onayladı Znieslawski. "Demek ki onca insan o zaman indi. Tek bir istasyona, üstelikte önemsiz bir istasyona bunca rağbet olması esrarengiz bir şey."

II. sınıfın sıralarından birine oturdular. Pencere yanında iki erkek kısık sesle konuşuyordu. Konuşmalarından bölük pörçük bir şeyler yakalıyorlardı:

"Biliyor musunuz?" diye konuşuyordu yolculardan memur görünüşlü olanı. "Sanki bir şey beni bu treni terk etmeye kışkırtıyor."

"Hem de nasıl!" diye yanıt vermişti diğeri. "Beni de öyle. Aptalca bir duygu. Bugün Zaszum'da olmam lazım, üstelik oraya da bilhassa gidiyorum, buna rağmen hemen en yakın istasyonda inip sabah trenini bekleyeceğim. Nasıl bir beyhudelik, nasıl bir zaman kaybı!"

"Ben de sizin yaptığınızı yapacağım, gerçi hiç mi hiç işime gelmiyor ya. Ofise birkaç saat gecikeceğim. Ama başka türlüsünü de yapamam. Bu trende daha fazla gidemem."

"Affedersiniz," diyerek söze karıştı mühendis. "Sizin için onca külfetli olacağı halde, sizi trenden inmeye zorlayan şey ne?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladı memur. "Belirsiz bir duygu."

"Sanki içimizden gelen bir emir," diyerek açıkladı arkadaşı.

"Açıklanamaz bir manevi endişe olmasın sakın?" diye sordu Ryszpans gözlerini biraz kötü kötü kırpıştırarak.

"Belki de," diye yanıt verdi yolcu telaşsız. "Fakat bundan utanmıyorum. Şu an hissettiğim duygu, öyle *sui generis** ki korku diye adlandırmaya alıştığımız o şeyle örtüşmüyor."

Znieslawski, profesöre anlamlı anlamlı baktı.

"Yolumuza devam mı etsek?

Hemen bundan sonra, iyiden iyiye tenhalaşmış III. sınıf vagonundaydılar. Burada, sigara dumanları içinde üç adamla iki kadın oturmuştu. Kadınlardan biri, genç, gürbüz bir kentsoylu olanı, arkadaşına:

"Tuhaf kadın şu Zietulska!" diyordu. "Benimle Zupnik'e gidiyorken, yolun yarısında, gideceğimiz yere 4 mil kala indi trenden."

"Niye indiğini söylemedi mi?" diye soruyordu öteki kadın.

"Söyledi söylemesine ya, bana hakikat gibi gelmedi. Galiba birden içi bir fena mı olmuş ne, artık trende kalamazmış. Tanrı bilir ne olduğunu."

"Hani şurada birkaç bey oturuyordu ya, hani yarın sabah Gron'da felekten nasıl bir gün çalacaklarını bağıra çağıra birbirlerine anlatanlar, onlar da Pytom'da inmediler mi? Turon'u geçmiştik ki birden sessizleştiler ve trende huzursuzca dolanmaya başladılar, sonra da sanki bir şey vagonun dışına döküverdi onları. Aslına bakarsanız, ben de pek iyi hissetmiyorum ya kendimi..."

Komşu vagondaki her iki erkek de telaş ve huzursuzluk havasını sezmişlerdi. İnsanlar, bagaj raflarından yüklerini çekip alıyor, pencerelerden sabırsızlanarak bakınıyor, alt alta üst üste sahanlık çıkışına yığılıyorlardı.

"Ne biçim iş bu?" diyerek homurdandı Ryszpans. "Baştan aşağı seçkin bir tabaka, hepsi de şık beyler ve hanımlar. Ama niçin hepsi

* (Lat.) Nevi şahsına münhasır. –*çn*

de en yakın istasyonda inmek istiyor? Hatırladığım kadarıyla da ıssız bir kasabacıktır orası."

"Hakikaten," diyerek onayladı mühendis. "Drohiczyn tarlanın orta yerinde bir istasyon, fare deliği gibi bir yer. Varsa varsa bir istasyon, bir postane, bir de jandarma karakolu var. Hımm... İlginç! Geceleyin orada ne yapacaklar ki?"

Saatine baktı.

"Saat daha sabaha karşı iki..."

"Hımm, hımmm..." diyerek kafasını çevirdi profesör. "Bir psikoloğun, tren kazalarındaki kayıpları inceledikten sonra ulaştığı sonuçlar aklıma geldi."

"Lütfen söyleyiniz, nasıl sonuçlarmış bunlar?"

"Görece olarak kayıpların tahmin edilebileceğinden çok daha az olduğunu ileri sürmüştü. İstatistik, kazaya uğrayan trenlerin diğerlerine kıyasla hep daha az yolcu taşıdığını gösteriyordu. Anlaşılan insanlar ya tam vaktinde iniyorlar ya da uğursuz trenle yolculuk yapmaktan vazgeçiyorlardı, bazılarını umulmadık bir engel yolculuğa çıkmaktan alıkoyuyordu, bir kısmı ani bir rahatsızlığa ya da uzun süreli bir hastalığa falan yakalanıyordu."

"Anlıyorum," dedi Znieslawski. "Yani her şey gerilime göre çeşit çeşit, bazısında daha zayıf, bazısında daha belirgin renklere bürünen bir kendini koruma içgüdüsüne bağlıymış. Şimdi burada görüp duyduklarınızın da benzer şekilde açıklanabileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Bilmiyorum. Sadece böyle bir benzerlik aklıma geldi. Aslında öyle olsa bile, bu fenomeni gözlemlemek fırsatı doğduğu için mutluyum. Aslına bakılırsa yolculuğumun son durağı olan bir önceki istasyonda inmem lazımdı. Ama gördüğünüz gibi, 'kendi pimpirikliliğim' yüzünden yola devam ediyorum."

"Sizin açınızdan güzel bir şey," diye takdirlerini ifade etti mühendis. "Ben de dayanacak, cepheyi terk etmeyeceğim. Gerçi bir süredir kendimin de özel bir duygu hissettiğimi itiraf etmeliyim: huzursuzluk gibi, gergin bir bekleyiş gibi. Siz bütün bunların tümüyle dışında mısınız?"

"Hayır, değilim," diye mırıldandı usulca profesör. "Haklısınız. Havada bir şey var: Burada tamamen normal değiliz. Ancak bende bunun etkisi, bundan sonra ne olacak, bundan ne çıkacak ilgisiyle kendini belli ediyor."

"O zaman her ikimiz de aynı platformdayız. Hatta sanırım, birkaç yoldaşımız daha var. Wior'un etkisi, gördüğüm kadarıyla, bazı çemberler çizmiş."

Profesörün yüzü irkildi:

"Yani siz de mi tanıyor musunuz onu?"

"Tabii ki. Sizin de onun bir yandaşı olduğunuzu sezdim. Yaşasın *kör yol kardeşliği*."

Mühendisin haykırışını, vagonun fren yapan tekerlerinin gıcırtısı bölmüştü: Tren bir istasyonun önünde durdu. Vagonların açılan kapılarından yolcu kalabalıkları döküldü. İstasyon lambalarının soluk ışığında, Drohiczyn'a bu olağanüstü misafir akınını hayretler içinde seyreden hareket memuru ile tüm istasyonun biricik makasçısının yüzleri görülüyordu.

"Müdür bey," diye ısrarla soruyordu silindir şapkalı şık bir bey. "Burada geceleyecek bir yerler var mıdır?"

"Olursa istasyon binasında yerde olur, saygıdeğer beyim," diye yanıt vermişti makasçı.

"Hanımefendi, geceleme işi zor olacak," diye anlatıyordu şef, kakım kürkleri içindeki bir leydiye.

"Tanrım! Nereye düştük!" diye hayıflanıyordu kalabalık içinde incecik bir kadın sesi.

"Hareket!" diye emri verdi sabırsız memur.

"Hareket, hareket!" diye tekrarladı gecenin karanlığında yarım yamalak sesler.

Tren hareket etti. Ve artık gecenin karanlığına dalarken, pencereden dışarı sarkmış Znieslawski, profesöre peron yakındaki bir grup insanı gösterdi:

"Şu soldakileri, duvarın yanındakileri görüyor musunuz?"

"Elbette, bunlar bizim trenin kondüktörleri."

"Ha, ha, ha!" Bir kahkaha patlattı mühendis. "Profesör Bey, *periculum in mora.** Fareler gemiyi terk ediyor. Kötüye işaret!"

"Ha, ha, ha!" kahkahayla karşılık verdi profesör. "Kondüktörsüz bir tren! Gel keyfim gel vagonlarda!"

"Yani ama," diyerek sakinleştirdi onu Znieslawski. "O kadar da fena değil. İkisi kaldı. Bakın, birisi şu, hani şimdi vagonun kapısını örtmüş olan. İkincisinin ise tren hareket ederken merdiven basamağına sıçrayıp çıktığını görmüştüm."

"Wior'un yandaşlarıdır," diye açıkladı Ryszpans. "Trende kaç kişi kaldığına bakmak iyi olurdu."

Birkaç vagon geçtiler. Vagonlardan birinde, dünyadan elini eteğini çekmiş bir yüz ifadesiyle dualara gömülmüş bir keşiş, bir diğerinde sinekkaydı tıraşlarıyla aktörlere benzeyen iki bey gördüler, birkaç vagonda ise insafsız bir ıssızlık. II. sınıf vagonu boyunca uzanan koridorda ellerinde valizleri birkaç kişi geziniyordu; huzursuz bakan gözleri, telaşlı hareketleri heyecanlı olduklarını gösteriyordu."

"Mutlaka Drohiczyn'da inmek istemişlerdi," diye bir tahmin ortaya attı mühendis. "Ama son anda vazgeçmişler."

"Şimdi ise pişmanlar," diyerek bu sözleri tamamladı Ryszpans.

Tam o an kambur bekçi göründü sahanlıkta. Suratında tehlikeli, şeytani bir gülümseme oynaşıyordu. Peşinde sıraya girmiş, onu izleyen birkaç yolcu. Profesör ve arkadaşının yanından geçerken Wior, onları sanki yakın birer dostu gibi selamladı:

"Gösteri bitti. Lütfen peşimden gelin."

Koridorun girişinde bir kadın çığlığı yankılandı. Erkekler o tarafa bakınca kapının ağzında gözden kaybolan bir yolcu silueti gördüler.

"Atladı mı yoksa düştü mü?" diye soran birkaç ses.

Sanki onların sorularına cevapmış gibi, ikinci bir yolcu daha daldı boşluğun derinliğine, sonra bir üçüncüsü yetişti ona, ardından da vahşi bir kaçış içinde telaşlı grubun tamamı.

* (Lat.) "Tehlikenin eli kulağında!" Acil yardım çağrısı ünlemi. *–çn*

"Delirdiler mi ne?" diye sordu derinlerden bir ses. "Tam sürat giden trenden atlamak, ha? Cık, cık..."

"Anlaşılan toprağa kavuşmak için aceleleri vardı," diye tısladı mühendis.

Ve artık bu olayın üzerinde daha fazla durmadan, bu sefer de bekçinin gözden yittiği kompartımana döndüler. Burada Wior haricinde, ikisi kondüktör ve üçü kadın olmak üzere dokuz kişi buldular. Herkes, gözlerini dikkatle kompartımanın ortasında dikilen kambur bekçiye dikmiş halde, sıralardaki yerini aldı.

"Baylar, bayanlar!" diyerek sözlerine başladı, alev gibi bakışlarını oradakilerin üzerinde gezdirerek. "Benle birlikte sayımız on üç. Uğursuz rakam! Yo... Yanıldım, makinistle birlikte on dört, o da benim adamım. Bir avuç, bir avuç insan, ama bana yeter..."

Bu son sözcükleri yarım sesle, sanki kendi kendisine söyler gibi eklemişti ve bir an için sustu. Sadece rayların gıcırtısı ve vagon tekerlerinin tıkırtısı işitiliyordu.

"Baylar, bayanlar!" diye sözlerini sürdürdü Wior. "O müstesna an nihayet gelmiş bulunmaktadır, uzun yıllardır süren özlemleri dindirme ânı, yabancı, umarsız ya da düşman doğal güçler artık onun organizmasından ayrıldılar. Kör yolun havası ve gücü, buraya artık tamamen hâkim. Biraz sonra bu güç görünür olacak. Kendini yeterince hazır hissetmeyen, zamanı varken geri dönsün, sonra çok geç olabilir. Sağlıklarına sıhhatlerine bir zarar gelmeyecektir, temin ederim. Yollar da, kapılar da açıktır. Öyleyse?" Etrafına araştırır gözlerle baktı. "Kimse caymıyor, öyle mi?"

Buna cevabı, on iki insanın göğsünden hızlı alınıp verilen bir nefesle titreşen, derin bir sessizlik verdi.

Wior muzaffer bir edayla gülümsedi:

"Tamam öyleyse. Herkes burada kendi iradesiyle, kendi rızasıyla kalıyor; bu andan itibaren artık herkes kendi attığı adımdan sorumlu."

Yolcular susuyordu. Huzursuz, harlı bir parıltıyla yanan gözleri

bekçinin yüzünden ayrılmıyordu. Kadınlardan biri aniden isterik şekilde güldü, Wior'un sakin, soğuk bir bakışıyla kesiliverdi bu gülüş. Bekçi, gömlek cebinden üzerinde bir çizim olan dört köşe bir karton çıkardı:

"İşte şimdiye kadar geldiğimiz yol," derken kâğıt üzerinde karaya çalan çift çizgiyi gösteriyordu parmağıyla. "Şurası, sağdaki küçük nokta, biraz evvel geçtiğimiz Drohiczyn; şu ikinci, yukarıdaki nokta ise gideceğimiz Gron, yani bu hattaki son istasyon. Ama artık oraya gitmeyeceğiz, bu menzil artık umurumuzda değil."

Sözlerini burada, yoğun bir dikkatle çizime bakarken kesti. Bir dehşet titremesi almıştı dinleyenleri. Wior'un sözleri, yüreklerine ağır bir şey düşer gibi, sanki kurşun dökülüyor gibi düşüyordu.

"Burada, sağda ise," diye açıklamayı sürdürdü, elini kaydırarak çizimin üzerinde. "Kızıl bir çizgi var. Kırmızı çizgi boyunca, ana hattan gittikçe uzaklaşarak nasıl gittiğini görüyor musunuz? İşte bu *kör hattır.* Bu yola gireceğiz..."

Yine sustu ve bu kan rengi kurdeleyi inceledi.

Dışarıda delice dönen tekerlerin takırtısı duyuluyordu, tren görünür derecede arttırmıştı hızını ve çılgın bir atılganlıkla ilerliyordu. Bekçi yine konuştu:

"O an geldi. Herkes ya oturur bir konum alsın ya da yere yatsın. Evet... Güzel..." Ve talimatını hipnotize olmuş gibi yerine getiren yolcuların üzerinde dikkatli bakışlarını gezdirerek sözlerini bitirdi. "Şimdi başlayabilirim. Hazır olun! Birazdan göreceğiz..."

Sağ elinde çizimi göz hizasında tutarken, birden büyümüş göz bebeklerinin fanatik gücüyle onun içine dalıp gitti bir kez daha... Bir ağaç gibi katılaştı o an, kartonu elinden bıraktı ve kompartımanın orta yerinde sanki donmuş gibi hareketsiz dikildi, gözleri öyle kuvvetle yukarı kalkmışlardı ki sadece göz aklarının kenarı görünüyordu, yüzü taşlaşmış bir ifade kazanmıştı. Birden açık pencereye doğru yürüdü ama tahtadan adımlarla, bir kukla gibi... Alt çerçeve üzerine sanki bir fıçı gibi dayandı, ayaklarını yerden kaldırdı ve

vücudunun yarısını dışarıya çıkardı, bir iğnenin mıknatısa çekildiği gibi öyle kaskatı halde pencerenin dışına uzanmış, çerçeve ekseninde birkaç kez ileri gidip geldi ve pencereyle vagon duvarının kesiştiği yere gelip durdu öylece...

İşte o sıra bir gümbürtü koptu, sanki vagonlar parçalanıyordu, ufalanan demirin gıcırtısı, levhaların, tamponların homurtusu, uğuldayan tekerlerin ve zincirlerin takırtısı yayıldı ortalığa. Ancak kibritlik odun olmaya yarayacak kadar ince ince doğranan sıraların, çarpıp duran kapıların şamatasında, çöken çatı, duvar, zemin cayırtısında, patır patır patlayan boru, kanallar, su tanklarının gümbürtüsü içinde uluyordu umutsuz sireni lokomotifin...

Sonra her şey birdenbire sustu, yerin dibine geçti, dağılıp gitti ve büyük, devasa, sınırsız bir uğultu doldurdu kulakları...

Ve bu uğuldayan süreklilik tüm dünyayı uzun, çok uzun bir zaman sarıp sarmaladı, sanki dünyanın bütün çağlayanları ürkütücü bir şarkı çalıyordu ve sanki dünyanın bütün ağaçları yapraklarının sonsuzluğuyla hışırdıyorlardı... Sonra bu da sustu, dünyanın üzerini karanlığın büyük sessizliği kapladı. Ölü, sağır enginliklere birinin göze görünmez, çok sevecen elleri yayılmıştı da boşluğun kara matem örtülerini okşuyordu sanki. Ve bu yumuşacık dokunuşun altında hafif dalgalar gidip geliyor gibiydi, kısık sesle söylenen ninniler halinde çarpıyorlardı kıyıya ve sallayarak uyutuyorlardı... Tatlı, sessiz bir uykuyla...

***

Bir anda ayılıverdi profesör. Bir yarı bilinçlilik halinde etrafına bakındı, boş bir kompartımanda olduğunu fark etti. Üzerine bir garip yabancılık duygusu çökmüştü; onun dışındaki her şey başka türlü, yeni, alışılması gereken bir şeymiş gibi görünüyordu. Fakat buna garip bir şekilde ayak direyerek ve yavaş yavaş alışabiliyordunuz. Kısacası, nesnelere "bakış ve görüş açısının" tamamen değiştirilmesi gerekiyordu. Ryszpans, kendisini bir millik bir tüneldeki uzun bir

yolculuktan sonra gün ışığına çıkan bir insan gibi hissediyordu. Karanlığın körleştirdiği gözlerini ovuşturdu, görüşünü perdeleyen sisi dağıttı. Hatırlamaya başlamıştı...

Bu şey... Bu şey olmazdan önceki hatıraların soluk resimleri ardı ardına geçiyordu aklından. Bir gümbürtü, çarpma sesi, bütün duyguları ve bilinci dümdüz eden bir çarpışma...

"Bir felaket!" Hayal meyal görüyordu.

Daha dikkatli baktı kendisine, elini yüzünde gezdirdi, alnını sıvazladı ama hiçbir şey yoktu! Tek kan damlası dahi, hiçbir ağrı sızı.

"*Cogito – ergo sum!*"* hükmünü verdi sonunda.

Kompartımanı yürüyüp geçmek istedi. Yerinden kalktı, ayağını kaldırdı ve... yerden birkaç karış havada öylece asılı kaldı.

"Kahretsin!" diye homurdandı şaşırmış halde. "Özgül ağırlığımı mı kaybettim ne? Kendimi tüy kadar hafif hissediyorum."

Ve yukarıya, vagonun ta tavanına yükseliverdi.

"Ama ya ötekilere ne oldu?" diye hatırladı, şaşkınlık içerisinde bir sonraki kompartımana doğru süzülürken.

O an girişte mühendisi gördü ki o da yerden birkaç santimetre havalanmıştı, samimiyetle tokalaştı onunla.

"Merhabalar, beyefendi! Görüyorum ki ağırlık kaideleriyle sizin de işiniz pek tıkırında değil?

"Ya, ne yapalım?" diye iç geçirdi Ryszpans teslimiyet içinde. "Yaralı değil misiniz?

"Tanrı korusun," diyerek sağlığının iyi olduğunun teminatını verdi Znieslawski. "Aslan gibi sıhhatli ve sağlamım. Daha az evvel *uyandım*."

"Özel bir *uyanış*. – Merak ediyorum, acaba neredeyiz?

"Ben de. Öyle görünüyor ki çılgın bir hızla gidiyoruz.

Camdan dışarıya baktılar. "Hiçbir şey yoktu – bir boşluk. Sadece dışarıdan gelen güçlü, serin bir esinti, trenin deli gibi yol aldığını düşündürüyordu."

* (Lat.) "Düşünüyorum, öyleyse varım!" *–çn*

"Garip," diye düşüncesini söyledi Ryszpans. "Kesinlikle hiçbir şey görünmüyor. Yukarısı, aşağısı, karşım hep boşluk."

"Olaya bak! Sanki gündüz çünkü aydınlık ama güneş görünmüyor, üstelik sis de yok. "

"Bir enginlikte yüzüyor gibiyiz. Saat kaçtır ki?"

Saatlerine aynı anda baktılar. Hemen sonra mühendis, gözlerini arkadaşına doğru kaldırdı, onun aynı şeyi söyleyen bakışıyla karşılaştı:

"Hiçbir şey okuyamıyorum. Saatler tek bir dalgalı çizgiye dönüşmüş..."

"İbreler boş yere, hiçbir şey açıklamayan bir hareketle kayıp duruyorlar bunun üzerinde."

"Devam edişin biri diğerinin üzerine devrilen dalgaları, başlangıçsız ve bitimsiz..."

"Zamanın sonu..."

"Bakın!" diye bağırdı birden Znieslawski vagonun karşı duvarını eliyle göstererek. "Duvardan bakınca bizimkilerden birini görüyorum, hani şu münzevi keşiş, hatırladın mı?"

"Evet. Birader Jozef, Karmelit keşişi. Konuşmuştum onunla. Ama bakın o da bizi fark etti, gülümsüyor, bize işaret ediyor. Nasıl da paradoksal alametler bunlar! Bu tahtadan bakıp sanki camdan bakar gibi arka tarafı görüyoruz!"

"Bedenin geçirmezliği hiç olup gitmiş!" diye bir sonuç çıkarmıştı bundan mühendis.

"Öyle görünüyor ki, bedenin geçememezliği desek daha iyi olacak," diye yanıt verdi Ryszpans duvardan geçip öteki vagona süzülürken.

"Hakikaten öyle." Bu sözlere hak verip onu peşi sıra seğirtti Znieslawski.

Birkaç vagon duvarının içinden böylece geçip gittiler ve üçüncüsünde Birader Jozef'i selamladılar.

Karmelit keşişi, "sabah" duasını yeni bitirmiş, ruhu güçlenmişti, buluşmalarına yürekten seviniyordu.

"Tanrının akıl sır ermez işleri!" diyerek derin derin bakan, hayallerin sisiyle kapanmış gözlerini yukarı kaldırdı. "Tuhaf anlar yaşamaktayız. İşte hepimiz mucizevi şekilde uyandırıldık. Ezeli ve ebedi olana şükürler olsun! Gelin, gidip diğer kardeşlerimizle buluşalım."

"Biz sizlerin yanınızdayız," diyen birkaç ses işitildi her yönden ve vagonun duvarlarından geçerek içeri giren on kişi, konuşanların etrafını sardı. Türlü sınıftan ve türlü meslekten insandı bunlar, aralarında bir makinist ve üç de kadın vardı. Hepsinin gözü, iradeleri dışında, birine bakınıyordu, herkes içgüdüsel olarak hissetmişti birinin yokluğunu.

"On üç kişiyiz," diye konuştu zayıf, keskin hatlı genç adam. "Wior Usta'yı göremiyorum.

"Wior Usta gelmeyecek," diye yanıtladı onu Jozef Birader, sanki bir rüyadaymışçasına. "Bekçi Wior'u burada aramayın. Daha derine bakın, kardeşlerim, kendi ruhlarınızdan içeri bakın. Belki onu orada bulacaksınız."

Sustular ve anladılar. Büyük bir huzur yayıldı suratlara, tuhaf bir ışıkla parladılar... ve birbirlerinin ruhlarındakini okudular, bir mucizevi kâhinlikle birbirlerine nüfuz ettiler.

"Kardeşlerim!" diye konuşmaya başladı keşiş. "Biçimlerimiz bize kısa süre için bahşedildi, belki birkaç saniye sonra onları fırlatıp atma zamanı gelecek. O vakit ayrılacağız birbirimizden. Her birimiz kendi yoluna gidecek, asırlardır alnına yazılı olan kaderinin onu sürüklediği yere gidecek, herkes kendi yolundan, öteki tarafta kendisi için hazırladığı alandan yürüyüp gidecek. Zira bizi kardeş ruhların kalabalıkları bekliyor özlemle. Veda vakti gelmeden evvel, öte taraflardan bir ses daha işitin. Şimdi sizlere okuyacağım sözler, dünya zamanına göre bundan on gün evvel yazılmış sözler."

Sözlerini tamamlarken, bir gazetenin sessiz sessiz hışırdayan sayfasını açtı ve derin, etkileyici bir sesle okumaya başladı:

15 Kasım 1950

Esrarengiz Kaza

Zalesna–Gron hattında dün, 14/15 Kasım gecesi, nedenleri henüz aydınlatılamamış, esrarengiz bir kaza meydana geldi. 20 numaralı yolcu treninin gece yarısından sonra saat 2 ila 3 arasında başına ne geldiği bilinmiyor. Kazadan önce garip bir takım belirtiler görülmüş. Yolcular, sanki kendilerine yönelik bir tehlike sezmişçesine, gidecekleri yere daha çok olmasına rağmen, korkunç kazanın olduğu yere gelinmeden evvel istasyonlarda ve duraklarda yığınlar halinde vagonlardan inmişler, istasyon yetkilileri tarafından neden indikleri sorulduğunda, bu tuhaf davranışlarının asıl nedenlerini saklamak ister gibi belirsiz yanıtlar vermişlerdir. Özel bir durum da, yola devam etmek yerine katı cezalar almayı ve hatta işlerinden olmayı göze alan birkaç kondüktörün de görevli oldukları trenden inmesidir, trenin tüm çalışanlarından sadece üç kişi görevlerinin başında kalmıştır. Tren, Drohiczyn İstasyonu'ndan neredeyse tamamen boş ayrılmıştır. İnmekten son anda vazgeçip vagonlara dönen birkaç kararsız yolcu, çeyrek saat sonra hareket halindeki trenden boş araziye atlamıştır. Atlayanlara mucize eseri hiçbir şey olmamış, sabah dört sularında Drohiczyn'a yürüyerek dönmüşlerdir. Bu kişiler, trenden atmalarından birkaç dakika sonra meydana gelmiş olması gereken kazanın hemen öncesinde uğursuz trendeki son dakikalara tanıklık etmiş kişiler...

Sabah saat beş sularında, Drohiczyn'ın 5 kilometre dışındaki Bekçi Zola'nın kulübesinden ilk alarm sinyali alınmıştır. İstasyon şefi, bir drezine binerek yarım saat sonra olay yerine intikal etmiş olup orada Rakwa'dan gelen inceleme komisyonuyla buluşmuştur.

Gördükleri manzara tuhaftır. Bomboş arazinin ortasında, bekçi kulübesinin birkaç yüz metre ilerisinde çözülmüş bir tren raylar üzerinde durmaktadır: İki arka vagon hiç hasar görmemiştir, bunların peşi sıra üç vagon boyuna denk bir boşluk, sonra zincirle birbirine bağlı, normal görünümde iki vagon, bir vagonluk boşluk, nihayet sonunda da tender bulunmaktadır; lokomotif yoktur. Ne hat üzerinde ne tren sahanlıklarında, ne de merdivenlerde hiçbir kan izi bulunmadığı gibi, hiçbir yerde yaralıya ya da ölüye rastlanılmamıştır. Vagonlar boş ve sessizdir, hiçbir kompartımanda ceset bulunmamış, diğer vagonlarda da en ufak bir hasar izi tespit edilmemiştir...

Tespit edilen ayrıntılar kayda geçirilip demiryolu idaresine gönderilmiştir. Konu esrarengiz görünmekte olup demiryolu makamları kısa sürede aydınlatılabileceğini ummamaktadırlar..."

***

Karmelit keşişi, bir an kadar sustu, gazeteyi bir kenara koydu ve bir sonraki gazeteyi okumaya başladı:

25 Kasım 1950

Bu Ayın 15'inde Meydana Gelen Kazada Şaşırtıcı Gelişmeler ve Ayrıntılar

İçinde bulunduğumuz ayın 15'inde Drohiczyn İstasyonu'ndan sonraki demiryolu hattında meydana gelen esrarengiz hadiseler halen aydınlatılabilmiş değil. Bilakis, olayın üzerini gittikçe kalınlaşan bir esrar perdesi örtmekte ve kafaları karıştırmakta.

Bugün kazayla ilgili olmak üzere olayı daha da karartan ve insanı ağır, çok ötelere giden düşüncelere sevk eden

bir dizi haber alınmıştır. İşte gerçek bir kaynaktan alınan telgraflar:

Bugün, ayın 25'inde sabaha karşı, on gün önceki kazanın meydana geldiği yerde, 20 numaralı yolcu treninin kazanın olduğu gün bulunamayan vagonları ortaya çıkmıştır. Trenin yekpare bir tren olarak değil de, vagonlar arasında ayın 15'inde tespit edilen boşluklara karşılık düşecek şekilde birer, ikişer, üçerli gruplar halinde görülmesi önemli bir ayrıntıdır. Bütün donanımı yerli yerinde olan lokomotif, birinci vagonun önünde bulunup aralarında tenderin boşluğu vardır.

Trenin aniden görünür oluşuyla korkuya kapılan demiryolu işçileri, gördüklerinin bir göz aldanması yahut hayal olduğunu düşünüp ilk anda vagonlara yaklaşmaya cesaret edememişlerdir. Ancak sonunda, vagonların kaybolmadığını görünce, cesaretlerini toplayıp vagonların içine girmişlerdir.

İçeride karşılaşılan manzara korkunçtur. Kompartımanlardan birinde sıraların üzerine uzanmış yahut oturur vaziyette on üç ceset bulunmuştur. Nasıl öldükleri halen tespit edilmiş değildir. Bu talihsiz insanların bedenlerinde hiçbir dâhili yahut harici yaralanma izi, boğulma ya da zehirlenmeye ilişkin hiçbir belirti yoktur. Kurbanların ölümleri, büyük ihtimalle bir muamma olarak kalacak.

Esrarengiz şekilde ölen bu on üç kişi arasında altısının kimlikleri tespit edilebilmiş olup bunlar: Birkaç derin mistik tezin yazarı, Karmelit Papazlar Manastırı'ndan Peder Jozef Zygwulski, ünlü psikolog Prof. Ryszpans; değerli kâşif Mühendis Znieslawski, tren makinisti Stwosz ile iki kondüktördür. Diğer kişilerin kimlikleri henüz tespit edilememiştir...

Esrarengiz kazaya ilişkin haber tüm yurda yıldırım hızıyla yayılıp her yerde heyecan uyandırmıştır. Gazetelerde çok sayıda, bazen epey derine inen açıklama ve yorum yazıları yayımlanmıştır. Hadisenin sadece bir tren kazası şeklinde

açıklanmasına yanıltıcı ve basit damgası vuran görüşler ileri sürülmektedir.

Ayrıca, Psikolojik Araştırmalar Derneği, önemli birkaç psikolog ve psikiyatrisin tebliğler sunacağı bir dizi konferans planlamaktadır.

Uzun yıllar boyunca bilimi, ona yepyeni, meçhul ufuklar göstererek meşgul edecek bir hadise meydana gelmiş bulunmaktadır...

Birader Jozef sözlerini burada bitirdi, artık silikleşen bir ses tonuyla yoldaşlarına seslendi:

"Kardeşlerim! Ayrılık vakti geldi. İşte biçimlerimiz dağılıp gidiyor."

"Yaşamla ölümü ayıran sınırı geçtik," diyen sesi yankılandı profesörün uzaklardan.

"Daha yüksek bir gerçekliğe adım atmak için..."

Vagon duvarları birbirlerinden kopmaya, havada dağılmaya, soluklaşmaya başladı, sis gibi... Çatıların ince örtüleri kopuyordu, köprülerin incecik kıvrımları, boruların, kanalların, tamponların yumuşacık kıvrımları bir daha geri dönmemecesine kopup gidiyordu boşluğa...

Yolcuların incelmiş, içlerinden havayı gösteren suretleri zayıflıyor, dağılıyor, lime lime oluyordu...

"Elveda, kardeşlerim, elveda!"

Sesleri söndü, silikleşti, havada dağıldı, dağıldı... Ta ki bu dünyanın ötesinde gezegenler arası kadar uzak bir yerlerde tamamen işitilmez oluncaya kadar...

Ultima Thule

On yıl önceydi. Hadise artık dağınık, neredeyse rüya gibi bir biçime büründü, geçmişte kalan şeylerin mavi sisiyle örtüldü. Bugün ya bir imge ya da bir deli hayal gibi görünüyor ama ben, en ufak ayrıntısına kadar her şeyin tam benim hatırladığım gibi yaşandığını biliyorum. O andan sonra birçok olay gördü gözlerim, çok şey yaşadım ve saçları kırlaşan başıma daha nice darbeler indi inmesine ama kazanın hatırası değişmeden kaldı, o tuhaf ânın resmi sonsuza kadar yerinde duracak bir heykel olup kaldı ruhumun derinlerinde, zamanın küfü keskin hatları karartmıyor anlaşılan hatta bana öyle geliyor ki yıllar geçtikçe gölgeleri daha vurguluyor esrarengiz bir biçimde...

O vakitler Krepacz'ta hareket memuruydum ki sınır yakınlarında dağlar ortasında bir ufak istasyondu, benim perondan baktın mı, sınırın uzayıp giden, çentik çentik zinciri avucunun içinde gibi görünürdü.

Krepacz sınıra doğru uzanan hat üstünde sondan bir önceki istasyondu, onun haricinde 50 kilometre uzakta bir de Szczytniska vardı, meslektaşım ve dostum sınır hareket memuru Kazimierz Joszt'un kedi misali tetikte beklediği, ülkenin son istasyonu.

Kendini Kharon'a* benzetmeyi severdi, ona emanet edilen istasyonun adını da antik bir adla değiştirip ona Ultima Thule** demiş-

---

* Yunan mitolojisinde ölüleri Hades'e götüren kayıkçı, ölülerin kayıkçısı. *—çn*

** (Lat.) Antik Yunanlara göre Britanya'nın kuzeyinde kalan ve İzlanda olduğu düşünülen ada. Dünyanın sınırı olarak kabul edilirmiş. *—çn*

ti. Bu tuhaflıkta tek gördüğüm şey, klasik eğitiminden kalan anılar değildi zira her iki isim de aslında göründüğünden daha isabetle seçilmişlerdi.

Szczytniska'nın çevresi acayip güzeldi. Benim görev yerimden yolcu treniyle neredeyse kırk beş dakikalık mesafede olsa da bu taraflarda hiçbir yerde rastlanılmayan kendine has ve temelden farklı karakterini hissettirirdi.

Sırtını dimdik aşağıya inen bir devasa granit duvara yaslamış ufacık istasyon binası, kaya çıkıntısına tutturulmuş bir kırlangıç yuvasını hatırlatırdı. Çevresindeki 2000 metreye varıncaya kadar üst üste yığılmış zirveler, araziyi ve istasyon ile depoları alacakaranlığın içine gömüyordu. Devlerin alınlarından esip gelen asık yüzlü hüzün, demiryolu durağını göze görünmez bir kefene sarıyordu. Yukarıda daimi sisler yumak yumak olur, dağın çevresini ıslak dumanlar halinde sararak aşağıya inerdi. Duvar, 1000 metrede, yaklaşık yarı yüksekliğinde, üzerindeki çukuru gümüş rengine yakın lacivert bir gölün bir kadeh gibi ağzına kadar doldurduğu, dev bir sahanlık gibi görünen bir çıkıntı yapardı. Yeraltı sularından birkaçı dağın içlerinde gizli kardeşlikler kurmuştu, bir çağlayanın ebemkuşağı kıvrımlarıyla kendilerini bir taraftan dışarıya vuruyorlardı.

Solda köknarlar ve fıstık çamlarının yeşil örtüsü sonsuza kadar omuzlarına atılmış kaya yamacı, sağda dağ çamlarıyla bir yabani uçurum, karşıda ise bir sınır direği gibi zirvenin korkusuz sırtı. Üzerinde bulutlu bir gökyüzü ya da sabah güneşinin kızıl ışıltısı, onun ötesinde... bambaşka bir dünya, yabancı, bilinmez bir dünya. Vahşi, kapalı bir ıssızlık, zirvelerin tehlikeli şarkısıyla sarıp sarmalanmış bir hudut...

İstasyonu dünyanın geri kalanıyla upuzun, kayanın içine oyulmuş bir tünel birleştiriyordu, o da olmasa bu çıkmaz sokak dünyadan tamamen kopacaktı.

Yaklaşan trenin hızı yapayalnız zirveler arasında azalır, zayıflar, tükenirdi. Merkezden meteor gibi fırlatılmış pek az sayıda tren nadiren tünelin ağzından çıkar, perona sessiz sedasız, usulca, dağ

tanrılarının düşüncelerini bulandırmaktan çekinir gibi korka korka girerdi. Gelişleriyle ortaya çıkan belli belirsiz titreyişler, hemen katılaşıp dağların sessizliğiyle dönüşür ve korku içinde öyle donup kalırdı.

Lokomotif, vagonlarını boşalttıktan sonra peronun birkaç metre dışına çıkar ve tren lacivert bir kayaya oyulmuş, kemerli depoya yanaşırdı. Burada değişme zamanını beklerken uzun saatler boyunca boş pencerelerinin göz çukurlarıyla mağaranın karanlığına dalgın dalgın bakarak dururdu. Özlenen yoldaş geldiğinde, kayalık sığınağını tembel hareketlerle terk eder ve yaşanan bir dünyaya, kuvvetle atan nabızların yurduna giderdi. Bir başkası da onun yerini alırdı. Ve istasyon yine sislerin tesettürüne bürünmüş uyku mahmurluğuna girerdi. Artık inziva sessizliğini bölse bölse, çevre yamaçlarda kartal yavrularının çığlıkları ya da belki yuvarlanıp buharlının üzerine dökülen çakılların takırtısı bölerdi.

Bu dağ kuytuluğunu korkunç severdim. Benim için esrarlı sınırların sembolü, iki dünyanın mistik kesişme noktası, hayatla ölüm arasında asılı kalmak gibi bir şeydi.

Bulduğum her boş vakitte Krepacz'ı yardımcıma emanet edip drezinle Szczytniska'ya, arkadaşım Joszt'u ziyarete giderdim. Ta okul sıralarına dayanan eski dostluğumuz şimdi meslektaşlığımız ve yakın komşu oluşumuzla daha da güçlenmişti. Birbirimize çok alışmıştık, sık sık yaptığımız fikir alışverişleri sayesinde tuhaf bir bütünlük oluşturmuştuk.

Joszt ziyaretime hiç gelmezdi.

"Buradan bir adım dışarı atmam," diye yanıt verirdi genelde benim ısrarlarıma. "Sonuna kadar buradayım." Sonra hayranlıkla dolu bakışlarını çevrede gezdirip hemen eklerdi: "Söylesene yahu, güzel değil mi?"

Sessizlikle doğrulardım onu ve her şey eski düzenine dönerdi.

Alışılmadık bir adamdı dostum Joszt, her açıdan tuhaf biri. İçinde bir güvercin kadar yumuşak başlı olsa ve eşsiz bir iyi yürek taşısa da, çevre insanının sevgisini kazanmamıştı. Dağlılar, uzaktan

onu gördüler mi gözüne görünmemeye çalışıp istasyon şefinden uzak durmaya gayret ederlerdi. Bunun nedeni, insanların nereden ve nasıl uydurdukları meçhul bir tuhaf görüşe dayanıyordu. Joszt halk arasında "müneccim" olarak biliniyordu ama kötü anlamda. İnsanlara baktı mı "ölüm ayrıcalığını" gördüğü, seçilmiş insanların yüzlerinde onun soğuk nefesini her nasılsa hissettiği söyleniyordu.

Bunda gerçeklik payı ne kadardı, bilmiyorum; her hâlükârda onda hassas ve batıl inançlara meyilli bir hissiyatı huzursuz edecek bir şey fark etmiştim. Mesela aşağıda anlatacağım garip rastlantı hafızama çakılıp kalmış.

Szczytniska'da istasyon görevlileri arasında Glocik adında bir makasçı da vardı, eli tez, dürüst bir işçiydi. Joszt onu pek sever, adama astı gibi değil de bir dostu, meslektaşı gibi davranırdı.

Bir pazar, hep olduğu gibi onu ziyarete gittiğimde, Joszt'u somurtmuş oturur buldum, hüzünlü ve kederliydi. Nedenini sorduğumda, hemen bir şey yok deyip geçiştirdi ve ani bir hareketle yüz ifadesini değiştirdi. O ara Glocik göründü, bir şeyler bildirip şefinin talimatlarını soruyordu. Şef bir şeyler homurdandı, tuhaf tuhaf gözlerinin içine baktı, pütürlenmiş, çalışmaktan yıpranmış elini sıktı.

Makasçı, şefinin garip davranışıyla şaşırmış olarak, kocaman, kıvır kıvır saçlı kafasını inanmazlıkla sallayarak uzaklaşmıştı.

"Zavallım!" diye fısıldadı Joszt üzgün üzgün arkasından bakarken.

Bu sahneden hiçbir şey anlamayıp sordum: "Niçin?"

İşte o zaman açıklamıştı Joszt:

"Dün gece kâbus gördüm," demişti gözlerini benden kaçırmaya çalışarak. "Çok kötü bir kâbus."

"Rüyalara inanıyor musun sen?"

"Maalesef bu dün gece gördüğüm, çok tipik olanlarından ve hiç yanıltmaz. Eski, camları kırık, metruk bir izbelik vardı. Bu lanetli binayı her gördüğümde bir uğursuzluk olur."

"İyi de makasçının bunla ne alakası var?"

"Boş pencerelerden birinde onun yüzünü açıkça gördüm. O

kara delikten eğildi, boynundan hiç eksik etmediği kareli fularını salladı bana doğru."

"Ee, n'olmuş?"

"Bir vedalaşma hareketi. Yakında ölecek, bugün yarın, her an ölebilir."

"Rüyaya kanma, hak yolundan ayrılma," diyerek onu yatıştırmaya çalıştım.

Joszt sadece zoraki bir tavırla gülümseyip sustu.

Ama Glocik hemen daha o akşam yaptığı bir hata neticesinde öldü. Yanlış bir sinyaliyle hataya sevk ettiği bir lokomotif iki bacağını koparmış, ruhunu hemen oracıkta teslim etmişti.

Hadise beni derinden sarstı, Joszt'la bu konuyu konuşmaktan epey bir zaman kaçındım. Ama nihayet, galiba üzerinden bir yıl geçtikten sonra, bir keresinde sanki istemeden değindim konuya:

"Ne zamandır var bu kötü sezgilerin. Hatırladığım kadarıyla eskiden sende yoktu böyle şeyler."

"Haklısın," diye yanıtladı, bu konuya değinilmesinden hoşnut olmadığını belli ederek. "Bu uğursuz şey sonradan gelişti içimde."

"Bu nahoş konuyla canını sıktığım için affet beni ama seni bu uğursuz armağandan kurtarmak niyetim. Bunu ne zaman fark ettin ilk kez?"

"Aşağı yukarı sekiz yıl kadar önce."

"Yani bu civarlara taşınmandan bir yıl sonra."

"Evet, Szczytniska'ya taşınmamdan bir yıl sonraydı. Aralıkta, tam arife günü, o zamanki muhtar Grocela'nın öleceğini sezdiydim. Bunu herkes öğrendi, birkaç gün geçmeden bana o hayra alamet olmayan 'müneccim' lakabı takıldı. Dağlılar, benden sanki hortlak görmüş gibi kaçmaya başladılar."

"Tuhaf. Ama bu işin içinde bir iş olmalı. Burada, zamanında eski büyü kitaplarında hakkında epey okuduğum o 'ikinci göz' (*seconde vue*) hadisesinin klasik bir örneği ortaya çıkıyor herhalde. İskoç ve İrlanda dağlılarının da benzer bir özellikle ödüllendirildikleri fazlasıyla sık görülür."

"Öyle, niye olduğu anlaşılır bir ilgiyle bu konuyu ben de inceledim. Hatta diyebilirim ki, genel hatlarıyla nedenini de buldum. İskoçların gamlı baykuşlarıyla yaptığın bağlantı isabetli, sadece tamamlamak için birkaç söz daha söylemek gerek. Eklemeyi unuttuğun şey, çevreleri tarafından nefret edilen, cüzamlı gibi kaç kez köylerin dışına sürülüp atılan bu zavallıcıkların, zararlı yeteneklerinin emarelerini adada kaldıkları sürece gösterdikleri; anakaraya götürüldüklerinde onlara verili bu matem armağanını yitirdikleri ve vasat kişilerden hiçbir farklı yanlarının kalmadığı."

"İlginç bir şey. Söylediğin bu şey, bu sıradışı psikolojik bir hadisenin esasen kitonik* nitelikte unsurlara bağlı olduğunu gösteriyor."

"Doğru. Bu fenomen içinde birçok tellürik** unsur barındırıyor. Dünyanın çocuklarıyız ve görünürde onun zemininden koparılmış alanlarda dahi onun devasa etkilerine tabiyiz."

"Kâhinliğini de aynı kaynaklara mı bağlıyorsun?" diye sordum bir anlık tereddütten sonra.

"Tabii ki. Çevre bana etki ediyor, buradaki ortamın etkisi altında kalıyorum. Bendeki bu felaket tellallığı vasfı, tartışılmaz bir mantıkla bu bölgenin ruhundan kaynaklandı. İki dünyanın sınırında yaşıyorum."

"Ultima Thule!" dedim, başımı önüme eğerek.

"Ultima Thule!" diye sanki yankımmış gibi tekrarladı Joszt.

Bir endişe sarsmıştı her yanımı, sustum. Bir süre sonra bu duygunun etkisini üzerimden atınca sordum:

"Her şeyi bu kadar açık kavradığına göre ne diye başka diyarlara taşınmadın?"

"Yapamam. Asla yapamam. Buradan gidecek olursam, kendi yazgıma karşı bir şey yapmış olacağımı hissediyorum."

"Batıl inançlısın, Kazik."***

* (Yun.) Toprak ya da yeraltıyla bağlantılı. *—çn*

** (Yun.) Toprakla bağlantılı olan, topraktan gelen. *—çn*

*** Kazimierz adı için kullanılan kısaltmalardan biri. *—çn*

"Hayır, bu batıl inanç değil. Kader. Sadece burada, dünyanın bu ufacık parçacığında önemli –fakat henüz ne olduğunu tam bilmediğim, sadece belli belirsiz hissettiğim– bir görevi yerine getirmem gerektiğine derinden inanıyorum..."

Bu söylediklerinden ürkmüş gibi sözünü yarıda kesti. Bir an sonra güneşin batışının aydınlattığı kır gözlerini sınırın kayalık duvarına çevirirken, fısıltıyla ekledi:

"Bak, göze görünen dünyanın sanki burada, bu dik çizgiyle bittiği, öte taraftan bambaşka, yeni bir dünyanın, insan dilinde karşılığı olmayan bir *mare tenebrarum*'un* başladığı duygusuna kapılıyorum sık sık."

Dağların morluğuyla bitkin düşmüş gözlerini yere eğdi, kendisi de karşı yöne, demiryolundan tarafa döndü.

"İşte," diye ekledi, "işte burada bitiyor yaşam. İşte onun son çabası, sınır boyundaki son tepeciği. Yaratıcı hızı burada tükeniyor. Yaşamın ve ölümün bekçisi olarak, mezarın öte yanından gizlerin sırdaşı olarak burada dikilişim de bu yüzden."

Bu sözleri eklerken, yüzüme uzun uzun baktı. Öylesine güzel bir adamdı ki o an. Dalgın gözlerinin, bir ozanın ve gizemcinin gözlerinin esin veren bakışı, kendi içinde onca ateş biriktirmişti ki onların etkileyici gücüne karşı koyamadım ve saygıyla başımı eğdim. İşte son soruyu orada sormuştu:

"Ölümden sonra bir hayat olduğuna inanıyor musun?"

"Hiç bilmiyorum ki. İnsanlar, hem olduğuna hem de olmadığına dair onca kanıt var diyorlar. İnanmak isterdim."

"Ölüler yaşarlar," dedi güçlü bir sesle Joszt.

Aramızda uzun, kendine kulak kesilmiş bir sessizlik oldu.

Bu arada güneş, diş diş bir yarın üzerinde kavis çizip diskini onun sınırları dışına gizlemişti.

"Geç oldu," dedi Joszt. "Dağların gölgeleri çıkıyor. Bugün erken yat, yol seni yormuştur."

* (Lat.) Karanlıklar denizi. *–çn*

İşte unutulmayacak konuşmamızı bu sözlerle bitirmiştik. Ondan sonra, ne bu en önemli konular üzerine ne de ona armağan edilmiş ikinci göz üzerine konuştuk. Bu tehlikeli konuya girmekten kaçınıyordum zira onu üzdüğü belliydi.

Ta ki bir gün bu iç karartıcı yeteneklerini kendisi bana hatırlatana kadar.

On yıl önceydi, yaz ortası, temmuz. Bu olayların tarihini tam olarak hatırlıyorum, hafızama kazınıp kaldılar.

Çarşambaydı, 13 Temmuz, bir bayram günü. Yine her zaman olduğu gibi sabahleyin onu ziyarete gitmiştim, tüfeklerimizi alıp yaban domuzlarının göründüğü komşu koyağa gidecektik. Joszt'u ciddi, düşüncelere dalmış halde buldum. Az konuşuyordu, peşini bırakmayan inatçı bir düşünceyle meşgul gibi kötü atışlar yapıyordu, dalgındı. Akşam vedalaşırken sıkı sıkıya kucakladı beni, sonra adressiz bir zarfta mühürlü bir mektup verdi.

"Dinle, Roman." Heyecandan titreyen bir sesle konuşuyordu. "Hayatımda bazı önemli değişiklikler olacak, ihtimaldir ki buradan uzun bir süre ayrılmak, ikametimi değiştirmek zorunda kalabilirim. Eğer bu olursa, bu mektubu aç, zarfın içindeki adrese gönder, şimdi sayamayacağım türlü nedenden ötürü bunu ben yapamam. Ne olduğunu sonra anlayacaksın."

"Beni bırakıp gitmek mi istiyorsun, Kaziu?" diye sordum acıdan kısılmış bir sesle. "Niye? Üzücü bir haber mi aldın? Niçin böyle belirsiz konuşuyorsun?"

"Bildin. Bugün rüyamda yine o yıkık evi gördüm, inlerinden birinde de bana çok yakın birinin simasını. Hepsi bu. Elveda, Roman!"

Uzun, çok uzun bir an birbirimize sarıldık. Bir saat sonra evdeydim artık ve karşıt duyguların fırtınasıyla harap halde, bir makine gibi talimatlar veriyordum.

O gece gözümü bile kırpmadan, peronu huzursuz huzursuz arşınlayıp durdum. Sabaha karşı, bu belirsizliğe artık daha fazla dayanamayıp Szczytniska'ya telefon açtım. Hemen yanıt verdi, onun için kaygılandığımdan ötürü teşekkür etti bana. Sakin, kendinden emin

sesi, keyfi yerinde, neredeyse şakacı sözleri beni sakinleştirmişti; derin bir soluk aldım.

Perşembeyle cuma sakin geçti. Joszt'la birkaç saatte bir telefonla görüşüyor, her seferinde de sakinleştirici bir yanıt alıyordum, önemli hiçbir şey olmamıştı. Cumartesi de böyle geçti.

Tereddütte bir denge kazanmaya başlamıştım ve akşam dokuz civarı görevli lokalinde istirahate giderken, ta baykuşlardan, kuzgunlardan falan başlayıp kendileri huzur bulamayan, başkalarının da huzurunu kaçıran kara haberci tüm mahlûkatın adını onun adının başına getirerek, telefon ahizesinden ona demediğimi bırakmadım. Sözlerimi yumuşak başlılıkla karşılayıp bana iyi geceler diledi. Nasıl olduysa kısa sürede deliksiz bir uykuya dalmışım.

Birkaç saat uyudum. Sonra birden, uykumun en derin yerinde, telaşlı bir telefon zili işittim. Tam ayılamadan, lambadaki gazın rahatsız edici ışığından gözlerimi sakınarak, sedirden fırlayıp ayaklandım. Telefon bir daha çaldı, cihazın yanına koşup kulağımı reseptöre dayadım.

Joszt'tu arayan, kesik kesik konuşuyordu:

"Bağışla... Uykunu böldüm... Bugün istisnai olarak treni erken salmam lazım... 21 numaralı marşandiz... Kendimi pek iyi hissetmiyorum... Yarım saate yola çıkacak... Gerekli sinyali ver... Ha!"

Reseptör zarı, birkaç hırıltılı ses çıkardıktan sonra titremeyi bıraktı.

Acaba bir şey duyar mıyım diye, küt küt atan kalbimle kulak kesildim ama boşuna. Telin öteki ucundan bana gelen, gecenin kesif sessizliğiydi.

İşte o zaman ben konuşmaya başladım. Cihaz deliğine eğilmiş, sabırsız kelimeler, acının ifadesi olan sözler fırlatıyordum boşluğa... Karşımda taşlaşmış bir sessizlik. Nihayet sarhoş gibi sendeleyerek odanın ortasına gittim.

Saatimi çıkarıp kadranına baktım, saat gece on ikiyi on geçiyordu. Gayriihtiyari olarak çalışma masasının üzerindeki duvar saatiyle karşılaştırdım. Garip! Saat durmuştu. Hareketsiz akreple yelkovan

birbirinin üzerine gelmişti, saat on ikiyi gösteriyordu; istasyon saati on dakikadır, yani telefon konuşmasının aniden kesildiği andan beri çalışmıyordu. Soğuk bir titreme sardı bedenimi.

Çaresiz halde, kime başvuracağımı, ne yapacağımı bilemeden odanın ortasında öylece dikiliyordum. Bir an drezine atlayıp olanca hızımla Szczytniska'ya gitmek istedim. Ama tam vaktinde durdum. İstasyonu şimdi terk edemezdim, yardımcım yoktu, görevliler istirahatteydi, alışılmadık saatinde gelecek marşandiz her an perona girebilirdi. Krepacz'ın güvenliği benim omuzlarıma yüklenmişti. Beklemekten başka yapacak bir şeyim yoktu.

Ben de bekledim, yaralı bir hayvan gibi odanın bir köşesinden diğerine atılarak bekledim, dişlerim kenetlenmiş halde bekledim, dakika başı perona çıkarak, sinyalleri işitmeye çalışarak bekledim. Hepsi boşunaydı, trenin geleceğini gösteren hiçbir şey yoktu. Birkaç kez odayı dört döndükten sonra bir telefon daha açmayı denemek için ofise döndüm. Sonuçsuzdu, kimse cevap vermiyordu.

Gazın kör edici beyaz ışığıyla aydınlatılmış büyük istasyon salonunda kendimi birdenbire yapayalnız hissettim. Garip, tanımlanamaz bir endişe, sanki beni yırtıcı pençeleri arasına almıştı da öyle bir sarsıyordu ki sıtma nöbetindeymişçesine titriyordum.

Bitkinlikle sedire oturdum, yüzümü avuçlarımın arasına aldım. Hiç değişmeden gece yarısını gösteren saatin kara parmaklarını göreceğim diye karşıma bakmaktan korkuyordum, kanımı donduracak korkunç bir şey göreceğim diye bir çocuk gibi etrafıma açık açık bakmaktan korkuyordum. İki saat böyle geçti.

Birden irkildim. Telgraf zilleri çalıyordu. Masanın oraya sıçrayıp alıcıyı aceleyle çalıştırdım.

Uzun, beyaz şerit ağırdan akmaya başladı dışarıya. Dikdörtgen yeşil çuhanın üzerine eğilmiş, sürüne sürüne dışarı çıkan kurdeleyi elime aldım, üzerinde işaretler aradım. Ama rulo yazılı değildi, telgraf çubuğunun izi dahi yoktu. Dikkat kesilip bekledim, şeridin hareketini izleyerek...

Ve nihayet, uzun, birer dakika aralı ilk sözcükler göründüler, tit-

reyen ve yarım yamalak işler bir elle, büyük bir zorluk ve emekle kurulmuş, bilmece gibi kapkaranlık ifadeler...

"Kaos... karanlık... uykularım düzensiz... uzak... gri... şafak... of! ne zor! ne zor... kurtulmak... iğrenç... iğrenç... kara kütle... kesif... kokan... nihayet... koptum ondan... Ben..."

Son sözcükten sonra uzun, birkaç dakika süren bir ara oldu ama kâğıt yine de tembel bir dalga halinde dışarı akıyordu. Sonra yine işaretler gelmeye başladı, şimdi daha sağlam, daha cesur basılmışlardı:

"...*Benim! Benim! Benim!* O... Biçimim orada uzanmış... kanepede... soğuk... brr... yavaş yavaş dağılıyor... içeriden... Umurumda değil artık... Dalgalar geliyor... büyük, açık dalgalar... bir girdap! Bu dev gibi girdabı hissediyor musun? Hayır! Sen hissedemezsin... Bütün bunlar benim karşımda... hepsi şimdi... Harikulade bir burgaç! Alıp götürüyor beni! Kendisiyle! Aldı beni... Gidiyorum, artık gidiyorum... Elveda... Rom..."

Telgraf birden kesildi, cihaz durdu. Galiba o zaman sarsılıp olduğum yere yığıldım. En azından, sabaha karşı üç gibi gelen muavinim öyle demişti, ofise girdiğinde beni, kâğıt şeritler elime dolanmış, şuursuz halde yerde otururken bulmuş.

Kendimi topladıktan sonra marşandizi sordum. Gelmemişti. İşte o zaman tereddütsüz drezine atladım, dağılan karanlıklar içinde motoru Szczytniska'dan yana sürdüm. Yarım saatlik yolculuktan sonra oradaydım.

Hemen daha girişte alışılmadık bir şeyin meydana geldiğini fark etmiştim. Genelde hep sakin ve yalnız istasyonu, görevli lokaline doluşup kapılardan taşan bir kalabalık istila etmişti.

Kalabalığı ite kaka içeriye doğru yol açtım. Gözleri kapalı Joszt'un üzerine uzandığı kanepenin üzerine eğilmiş birkaç adamı o zaman gördüm.

Birini ittim, arkadaşımın yanına çöküp elini avucuma aldım. Ama Joszt'un soğuk ve bir mermer gibi katı eli elimden kayıp direnç göstermeksizin yatağın köşesinden dışarı düştü. Yüzünde ölümün soğukluğuyla çizilmiş bir gülümseme, gür, kıvrım kıvrım saçlarının girdabına yayılmış, sessiz bir memnuniyet gülümsemesi...

"Kalp sektesi," diye anlatıyordu yanda duran doktor. "Bugün gece yarısı."

Sol göğsümde keskin, delici bir ağrı hissettim. Bakışlarımı gayriihtiyari kanepenin üzerinde asılı duvar saatine kaldırdım. O da o trajik anda durup kalmıştı, saat on ikiyi gösteriyordu.

Kanepeye, ölünün yanına oturdum.

"Bilincini hemen mi kaybetmiş?"

"Ânında. Gece telefondan telgraf çekerken saat tam *on ikide*. Gece yarısını on geçe gibi bekçi tarafından çağrıldım, geldiğimde şef artık hayatta değildi."

"Öyleyse saat *iki* ile *üç* arasında bana telgraf çeken kimdi?" diye sordum, gözlerim Joszt'un yüzüne çakılı.

Odadakiler birbirlerine şaşkın şaşkın bakındı.

"Olamaz," dedi muavin. "İmkânsız. Merhumdan görevi devralmak üzere odaya saat bir sularında girdim, giriş o giriş, o andan itibaren görev yerimi bir kez olsun terk etmedim. Hayır, şefim, ne ben ne de başka bir görevlimiz bu gece telefonu kullandı."

"Ama," dedim yarım yamalak bir sesle, "bu gece saat iki ile üç arasında Szczytniska'dan telgraf aldım."

Kesif bir sessizlik, taşlaşmış sessizlik oldu.

Zayıf, eksik gedik bir düşünce zorlukla bilincime yükseliyordu...

"Mektup!"

Cebime uzandım, zarfı yırtıp açtım. Bana yazılmıştı. İşte Joszt'un sözleri:

"Ultima Thule, 13 Temmuz

Sevgili Romek!

Yakın zamanda aniden öleceğim. Bugün rüyamda izbeliğin pencerelerinde gördüğüm insan bendim. Belki de az vakit sonra görevimi tamamlayacağım, seni de aracı olarak seçeceğim. İnsanlara anlatacaksın, şahitlik edeceksin. Başka bir dünyanın olduğuna belki inanırlar... Eğer başarırsam. Elveda! Yok! Zamanı gelince öte yanda görüşmek üzere...

Kazimierz"

Szatera'nın Engramları*

Bomboştu arazi. Sadece ray şeritleri uzayıp gidiyordu göz alabildiğince ve bir de göğe doğru dikilen telgraf direkleri. Rüzgâr bir anlığına sessizleştiğinde, tellerde elektriğin kısık sesli uğultusu, taze bir esinti dalgasıyla yeniden güçlendiğindeyse telgrafların boğuk lakırdısı duyuluyordu, enginlik yakınıyordu acı acı...

Yol kenarı ağaçlarından sararmış yapraklar uçuşuyordu arada bir ve rüzgârların girdabıyla koparılıp toprak setlerin öte yanına geçiyor veya solgun, hışır hışır bir korteje kapılmış halde hat boyunca dolanıp duruyorlardı. Gökyüzünde sonbahar karanlığı, bulutlardan paftasını sermiş ve dünyayı gri bir sıkıntının renklerine büründürmüştü. Bulutlardan yapılmış bir örtü, yağmur serpintilerinin şalı içinde tarlalarda ne yana gideceğini bilemeden dolanıp duran bir sessiz melankoli...

Szatera yağmurluğuna daha da sıkı sarıldı, yakalarını kaldırıp yürümeyi sürdürdü. İstasyon şefi, her şeyin bulanıklaştığı, keskin çizgilerin silikleştiği ve karanlıklar krallığının dünyayı hükmü altına aldığı akşam vakitleri, Kniejow istikametinde yaptığı bu gezintileri seviyordu. Günün bitiminde gölgelerin dünyayı kapladığı ve büyük bir esrarın doğduğu bu garip saati seviyordu. Her ağaç, her bir çalı, her bir yel değirmeni ya da tarlanın ortasındaki taş bir bilmece giysisine bürünüp aldatır, yanıltır ve şaşırtırdı. Alacakaranlığın dar sokaklarından adı konulmamış bir şey uzatırdı kafasını dışarı, tatlı

---

* Bir deneyimin beyinde kalan izleri; "bellek izi." *—çn*

uykuyla büzülmüş organlarını düzeltir, kafasını kaldırır, gülümserdi. Karanlık bir saatin zavallı, sakat ucubesi...

Zaklicze istasyon şefi, onun derin lirizmini anlıyordu çünkü karanlığın melodilerinde kendisine ait, yüreğinin en derinden gelen namelerin aktığını hissediyordu...

Ludwik Szatera hatıraların sevgilisiydi çünkü insanların, hadiselerin ve eşyanın ebediyen geçip gidişiyle hiç uyuşamamıştı. Bir daha geri dönüşü olmaksızın geçmişe düşen her bir an, onun için paha biçilmez, bedeli ödenemez değerdeydi ve her bir anla kelimelere dökülemez bir hüzün duygusuyla vedalaşırdı. Onu bu yoldan döndürmek için, o dönemeçte kaybolurken durdurmak için neler vermezdi ki! Ama vereceği adağın boşa gideceğini bilirdi, hayat sonunda bir vedalar ve ayrıklar tespihiydi, geçmiş ve uzaklara esip gidene sadık bir kalbin derinliklerinde söylenip sınırsız bir lirimizle çınlayan bir büyük veda şarkısıydı, artık geçmiş olanı kurtaramazdınız.

Szatera, iki yıldır, alacakaranlık saati, bütün trenler geçip gittikten ve sabah saat üçe kadar da yapacak bir işi kalmadığında, hep aynı istikamete doğru, bugün artık yerinde olmayan Kniejow'daki durağa doğru gezintiye çıkıyordu. Daha bir yıl önce burada, girişi önünde ufacık bir makas kulesi, iki semaforu ve bir çift sürgüsüyle bir istasyon binası vardı. Zaklicze'den toplasan dört kilometre uzaktaki bu istasyonun şefi, Szatera'nın bir dostu, kendi halinde, iyi yürekli ve gayretli bir memur olan Asistan Dron'du. Sadece yük trenlerinin mola verdikleri Kniejow durağının asıl niteliği, yollarına devam etmeden önce yan hata alınıp dinlendirilen ağır marşandizler için bir manevra istasyonu olmasıydı.

Fi tarihinden beri burada bulunan bu durak, durduk yere birden ortadan kaldırıldı. Artık gereksiz mi görülmüştü yoksa demiryolları bütçesine yük mü oluyordu bilinmez, netice olarak idare istasyonu kapadı. Dron sınır bölgelerinde bir yerlere gönderildi, makasçı Zak ise Pochmarz İstasyonu'na atandı. Eski duraktan tek bir iz kalmadı: Binalar tamamen sökülüp götürüldü, müştemilat ve

sinyaller de kaldırıldı. Hatta dostuyla beraber onca akşam vakitlerini geçirdikleri, etrafı çitlerle çevrili küçük bahçe de yeryüzünden silindi, vagon manevra rayları bile söküldü. İstasyonun bir zamanlar kurulu olduğu yeri gösteren, telgraf direğinden birkaç adım ötede parıl parıl bir kilometre taşı kalmıştı.

Burada donup kalmış bir yaşamın yegâne izi olan bu taş, bir daha dönüşü olmamacasına geçip gitmiş hadiselerin tanığı bu taş, Szatera'nın akşam gezintilerinin hedefi olmuştu. Şef, genelde son treni saat beş gibi gönderdikten sonra Zaklicze'den çıkıp bir saatlik yürüyüşle Kniejow'daki kilometre taşına ulaşıyordu. Yazları ve ilkbaharda batan güneşin kızıllığında, kış vakti yelde yağmurda, sonbaharın bitiminde geçmişin bu beyaz parçacığı üzerine oturup derin düşünceler içinde piposunu tüttürüyordu. Boş arazinin hep sadık hüznü ve tarlaların büyük sessizliği eşlik ederdi ona... Evine, Zaklicze'ye dönerken tamamen karanlık olurdu hep...

Durağın kapatılmasından sonraki bir yıl böyle geçti. Kniejow'a doğru yapılan geziler zaruri bir şeye, hani eksik kaldığında yaşamanın da mümkün olmadığı bir şeye dönüşmüş, bir "ikinci doğa" olmuştu. Şartlar ne zaman akşam gezisini yapmasını engelleyecek uğursuz bir hal alsa Szatera kendini hasta hissediyordu.

Sonunda, birçok günün özlemini olağanüstü bir şekilde giderip yüreğinin sadakatinden dolayı onu ödüllendirecekmiş gibi görünen bir hadise oldu...

Bir hafta önceydi, unutulacak gibi olmayan 9 Ekim günü.

Szatera hep olduğu gibi yine akşam beş sularında yeni üniformasını giyindi, üzerinde şef rütbeleri bulunan yeni dikilmiş kaputunu attı omuzlarına, üniformasının şapkasını da kafasına sıkı sıkıya bastırıp Kniejow'a doğru yola çıktı. Akşam bugünkü gibiydi, hüzünlü ve iç karartıcı. Gökyüzünde kurşuni bulutlar rüzgârlarla didişip duruyorlardı, kalburdan geçirilmiş gibi bir yağmur çiseliyordu, ıslanmış karga ve küçük kargaların rüzgârın uğultusunu aşıp gelen boğuk çığlıkları işitiliyordu zaman zaman.

Şef her zamankinden hüzünlü, her zamankinden bezgin halde

hızlandırdı adımlarını. O akşam, hatıraların içindeki dalgasını hiç olmadığı kadar güçlü çırpındırıyordu. Çünkü o gün, istasyonun kapatılışının yıldönümüydü. Dostuyla ayrılışlarını bugünmüş gibi anımsamaktaydı. Çene çalarken Dron birden susmuş, arazide bir şeye bakıyormuş gibi bir anda pencerenin yanına gitmişti. Hemen sonra geri dönüp veda için ona elini uzatmıştı, kısa cümlelerle, kısık bir sesle konuşuyordu:

"Sağlıcakla kal eski dost. Yarın gidiyorum."

"Nereye?" diye sormuştu Szatera endişeyle.

"Sınır bölgesinde, Polonya'nın bir ucundaki istasyonun birine, itin öldüğü bir yer."

"Şaka mı bu?"

"Ne şakası. Emir. Yarın kulübeyi kapatıyorlar. Lüzumsuzmuş." Ona sarıldıktan sonra, neredeyse zorla eşiğin dışına itelemişti. İhtiyar yaban, dostunun yanında hüngür hüngür ağlamaktan korkmuştu ve kendi kendisine karşı direniyordu.

İstasyonun yıkımına hemen ertesi gün başlandı...

Bir yıl önceydi, hemen hemen akşamın aynı saatinde... Ve bugün o an, sonbahar rüzgârının kanatlarında, sarı yaprakların hışırtılarında, çiseleyen yağmurun melodisinde geri dönüyordu. Yıldönümü...

Szatera bir zamanlar istasyonun durduğu yere iyice yaklaşmıştı. Alacakaranlığın bulanık aydınlığında taşın gövdesi parıldıyordu artık. O sıra bakışlarını yukarı kaldırdı, titredi. Hattın üzerinde arazinin sağında, gecenin karanlığında uzaklardan bir ışıklı işaret yanıp sönmekteydi: İki büyük sarı göz.

Bu da ne? Semafor *redivivus** mu oldu yoksa? Adımlarını işaretlerden tarafa hızlandırdı. Ama taşın hizasına yaklaştığında, ışıklar birden sönüverdi. Yüreği âdeta kasılmış halde sinyal direğini aradı. Ama boşunaydı. Hani bir yıl önce kaldırmışlardı ya onu.

Peki öyleyse yukarıdaki bu fenerler nereden çıkmıştı? Göz aldan-

---

* (Lat.) Yeniden doğmak. Bu bağlamda "yeniden mi doğdu yoksa?" şeklinde okunabilir. *–çn*

ması mıydı, neyin nesiydi? Yoksa istasyonun biraz ötesinde miydi, şu tarafta mıydı yoksa?

Ve kilometre taşını geçip Wygnanka istikametinde yoluna devam etti. Ama on beş dakikalık yoldan sonra da arzuladığı nesneyi bulamamıştı, Kniejow'a geri döndü.

"Anlaşılan bir şey görür gibi oldum," sonucuna varmıştı sevgili durağına giderken.

Ama altı küsur metre yukarısında kan rengi parıltısıyla bir çift işaret daha gördüğünde, duyduğu sevinci kim tarif edebilirdi ki; değişen sinyal kırmızı ışık vererek sahanın dolu olduğunu bildiriyordu.

Szatera gördüklerine inanamayarak gözlerini ovuşturdu, bir daha ovuşturdu ama görüntü kaybolmadı, yukarılarında bir yerlerde göze görünmez bir semaforun omzuna asılmış ateş fenerleri hâlâ yanıyorlardı.

Şef taşa oturdu, piposunu yakıp hipnotize olmuşçasına dalıp gitti uyarı sinyaline.

Bu seyrin ne kadar sürdüğünün farkına bile varmadı, belki bir, belki iki, belki de üç saat. Kendine geldiğinde doğudaki yükseltiler artık boz renk almış, kalın çiğ boz gocuğuyla çimenleri kaplamıştı. Kırmızı ışıklar kaybolmuştu, enginliğin boş alanlarında sadece gergin, kara telgraf telleri uzanıp gidiyordu.

Szatera sabah görevini almak üzere, humma titremeleriyle bitkin, buz kesmiş, yarı yarıya taşlaşmış ama yüreğinde garip bir sevinçle dönmüştü Zaklicze İstasyonu'na.

O akşamın üzerinden bir hafta –şefin yaşamında unutulmaz bir yedi gün– bir mucizenin yedi günü, bilinmezle yüz yüze gelebildiği yedi gün geçmişti. Şimdi Kniejow'da esrarengiz sinyaller onun için yanıyor, göze görünmez semafor her gün çalışıyordu. Birinin eli, boş arazi etrafına fenerleri itinayla diziyor, renklerini değiştiriyor, ışıklarını ayarlıyordu. Bu birkaç gün boyunca Szatera eski iyi günlerin geri döndüğü, istasyonun her an yeniden hayata dönebileceği ve peronda arkadaşının gür sesini yine işiteceği duygusuna kapılmıştı.

"Vagonları son hata alın! Üçüncü sürgü ileri! Kör hata!" komutlarını işitiverecekti sanki arkadaşının.

Alacakaranlığın kıvrımlarında şimdilik ses çıkarmadan sürünen sadece o iki ışıktı ama çok geçmeden, belki bir, belki de iki hafta sonra... Her şey geri dönebilirdi!

Ve bugün, 17 Ekim günü, Zaklicze İstasyonu şefi, hatıralarının olduğu yere yüreği pır pır ederek yaklaşmaktaydı. Geçilen kilometre taşlarını nefes nefese okuyor, özlemin kanatlarında yükselmişçesine olanca hızıyla gidiyordu. Üçüncü yol işaretini geçip de hedefine ulaşınca önünde uzanan boşluğa gömdü vaşak bakışlarını ve bir daha da ondan ayırmadı gözlerini. Ancak sinyali göremedi: Dilsiz, sağır boşluk sonbahar karanlığının kara matem giysisiyle kararmaktaydı.

O da taşın üzerine oturup bekledi. Bir saat, iki saat, üç saat bekledi, gece yarısını geçirdi ve şafağı buldu: Işıklar yanmamıştı. İşte o zaman başı önde, sallanan sarhoş adımlarıyla yürüyüp gitti kendi istasyonundan yana...

Ertesi gün Zaklicze'de üzücü bir kaza meydana geldi. Manevracı Jaksa kendi dikkatsizliği sonucu Wygnanka'dan gelen yolcu treninin tekerleri altında kalıp paramparça olarak can verdi. Acımasızca lime lime edilmiş bedeninden geriye, trenin peron önündeki ilk hata fırlatıp attığı bir el kalmıştı yalnızca. İş gömleğinin yeni içinde kalmış, etleri sıyrılmış beş parmak ve dışarı fırlamış ölü solgunluğunda kemik kırıntılarından bu kanlı insan parçacığı Szatera'nın hafızasına kazınıp kaldı. Ve istasyon görevlileri kaza izlerini gayretle temizlemiş ve Jaksa'nın elinin bulunduğu yere kum dökmüş olsalar da, Zaklicze, İstasyon Şefi Szatera'nın gözünün önünden hiç gitmedi, hâlâ öyle kanlı, hâlâ öyle yırtıcıydı ki...

Birkaç hafta sonra istasyon önündeki hatlardan geçerken rüzgârın özel bir muzipliği dikkatini çekti. Raylar arasında birkaç yerden ufak hortumlar oluşmuş, bir süre kendi yerlerinde döndükten sonra uzamaya, birbirlerine doğru çekilmeye başlamışlardı. Böylece oluşan daha büyük huni, birkaç adım daha öteye geçmiş, orada birkaç kez daha dönüp yeniden rayların arasına çökmüştü.

Szatera bunun olduğu yere gitti, esintilerin ortaklaşa çabasıyla oraya yığılan toprağın sanki bir insan kolu biçimi almış olduğunu fark etti. Şef, rüzgâr Kimera'sının yaptığı bu heykele daha dikkatli bakınca endişe gibi bir şey hissetti, bir yenin içinden çıkar gibi duran, tırnakları ayrık parmaklarıyla bu kumdan el, Jaksa'nın elinin kalıbı gibi görünüyordu. En ufak ayrıntısına varıncaya kadar benzerlik çarpıcıydı.

Gözünü bu olağanüstü hadiseden ayırmadan düşüncelere dalmış halde dikilirken, arkasında ayak sesleri işitti. Arkasını döndü, ona doğru yaklaşan yardımcısı Derwicz'i gördü.

"Şefim, demiryolunda ne gözlüyorsunuz böyle dikkatli dikkatli?" diye sordu genç adam, parmaklarını şapkasına koyarken.

"Özel bir hadise dostum," diyerek yanıtladı Szatera kumu göstererek. "Ne görüyorsunuz bu figürde?"

"Hangi figür? Nerede?"

"İşte, işte şu kum yığını. Dikkatlice bakınız. Şu an yeni bir esinti geldi ve efemeris* heykeli dağıttı."

"*Sacrebleu!*"** diyerek lanet okudu Szatera. "Birkaç saniye geciktiniz. Görmeye değerdi."

Ve bunun ne olduğunu açıkladı ona. Derwicz dikkatle dinlemişti ama inanmış gibi görünmüyordu.

"Ama bütün bunları gördüğünüzü sanmış da olabilirsiniz," dedi sonunda, sesinde bir şüphe tonuyla. "Belki de o an istasyondaki şu geçenki kazayı düşünüyordunuz."

Szatera sadece sabırsızlıkla omuz silkti ama cevap vermedi. Biraz önce gördüğü şeyin gerçekliğine yardımcısının inanıp inanmaması umurunda değildi.

İzleyen birkaç gün boyunca rüzgârın kumlarda yaptığı muziplik hattın çeşitli yerlerinde tekrarladı ama gittikçe daha belirsiz, daha

---

* (Yun.) Ephēmeros. Kısa sürede görünür olup kaybolan varlık, nesne ya da olay. *—çn*

** (Fr.) Kahretsin. *—çn*

yarım yamalak: El kalıbı kısmi ve bitirilmemiş oluyordu, birinde bazı parmaklar eksikse, başka seferinde bu kez dirsekten sonra kısalmış gibi görünüyordu. İzleyen haftalarda bu hadise artık nadiren, başlangıçta iki, sonra üç, en son dört günlük aralarla meydana geldi, nihayetinde de tümüyle kesildi, bir daha da geri dönmedi.

Benzer bir hadiseyi aynı zamanda eski Kniejow İstasyonu civarlarında da gözlemlemişti. Görülmez semaforun ışıkları birkaç haftalık aralarla birkaç kez daha ama her seferinde daha zayıf yanmıştı, sinyalleri görünür derecede silikleşiyor, tükeniyordu, nihayet söndüler ve bir daha yanmadılar...

Bu olunca Szatera'nın içinde de bir şeyler kırıldı, bir şeyler söndü. Ruhunda aldatıcı hayalleri bir zaman beslemiş, artık gerçekleşmeleri yakınken, hain serap gözlerinin önünde dağılıp gitmişti. Ve işte yine günlük yaşantının renksizliği hâkimdi her şeye...

Ancak çevresindeki karanlığın içinden bir teselli parıltısı yavaş yavaş parlamaya başlamıştı. Olayların, nesnelerin düzensizliği içinde bir düşünce filizlenmişti. Başlangıçta ürkek, zayıf olan bu düşünce, zaman geçtikçe dışarı taşan boyutlara ulaştı ve kendinden başka her şeyi susturdu: Yüz kollu sürgünü, sayısız kökle ve sert, koparılamaz kızıl dallarla yayıldı. O andan itibaren Satera artık tek bir düşünceyle ve bir düşünce için yaşıyordu. Bu düşünce, bütün bir ufku gözlerinin önüne sermiş, ikincil meseleleri gölgeye itmişti. Onun kurtarıcı yol işaretine gözlerini dikmiş olarak, artık bir kere çizilen bir yönde dümdüz gidiyordu ve hiç kimseye, hiçbir şeye bakmadan ne sağa ne sola sapıyordu. Şef ölümcül bir yola girmişti...

Kniejow'da ve Zaklicze İstasyonu'nda gözlemlediği tuhaf belirtilerden, geçmişi kurtaran bir "engram teorisi" ortaya çıktı. Zira zamanla Szatera dünyada hiçbir şeyin kaybolmadığı, en adisinden bile olsa hiçbir olayın geçip gitmediği ve arkasında bir iz bırakmadan silinmediği inancına kaptırdı kendini. Hiçbir şey silinmiyor, tam aksine her şey kalıyor, kaydediliyordu. Bunun nerede olduğunu tam bilmiyordu. Belki metafizik bir düzlemde, Hintlilerin kâinatın

Akaşa'sında, astral Esîr'de* ya da göze görünmez, kozmik bir sıvının içinde, kim bilir? Gerçek olaylar görünen dünyanın arenasında oynandıktan sonra, resimlerini astral bir klişede ebedileştirmek için büyük bir ihtimalle bir dördüncü boyuta giriyorlardı. Szatera metafizik fotoğraflar ya da panolar gibi dünyanın dışındaki alanda bir yerlerde kaydedilen geçmiş olayların, anların bu görünümlerini "engramlar" olarak adlandırıyordu.

Bu engramlar, geçen olay ve hakikatlerin izleri, dünya ötesi klişeler üzerinde, fiziki dünyanın emülsiyona batırılmış halde kâğıtta yahut ışık sayesinde camda canlandırılmış benzer görünümleri olarak, gizli devam edip giderler. Devam ediyorlar demek, *in potentia*** halde var oluyorlar demektir, fırsatını kollarlar... Göze görünecekleri alana yeniden dönmek, yankılarıyla tekrarlanmak için...

Zira olayların ses gibi, tını gibi yankıları vardır, tekrarlanmayı ve birkaç kez, bazen asırlarca yankılanmayı severler. Bunların engramları, bir zamanlar onları ortaya çıkarmış meseleler örgüsünün kısmen geri dönüşüyle oluşan elverişli durumdan istifade edip gizli durumdan çıkar, faal ve ampirik duruma geçer, aktifleşirler.

Bir engramın yaşamı, ilk olay tarafından dünya ötesi alanda oluşturulmuş modifikasyonların nitelik ve boyutlarına bağlıdır. En kalıcı olanlar trajik olaylardır, çünkü o kıyının alanlarını korkunç sarsarlar. Sıradan ve önemsiz olayların engramları, birisi onları "çağırmadıkça" gizlilik içinde sessiz kalır.

Zira bir engramın faal hale geçmesinde birincil rolü insan duyguları, düşüncesi ve anıları oynar. İnsan, özlemiyle geçmişi alıp "gökten yere" indirebilir, düşünceleri, geçmiş olayların etrafında inatla dönüp dolaşarak onların gerçeklik alanına dönüşünü kolaylaştırır, yankıyı çağırırlar. Bu yüzden, onlara duyulan özlem ne denli derinse ve engramları ne denli tazeyse, geçmiş meselelerin "geri

---

* Hint teozofisinde uzay ve onu dolduran, tüm maddi dünyanın oluşmasını sağlayan temel cevher. Batılılar bunu "evrenin belleği" olarak da anlamışlardır. *–çn*

** (Lat.) Olasılık halinde. *–çn*

verdiği" ses de onca güçlü olur. En kolay çağrılan, yakın geçmişin yankılarıdır.

Zamanın perspektifinde ne denli ileri gidilirse, yinelenme o denli güç olur. Çoktan geçip gitmiş nesnelerin engramları, öyle görünüyor ki reprodüksiyon istemezler. Zamanda bizden uzaklaştıkları ölçüde güçleri zayıflıyor gibi görünmektedir. En güçlü geri dönüş eğilimi, olayın hemen akabindedir, sonra zayıflar, dağılır ve nihayet söner.

Szatera onu yakından ilgilendiren iki vakada yaşayıp görmüştü bunu: İnatçı düşüncesiyle faal hale getirdiği engramlar, geçmiş zamanları birkaç kez yeniden canlandırmış, ancak tükendikten sonra sesleri tümüyle kesilinceye kadar sararıp solmaya, soluklaşmaya başlamışlardı.

Ama Szatera, geçmiş gözünün önünde hep canlı olsun, nabzı hep o ânın kanıyla atsın, hep güncel olsun istiyordu, bir bakışıyla hemen koşup yanına gelen sadık bir sevgili gibi sürekli, hep, her gün, her çağrısında yanında istiyordu onu. Bu arada o, bıkkın ve tükenmiş, onu sevgiyle saran kollarından kayıp gitmiş ve öte dünyanın perdeleri ardında saklanmıştı.

Geriye sadece bu dünyayla öte dünya arasındaki gizli bir anlaşma sayesinde ölmüş insanların, olayların ve nesnelerin "gökten yere" indikleri yıldönümleri, o tuhaf yıllar, günler ve saatler kalmıştı. Onları alıp bize getiren neydi, yaşayanların büyük özlemi ve düşünceleri mi yoksa Pisagor sayısal bağıntılarına dayalı, kâinatın yapısı içine iyice gizlenmiş bir periyodik geri dönüş yasası mı, bilinmez. Ama yıldönümlerinin, geçmişin engramlarını faal hale getirerek onu dirilttiği kesindir. Bazı insan topluluklarının kitlesel özleminin, sıradan bir insan olmasa bile tek bir bireyin düşünsel çabasına göre daha büyük bir "çağırma" gücü vardır kuşkusuz...

Bu yüzden yıldönümüne olayların Ölüler Bayramı adını veren Zaklicze şefi, bunların gelişini sabırla beklemeye karar vermişti. Düşüncesinin, özleminin gücü, sadece birkaç kez tekrarlanan bir yankının doğmasına yetiyordu çünkü onun manevi gücünün de, tıpkı dünyadaki her şey gibi sınırları vardı. Şimdi başkalarının yardımını,

dünyadaki yolculuğuna eşlik eden, kendileri için önemli olayların yıldönümlerinde düşünceleri ve hatıralarıyla onları yeniden canlandırabilecek yoldaşlarının imecesini beklemek zorundaydı...

Bu arada hayat, bekleme azabını kısaltmış, armağan olarak ona öte dünyanın klişelerinde kalıcı ve canlı renklerde resimler basmaya muktedir, korkunç bir kaza getirmişti.

Armağan, 1920'nin 8 Temmuz günü Zaklicze İstasyonu'nda meydana gelen unutulmaz karamboldü. Semafora yanlışlıkla "geçiş serbest" sinyalini koyan 2 numaralı kule görevlisinin akıl almaz hatası neticesinde Pochmarz istikametinden gelen yolcu treniyle Wygnanka'dan gelen ekspresle çarpıştı. Bu sondaki tren, artık peronun önünde bekleyen yolcu trenine öyle sert bindirmişti ki iki tren de birbirlerinin organizmasına girip iç içe geçmişlerdi, demir parçacıklarının titreşip durmasıyla ürkütücü, canavara benzer bir alaşım oluşturmuşlardı. Çarpılan trenden sekiz, çarpandan ise dokuz vagon tamamen kullanılamaz haldeydi, onlardan geriye sadece kanlı insan parçacıklarıyla vahşice karışmış bir ağaç ve demir yığını kalmıştı.

Can kaybı da korkunçtu: Ekspresin neredeyse tüm çalışanları, yolcu treninden dokuz görevli ve yüz yolcu ölmüştü.

Zaklicze İstasyonu, izleyen o birkaç gün boyunca hastane ya da savaş yeri gibi görünüyordu. Her yandan inlemeler, ağıtlar yükseliyordu, havada iyodoform kokusu yoğundu, peron, bekleme salonları doktorların ve sağlık memurlarının kanla lekelenmiş önlükleriyle beyaza boyanmıştı. Szatera sinirle kulaklarını kapatıp kederle bir o yana bir bu yana gidip geliyor ya da kendisini istasyon ofisine kapatıyordu. Kazayı kimse onun kadar şiddetli yaşamamıştı. Süzülmüş, zayıflamıştı ve insanlar arasında iskelet gibi dolanıyordu.

Ama birisi o an ruhunun derinlerine bakabilseydi, korkunç kazanın onda sadece bazı çok kesin ayrıntılarının kaldığına kanaat getirirdi. Bunlardan biri, ekspresi süren makinistin resmiydi, kazanın birkaç saniye öncesinden bir resim. Szatera bu adamın yüzünü kritik bir anda görmüştü, yuvalarından fırlamış gözleriyle boz renk bir yüz,

neredeyse toprak rengi, umutsuz bir çabayla fren manivelasına bastırdığı elini izlemişti. Sonra, son anda, asla açıklamayı beceremeyeceği bir şey fark etmişti. Makinist birden gülümsemiş, aletten elini çekmiş, boş ver gitsin hareketi yapmıştı. Neredeyse buna eşzamanlı olarak lokomotif sahanlığında, hemen yanında hatları biraz silik ama tümüyle ona benzer ikinci bir siluet ortaya çıkıvermiş ve yine her şeyi hafife alan aynı gülümsemeyle arkasını kazana dönüp merdivenlerden aşağı inmeye başlamıştı... İşte o an meydana gelmişti çarpışma...

Cehennemi hatırlatan gümbürtülerin ve çatırtıların ortasında, üst üste binmiş vagonların, aletlerin, insanların, birbirlerine sarılıp dolanmış nesnelerin kaosu içinde, Szatera'nın gözünün önünde kırmızı şallı bir genç kız silueti bir görünüp bir kayboldu. Talihsiz kız kaçıp kurtulmayı isteyerek kompartımanların birinin penceresinden attı kendini. Ancak ölümcül bir atlayıştı bu, kafasını hatlar arasındaki fenere çarpıp anında öldü... İşte hüzünlü çekiciliği içinde daha korkunç o son an orada geldi.

Saçları açık renk, altın sarısı, güzelim bir genç kız başı, vagonlardan birinin tekerlekleri altındaki transmisyon şeritlerinden sanki bir demir daire gibi fırlayıp düşmüş ve Szatera'ya doğru yuvarlanmıştı. Szetera birden ayaklarının dibinde ölümün artık donukluğuyla örttüğü bir çift güzel menekşe göz, gül goncaları gibi aralık bir çift dudak gördü... Szatera acılar çekmiş bu başa eğildi, bir kutsal kalıntı gibi dikkatle iki avucunun arasına aldı ve dudaklarını kızın solgun dudaklarına bastırdı...

O an dudakları acıyı, kanın tadını duymuştu. İnci parlaklığındaki ufacık, sıkılı dişleri öpüşme anında ayrılmış, bir can çekişme kasılmasıyla yeniden örtülmüşlerdi. Szatera, dudaklarını aşk bağından çekip aldı, korku titremeleriyle sarsılarak sevgilisinin başını elinden bıraktı. Gözleri kararmıştı, ayaklarının altında yer fırıl fırıl dönüyordu ve rayların üzerine şuursuzca yıkıldı. Bilinci yerine geldiğinde, artık ölüleri ve yaralıları taşıyorlardı...

Kazadan bir ay sonra onun kederli yankıları uyandı Zaklicze İstasyonu'nda.

Bu iş, ilk hat bitişiğindeki depo duvarı üzerindeki şüphe çekici gölgelerden başlamıştı. Szatera bunları ilk kez 9 Ağustos'ta, Zwijachl marşandizinin geçişi sırasında fark etmişti. Geçen vagonların binalar üzerine düşen gölgeleri ne boyut ne de biçim olarak vagonlara uyuyordu, depo duvarı üzerinde gördüğü şey, daha ziyade alışıldık, normal konumundaki vagon gölgelerinden çok, alelacele kurulmuş bir barikatın yansıması gibiydi, vagonların genelde simetrik, dört köşe hatları gölgelerinde kırılıp iniş çıkışlarla, şişkinliklerle dolu karışık, huzursuz bir çizgiye dönüşüyordu.

Gölgelerin en garibi, tenderli lokomotifinkiydi, bu muzip yorumunda lokomotif sanki çift görünüyordu, bir çift bacasını açıkça seçmek mümkündü. Trenin yansıması, korkutucu bir karikatür gibiydi...

Birkaç hafta arayla tekrarlayan bu ilk belirti dahi epey düşündürücüydü. Kısa sürede yeni, daha çok şey ifade eden işaretler de izleyecekti bunu...

Ağustosun sonuna doğru bir akşam Szatera, Zulawa istikametinden gelen yolcu treninin perona girişi sırasında esrarengiz bir hadise gözlemledi. İstasyona düşük hızla giren tren, ona hep olduğundan daha uzun ve iri görünmüştü. Dikkatli bakışlarını vagonların tepe çizgisinde durdurunca nedenini hemen kavradı. Tren yukarı doğru uzantısıymış gibi hafiften ama onun gözleri için görünür bir kenar çerçevesine sahipti. Bulanık, hafif bir kumaştan dokunmuş bu yumuşak örtü, vagonların başka zaman olduklarından daha uzun görünmelerine yol açıyordu.

Szatera izlenimlerini Derwicz'le paylaşmayı da ihmal etmedi.

"Arkadaşım," dedi yanında duran yardımcısına. "Şu 'kostümde' gözünüze çarpan bir şey yok mu?"

Ve o sırada eliyle, lokomotif hırıltılarıyla beyaz beyaz buhar dumanları üfürdükten sonra peron önündeki üçüncü hatta duran treni göstermişti.

Yardımcısı, trenin "tertibine" baştan aşağıya bir göz gezdirdi, başını iki yana salladı.

"Olağanüstü hiçbir şey görmüyorum. Vagon ekipleri her zaman olduğu gibi, yük orta seviye. Her şey yolunda."

"Vagonlar daha iri, daha uzun gibi değil mi?" diye sordu Szatera.

Genç adamın gözleri bir kez daha araştırdı treni, sonra sanki biraz şaşırmış olarak gelip amirinin üzerinde durdu.

"Göz aldanması, şefim," diye yanıtladı sakince. "Belki hava şartlarının anlık durumuyla ortaya çıkmış bir optik illüzyon. Bugün çok sis var"

"Ama öyle olsa sizde de göz aldanması olması gerekirdi."

"Öyle olacak diye bir şart yok ki. Bizim görme organlarımızın şahsi özellikleri de bunda rol oynar."

"He, he, he," diye alaycı alaycı güldü Szatera. "Diğer bir ifadeyle, hepimizin başka türlü gördüğünü söylemek istediniz. Neyse sizi ikna etmeye çalışmayacağım. Belki de bakışım diğerlerinden farklıdır."

Sonra eliyle hareket işaretini verdi.

Eylülle birlikte yankılar canlı bir biçimde yükselttiler seslerini. Eylülün üçünden dokuzuna kadar olan sürede handiyse günbegün Wygnanka'dan gelen ekspres yolcuları arasında, hiçbir gerekçesi olmayan bir karmaşa patlak verip durdu. Tren Zaklicze İstasyonu'na girerken ürkmüş yolcular vagon pencerelerine yığılıyor, inmekte görünür şekilde acele ederek sahanlıklarda dolanıp duruyorlardı. Hatta epey heyecanlanmış olanların birkaçı, istasyona daha epey bir yol varken hareket halindeki trenden atlayıp iniyordu.

9 Eylül'de, istasyona giriş sırasında kompartımanların birinde yolcular arasında korkunç bir kavganın çıkmasıyla birlikte panik doruk noktasına ulaştı. Birkaç adam, bastonlarını yukarı kaldırıp korkmuş kadın ve çocukların yığıldığı çıkışa doğru kendilerine yol açmaya başlamıştı. Tren peronda durmazdan evvel üç cam kırılmış ve birkaç kapı yerinden sökülmüştü. Vagonların içinden spazmlar halinde kadın ve çocuk çığlıkları geliyordu. Vagon merdivenlerinden yuvarlananlardan bazıları hafif, bazıları ağır yaralanmıştı, birkaç kişi ise, sonucunun ne olacağına bakmadan pencereden atlamıştı. Tren

nihayet durduğunda ve öfkeli Derwicz sesini yükseltip paniğin nedenini sormaya başladığında, zavallılar kesin bir yanıt verememişti. Çaresiz, afallamış halde birbirlerine bakıp suçu vagonlarda kalanlara yüklüyorlardı. Biri "karambol" diye, bir diğeri "çarpışıyoruz" diye bağırmıştı ve işte al sana kargaşa. Yardımcısı, samimiyetle çabalamasına karşın gerçeğin ne olduğuna ulaşamamıştı.

Sadece Szatera için açık ve netti bu. Hatta başka türlüsü olsa şaşardı. Ama bu sefer susuyor, açıklama getirmekte acele etmiyordu.

Kargaşanın sadece iki ve hep de aynı iki vagonda çıktığı ayrıntısı da karakteristikti. Bunlar 232 ve 135 numaralı vagonlardı ki her ikisi de haziran karambolünde kullanılmaz hale gelen trenden hasarsız kurtarılmış, hâlihazırda yeni bir "tertibe" eklenmiş vagonlardı. Szatera garip bir öngörüyle olacakları bilmiş gibi kurtarılan vagonların numaralarını aklında tutmuş, İstasyon Vaka Kayıt Defteri'ne kaydetmişti. Hata yapması imkânsızdı çünkü numaraların aynı olduğunu kendi el yazısıyla düştüğü notlar kanıtlıyordu. Yine de bu izlenimini kendine saklayıp kimselere açmadı.

Zaten niye açsındı ki! En yakın çalışma arkadaşı olan ve benzer ilgilere sahip olduğu Derwicz, yapısı gereği aklıselim ve esrarengiz meseleleri hissetme becerisinde olmayan biriydi. Onu dünya ötesi konulara çekmek için yaptığı birkaç deneme, tamamen hayal kırıklığıyla bitmişti. Şimdi de bu "sözde" belirtileri "olayların öyle denk gelmesine", "tesadüfe" yıkarak veya işi başka bir banal sözcüğe çevirerek onu mutlaka alaya alacaktı. Szatera mutlak bir yalnızlığa mahkûm olduğunu, her şeyin sonuna kadar sadece onun bir sırrı olarak kalması gerektiğini anlıyordu.

En fazla da başka, gerçek olması çok daha az ihtimalli bir izlenimini diğerlerinden gizlemesi lazımdı. En büyük paniğin yaşandığı anlarda, pencerelerin birinden kırmızı şallı bir kadın dışarı sarkıyordu. Şef, bu kadını hemen tanımıştı. Kapkara, kabarık saçlarla çevrelenmiş bu yüz, iki ay önceki kazada gördüğü yüzün aynısıydı, boş yere yardım aranan deli gözleri aynıydı, dışında onu ölümün beklediği pencere çerçevesine koparırcasına tutunmuş o telaşlı be-

yaz eller de o aynı ellerdi. Şimdi trajik rolünü tekrarlıyordu kadın...

O denli yanıltıcı şekilde ötekine benziyordu ki Szatera, kadının her ortaya çıkışında vagonun içine girmiş ve "kendi gözleriyle görüp" emin olmak için onu aramıştı. Ama çabaları nafileydi. Kadın kompartımanların hiçbirinde yoktu, komşu vagonlarda da bulunmuyordu, trenin hiçbir yerinde değildi. Kırmızı şallı kadın, uğursuz vagonlardan birinin penceresinde kısa bir an görünüp ardında hiç iz bırakmadan kayboluyordu...

Ama engaramın aktivizasyonu tam değildi. Tekrar etmesi Szatera'nın özlemini dindirmiyordu: Ötekisine... Sarı saçlıya duyduğu büyük, sınırsız özlemi... Öpüşmelerinin hatırası acı verici bir zevk nakaratıyla peşinden sürünüp geliyor, ondan yankı talep ediyordu...

Ah tatlı, genç kız dudakları! Kana acıkmış arzulu dudaklar!

Sevgilisinin görünmesini bekliyordu günbegün, bir mucizenin yolunu gözlüyordu. Özlem dolu gözleri vagon pencerelerini geziniyor, yolcuların suratlarında dolaşıyor, kompartıman içlerine bakınıyordu. Nafileydi. Sevdiği o başın gölgesi dahi görünmüyordu, en hafif bir çizgisi dahi yakalanmıyordu. Kıskanç öte dünyalar kurbanını yutmuştu ve şimdi onu geri vermek istemiyorlardı ona...

Bunlar olurken kazanın yankıları görünür şekilde azalmaktaydı. Zaklicze şefi, tekrarların her gün biraz daha zayıfladığını, hatlarının silikleştiğini, silindiklerini yüreğinde bir umutsuzlukla görmekteydi. 10 Eylül'den sonra daha da nadir, daha az belirgin oldular, ayın ortasında da tamamen kesildiler. Zaklicze İstasyonu'na, yardımcısı Derwicz'i ve artık sinirleri iyice gerilmiş görevlileri mutlu edecek, "sağlıklı ve normal" ilişkiler hâkim olmuştu yine.

Bir tek şef hüzünlü ve mutsuzdu. Sınırsız bir boşluk ve diğerlerinden tamamen kopmuş olduğu duygusu, ruhunu ağzına kadar dolduruyor, bir zamanların uzun, cevval endamını yere doğru bastırıp iyice eziyordu. Öte dünyayla belli bir süre için kurduğu bağlantı kopmuştu. Geriye sadece yalnız geçirdiği saatlerin sadık dostu bir acıyla ruhunun ilmiklerini yiyip bitiren bir özlem kalmıştı sevgilisinin ardından...

İşte acıdan hasta olmuş benliğinin uçurumlarında, cehennemden çıkma bir fikrin nüvesi de o zaman aklında kök saldı.

Duyduğu azapla kendi içinde acı çeken beyin, son karambolün yankılarındaki boşlukların ve sonuna kadar söylenmeyip yarım bırakılmış şeylerin nedenlerini araştırmaya girişmişti. Niçin sadece bazı ayrıntılar tekrar etmişti? Engramın faal hale gelmesi diğer hadiseleri niye atlamıştı? O âşık olduğu başın trajik görünümü niçin geri dönmemişti?

Reprodüksiyon şartları yeterli değildi de, acaba ondan mıydı? Eğer öyleyse, acaba onları daha güçlü bir hale getirmek mi gerekliydi?

Düşüncelerinin çılgın gibi dönen çarkı burada bir anlığına durdu. Bütün bedenini bir korku titremesi aldı. Szatera bundan nihai sonuçlar çıkarmakta tereddüt ediyordu...

Ama kısa bir süre için. Öte dünyaların muazzam gücü çekincelerin duvarını yıktı ve peşi sıra onu yok oluşun yollarına sürükleyip götürdü. İstasyon şefi, ona, kısacık bir an için bile olsa, sarı saçlı kızı görmeyi bahşedecek yeni bir karambole neden olmaya karar vermişti.

Suç işleme düşüncesi, uykusuz bir gecede, sonbahar fırtınalarının ıslıkları ve telgraf cihazlarının tıkırtıları içinde olgunlaşmıştı.

Basitti ve yapması kolaydı. Bir treni Zaklicze'de biraz uzun tutmak, aynı anda da Pochmarz'a, aynı hatta giden ikinci tren için hareket izni veren bir telgraf çekmek yeterliydi. On dakikalık bir iş. Çarpışma kaçınılmaz...

Szatera planını cesaret ve enerjiyle gerçekleştirmeye girişti. Rüzgârın ve hüzünlü kuşların şikâyetleriyle inleyen, bulutlu bir ekim gününü seçmişti.

Öğleden sonra beş gibi, alacakaranlık ağını artık dünyanın üzerine attığında, Szatera yardımcısından görevi devraldı. Yirmi dakika sonra ise Rakszawa'dan yolcu treni geldi. Şef, perona çıktı, sakin sakin vagonları gözden geçirdi, postanın alınmasını bekledi ve hareket işareti vermeksizin istasyon bürosuna döndü.

Burada pencereden istasyonu rahatça gözleyebiliyordu.

Çok geçmeden görevliler arasında bir sabırsızlık peyda oldu. Kondüktörler, vagon kapılarını kapamış, fenerleri ardı ardına yukarı kaldırarak "hareket" işareti veriyorlar; tren şefi, ağzında düdüğü, istasyon şefinin dönüşünü ve eliyle hareket işareti vermesini bekliyordu...

Artık zamanıydı. On dakika sonra aynı hat üzerinden Pochmarz ekspresi geçecekti. On dakika! Ekspresin her iki istasyonu ayıran mesafeyi kat edebilmesi, yolcu treninin ise en yakın makasa ulaşması, oradan da artık güvenli bir hata geçebilmesi için gereken süre işte bu kadardı.

Ama istasyon şefi bürodan çıkmıyordu. Demirden iradesi ikiye ayrılmış ve iki cephede birden iş görmeye başlamıştı: Burada artık kopup gitmek için sabırsızlanan trenin zincirini bırakmıyor, öte yanda Pochmarz İstasyonu'na yanıltıcı bir telgraf göndermek için, suçlu elini cihazın maniplesine uzatıyordu...

Aletin verici düğmesini parmakları arasına alıp bastı.

Eli birden donuverdi. Karanlık bir gücün felce uğrattığı kolu, ona biraz önce verdiği pozisyonda hareketsiz kalmıştı. Hislerini özel bir uyku hali sarıyor, organlarını tuhaf bir atalet kuşatıyordu. Sanki içinde bir şeyin ayrıştığını, ayrıldığını, koptuğunu, özgürleştiğini hissediyordu. Pencere camına donuk bakışlarını dikti, peronda kendi siluetini gördü... Hızla trenin ön tarafına, istasyon fenerlerinden saçılan ışıkların çemberine gidiyordu ve bir elini yukarı kaldırdı... Düdüğün sinirli ötüşü çınladı ve hareket etti tren...

Vagonların nasıl gayretle karanlığa daldıklarını, lokomotifin gecikmeyi telafi etmek isteyerek, boşluğu nasıl da hızlı bir tempoda yardığını, zincirinden salınmış trenin pistonlarının olanca buhar gücüyle tehlikeli duraktan nasıl kaçtığını görüyordu pencereden... Kurtulmuştu tren!

Szatera derin bir uykudan irkilip uyandı. Uyuşukluktan kurtulan parmakları, telaşla yakaladı cihazın başını ve ara verdiği işe girişti... Sinyaller basmaya başladı. Şef, elini cihazdan çekti ve rüzgâr gibi fırladı perona.

"Rakszawa yolcu treni niçin gitti?" diye sordu tehditkâr bir ifadeyle kenardaki ilk görevliye.

"Anlamıyorum ki, şef bey," diye çınladı bir yanıt.

"Ne demek 'anlamıyorum?'" diye tısladı, zıvanadan ha çıktı ha çıkacak Satera. "Soruyorum sana, yolcu trenini kim saldı?"

Memuru, amirine şaşkın gözlerle bakıyordu.

"Şefim, trenin sevkinde bizzat vardınız ya," dedi nihayet kekeleyerek, ne olup bittiğini hiç anlamadan.

"Ben mi gönderdim bu treni? Ben? Kendim, demek? Olamaz."

"Daha birkaç dakika evvel, kendi gözlerimle gördüm. Orada durdunuz, fenerin altında, sonra hareket emri verdiniz. Neyse ki tam vaktinde. Zaten tren istasyonda beş dakika fazla tutulduydu. Pochmarz'dan ekspres ha geldi ha gelecekti. Çıkış sinyalleri vurulmaya başlamıştı."

Szatera elini alnında gezdirdi.

"İnanılacak gibi değil," diye fısıldadı gözlerini boş araziye daldırırken. "İnanılacak gibi değil..."

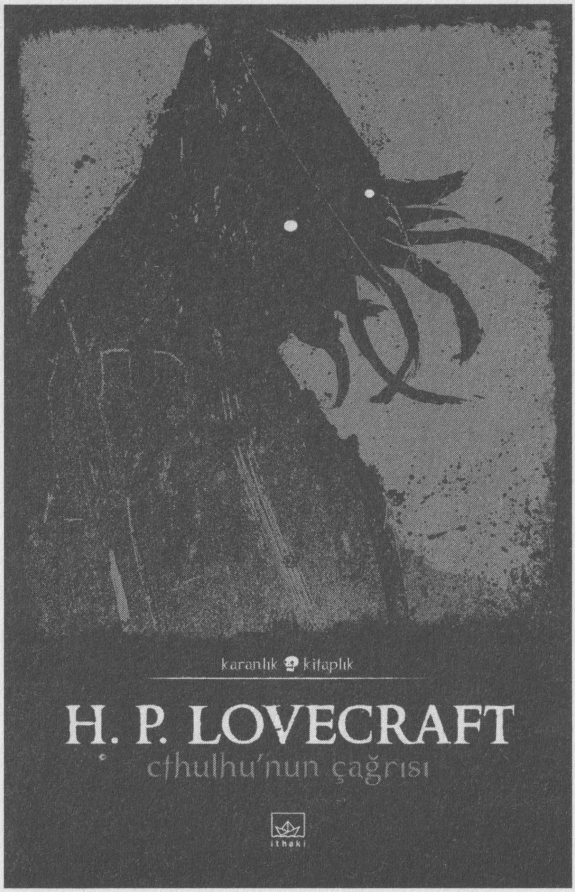
Sonra, ekspresin geleceği yöne doğru hatlar boyunca ağır ağır uzaklaştı. Sesi işitiliyordu. Toprak artık boğuk boğuk uğulduyordu, raylar inliyordu...

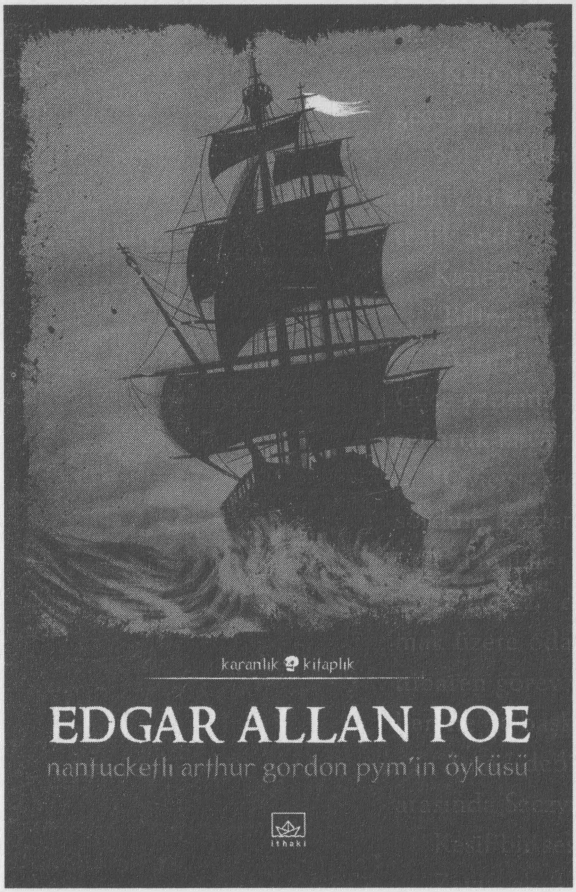
Ana hattın ayrılıp çapraz bir ray ağı oluşturduğu yerde lokomotifin ışıkları parlıyordu. Altın rengi devasa gözler ışık daireleri halinde yayılıyor, öbek öbek oluyor, büyüyordu...

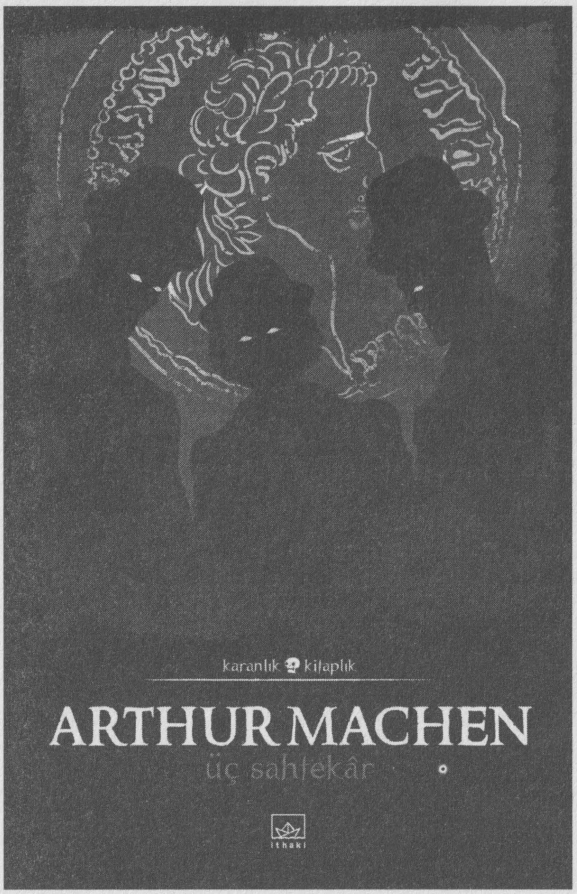
Şef, hatlar arasında durmuş ve sırtını bir makas direğine dayamış bekliyordu. Kulaklarında uğultu, gözlerinde sis...

Lokomotif birkaç metre yaklaştığında, aşağıda, soluk soluğa kalmış canavarın göğsü altında, fener pabuçları arasında onun başını gördü. Harikulade gök mavisi gözler bakıyordu ona ve minnettarlıkla gülümsüyorlardı; dudaklar, kana susamış, genç kız dudakları zevk vaadiyle baştan çıkarıyorlar...

Bu gülümseme, bu dudaklar kandırdı onu. Kollarını ileri doğru uzatarak tekerlerin altına, fenerlerin olduğu yere devrildi: Sevgilisiyle kavuşmaya gitmişti sonsuza kadar...

karanlık kitaplık
H. P. LOVECRAFT
cthulhu'nun çağrısı
ithaki

karanlık kitaplık
EDGAR ALLAN POE
nantucketlı arthur gordon pym'in öyküsü
ithaki

karanlık kitaplık
ARTHUR MACHEN
üç sahtekâr
ithaki

"Bu kitaptaki öykülerin her biri özgün; ve hiçbiri ne öykünün kendisinden ve karakterlerinden ne de felsefeden taviz veriyor. *Hareket İblisi* muazzam bir eser."
—*China Miéville*

Kimilerine göre "Polonya'nın Poe'su" kimilerine göre ise "Polonya'nın Lovecraft'ı" olarak görülen Stefan Grabiński, diğer yazarların henüz keşif aşamasında olduğu karanlık fantazi türünde kendi üslubunu kabul ettirmiş ilk yazarlardandı. Öykülerinde psikolojiyi, felsefeyi ve metafiziği sıklıkla kullanan Grabiński, kendi öykülerine de "psikofantazi" ya da "metafantazi" denmesini istiyordu.

İlk kez 1919 yılında kitap halinde yayımlanan ve ürkütücü trenler, deli merdümgirizler ile çığırından çıkmış makinistlerin olduğu öyküleri bir araya getiren *Hareket İblisi*, yazarın en önemli kitabı olmasının yanı sıra Stanislaw Lem, Robert Bloch, Thomas Ligotti ve China Miéville gibi isimleri de derinden etkiledi.

Tünelin sonundaki o rahatlatıcı ışık, üzerine gelen marşandizden başka bir şey değil.

Lehçeden çeviren: Osman Fırat Baş

ithaki

www.ithaki.com.tr

9 786053 759461

/ithakiyayinlari